

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Disertační práce

Muž Boží, starý prorok a Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu.

Libor Chaloupka

Katedra Starého Zákona

Vedoucí práce: Prof. ThDr. Martin Prudký

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Biblická teologie

Praha 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci s názvem: „Muž Boží, starý prorok a Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu“ napsal samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze 4. 4. 2016

Bibliografická citace:

Muž Boží, starý prorok a Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu: disertační práce; Libor Chaloupka; vedoucí práce: Prof. ThDr. Martin Prudký.

Praha 2016, 264 s.

Anotace:

Disertační práce se zabývá výkladem 1 Kr 13, „zvláštního oddílu Písma“ v jeho bezprostředním i širším literárním kontextu a to z hlediska jeho hlavního tématu, jímž je volání muže Božího z Judska „Slovem Hospodinovým“ proti oltáři v Bét-elu, který učinil Jaroebám. V této souvislosti je v práci přinesen nový pohled na identitu tohoto oltáře, totiž jako na novostavbu, kterou vrcholila Jaroebáмова kultická inovace a zřízení nového kultu. Tato skutečnost je zhodnocena v závěru příběhu tohoto volání proti oltáři v 2 Kr 23,15-20. Ve světle hlavního tématu jsou zpracováni a vyhodnoceni další aktéři příběhu a jejich role: muž Boží z Judska a starý prorok z Bét-elu. Jejich postavy a prorocká konfrontace jsou zkoumány z hlediska platnosti (nevratnosti) a dynamiky provolaného Slova Hospodinova proti oltáři. Práce reflektuje vztah mezi adresátem volání Slova Hospodinova (oltář) a tím, kdo proti oltáři Slovem Hospodinovým volá (muž Boží). Muž Boží, který poslušně vyřídil Slovo Hospodinovo oltáři, ale nedostal témuž Slovu ohledně způsobu jeho vyřízení, se dostal pod soud Slova Hospodinova jako oltář v Bét-elu. Příběh tak demonstruje, že ve službě Slova Hospodinova platí především přesná poslušnost Slova Hospodinova, a přináší exemplární svědectví, co znamená být služebníkem Slova, který jedná a mluví „Slovem Hospodinovým“. Zároveň konfrontaci obou prorockých postav práce detailním rozbořením textu představuje jako jedno veliké drama, v němž je demonstrována spolehlivost Slova Hospodinova proti oltáři na pozadí profilu jednotlivých postav. V příběhu těchto postav jsou zakódovány hlavní motivy problematiky pravdivého a lživého poselství a obě postavy slouží jako role a typy prorockých postav. V závěru práce je vystižen způsob naplnění Slova Hospodinova i bez vědomí jeho exekutora a tím vyzdvižen motiv moci a svrchovanosti Slova Hospodinova.

Klíčová slova: Muž Boží, prorok, Slovo Hospodinovo, oltář, vrátit, cesta, přikázat, kosti.

Summary:

The dissertation deals with an interpretation of 1 Kgs 13, a strange paragraph in the Scripture, in its immediate and broader literary context, namely from standpoint of the main theme of this story. That is a crying of a man of God from Judah „by the word of the Lord“ against the altar at Bethel, that Jeroboam has made. In this context there is given a new look at the identity of this altar as a new building, by which Jeroboam’s cultic reforms and establishment of a new cult culminated. This matter is evaluated in the conclusion of this story of the crying against the altar in 2 Kgs 23,15-20. In the light of the main theme there are worked up and evaluated further figures and their roles: a man of God from Judah and an old prophet from Bethel. Their figures and prophetic confrontation are inquired from the standpoint of validity (irreversibility) and dynamism of Lord’s word proclaimed against the altar. The dissertation reflects relationship between an addressee of proclaiming Lord’s word (altar) and that, who proclaims Lord’s word against altar (man of God). The man of God, that obediently has proclaimed Lord’s word against altar but disobeyed the same word concerning a way of its proclaiming, get under Lord’s judgment as the altar in Bethel. Thus the story demonstrates that in Lord’s word service a precise obedience of the word holds. The story brings exemplary testimony what means to be a servant of Lord’s word, that acts and speaks „by the word of the Lord“. At the same time by detailed analysis of the text the dissertation presents the confrontation of both prophetic figures as one great drama in which a validity of Lord’s word is demonstrated on the background of profiles particular prophetic figures. In the story of the prophetic figures there are main motives of true and false messages encoded. Both figures also serve as roles and types of prophetic figures. At the conclusion of dissertation there is put an emphasis on a way of fulfilling of Lord’s word without consciousness of its executor. So it is highlighted a motive of power and sovereignty of Lord’s word.

Keywords:

Man of God, prophet, word of the Lord, altar, return, way, bones.

Poděkování

Děkuji především vedoucímu práce Prof. Martinu Prudkému za vedení práce a odborné a věcné připomínky. Dále děkuji své ženě a rodině za podporu a trpělivost. Děkuji sboru Páně v Bučině, který mi vytvořil a vytváří podmínky, abych se mohl cele věnovat službě výkladu a zvěstování Slova Páně, dosvědčeného v Písmu.

Bučina duben 2016

Obsah

Úvodem	9
Záměr práce	12
Metoda práce	13
Kapitola 1: Exegeze 1 Kr 13,1-32	17
Kontext I	21
Jarobeám a Šalomoun 1 Kr 11,1-28	21
První výrok proroka Achijáše Šíloského 1 Kr 11,29-39	25
Naplnění prvního výroku Achijáše Šíloského 1 Kr 12,1-24	31
Výrok Šemajáše, muže Božího 1 Kr 12,22-24	36
Jarobeámovy politicko - náboženské činy 1 Kr 12,25-33	38
Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu 1 Kr 13,1-32	59
Kontext II	133
Hodnocení krále Jarobeáma 1 Kr 13,33-34	133
Druhý výrok proroka Achijáše Šíloského 1 Kr 14,7-16	139
Naplnění druhého výroku proroka Achijáše Šíloského	146
Smrt Abijáše syna Jarobeáмова 1 Kr 14,17-18	146
Smrt Nádaba, syna Jarobeáмова 1 Kr 15,29-30	149
Vystěhování Izraele 2 Kr 17,6.21-23	150
Kapitola 2: Sloveso שׁוּב a oltář v Bét-elu, který učinil Jarobeám	157
Také já jsem prorok jako ty 1 Kr 13,18	166
Exkurz: Kritérium proroka	171
Základní situace v příběhu 1 Kr 13,1-32	176
Prorocký syn a Slovo Hospodinovo 1 Kr 20,35-36	179
Kapitola 3: Naplnění Slova Hospodinova proti oltáři Bét-elu	187
Shrnutí exegeze 2 Kr 23,15-20	212
Jošijášova reforma podle 2 Pa 34,3-7	220
Kapitola 4: Slovo Hospodinovo proti oltáři Bét-elu	233
Muž Boží, starý prorok a Slovo Hospodinovo	238
Závěr	247

Úvodem

Karel Barth k příběhu v 1 Kr 13 říká, že je to: „... snad nejvýraznější a v každém případě nejobsáhlejší a nejbohatší prorocký příběh Starého zákona...“¹ Při vědomí, že každý náš soud kulhá a každý náš pohled a přirovnání má tendenci k absolutnosti, s Karlem Barthem souhlasím.

1 Kr 13 je zvláštní² a neobyčejně bohatý příběh: Král Jarobeám stojící nad oltářem, který učinil v Bét-elu, aby páčil kadidlo - do toho náhle přichází muž Boží z Judska v moci Slova Hospodinova a volá proti oltáři: „Oltáři, oltáři, toto praví Hospodin: Hle, Davidovu domu se narodí syn jménem Jošijáš. Ten bude na tobě obětovat kněze posvátných návrší, kteří na tobě pálí kadidlo. Budou se na tobě spalovat i lidské kosti“ (v. 2.). Jakmile král uslyší slovo muže Božího proti oltáři v Bét-elu, vztáhl od oltáře svou ruku proti muži Božímu, ale jeho ruka uschla, takže ji nemohl přitáhnout zpět. Na prosbu krále muž Boží prosí za uzdravení a králova ruka je zase jako dřív. Král mění svůj postoj a zve muže Božího do domu, aby mu dal dar, ale muž Boží odmítne: „I kdybys mi dal polovinu svého domu, nepůjdu s tebou. Na tomto místě nebudu jíst chléb ani pít vodu, neboť tak mi přikázal Hospodin svým slovem: nebudeš jíst chléb ani pít vodu a nevrátíš se zpět cestou, kterou jsi přišel“ (vv. 8n). A muž Boží se vrací zpět jinou cestou než tou, kterou přišel.

---

¹ „Es ist schon merkwürdig, daß diese vielleicht ausdrucksvollste und jedenfalls umfassendste und reichste Prophetengeschichte des Alten Testaments in aller Form mit diesem Grab endigt, daß das, was von den beiden Doppelbildern dieser Geschichte als eindeutig positiv endlich und zuletzt übrig bleibt, nicht mehr als dies ist: die Erhaltung ihres gemeinsamen Grabes im Gericht, das im übrigen auch der Gräber nicht verschont“. Die Kirckliche Dogmatik, Band II, 2 § 35 Die Erwählung des Einzelnen str. 453. Theologischer Verlag Zürich, 1980.

² „The story of the man of God and the old prophet is one of the strangest narrative passages in the Old Testament and deserves a monograph to itself.“ P. J. Leithart 1&2 Kings 2006, str. 98.

Příběh zde ale nekončí. Jeden starý prorok bydlel v Bét-elu, když uslyšel o skutcích a slovech muže Božího, vydal se za ním a předstíral Boží pověření skrze anděla, aby muže Božího přivedl zpět do jeho domu, aby tam jedl a pil.

Lež starého proroka a jednání muže Božího jsou v rozporu s příkázáním Hospodina. Společné stolování v domě starého proroka je náhle přerušeno událostí Slova Hospodinova, které se nyní stane k proroku, který muži Božímu lhal, který ho přivedl zpět a který vyřídí muži Božímu soud: „Toto praví Hospodin: Poněvadž ses vzepřel rozkazu Hospodinovu a nedodržel jsi příkaz, který ti dal Hospodin, tvůj Bůh, ale vrátil ses a jedls chléb a pils vodu na místě, o němž jsem ti řekl: Nebudeš tam jíst chléb ani pít vodu, nedostane se tvé mrtvé tělo do hrobu tvých otců“ (vv. 21n). Muž Boží překvapivě dokončí své jedení a pití a na oslu, kterého mu připravil starý prorok, odjel.

Na cestě je usmrčen lvem, který s oslem zůstane stát vedle mrtvoly muže Božího. Když starý prorok najde na cestě pohozenou mrtvolu muže Božího a vedle ní stojícího lva, který nejedl ani muže Božího, ani neroztrhal osla, přivede zpět muže Božího do města a po nářku nad ním jej pohřbí ve svém hrobě. Po pohřbu řekne svým synům: „Až umřu, pochovejte mě do hrobu, v němž je pohřben muž Boží. Vedle jeho kostí uložte i mé kosti, protože jistě se stane to, co na Hospodinův pokyn volal proti oltáři v Bét-elu i proti všem domům na posvátných návrších v samařských městech“ (31n).

Podle interní chronologie deuteronomistické dějepřavy se o tři sta let později proroctví muže Božího naplní: „Pak se Jošijáš ohlédl a spatřil hroby, které byly na té hoře. Dal z těch hrobů vyzvednout kosti a spálil je na oltáři. Tak jej poskvrnil podle Hospodinova slova, které provolal muž Boží, jenž tyto události předpověděl. Král se otázal: Co je to za náhrobek, který vidím? Mužové města mu odvětili: To je hrob muže Božího, který přišel z Judska a předpověděl tyto

události, to, co jsi učinil s bételským oltářem. Poručil: Nechte ho v klidu. Ať nikdo nehýbá jeho kostmi. Ušetřili tedy jeho kosti i kosti proroka, který přišel ze Samaří“ (2 Kr 23,16-18).

V příběhu je mnoho zvrátů a paradoxních vztahů. Zde jsou některé: 1. Muž Boží uzdravuje ruku, kterou proti němu Jarobeám vztáhl a kterou „jeho Bůh“ postihl. 2. Král zve muže Božího do domu, ačkoli mu dříve hrozil. 3. Muž Boží porušil přikázání, které předtím dodržel. Hospodin, který muže Božího nejdříve chránil před mocí krále, jej vydá k usmrcení lvem. 4. Prorok, který dříve mluvil lež, zvěstuje autentické Slovo. Muž Boží, který přináší Slovo Hospodinovo do Bét-elu, jehož prosba za krále byla přijata, byl snadno sveden k důvěře lživému výroku starého proroka z Bét-elu. Na druhé straně ten, který dříve lhal, se stal tím, který zvěstoval Slovo Hospodinovo, které se dříve snažil přelstít. Nevědomá neposlušnost muže Božího způsobila jeho smrt (byla odsouzena), zatímco vědomá lež starého proroka zůstala bez potrestání. 5. Lev usmrtil muže Božího, ale nejedl jeho mrtvolu ani neroztrhal osla. 6. Starý prorok pokládá muže Božího do svého vlastního hrobu a poté je pohřben vedle něho. 7. O tři sta let později, v den kdy se proroctví naplnilo, kosti muže Božího zachraňují kosti proroka, který způsobil jeho smrt.

Záměr práce

Záměrem této práce je podrobný rozbor a komplexní výklad textů 1 Kr 13 a 2 Kr 23,15-20, jejich analýza a stanovení hlavního tématu příběhu. V příběhu sleduji a vyhodnocuji vztah a působnost Slova Hospodinova k jeho příjemci: Oltáři v Bét-elu. Volání muže Božího z Judska proti oltáři zahájilo příběh v 1 Kr 13 včetně prorocké konfrontace v 1 Kr 13,11-32 a jeho závěru v 2 Kr 23,15-20. Ačkoli většina vykladačů ztotožňuje oltář v 1 Kr 12,33 s oltářem v 1 Kr 12,32, přeci se najdou tací, kterým se věc nejeví tak jednoznačně³, aniž by však přinesli řešení. V předložené studii přináším řešení této otázky a tím i nového pohledu na identifikaci oltáře v 2 Kr 23,15n a vyústění příběhu v 2 Kr 23,15-18.

Na rovině vztahu Slova Hospodinova k oltáři se dále práce zabývá vztahem mezi mluvčím Slova (muž Boží) a jeho adresátem (oltář). A vztahem Slova Hospodinova k jeho mluvčím: Muži Božímu, který přišel z Judska a starému proroku, který bydlel v Bét-elu.

---

³ I. Provan: „...the hitherto unmentioned altar of verse 32 with no temple (and no context in which to make sense of it)“. 1 and 2 Kings, str. 110. W. B. Barrick také pouze konstatuje textové rozdíly při uvádění oltářev 1 Kr 13,32; 2 Kr 23,17; 23,15: „The slight differences here are often overlooked: 1 K 13:32a: ... al-hammizbeach ašer bebet-el; 2 K 23:17b: ... al hammizbach bet-el; 2 K 23:15a: ... et-hammizbeach ašer bebet-el. There is no obvious explanation for this difference, especially when compared to phraseology in 23:15“. The King And The Cemeteries str. 59. Dále zmíněný M. Bič viz pozn. č. 122.

Metoda práce

1 Kr 13 je zvláštní⁴ příběh. Jeho výklady jsou značně rozdílné. Základní nejednota se jeví v oblasti rozdělení⁵ příběhu a v otázce jeho hlavního tématu. Zvláště v posledních dekádách dvacátého století byl příběh 1 Kr 13 předmětem četných studií.⁶ V dějinách výkladů a přístupů k příběhu se nejdůležitější podněty koncentrují do čtyř oblastí, které se vyznačují snahou vystihnout, co je hlavním tématem příběhu: Dynamika pravého a falešného proroctví⁷; Naplnění Slova Hospodinova⁸; Poslušnost a neposlušnost Božího Slova / proroka⁹; Moc Božího

---

⁴ „The remarkable story about the man of God out of Judah who prophesied disaster on Jeroboam altar at Beth-el contains more of the impenetrable than lucid“. U. Simon, 1 Kings 13: Sign – Denial and Persistence, str. 81. „1 Kings 13 is one of the most puzzling prophetic legends in the OT. The most cursory reading of the history of its interpretation is a witness to its perplexity, for no two interpreters agree in their exegesis“. T. Dozeman, The Way of the Man of God from Judah: True and False Prophecy in the Pre-Deuteronomiac Legend of 1 Kings 13 str. 379. Podobně i jiní.

⁵ Pohledy v této otázce se dělí do třech rovin. 1 Kr 13 je: sjednocený, jednotný příběh; kombinace dvou příběhů (vv. 1-10; 11-32); kolekce různých pramenů.

⁶ Některé se objevily in Vetus Testamentum: D. W. Van Winkle „1 Kings XIII: True and false prophecy“ VT 39 (1989); J. T. Walsh „The Contexts of 1 Kings XIII“ VT 39 (1989); D. G. Deboys „1 Kings – A new criterion“ VT 41 (1991); P. T. Reis „Vindicating God: Another Look At 1 Kings XIII“ VT 44 (1994); C. Levin „Amos und Jeroboam I“ VT 45 (1995); D. W. Van Winkle „1 Kings XII 25-XIII 34: Jeroboam’s cultic innovations and the man of God from Judah“ VT 46 (1996).

⁷ Van Winkle: True and false prophecy; Deboys: New Criterion; T. Dozeman: The way of the Man of God from Judah: True and False Prophecy in the Pre Deuteronomiac Legend of 1 Kings 13 (1982); S. J. Vries: 1 Kings (1985); J. L. Crenshaw prophetic Conflict. Its effect upon Israelite Religion Berlin 1971 – SBL Atlanta 2007.

⁸ E. Eynickel: Prophecy and Fulfillment srov. U. Simon: 1 Kings 13: A prophetic Sign – Denial and Persistence; R. D. Nelson First and Second Kings (Atlanta 1987); G. M. Hagan First and Second Kings in A Complete Literary Guide to the Bible (Grand rapids 1993).

⁹ J. A. Montgomery: The Books of Kings (Edinburgh 1951); Mc Kenize The trouble with Kings (Leiden 1991); W. E. Lemke: The way of Obedience: 1 Kings and the Structure of the Deuteronomiac History; W. Gross: Lying prophet and Disobedient Man of God in 1 Kings 13: Role Analysis as an Instrument of Theological Interpretation of OT Narrative text (1979).

Slova¹⁰. V současných komentářích se nacházejí četné odkazy právě na uvedené studie (viz například citovaný P. Leithart, podobně Brueggemann aj).

Přehled přístupů a výkladů příběhu ukazuje nejenom na nesnadnost jeho textu, ale i na určitou tendenčnost a snahu výkladačů přizpůsobit výklad svému pojetí, pohledu, teologické „škole“.

Pro zpracování záměru práce i orientaci v příběhu hraje rozhodující roli samotný hebrejský text vyprávění včetně určení jeho hlavního tématu. Ve své práci vycházím z biblického textu, který máme před očima. Jím se nechávám vést a vyvést všemu navzdory. Což prakticky znamená také odkládat své veškeré (teologické) „předporozumění“, které často ovlivňuje přípravu i její výsledek. V předložené studii nepracuji s různými teoriemi

Deuteronomistické historie¹¹ a analýzami ohledně stáří textu a jeho podoby v předkanonické fázi, které často vedou k absurdním závěrům, ve kterých někteří badatelé poté s celým zněním stávajícího textu nepočítají¹².

---

¹⁰ K. Barth: Church Dogmatics (G. W. Bromiley and T. F. Torrence Edinburg 1957 vol II); U. Simon: 1 Kings; J. Walsh: 1 Kings (1996). Přehled historie interpretací 1 Kr 13 také in: S. De Vries 1 Kings (Wors Biblical Commentaries 12. Eds Waco, TX 1985) str. 165; P. R. House 1, 2 Kings (The new American Commentary eds. E. Ray Clendenen and Kenneth A. Mathews; Nashville, TN: Brodman Holman Publishers, 1995) str 187.

¹¹ Campbell A., Martin Noth and Deuteronomistic History in The History of Israel's Traditions: The Heritage of Martin Noth (JSOT, 182 ed. S. L. Mc Kenize and M. P. Graham; Sheffield Academic Press, 1994), 31-62. Cross F. M., Canaanite Myth and Hebrew Epic (Cambridge, M A: Harvard University, 1973). Dietrich W., Martin Noth and the Future of the Deuteronomistic History in The History of Israel's Traditions: The Heritage of Martin Noth (JSOT, 182 ed. S. L. Mc Kenize and M. P. Graham Sheffield Academic Press 1994), 153-175. Knoll K. L., Deuteronomistic History or Deuteronomistic Debate? (JSOT sup 182; Sheffield Academic Press 1994. Noth M., The Deuteronomistic History (trans. J. Doull et al; JSOT sup 41 Sheffield: JSOT Press 1981. O'Brien M., The Deuteronomistic History Hypothesis: A Reassessment (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1989). Römer T. The So-called Deuteronomistic History: A Sociological, Historical and Literary Introduction (New York: T&T Clark) 2005.

¹² Například G. Knoppers v jinak hodnotné knize: Two nations under God, který vlivem waw copulativum v 1Kr 13,3a - část verše: „A dal toho dne znamení“ nepřekládá a nevykládá (!): „I am omitting of 1 Kgs 13,3a„and he shall give on that day a sign, saying“. Although the waw

Při vypracování své analýzy a výkladu vycházím z vlastního překladu hebrejského textu, jeho variant a srovnání různých překladů. K tomu slouží i poznámky v překladu textu. Takto přeložený a analyzovaný text vykládám v jeho vlastním kontextu a poté ve vztahu k pojednávanému tématu práce. Základní rys mého přístupu k textu příběhu tak spočívá v soustředění se na finální podobu textu v jeho konečné grafické a fonetické podobě, včetně jeho dělení na setumy a petuchy¹³. Samotné verše textu jsou děleny následujícím způsobem: před atnah je verš označen jako „a“, za atnah jako „b“.

Věřím, že tato studie přispěje k přesnějšímu výkladu příběhu 1 Kr 13 a jeho lepšímu porozumění, včetně jeho kontextu.

---

copulativum occasionally occurs in preexilic narratives, its use in v 3 is problematic...I favour excising almost all of v 3a as a gloss, which attempts to harmonize the prophecy of vv 2-3 with the actions of Josiah in 2 Kgs 23,15.17. The author of v 3a has the man of God explicitly predict Josiah's destruction of the Bethel altar. This interpolation (v 3a) only succeeds in confusing the text, because 1 Kgs 13:5 marks the fulfillment of the sign (v 3b). I follow many scholars .., who see (at least) v 3a as a late insertion into the text" str. 47-48. Podobně E. Eynikel uzavírá diskuzi ohledně perfektum copulativum ve v. 3a: „Stylistically: the intervention by the narrator (and he gave a sign the same day saying) in the middle of the direkt statement by the man of God decidedly impairs the fluency of the utterance, particularly as this insertion is of no informational imperative“ Prophecy and fulfilment str. 230. Podobně i jiní.

¹³ Popisovaná metoda práce je nejbliže narativní analýze textu a například tzv. „amsterdamské školy“ s jejím důrazem na analýzu textu v jeho konečné podobě.

Kapitola 1: Exegeze 1 Kr 13,1-32

Příběh 1 Kr 13 představuje v rámci deuteronomistického dějepravného díla stěžejní¹⁴ (strategický) text nejen v rámci královských knih:- Svou polohou hned po rozdělení Izraelského království na severní a jižní, v centru Jarobeáмова příběhu. Dosahuje za exil severního Izraele k Jošijášově reformě. Je spojen s dalšími klíčovými texty obou království 2 Kr 17; 23-25.

- Obsahuje určité „schéma“ dalších dějin království (DtH), od jeho rozdělení až k pádu Judska v motivu: proroctví a jeho naplnění. Který začal prorokem Achijášem a dosahuje hned prvního vrcholu v příběhu muže Božího z Judska.

- Pojednává o pokračujícím vztahu jižního a severního království (Juda, Izrael) a obsahuje i výhled k jejich opětovnému sjednocení.

- Obsahuje zásadní teologický předmět (vazbu): יהוה בְּדִבְרֵי Slovem Hospodinovým, v moci, mocí Slova Hospodinova, které je zde zaměřené na bételský oltář a na způsob vyřízení poselství mužem Božím tomuto oltáři. Slovo Hospodinovo proti bételskému oltáři a zaslíbení syna z Davidova domu, který jej znesvětil (1 Kr 13,2), představuje v této deuteronomistické koncepci hlavní teologické téma nejenom příběhu 1 Kr 13, ale celých dějin severního Izraele. Bételský oltář zde ztělesňuje Jarobeámův svévolný kult, který trvá od vzniku severního Izraele až do jeho zániku (2 Kr 17,21-23), který pokračuje během asyrské nadvlády (2 Kr 17,29.32n) a který ukončí až judský král Jošijáš (2 Kr 23,15-20). „Jarobeámovy hříchy“ tak utvářejí příběh 1 Kr 13 -

---

¹⁴ 1 Kgs 13 is one of the structural pillars of 1-2 Kings, linked with two other key texts in 2 Kings – the postmortem of Israel (2 Kgs 17) and the reforms of Josiah (2 Kgs 23) – by multiple rare phrases: „cities of Samaria“ (1 Kgs 13,32; 2 Kgs 17,24-28; 23,19), „priests of the high places“ (1 Kgs 13,33; 2 Kgs 17,32; 23,9.20), and „shrines of the high places“ (1 Kgs 12,31; 13,32; 2 Kgs 17,29.32; 23,19). These three passages surround the history of the northern kingdom and of Jeroboam’s liturgical program, and 1 Kgs 13 reaches over the history of Israel until it comes to fulfillment in 2 Kgs 23.“ P. J. Leithart 1& 2 Kings str. 98.

2 Kr 23.- V druhé polovině příběhu (1 Kr 13,11-32) je poprvé dosvědčena konfrontace dvou proroků, kteří přicházejí s nárokem Božího původu své zvěsti, ačkoli obsah jejich slov se vzájemně vylučuje. Podobně v 1 Kr 22; Jer 28. Příběh obsahuje typické situace a motivy, které se budou v dalším biblickém svědectví této problematiky opakovat a rozvíjet (viz Základní situace v příběhu).

Kontext kapitoly - orientační přehled:

Základní kontext 1 Kr 13 tvoří Jarobeámův příběh v 1 Kr 11,26-14,20:

1 Kr 11,26 - 12,25 Rozdělení království

1 Kr 11,26 - 28 Jarobeám a Šalomoun

1 Kr 11,29 - 39 První výrok proroka Achijáše Šíloského:

Rozdělení království a nastolení Jarobeáma za krále severního

Izraele

1 Kr 11,40 Jarobeámův útěk do Egypta

1 Kr 11,41 - 43 Šalomounova smrt

1 Kr 12,1 - 19 Rozkol mezi severem a jihem v Šekemu

1 Kr 12,20 - 24 Jarobeám králem severního Izraele

1 Kr 12,25 - 33 Jarobeámova politicko - kultická opatření

1 Kr 13,1-32 Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu

1 Kr 13,33 - 34 Hodnocení Jarobeáma

1 Kr 14,1 - 20 Soud nad Jarobeámovým domem

1 Kr 14,1 - 4 Jarobeámova žena u proroka Achijáše Šíloského

1 Kr 14,5 - 9 Druhý výrok proroka Achijáše Šíloského:

Hospodinovo vyvýšení Jarobeáma a jeho hříchy

1 Kr 14,10 - 20 Oznámení soudu nad Jarobeámovým domem a severním

Izraelem

Jarobeámův příběh (prorocký konflikt v 1 Kr 13,11-32) je zarámován dvěma výroky proroka Achijáše Šíloského a jejich (na)plněními:

- Zaslubující vládu Jarobeámovi nad deseti izraelskými kmeny (1 Kr 11,31-39).

Naplnění (1 Kr 12,1-24).

- Oznamující soud nad Jarobeámovým domem a Izraelem (1 Kr 14,7-16).
Naplnění, částečné (1Kr 14,17n).

Kontext I

1 Kr 13 je součástí Jarobeámova příběhu (1 Kr 11,26-14,20), nachází se v jeho středu. K výkladu zkoumané kapitoly je nezbytné podrobnější zohlednění celého příběhu, neboť některá slova, spojení a názvuky v 1 Kr 13 se ozývají již v jeho kontextu.

Jarobeám a Šalomoun 1 Kr 11,1-28

Vv. 1-13: Šalomoun miloval ženy cizinky v rozporu s Hospodinovým přikázáním (1 Kr 11,1n srov. Dt 17,17). Ženy odklonily jeho srdce¹⁵ k cizím bohům¹⁶ (v. 4). Šalomoun činil to, co je zlé v očích Hospodina (v. 6.), a vystavěl posvátné návrší (בְּמִזְבֵּחַ) Kemošovi a Molekovi na hoře (בְּהָר) ¹⁷, která je naproti Jeruzalému (v. 7). Hospodin se na Šalomouna rozhněval, že se od něj srdcem odklonil, chodil za jinými bohy a nedbal na to, co mu přikázal (1 Kr 11,10b).¹⁸ Oznámil, že odtrhne království od něj a dá je jeho služebníku (עַבְדֵי) viz v. 26.). Jeden kmen dá jeho synu kvůli Davidovi a kvůli Jeruzalému, který vyvolil. Održení království od Šalomouna nastalo v důsledku jeho modloslužby a neposlušnosti Hospodinových přikázání.

---

¹⁵ נִיטוּ נְשָׂיוֹ אֶת־לְבָבוֹ srdce Šalomounovo, do kterého Hospodin vložil moudrost (1 Kr 10,24), které bylo slyšící, rozeznávající mezi dobrem a zlem (1 Kr 3,9.12), nyní jeho ženy odklonily od Hospodina. Jeho srdce je ve ve vv. 3-4 zmíněno 3x v protikladu k srdci Davidově, které bylo cele při Hospodinu v. 4.

¹⁶ אֱלֹהִים אֲחֵרִים viz 1 Kr 14,9. Uvedené spojení s významem „cizí božstva“ představuje důležitý „deuteronomistický“ termín, který vystihuje základní protiklad výlučného uctívání Hospodina. Služba cizím božstvům představuje vinu, jež strhává jednotlivce i lid do záhuby (Dt 5,7; 6,14; 7,4; 8,19; Joz 23,16; 24,2.16; Sd 2,12.17.19 srov. 2,3; Jer 1,16; 7,18 aj). Viz shrnutí diskuze o hypotéze deuteronomistického dějpravného díla in: Obtížné Oddíly Předních Proroků M. Prudký, J. Heller a kolektiv str. 367-381, Kostelní Vydří 2013.

¹⁷ Viz 2 Kr 23,13.16 srov. Ez 11,23; Za 14,4.

¹⁸ לֹא שָׁמַר אֶת אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה viz 1 Kr 13,21.

„Hospodin tedy řekl Šalomounovi: „Protože to s tebou dopadlo tak, že nedodržíš mou smlouvu a má nařízení, která jsem ti přikázal, zcela jistě odtrhnu (קָרַע אֶת־מַלְכוּתְךָ) království od tebe a dám je tvému služebníku. Avšak za tvého života to neučiním kvůli tvému otci Davidovi. Odtrhnu je (אֶת־מַלְכוּתְךָ) až z ruky tvého syna. Celé království však přece neodtrhnu (לֹא אֶת־מַלְכוּתְךָ), jeden kmen dám tvému synu kvůli svému služebníku Davidovi a kvůli Jeruzalému, který jsem vyvolil“ (1 Kr 11,11-13 překlad dle ČEP).

Motiv odtržení (קָרַע) království od Šalomouna připomíná: Předchozí odtržení království od Saula: „Když se Samuel obrátil k odchodu, uchopil Saul cíp jeho pláště a ten se odtrhl (וַיִּקְרַע). Samuel mu řekl: Dnes od tebe Hospodin odtrhl (קָרַע) izraelské království a dal je tvému bližnímu, lepšímu, než jsi ty.“ (1 S 15,27-28 překlad podle ČEP). „Hospodin učinil, co prohlásil skrze mne: Hospodin vytrhl (וַיִּקְרַע) království z tvé ruky a dal je tvému bližnímu, Davidovi“ (1 S 28,17 překlad podle ČEP).

Prorok Achijáš bude Slovo Hospodinovo Šalomounovi (1 Kr 11,11-13) demonstrovat (naplní) prorockým gestem: roztržením svého nového pláště (1 Kr 11,30n). S tímto motivem je spojen také motiv roztržení oltáře v 1 Kr 13,3.5. Viz výklad tam.

Vv. 14-22: Hospodin vzbudil¹⁹ Šalomounovi protivníka²⁰ v Edomci Hadadovi a v Rezonovi, synu Eljadovu (vv. 23-25) viz 1 Kr 14,14. Jarobeám je třetím protivníkem,²¹ který pozdvihl ruku proti králi.²² Příčinou jeho pozvednutí ruky

---

¹⁹ יָקַם hi kořen vb. קָם dát povstat, ustanovit 1 Kr 11,14.23. srov. 1 Kr 14,14.

²⁰ שָׂטָן m. sočitel, sok, žalobce 1 Kr 11,14.23.25. srov. 1 Kr 5,18; Nu 22,22.32.

²¹ Ačkoli text neuvádí termín שָׂטָן.

proti králi bylo, že Šalomoun vystavěl Milo²³ a uzavřel trhlinu města svého otce Davida (1 Kr 11,27).

Jarobeám,²⁴ Efratejec syn Nebatův²⁵ ze Seredy²⁶ je uveden jako: - Služebník (עֲבָדָה) Šalomounův (1 Kr 11,26), kterému dá Hospodin království (viz v. 11.). - Udatný bohatýr (גִּבּוֹר חַיִל) 1 Kr 11,28 srov. 1 Kr 1,42; 2 Kr 5,1 Kíš 1 S 9,1n; David 1 S 16,18; Když Šalomoun uviděl toho mladíka,²⁷ že činí dílo, dal mu pod dohled celou pracovní povinnost domu Josefova.²⁸ (v. 28.). Podřízení domu

---

²² וַיִּרְאֵם יָד בְּמִלּוֹךְ - neznačí napřáhnutí k ráně, ale spíše odhodlanost, přípravu ke vzpouře, k zásahu 2 S 18,28; 20,21 srov. Iz 9,11.16.20.

²³ Milo začal Šalomoun budovat již dříve a bylo jedním z důvodů zavedení nucených prací 1 Kr 9,15.24. srov. Sd 9,20; 2 S 5,9. V domě Milo byl ubit judský král Joáš (2 Kr 12,21). „...byla to asi terasa, uzavírající nějakou rozsedinu či mezeru v městském opevnění.“ ČEP Výklady ke SZ str. 362. „... stavba Millo byla spíše povahy sakrální než strategické, tedy zcela přiměřená narážce Jisraele nastupujícího k odchodu „k stanům svým“ s novým dovětkem „opatř dům svůj Davide“ (12,16). S. Daněk Dobové pozadí SZ str. 135.

²⁴ Ve jménu Jarobeám (יָרֹבְעָם) zní motiv lidu (עַם) a slovesný kořen není jednoznačný. Je možné jej spojovat s několika variantami: רַבָּה být četný: Ať dá vzrůst, jehož lid je mnohý (Gessenius) či kořen רִיב vést spor: Lid zápasí (BDB); srov. Jarobeám jako předáka revolty v 1 Kr 11,26; 12,2.20. J. Heller uvádí dva významy: Ať se příbuzný ukáže velkým, Svár lidu (Výkladový slovník biblických jmen str. 240). Vedle jména otce Nebat, které je uváděno u všech zmínek o Jarobeámovi, je jmenována i matka, vdova Serúa (malomocná) 1 Kr 11,26. LXX o jeho matce mluví jako o nevěstce (gyné porné) a vybavuje ho třemi sty válečnými koňmi (1 Kr 12,24b srov. 2S 15,1). Hodnotící přívlastek „efratejský“ jak místní (Efrajimec Sd 12,5; 1 S 1,1) tak osobní souvisí s kořenem פָּרָה být plodný a může ukazovat do sféry kultu (ČEP). Přívlastek „efratejský“ koresponduje se jménem Jarobeám (ČEP Výklady ke SZ str. 372).

²⁵ בְּן־נֶבֶט jméno otce Jarobeáma. Pouze ve spojení: Jarobeám syn Nebatův 1 Kr 11,26; 12,2.15; 15,1; 16,3.26.31; 21,22; 22,53; 2 Kr 3,3; 9,9; 10,29; 13,2.11; 14,24; 15,9.18.24.28; 17,21; 23,15; 2 Pa 9,29; 10,2.15; 13,6. Vzpouřa Jarobeáma proti Šalomounovi v 1 Kr 11,26-40 v 2 Pa chybí. V 2 Pa 13,6 je určité shrnutí uvedením patronymik u obou postav: Jarobeám syn Nebatův, služebník Šalomouna, syna Davidova povstal proti svému pánu. Jarobeám proti legitimnímu nároku syna Davidova vládnout nad celým Izraelem. Budoucí schizma je naznačeno ještě před nástupem Rechabeáma.

²⁶ Sereda (צֶרְדָּה) 1 Kr 11,26 viz 1 Kr 4,12; 7,46; 2 Pa 4,17; Joz 3,16; Sd 7,22.

²⁷ הַנְּעָר m. chlapec 1 Kr 14,3.17 ;hoch, mládenec 1 Kr 11,28 srov. 1 Kr 3,7; Jer 1,6n; služebník 1 Kr 18,43; 19,3.

²⁸ „Postavení Jarobamovo vůči Šelomo se krylo s pozicí Davidovou u Šaule až do podrobností secese právě. ..Biblické podání staví Jarobama do téhož světla byť negativním srovnáním s Davidem (1 Kr 14,8)“. S. Daněk Dobové pozadí SZ str. 136.

Josefova nuceným pracím podporuje kmenovou rivalitu. Rechabeám tuto situaci (jho) ještě zhorší, takže severní kmeny již nebudou tolerovat služební poměr k Judovi a davidovské dynastii (1 Kr 12,14.16).

První výrok proroka Achijáše Šíloského 1 Kr 11,29-39

V onen čas²⁹ Jarobeám vyšel z Jeruzaléma³⁰ a potkal ho³¹ Achijáš Šíloský³² zahalený³³ do nového pláště³⁴ na cestě.³⁵ Byli na poli sami.

²⁹ בַּעֲתָ הַהִיא časové určení, které uvozuje začátek a konec Jarobeáмова příběhu (1 Kr 11,29; 14,1).

³⁰ Vyjítí (יָצָא) Jarobeáma z Jeruzaléma (1 Kr 11,29) a následný pokus krále jej usmrtit (1 Kr 11,40) připomíná vyjítí Šimeího z Jeruzaléma a jeho usmrcení na rozkaz Šalomouna (1 Kr 2,36.42). S. Daněk viz níže.

³¹ וַיִּמְצָא אֹתוֹ srov. užití stejného slovesa v 1 Kr 13,14.24.

³² Prorok Achijáš Šíloský אַחִיָּאֵשׁ הַשִּׁילוֹנִי 1 Kr 11,29.30; 12,15 (2 Pa 10,15); v Šílu 1 Kr 14,2.4.5.6.18 srov. 2 Pa 9,29; „הַשִּׁילוֹנִי Shilonite, Gent. noun from שִׁילָה “place of rest”, Shiloh pr. n. of a town... variously written שִׁילָה Jud 21,21; Jer 7,12; שִׁלֹּ Josh 18,1.8; 1 Sa 1,3.9; 1 Ki 2,27” (Gesenius’ Hebrew – Chaldee lexicon to the Old Testament, str. 818). Viz též. Výskyt termínů v mesiášském zaslíbení v Gn 49,10: „Juda nikdy nebude zbaven žezla ani palcátu, jenž u nohou mu leží, dokud nepřijde ten, který z něho vzejde (שִׁילָה) (שִׁילָה) [שִׁילָה]); toho budou poslouchat lidská pokolení“. Šílo - svatyně na efrajmském území, severně od Bét-elu, východně od silnice vystupující z Bét-elu do Šekemu (Sd 21,19), kde byl stan setkávání (Joz 18,1.8.10.) a schrána Hospodinovy smlouvy (1 S 4,3; 1,24). V době soudců dočasně ústřední svatyně (Sd 21,19-23). Byla zničena Pelištejci (1 S 1-4 srov. Jer 7,12). „In 1 Kgs 11 we have the first example of prophet – as outsider (Nathan appears in 1 Kgs, but functions as a court prophet), the first prophet born of Spirit, blowing where he wills. Ahijah, un-introduced except with the ominous description of „Shilonite“ appears from nowhere to speak the word of Yahweh and to redirect the course of Israel’s history. The word of the Lord delivered through Ahijah decisively shapes the history that follows, and from this point on in Kings, the „word of Yahweh“ is fulfilled at every turn (1 Kgs 13; 14,18; 15,29; 16,12.34; 17,16). By the word of Yahweh dynasties rise and fall; by the word of Yahweh barren widows become fruitful and their stores of food are not exhausted; by the word of Yahweh arrows find chinks in armor; by the word of Yahweh the price of grain tumbles overnight; by the word of Yahweh Jerusalem and the temple are destroyed“ (P. J. Leithart 1 & 2 Kings str. 89).

³³ נִוְחַתְכֶסֶת viz 1 Kr 14,2 srov. Gn 24,65.

³⁴ שִׁלְמָה f. plášť, pokrývka (Dt 24,13; 29,5.) viz stejné souhlásky v Šalomounově jménu שְׁלֹמֹה - Šalomounovo království (Šalomoun) bude roztrženo. Není jednoznačné, kdo měl na sobě onen nový plášť. Prorok či povýšený Jarobeám? Hebrejský text dovoluje obě možnosti. A. H. Godbay „Jaroboam appeared in official dress as a servant of the regime; this was too much for Ahijah, who saw the robe as a symbol of the power of David’s house that was crumbling.“ (Hebrew Masal str. 101). Nově Cogan: Jeroboam was wearing the cloak. The wording of the succeeding clause „took hold of, grabbed (wayyitpos´), solves the ambiguousness of this clause (noted by Qimchi), because this action is inappropriate on one’s own garment; rather, the action was performed on a garment worn by a second party (cf. Gen 39,12). Thus, Ahijah seized Jeroboam’s cloak!“ 1 Kings str. 339.

Hospodinovo nové dílo začíná na okraji, na poli (srov. 1 Kr 14,11). Ale brzy se projeví veřejně. V 1 Kr 12,15 je Rechabeáмова tvrdohlavost a nemoudrost vyložena jako důsledek Boží vůle, která je nyní zvěstována Achijášem Jarobeámovi.

Novost pláště (קִרְעֵי) je zmíněna 2x ve vv. 29.30. a hraje v prorockém gestu důležitou roli. Naznačuje jak motiv oddělenosti věci ke kultickému užití,³⁶ tak ukazuje na nové období v Izraelském království, které bude nyní rozděleno na severní a jižní. Nerozdělený plášť symbolizuje jeden lid, jedno království, které bude roztženo (srov. J 19,23; Mt 26,65).

„Achijáš uchoпил nový plášť, který měl na sobě, roztrhal jej (וְקִרְעֵי) na dvanáct kusů (קִרְעֵים) a řekl Jarobeámovi: „Vezmi si deset kusů! (קִרְעֵים). Toto praví Hospodin, Bůh Izraele: Hle, já odtrhnu (קִרַע) království z ruky Šalomounovy a tobě dám deset kmenů.“ (1 Kr 11,30-31 překlad podle ČEP).³⁷

---

³⁵ LXX + καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ. Dle LXX si prorok bere Jarobeáma stranou (srov. Mk 7,33). LXX tak řeší přesun obou z cesty na pole. בְּרִדָּה poprvé se v kontextu ozve motiv cesty (דֶּרֶךְ), který hraje v 1 Kr 13 důležitou roli. Zde ve smyslu zeměpisném, ve smyslu metaforickém ve vv. 33.38.

³⁶ LXX ve svém dodatku (viz níže) přidává: ἱμάτιον καινὸν τὸ οὐκ εἰσεληλυθὸς εἰς ὕδωρ (12,40) - nový plášť který nepřišel, nebyl ve vodě. Srov. motiv kultické oddělenosti, čistoty a očistování Lv 14,5n.50n. Podobně: nová mísa (2 Kr 2,20); nový vůz (1 S 6,7); osel, na kterém nikdo z lidí neseděl (Mk 11,2) aj.

³⁷ Po 12,24 v MT následuje v LXX obsáhlý oddíl 12,24a-24z (1-26) nazvaný v LXX Deutch: „Ein Bericht uber Aufstand und Trennung“; v 12,24o (15) je zmíněna stejná událost, kde prorok Σαμαϊαν ke stejnému úkonu s novým pláštěm dostal pokyn od Hospodina:

καὶ ἐπορεύθη Ἱεροβοαμ εἰς Σικιμα τὴν ἐν ὄρει Εφραιμ καὶ συνήθροισεν ἐκεῖ τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραηλ καὶ ἀνέβη ἐκεῖ Ροβοαμ υἱὸς Σαλωμων καὶ λόγος κυρίου ἐγένετο πρὸς Σαμαϊαν τὸν Ελαμι λέγων λαβὲ σεαυτῷ ἱμάτιον καινὸν τὸ οὐκ εἰσεληλυθὸς εἰς ὕδωρ καὶ ῥῆξον αὐτὸ δώδεκα ῥήγματα καὶ δώσεις τῷ Ἱεροβοαμ καὶ ἐρεῖς αὐτῷ τάδε λέγει κύριος λαβὲ σεαυτῷ δέκα ῥήγματα τοῦ περιβαλέσθαι σε καὶ ἔλαβεν Ἱεροβοαμ καὶ εἶπεν Σαμαϊας τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τὰς δέκα φυλὰς τοῦ Ἰσραηλ

.. λόγος κυρίου ἐγένετο πρὸς Σαμαϊαν τὸν Ελαμι LXX Deutch „... das Wort des Herrn geschah zum Elamiter Samaias“. K umístění a idenetitě „Elamiter Samaias“ LXX Deutch říká: Elamiter: Welcher Ort damit gemeint ist, ist unklar. Wahrscheinlich bestand schon in der hebr.

Achijáš, který „uchopil“³⁸ nový plášť, jej trhá jej na 12 kusů a Jarobeámovi dává 10 kusů na znamení, že celý severní Izrael bude odňat davidovské dynastii a dán jemu (srov. 1 Kr 14,2-3). Šalomounově potomku zbude jen jeden³⁹ kmen. Prorocký čin je demonstrací Hospodinova Slova o odtržení království od Šalomouna (1 Kr 11,11-13). Oznámené Slovo Hospodin již plní⁴⁰ v právě vykonaném prorockém gestu, při setkání proroka s Jarobeámem (služebníkem Šalomounovým v. 11.), kterému dal deset kmenů. Následný Hospodinův výrok ve vv. 31-39 viditelné prorocké gesto vykládá. Achijášovo prorocké gesto tak zjevuje dvě hlavní skutečnosti:- Hospodin rozdělil vládu nad 12 kmeny- Předání 10 kmenů Jarobeámovi znamená jeho nadcházející roli krále severního Izraele

---

Vorlage ein Textfehler. Samaias: Ein „Gottesmann Samaias“ wird zuvor in 12,22 erwähnt, es lässt sich aber nicht sagen, ob hier derselbe Samaias gemeint ist. Zu beachten ist, dass der gleiche Vorgang in 3 Kgt 11,29-38 über Achias von Silo berichtet wird.

³⁸ תפּשׁ chopit, zmocnit se, používat. Viz 1 Kr 13,4 kde se Jarobeám chce chopit, zmocnit muže Božího který zvěstoval soud nad oltářem, který učinil v Bét-elu.

³⁹ 12 Izraelských kmenů je ve vv. 31n.36. rozděleno na 10+1. 10 kusů pláště (עֲשָׂרָה קְרָעִים) představuje 10 severních kmenů (עֲשָׂרָה הַשְּׁבָטִים) srov.2 S 19,44. Zbývající 2 kusy představují jeden kmen, jenž byl ponechán Šalomounově nástupci: kmen Judův. Z následujícího kontextu je patrné že, dva kmeny zůstaly pod Davidovou kontrolou. Rechabeám po vyhlášené revoltě mobilizuje dům Judy i kmen Benjamínův 1 Kr 12,21. Stejně 2 Pa 11,12 uvádí, že Rechabeámovi patřil Juda i Benjamín. Viz též Joz 18,21-28: Jeruzalém patří Benjámínovi a 19,1: Juda pohltil Šimeóna. LXX nechává Judovi kmeny dva. Vazba: deset kmenů (עֲשָׂרָה הַשְּׁבָטִים) ve SZ jen zde. Srov. 2 S 19,44. Srov. 10 chlebů, se kterými posílá Jarobeám svou ženu do Šíla za Achijášem 1 Kr 14,2.

⁴⁰ Viz pt. קָרַע ve v. 31.

První výrok Achijáše Šíloského 1 Kr 11,29-39

Struktura výroku:

v. 29. Setkání Achijáše a Jarobeáma (na poli, sami)

v. 30. Achijáš roztrhne nový plášť na 12 dílů

v. 31a. Jarobeám prorokem vyzván, aby si vzal 10 dílů

vv. 31b-39 Hospodinův výrok:

v. 31b. Hospodin odtrhl království od Šalomouna a dá Jarobeámovi 10 kmenů

v. 32. Jeden kmen zbude Šalomounovi kvůli Davidovi a Jeruzalému

v. 33. Důvod roztržení království: modloslužba, neposlušnost (1 Kr 11,5-8)

vv. 34-36 Hospodin zachovává věrnost Šalomounovi a Davidovi:

-Hospodin vezme království až z ruky Šalomounova syna

- dá deset kmenů Jarobeámovi

- Šalomounovu synu zbude jeden kmen (srov. 2 Pa 11,12),

aby Davidovi zůstalo planoucí světlo „přede mnou“ v Jeruzalémě, v městě, které Hospodinn vyvolil, aby tam dal spočinout svému jménu.

Jeruzalém s chrámem tak zůstává jediné místo pro legitimní kult.

v. 37. Oznámení kralování Jarobeámovi

vv. 38-39 Podmínka: Poslušnost Hospodinových přikázání jako David

Zaslíbení: Vybudování trvalého domu (בֵּית־נְאֻמָּוֹן) jako Davidovi (2 S 7,16

srov. 1 Kr 13,34).

Pokoření: Potomstva (זֶרַע) Davidova (2 S 7,12). Ale ne po všechny dny

(2 S 7,14n).

Davidovo jméno se ozývá v 1. výroku Achijáše: 7x vv. 32.33.34.36.38(2x).39.

“ v 2. výroku “ : 2x 1 Kr 14,8

1 Kr 11,38: Zaslíbení Božího spolenectví (נִרְמָה) a vybudování trvalého domu připomíná Nátanovo proroctví Davidovi (2 S 7,9.11.16.). Avšak podmínka poslušnosti (ve všem co Hospodin přikáže, chození po jeho cestách, řízení se tím, co je v Hospodinových očích správné a dodržování Hospodinových přikázání a nařízení) takto formulovaná v 2 S 7 není. Když se davidovský král proviní, bude trestán metlou a ranami, avšak Hospodin mu své milosrdenství neodejme, jako je odňal Saulovi, kterého odvrhl (2 S 7,14b-15). 1 Kr 11,36 Davidovcům zůstává „planoucí světlo.“⁴¹ Davidův rod nebude vyhuben 2 S 7,13-16 srov. Gn 49,10n; Zj 21,23. V každém případě Nátanovo proroctví Davidovi, nyní adaptované na Jarobeáma představuje nejhlubší legitimizaci nastupujícího (severního) království a jeho krále.

1 Kr 11,40: Jarobeám na zvěstované Hospodinovo Slovo neodpověděl.⁴²Místo něj je znovu uveden Šalomoun, který usiluje Jarobeáma usmrtit (srov. 1 S 19,2). Někteří vykladači⁴³ poznamenávají, že sdělení verše by mělo následovat po „Jarobeámově pozvednutí ruky proti králi“ (vv. 26-28). Umístěním Achijášova proroctví před Šalomounovo úsilí Jarobeáma usmrtit je naznačena souvislost králova postupu s Achijášovým proroctvím: „Ale umístěním Achijášova proroctví *před* tuto poznámku, autor dodává důvod pro Šalomounův hněv. Naznačuje, že Šalomoun jedná kvůli tomuto proroctví a skládá svůj hřích pokusem vzdorovat boží vůli. Není divu, že formální zpráva Šalomounovi smrti bezprostředně následuje“.⁴⁴ Zmíněné pořadí, zvláště závěr

---

⁴¹ נִרְמָה m. lampa, planoucí svíce 1 Kr 11,36; 15,4; 2 Kr 8,19 srov. 2 Pt 1,19; Mt 5,15.

⁴² Později na Achijášovo zaslíbení Jarobeám vzpomíná (1 Kr 14,2).

⁴³ Mordechai Cogan 1 Kings str. 343. S. J. De Vries 1 Kings str. 150.

⁴⁴ „But by placing Ahijah’s prophecy *before* this notice, the author supplies a reason for Solomon’s anger. He implies that Solomon acts because of the prophecy and compounds his sin by attempting to defy the divine will. It is no wonder that the formulaic report of Solomon’s death follows immediately!“ Robert L. Cohn: Literary Technique in the Jaroboam Narrative str. 27-28. Podobně: Šalomoun se rozhodl že Jarobeáma odstraní. Nebylo to zřejmě jen proto, že „pozdvihl ruku“ proti svému pánu ale bezpochyby i pro Achijášův výrok o „trvalém domě“ o němž se patrně doslechl. (ČEP Výklady ke SZ II str. 373). S. Daněk dává do

v. 40. naznačuje, že Šalomounův příběh končí. Příběh Jarobeáma bude pokračovat. Jarobeám uprchl k faraonovi Šíšakovi.⁴⁵ Útěk Jarobeáma připomíná stejný čin Edómce Hadada (1 Kr 11,17). Egypt, který měl s Izraelem dobré vztahy (1 Kr 3,1; 7,8; 9,16.24; 11,1) se stal útočištěm dvou největších nepřátel Šalomouna: Hadada (1 Kr 11,17-22) a Jarobeáma. Zpět se Jarobeám vrátil až po Šalomounově smrti (srov. Ex 4,19; Mt 2,20).

---

souvislosti králův pokus Jarobeáma usmrtit s jeho vyjitím z Jeruzaléma: „Šelomo hned už skraje vlády je dost opatrný (hákám), aby do hrobu uvedl šediny s krví (2,9 ut Joabi 6), jakmile Šim’i vyjde z vykázaného domu (js’ 36s 42), byť jen za 200 služebníků (‘bd) sběhlými k Akišovi do Gat (40). A stejně, kdy na konci panování hledá se bezživotí Jarob’amovo, jakmile vyjde z Jerušalema (js’ 11,29) proto, že Šelomo „zavřel mezeru města Davidova“ (27) domem Millo (cf 2. M 12,21)“. Dobové pozadí SZ str. 116.

⁴⁵ Faraó Šíšak srov. 1 Kr 14,25 (Šešonk), první z 22. libyjské dynastie, který nastoupil na trůn asi r. 950 př. Kr. Je v příbězích SZ prvním egyptským monarchou zmíněným jménem. Všichni ostatní do této chvíle byli známi titulem „faraó“ (פַּרְעֹה) Gn 12,15; 37,36; 40,2nn; 41,1nn; či „král Egypta“ (מֶלֶךְ מִצְרַיִם) 1 Kr 3,1; 2 Kr 17,7; 18,21.

Naplnění prvního výroku Achijáše Šíloského 1 Kr 12,1-24

Oddíl 1 Kr 12,1-24 pojednává o naplnění dvou hlavních aspektů prvního výroku proroka Achijáše Šíloského:

- a) 1 Kr 12,1-19 Rozdělení Izraele
- b) 1 Kr 12,20-24 Jarobeámovo ustanovení králem severního Izraele

Ad a) Po smrti Šalomouna je Rechabeám v Šekemu ustanoven králem celého Izraele. Jarobeám, který byl v Egyptě, kam uprchl před Šalomounem a kde se usadil se o tom doslechl. „Izrael“ pro něj poslal. Jarobeám a celé shromáždění (כָּל־קְהָל) Izraele žádá zlehčení těžkého jha, které na něj vložil otec Rechabeáma. „Ale ty nyní ..“ Rechabeám stanovuje další setkání po třech⁴⁶ dnech (vv. 1-5) a radí se s dvěma skupinami poradců (vv. 6-11): - Se staršími⁴⁷, kteří stávali před Šalomounem, *jak* (אִיךָ) má odpovědět. „Co mám tomuto lidu odpovědět?“ (ČEP). Jeho otázka se týká spíše způsobu než obsahu odpovědi. Starší radí moudře: Staň se dnes jejich služebníkem a oni ti po všechny dny budou sloužit. Král však tuto radu „opustí“ ještě než se obrátí na mladíky (v. 8) a vypravěč to zopakuje (v. 13). Kulminace tématu Rechabeámovy neochoty poslechnout dobrou radu se ozve v povědění: „Král

---

⁴⁶ „Jděte ještě tři dny a vrátíte se ke mně“ (לְכוּ עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלַי). Motiv tří dnů zde znamená krátké časové období (srov 1 Kr 3,18; 2 Kr 20,5.8 aj), během něhož si král připraví odpověď a rozhodne. Třetího dne (בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי) přišel Jarobeám a všechnen lid k Rechabeámovi.

⁴⁷ הַזְּקֵנִים starci, starší. Šalomoun měl pověstné koncilium starců, kteří „před“ ním stávali (אֶת־פְּנֵי 1 Kr 12,6; לְפָנַי 2 Pa 10,6 srov. 1 Kr 10,8) jako prorok před Hospodinem (Jer 15,19; 18,20). Moudrost a zkušenost starců byla obecně ceněna (Dt 32,7; Job 12,12 aj).

lid nevyslyšel ..“ (v. 15 srov. 1 Kr 3,9). - S mladíky⁴⁸, kteří s ním vyrůstali a nyní stojí před ním, *co* (נָדָה) radí oni. „Jak máme odpovědět⁴⁹ tomuto lidu? (ČEP).

Ještě než král uslyší radu mladíků, již se s nimi (jejich odpovědí) ztotožňuje. Tak v případě starců nečinil (viz výše). Rada mladíků je tvrdá⁵⁰ a vede ke ztížení stávajícího jha. Třetího dne se dostavil všechnen lid s Jarobeámem jako svým mluvčím, aby vyslechli královo rozhodnutí (v. 12). Vypravěčovo připomenutí, že se tak děje „jak král nařídil“ (v. 5.) naznačuje, že Jarobeám a lid (zatím) spolupracují.

Král však odpověděl lidu tvrdě (v. 13)⁵¹, podle rady mladíků (vv. 9-11). Rechabeámovo ztížení jha připomíná jednání faraóna Ex 5. Viz motiv exodu ve výkladu v. 28.

---

⁴⁸ הַיְלָדִים mladíci, chlapci - děti. Rechabeámovi současníci, jimž ovšem bylo kolem čtyřiceti let srov. 1 Kr 14,21. Vypravěč touto charakteristikou naznačuje, že rozumu měli jako děti srov. Iz 3,4n.

⁴⁹ Pro královu odpověď je užitá vazba slovesa שׁוּב v hi a substantiva דָּבַר s významem: dát zprávu, dát odpověď – odpovědět (srov. v. 6). Ve v. 16 bude užitó stejné spojení pro odpověď lidu králi. Který, když uvidí, že je král nevyslyšel „vrátí“ slovo králi. Králova nemoudrá odpověď se mu stejným způsobem vrátí se všemi důsledky. Viz poznámku č. 51.

⁵⁰ ... já k vašemu jhu ještě přidám. Můj otec vás trestal bičí (שׁוּבָתִים) já vás budu trestat důtkami עֲקָרְבַיִם - důtky, ale také štír, škorpión vv. 11.14. 2 Pa 10,11.14. srov. Ez 2,6. Můj malík je tlustší než bedra mého otce. Já k vašemu jhu ještě přidám. Můj otec vás trestal bičí, já vás budu trestat důtkami vv. 10n. ČEP.

⁵¹ קָשָׁה - přísný, tvrdý, krutý. Stejně je popsáno jho, kterým byl lid sevřen (1 Kr 12,4 srov. 1 Kr 14,6). Král postihl lid stejným způsobem jako Šalomoun.

1 Kr 12,15: **A ne(vy)slyšel ten král ten lid.**

**Neboť stalo se (to) řízením (obratem) od Hospodina,
aby se naplnilo Slovo jeho, které mluvil Hospodin skrze Achijáše
Šíloského k Jarobeámovi synu Nebatovu.**

15. verš teologicky vykládá, komentuje⁵² probíhající konfrontaci krále s celým Izraelem. Skutečnost, že král lid nevyslyšel, když opustil radu starců a odpověděl lidu dle rady mladíků, není jen jeho nemoudrost, která se obrátila proti němu. Ale nadto Hospodinovo řízení⁵³, za účelem, aby se naplnilo Slovo, které mluvil Jarobeámovi skrze proroka Achijáše⁵⁴, že mu dá deset kmenů (1 Kr 11,31.35)⁵⁵.

Uvedený komentář tak zdůrazňuje linii motivů: proroka - Slova Hospodinova - naplnění Slova Hospodinova (nejenom)⁵⁶ v Jarobeámově příběhu a v příběhu muže Božího (1 Kr 13,26). 1 Kr 12,16: Když celý Izrael (כָּל־יִשְׂרָאֵל) uviděl, že je král nevyslyšel, vrátil (וַיָּשִׁבוּ)⁵⁷ lid králi slovo (דַּבָּר).

---

⁵² Viz podobný komentář v 2 S 17,14 srov. 2 Pa 25,20. Srov. motiv zatvrzení faraonova srdce jako Hospodinovo řízení v Ex 4,21; 7,3n; 8,15; 10,1 srov. Dt 2,30.

⁵³ Hebr. סָבַח f. obrat, řízení Boží; v 2 Pa 10,15 נָסַח f. obrat. Obě substantiva se vyskytují jen na uvedených místech.

⁵⁴ Viz 1 Kr 14,18.

⁵⁵ „In this verse, the narrative nicely ties together the practical policies of chapter 12 and the theological verdict of chapter 11“ W. Brueggemann 1& 2 Kings str. 156.

⁵⁶ Uvedené „schéma“ představuje základní vypravěčskou strategii a jeden z hlavních jednotících prvků knih královských (1 Kr 2,27; 14,18; 15,29; 16,12.34; 17,16; 2 Kr 1,17; 23,16; 24,2n).

⁵⁷ Lid, který se vrátil (וַיָּשִׁבוּ) ke králi, jak přikázal (vv. 5.12), nyní vrací (srov. v. 9) králi odpověď. Sloveso שָׁב, které bude hrát důležitou roli v příběhu 1 Kr 13 již zde, v jeho kontextu, zrcadlí zvraty (návraty a obraty) na pozadí dělíciho se království.

Odpověď lidu se skládá ze dvou dvojverší:

Jaký máme podíl v Davidovi?

A ne dědictví v synu Jišajovu.

Ke stanům svým Jisráeli!

Nyní po-hleď na dům svůj, Davide!“.

A (ode)šel Jisráel ke stanům svým.

Prohlášení lidu znamená faktický rozkol Izraele. Viz výklad v. 28. Zároveň provolání: „Nyní pohleď na svůj dům Davide (בֵּיתֶךָ דָּוִד)“ připomíná toho, který se narodí domu Davidovu (לְבֵית־דָּוִד), zničí Jarobeámův oltář (1 Kr 13,2) a obnoví jednotu kultu. Tento obrat dobře zapadá do celkového spádu dění v 1 Kr 12-13, kde hraje důležitou roli právě sloveso שׁוּב, které četné zvraty v situaci právě rozděleného království vystihuje. Jméno Davida a jeho domu je tak důležitou spojnicí kapitol 1 Kr 12-13.

V závěru scény (vv. 17-18) kdy se Izrael rozešel ke svým stanům je však připomenuta jeho jednota pověděním, že Rechabeám kraloval pouze nad syny Izraele usedlými v judských městech (v. 18). Rozdělení, ke kterému došlo je jen územní a dočasné (1 Kr 11,39). Izrael a Juda zůstávají jeden lid (Izrael).

Ad b) Když se celý Izrael doslechl, že se Jarobeám vrátil,⁵⁸ povolali ho do pospolitosti a ustanovili jej králem (srov. 2 Kr 17,21) nad celým Izraelem.

---

⁵⁸ Srov. napětí mezi vv. 2-3.12. a 20. Termín pro shromáždění ve v. 3. קָהַל; ve v. 20. עָרָה.

Za domem Davida nezůstal nikdo, jen kmen Judův 1 Kr 12,20:

A stalo se, když uslyšel celý Jisráel, že se vrátil Jarobeám, a poslali a povolali ho do shromáždění a ustanovili ho králem nad celým Jisráelem. Nebyl za domem Davida nikdo kromě kmene Judova samotného.

Rechabeám shromažďuje celý dům Judův a kmen Benjamínův, 188 tisíc vybraných, kteří vedou válku, aby bojovali s domem Izraele (עַם־בֵּית יִשְׂרָאֵל), aby bylo vráceno království, královská hodnost Rechabeámovi, synu Šalomounovu.

Výrok Šemajáše, muže Božího 1 Kr 12,22-24

V této fázi příběhu se stalo⁵⁹ Slovo Boží (הַאֵלֹהִים) k Šemajášovi,⁶⁰ muži Božímu: „Řekni Rechabeámovi, synu Šalomounovu, králi judskému a celému domu Judovu a Benjamínovi a zbytku toho lidu.“⁶¹

Toto praví(l) Hospodin: „Ne(vy)táhnete a nebudete bojovat s bratřími svými, syny Jisráele. Vraťte se každý k domu svému.

Neboť ode mne stala se ta věc (událost) tato“.

A poslechli Slovo Hospodinovo a vrátili se,⁶² aby (ode)šli podle Slova Hospodinova.

Prorocký výrok:

a) Potvrzuje Achijášův výrok o rozdělení království (1 Kr 11,31-39). Zveřejňuje to, co bylo předtím řečeno pouze Šalomounovi, Achijášovi a Jarobeámovi: že rozdělení království je Hospodinova vůle.

b) Delegitimizuje pokus o vojenské řešení, válku proti „bratrům“. Rechabeám je již jen „judský král.“ Srov. jeho ustanovení králem (nad) celým Izraelem v 1 Kr 12,1. Komentář vypravěče oznamuje reakci krále Rechabeáma, celého domu Judova a Benjamíova i zbytku lidu (v. 23), kteří - poslechli Hospodinovo

---

⁵⁹ Srov. událost „Slova Hospodinova k proroku“ v 1 Kr 13,20b.

⁶⁰ Šemajáš muž Boží v 2 Pa 11,1-4; jako prorok v 2 Pa 12,5-8.15.

⁶¹ Zbytek toho lidu (יִתְרֵם הָעָם) „Now that Israel has formally chosen Jeroboam as its king, Yahweh demotes Rehoboam to „King of Judah,“ a title we have not seen before. Since the „house of Judah and Benjamin“ includes all of Rehoboam’s subjects, the „rest of the people“ must be the people of Yahweh now living in the secessionist northern territories. The idea that northerners would hear of Shemiah’s proclamation is probably infeasible, but the fictive address has a literary purpose: it evokes once again the indivisible nature of the people, despite the territorial rupture. All God’s people are to her God’s word as delivered by God’s prophet“ J. Walsh 1 Kings str. 169.

⁶² LXX καὶ κατέπαυσαν předpokládá vb. שָׁבַת.

Slovo⁶³ skrze muže Božího Šemajáše a vrátili se⁶⁴. Král Jarobeám na Slovo Hospodinovo skrze muže Božího z Judska zareaguje opačně: „Ani po této události se Jarobeám neodvrátil (שוב) od své zlé cesty, ale vrátil se (שוב) k tomu, že dál dělal kněze posvátných návrší ze spodiny lidu“ (1 Kr 13,33). Juda nebude bojovat se⁶⁵ svými bratry. Synové Izraele jsou jeho bratří viz 1 Kr 13,30. V Hospodinových očích lid není roztržen, zůstává jeden, i když Hospodin království rozdělil. Tato náboženská jednota, i přes územní rozdělení, je potvrzována i tímto výrokem muže Božího a proroky.

---

⁶³ 2 Pa 11,4 mluví o poslušnosti „slov Hospodinových“. V každém případě je na počátku Rechabeámovy vlády poslušnost Hospodinova slova srov. 2 Pa 11,17.

⁶⁴ Sloveso שׁוּב hraje v obou kapitolách 1 Kr 12 (12x); 1 Kr 13 (16x) důležitou roli. Vyjadřuje obraty, změny, které se staly a ještě stanou v souvislosti právě rozděleného království. Viz kapitolu 2: Sloveso שׁוּב v příběhu 1 Kr 13.

⁶⁵ עִם־אֶחָיְכֶם viz roli a výklad předložky עִם v 1 Kr 13,8.

Jarobeámovy politicko - náboženské činy 1 Kr 12,25-33

Po vybudování⁶⁶ Šekem⁶⁷ v Efrajimském pohoří a usazení se, vládnutí v něm (וַיֵּשֶׁב בְּהָרָה) - vyšel odtud (srov. 1 Kr 11,29) a vybudoval Penúel⁶⁸ (1 Kr 12,25).

Jarobeám, z důvodů uvedených v 1 Kr 12,26-27 činí nábožensko - politické kroky, popsané v 1 Kr 12,25-33 (petucha).

Jarobeámovým náboženským činům (1 Kr 12,28-33) předchází řeč ve vlastním srdci⁶⁹ (1 Kr 12,26-27). Jde o jeho první, přímou řeč - ne k lidu (viz v. 28.), ale jeho vnitřní monolog.

Jarobeám se obává o návrat (הַשׁוּבָה) království k Davidovu domu (v. 26); o obrácení, návrat srdce (שׁוּב לֵב) lidu ke svému pánu, judskému králi Rechabeámovi a o svůj život. Šalomounův chrám v Jeruzalémě bude přitahovat lid ze severního království⁷⁰ k účasti

---

⁶⁶ בנה - též ve významu opevnit srov. 1 Kr 15,17; 2 Pa 16,1; výstavba opevněných měst Rechabeámem 2 Pa 11,5. Jarobeámův první čin jsou tak opevnění Penuel, podobně před tím Šekem.

⁶⁷ Šekem (שֶׁכֶם) Kenánský Šekem byl kultickým střediskem pohanského boha smlouvy (Sd 8,33; 9,4) zde se obnovovala smlouva s Hospodinem Joz 24,1nn. Místo s prateckou tradicí (Gn 12,8; 35,4), kde Jákob postavil oltář a nazval ho: El je Bůh Izraelův (Gn 33,20); kde pohřbeny kosti Josefovy (Joz 24,32). Útočištné město (Joz 21,21; 1 Pa 6,52). Šekem je první sídelní místo Jarobeáma. Později nahrazeno Tirezou (1 Kr 14,17) do zřízení Samaří (15,33; 16,8.15.23n). „Pohyb“ Jarobeáma z Šekem (1 Kr 12,25) k oltáři v Bét-elu (1 Kr 12,33) připomíná pohyb Abrama v Gn 12,6-8.

⁶⁸ Penúel (פְּנִיאֵל; פְּנוּאֵל) Gn 32,31) srov. Oz 12,4; Sd 8,8n.17. ČEP vykládá přesun Jarobeáma do Penuelu kvůli nebezpečí vojenské výpravy eg. faraóna Šíšaka (srov. 1 Kr 14,25). Výklady ke SZ, II díl str. 379.

⁶⁹ בְּלִבּוֹ - Jde o důležité sdělení vypravěče, které nastiňuje Jarobeámův (vnitřní) obraz a osvětluje jeho obavy, postoje, motivy jeho rozhodování a jednání srov. Gn 17,17; 27,41; Est 6,6 ale i Gn 6,5n; 8,21. Podobně v NZ: např. Lk 12,19; 16,3; 18,4 aj. V souvislosti s motivem „srdce“ viz též 1 Kr 11,4; 14,8.

⁷⁰ 2 Pa 11,13-16 o této obavě krále, mluví jako o nastalé skutečnosti. Podobně 2 Pa 15,9. Zatímco v 1 Kr je toto možnost, které se Jarobeám obává a činí opatření, aby obávané nenastalo, v 2 Pa to prezentuje jako historickou skutečnost. Přesto Jarobeáмова obava, že „Nyní by se mohlo království navrátit k Davidovu domu“ (1 Kr 12,26) není realizována ani v Pa.

na obětních hodech.⁷¹ Jarobeáma zabijí a vrátí se (שָׁבוּ)⁷² k judskému králi

(v. 27). Jarobeáмова řeč ukazuje stav jeho nitra:

Na jedné straně jej prorok ujistil Hospodinovým výrokem, že se stane králem (1 Kr 11,31-39). Navzdory jeho egyptskému pobytu (1 Kr 11,40; 12,2) se toto slovo naplnilo a Jarobeám se stal králem severního Izraele, deseti kmenů (1 Kr 12,20). Na druhé straně má Jarobeám vnitřní pochybnosti. Nazývá Rechabeáma judským králem (v. 27) ale přesto o něm mluví jako o pánu jeho lidu (אֲדֹנָיִהֶם) v. 27.

Tím vypravěč vyjadřuje, že Jarobeám nedůvěřuje v Hospodinovu přízeň a spolehlivost jeho slova. Přestože vše svědčí o vysokém respektu Izraele k Jarobeámovi: lid s ním byl v kontaktu během jeho exilu v Egyptě (1 Kr 12,2), povolal jej zpět hned, jak to bylo možné, po smrti Šalamouna a nástupu jeho syna Rechabeáma za krále (1 Kr 12,3), učinil jej předním vyjednávačem s novým králem a následně ho ustanovili (יִמְלִיכוּ) svým králem (1 Kr 12,20 srov. 2 Kr 17,21).

Ve světle tohoto svědectví Jarobeámovy obavy dokládají jeho nedověru v Hospodinovo zaslíbení 1 Kr 11,38. A zavedení svévolného kultu jako prostředek k upevnění království a zabránění toho, čeho se obával: aby se lid „neobrátil“ k Jeruzalému, nevystupoval tam k obětem a jeho srdce se neobrátilo k davidovskému králi.

---

⁷¹ זָבָחוּ viz 1 Kr 8,62.63; Dt 12,6.11.27.

⁷² Sloveso שָׁבוּ zazní ve vv. 26n 3x. Král Jarobeám se obává, aby se království nevrátilo zpět k Davidovu domu. Král Rechabeám chce vrátit království 1 Kr 12,21. Zmíněným sovesem vypravěč vystihuje Rechabeámovo a Jarobeámovo vyrovnávání se se skutečností rozděleného království a rozdělené vlády. Zatímco Rechabeám se snaží obnovit jednotu království vojensky, Jarobeám se bojí, aby se lid vrátil do Jeruzaléma, k obětním hodům a srdce lidu ke králi Rechabeámovi. Viz kap. 2: Sloveso שָׁבוּ v příběhu 1 Kr 13.

28. A poradil se⁷³ ten král a učinil dva býčky zlaté.

A řekl jim: „Dost vám⁷⁴ bylo vystupování do Jeruzaléma. Hle bohové tvoji Jisraeli, kteří vyvedli tebe ze země egyptské.“

Po řeči ve vlastním srdci (vv. 26n) se král radí. Pověděním: „Poradil se ten král“ je řečeno, že následovala standardní dvorní procedura (srov. 1 Kr 12,6.8). Jarobeám nejedná úplně sám, jeho „reforma“ má oporu u některých (výše postavených) osob⁷⁵ v království. Královny motivy zhotovení (עשה) zlatých býčků⁷⁶ se ozvaly ve vv. 26n (viz výše) a ozvou ve v. 32. Nyní je (z nich) připomenuto chození, vystupování⁷⁷ lidu do Jeruzaléma k bohoslužbě, do města (místa), které Hospodin vyvolil, aby tam dal spočinout svému jménu

⁷³ וַיִּיעֶץ - radit, poradit, rozhodnout se. LXX^A καὶ ἐπορεύθη srov. 1 Kr 14,9. Zde je vb. v ni. což znamená radit se, poradit, uradit se, s někým konzultovat.

⁷⁴ רַב־לָחֶם מְעֻלֹת - vazba: rab lachem min + inf. vb. - ve smyslu dost, příliš (bylo) činnosti vystižené vb. v inf. Ex 9,28; Ez 44,6; Dt 1,6; 2,3.

⁷⁵ V 2 Pa 13,7 jsou muži, kteří se shromáždili kolem Jarobeáma charakterizováni jako: בְּלִיעֵל בְּנֵי אֲנָשִׁים רַקִּים „Muži bohaprázdní a ničemové“ (ČEP). Viz Dt 13,14 a souvislost „mužů ničemných“ a „jiných bohů“ k nimž svádí. Srov. též Na 1,11.

⁷⁶ שְׁנֵי עֲגֻלֵי זָהָב - „dva býčky zlaté“, které později prorok Achijáš označí za cizí bohy (אֱלֹהִים אֲחֵרִים) a slitiny (מַסְכֹּת) 1 Kr 14,9 viz Ex 32,4.8; Dt 9,12.16; Ne 9,18; Ž 106,19n pl v Sk 7,40.

Viz jejich výskt v příběhu Jarobeáma a Izraele:

1 Kr 12,28 Král učinil dva zlaté býčky

1 Kr 12,32 Jarobeám obětoval býčkům, které učinil

1 Kr 14,9 Achijáš zhodnotí býčky jako jiné bohy a slitiny

2 Pa 11,15 Jarobeám si ustanovil kněze pro posvátná návrší, pro běsy a pro býčky, které udělal

2 Pa 13,8 Izrael (Jarobeám) má při sobě (עֲמֻכָּם) zlaté býčky, které udělal Jarobeám jako bohy.

2 Kr 10,29 Jehů se neodvrátil od hříchů Jarobeáma, syna Nebatova, který svedl Izrael k hříchu, od zlatých býčků, kteří byli v Bét-elu a v Danu

2 Kr 17,16 Izraelci opustili všechna přikázání Hospodina, svého Boha a učinili si sochu (מַסְכָּה), dva býčky (שְׁנֵי עֲגֻלִים).

Uvedení býčci budou tvořit jádro Jarobeámovy hříchu, který vedl k vystěhování Izraele. Áronův býček převrátil bohoslužbu a ohrozil společenství pod Sinajem, Jarobeámovy býčci znamenaly rozšíření této perverze.

⁷⁷ Vb עלה, které znamená nejen zeměpisné vystupování z nižšího do vyššího regionu (srov. např. z Egypta do Judska Gn 13,1; 44,24; Ex 1,10), ale především v náboženském smyslu: vystupovat do svatyně (Ex 34,24; 1 S 1,3; 10,3). Zde vystupovat ze severního království deseti

(1 Kr 11,36). Aby král odvrátil toto nebezpečí⁷⁸, učinil dva zlaté býčky.

Zlaté⁷⁹ býčky *král* představuje lidu jako jeho bohy (srov. 2 Pa 13,8), kteří jej (Izrael) vyvedli⁸⁰ ze země egyptské (srov. Neh 9,18). V Ex 32,4.8. to jsou slova, kterými *lid* vítá odlitého býčka.

Tímto téměř shodným svoláním⁸¹ je propojen příběh Arona a Jarobeáma.⁸²

Jarobeám nemění božstvo.⁸³ Bohoslužbu, kterou zavádí, orientuje na Boha

---

kmenů do Hospodinova domu v Jeruzalémě k obětem 1 Kr 12,27.28. srov. 1 Kr 15,17; Iz 7,1.6. ale i Sk 15,2. Srov. vystupování z Asyrie Iz 36,1.10; z Babylónu Ezd 2,1; Ne 7,6; ze všech zemí Za 14,16n.

⁷⁸ Domnívám se, z učitých textových indicií (viz níže), že motiv „omlazených“ zlatých býčků z Ex 32 může mít i význam vědomého pokusu udělat to co udělal Izrael u Sinaje s Aronovou účastí. A tímto počinem odpuzovat jižní kmeny s davidovskou dynastií se záměrem zabránit znovusjednocení království. Když uvážíme, že zlatí býčci nepředstavovali žádný synkretistický pokus typu bálowské bohoslužby (viz Jehu) ani předně motiv „trůnu“ či „podnoží“ pro Boha. Však Jarobeámová reforma neměla všeobecný souhlas, docházelo k četným odchodům ze severního království právě v souvislosti s modlářským charakterem Jarobeámovy kultu (viz 2 Pa 11,4.16n). Jarobeám měl však celkem pevnou pozici z několika důvodů: Jednak existovala určitá kmenová žárlivost mezi Judou a ostatními (srov. Gn 49,8n), zvl. domem Josefovým jak naznačuje údaj z doby Šalomounovy (1 Kr 11,28). Tuto situaci Rechabeám ještě ztížil (1 Kr 12,13-15), takže severní kmeny odmítly služební status vůči Judovi (1 Kr 12,16). Dále: Jarobeám měl určité charisma (viz 1 Kr 11,28); měl odvahu postavit se Šalomounovi (1 Kr 11,26); byl objektem prorockého zvěstování a Božího vyvolení pro roli krále severních kmenů (1 Kr 11,29nn); měl podporu ve vyšších kruzích, jak naznačuje jeho konzultace s ostatními (1 Kr 12,28), takže za jeho reformou nestál jen on sám.

⁷⁹ Motiv zlata je obsažen v Ex 32,2n.31. Zlatí býčci jen v 2 Kr 10,29. Zároveň tento motiv „napodobuje“ Šalomounův styl, bohoslužbu 1 Kr 6,21.22.28.30.32.35; 7,48.49.50.51; 10,17.18.21.

⁸⁰ Formulace: „אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֶוּךָ מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם“ je shodná v Ex 32,4.8 a v 1 Kr 12,28. Překlad v pl. v Ex i když se jená o býčka jednoho (עֲגֹל מִסִּכָּה) je gramaticky možný (tak KB, I. Hirsh); elohím je plurálový tvar a zde v modlářském kontextu viz Ex 32,1. V 1 Kr 12,28 je přeloženo plurálem: „bohové tvoji, kteří tě vyvedli“ neboť (navíc) jsou zde býčci dva (עֲגֹלֵי שְׁנַיִ). Viz též 1 Kr 14,9. Ke slovesu v plurálu: Mordechai Cogan: „The plural verb *heeluká* is a tendentious vocalization, stressing the polytheistic nature of Jeroboam's cult; this same stance is reflected in Exod 32,4, otherwise, this verb appears in the singular as in Neh 9,18 (favored by many in 1 Kgs 12,28, though without textual warrant). The question of whether the plural is original or reflects late Masoretic sensitivity is much debated“ 1 Kings str. 358-59 Joúon P. Muraoka T. v § 150. Agreement of the verb f. „With a plural of excellence or of majesty the verb is usually in the singular (always is in the later stage of language): 1 Ch 17.21 אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֶוּךָ (but 2 Sm 7,23 הֶלְכֶם אֱלֹהִים) 1 Kg 12,28 אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֶוּךָ your God who brought you up (rather than your gods)“. A Grammar of Biblical Hebrew §150f str. 518.

exodu (viz níže).

Proti arše smlouvy (cherubům), která byla v Jeruzalémě symbolem

Hospodinovy přítomnosti, staví býčka (srov. Ez 1,7).

---

⁸¹ Jarobeámovo הַנִּהָה v úvodu kultického zvolání - (na rozdíl od אֱלֹהִים v Ex 32,4.8), které označovalo býčky za bohy, „הַנִּהָה אֱלֹהֵיךָ“, kteří vyvedli Izrael z Egypta - zdůrazňuje dva zlaté býčky. Jarobeám identifikuje dva zlaté býčky s bohy (bohem) exodu. Tato identifikace je závažná. V izraelském kultu jsou např. cherubíni podnoží Hospodina zástupů (1 S 4,4; 2 S 6,2; Ž 80,2; 99,1; či v případě archy srov. Ž 132,7; 1 Pa 28,2 aj), ale nikde se neztotožňuje např. archa či cherubíni s božstvem. Jarobeámovo zvolání tak má spíše blíže k pohanskému komentáři k přinesení schrány smlouvy Hospodina zástupů do izraelského tábora: „Bůh přišel do jejich tábora“ (1 S 4,7). Proti tomuto zvolání zní Ozeášova antiteze: „לֹא אֱלֹהִים הוּא“ (Oz 8,6a srov. 2 Pa 13,9). Prorok býčky instalované v svatyních v Bét-elu a Danu nazývá „bétávěnské jalovice“ עֲגֻלוֹת בֵּית אֵוֶן (Oz 10,5n srov. v. 8.). Ozeášova ironie v uvedených verších spočívá v tom, jak se lid bojí o to, co by mu vlastně mělo poskytnout ochranu a bezpečí. Tato modla, které bylo přinášeno mnoho obětních darů, se sama stane darem velkokráli. Zmínka o jeho znamení (אוֹתוֹ), které bude odneseno do Asyrie se pravděpodobně vztahuje na tohoto bételského býka. V tom je „ostuda“ pro Efrajima, že nedokázal svého boha uchránit od porážky a zajetí (srov. Iz 46,1n). Izraele zahanbuje jeho vlastní modloslužba. Pro býčka užívá též titul „samařský býček“ עֲגֻל שִׁמְרוֹן, který je z Izraele, kterého udělal řemeslník, který není bůh. Zbudou z něj jen třísky (Oz 8,6; 13,2).

⁸² Ke vztahu obou příběhů: „It has presumed that the story in Exodus was made up to support attacks on the cult of the Northern kingdom by ascribing to Moses and to God himself a condemnation of such worship, but it is possible that the story in exodus preserves an ancient tradition which was later distorted by hostile elements in Judah“, R. De Vaux: *Ancient Israel Its life and Institutions* str. 334. Podobně i ČEP ve *Výklady ke SZ I* str. 316. Nověji např. Provan: „It is certainly idolatry so far as passages like Dt 4,15-24 are concerned. You cannot worship the Lord using representations of him, for then you are not worshipping him at all but other gods (1 Kgs 14,9)“. I. W. Provan *1 and 2 Kings*, str. 112. Kontra De Vaux, Provan se nedomnívá, že zhotovení býčci měli (přímý) vztah k baalismu. Vede mě k tomu svědectví 2 Kr 10, 28-29.31. kdy Jehu odstranil Baalův kult (včetně jeho emblémů) z Izraele, avšak býčky v Bét-elu a Danu ponechal, od Jarobeámových hříchů se neodvrátil. Srov i 2 Kr 3,2n. Oba příběhy také rezonují ve jménech a příbězích synů Arona (Nádab, Abihů Lv 10,1n; Nu 3,4) a Jarobeáma (Abijáš 1 Kr 14,1-18, Nádab 1 Kr 14,20; 15,27-30).

⁸³ Podobně situaci vidí např. G. N. Knoppers: „Jeroboam's goal was undoubtedly to reorganize and preserve a cult, not to create a new one ex nihilo“. *Aaron's Calf and Jeroboam's Calves* str. 96.

Příběh Ex 32 a 1 Kr 12,28-33 (- 1 Kr 13) je spojen dalšími motivy:

Kromě kultického zvolání po zhotovení býčků, kteří byli označeni za bohy, kteří vyvedli Izrael z Egypta (viz výše) je příběh Árona a Jarobeáma spojen dalšími motivy. Po zhotovení litého (obrazu) býčka **עֲגֹל מִסֹּכָה** (Ex 32,4) Áron učinil další tři věci, které jsou přítomny také v kultických činech Jarobeáma po zhotovení zlatých býčků **עֲגֹלֵי זָהָב** (1 Kr 12,28 srov. Ex 32,31).

- Zhotovení oltáře (**מִזְבֵּחַ**):

Áron vybudoval před sochou býčka (**לְפָנָיו**) oltář (Ex 32,5 srov. Ex 24,4).

Podobně Jarobeám učinil v rámci nového kultu nový oltář (1 Kr 12,33).

- Stanovení svátku, slavnost Hospodinu (**חַג לַיהוָה**):

Po vybudování oltáře před býčkem Áron provolal: „Zítra bude Hospodinova slavnost“ (Ex 32,5).

Podobně Jarobeám učinil svátek, který je podobný jako v Judsku (**בֵּיהוּדָה** **אֲשֶׁר** **חָג .. כְּחַג אֲשֶׁר**) a který vymyslel (1 Kr 12,32n).

- Motiv oběti: Po vybudování oltáře a provolání Hospodinovy slavnosti

následují oběti: „Nazítří za časného jitra obětovali⁸⁴ oběti zápalné (**וַיַּעֲלוּ עֹלֹת**)

a přinesli oběti pokojné (**וַיִּגִּשׁוּ שְׁלָמִים**)“ Ex 32,6 srov. Ex 24,5.

Podobně Jarobeám, který obětoval⁸⁵ telatům (1 Kr 12,32) a který učinil oltář, aby na něm páčil kadidlo (1 Kr 12,33).

---

⁸⁴ LXX uvádí slovesa spojená s obětováním v sg. a myslí tak na Árona jako obětníka (srov. Sk 7,41).

V Ex 32,8, kde je bohoslužba hodnocena, je již pl. i v LXX.

⁸⁵ Při obětech v Ex 32 je zmíněno přinášení zápalných obětí (**עֹלֹת**) a obětí pokojných (**שְׁלָמִים**) srov. Am 5,25. Při hodnocení těchto obětí je užito sloveso **זָבַח** (Ex 32,8 srov. Sk 7,41) jako v případě Jarobeáma viz níže. Při Jarobeámově obětování je obětováno (**זָבַח**) telatům 1 Kr 12,32 a na novém oltáři páleno kadidla (**קָטַר**) 1 Kr 12,33.

Z uvedených skutečností je patrné, že slavnost, kterou provolal Áron je zaměřena na Hospodina, jde o „Hospodinovu slavnost“ (חַג לַיהוָה). V jeho záměru je zhotovený býček (a slavnost kolem něj), viditelná reprezentace Hospodina (srov. Ex 32,1).

To samé platí o Jarobeámově záměru, uskutečnit nový Hospodinův kult, který by nahradil kult v Jeruzalémě. Oba příběhy jsou spojeny ještě dalšími motivy⁸⁶, které dokládají jejich provázanost.

---

⁸⁶ - Role Lévičů: Lévičci, kteří poslechli Mojžíšův příkaz a vykonali v čase krize čistku v lidu (Ex 32,26-29) se stali legitimními kněžími (Ex 32,29). Jarobeám zřizuje nelegitimní kněžstvo ze spodiny lidu (1 Kr 12,31n).

- V obou příbězích je čin zhotovení býčků odsouzen (Ex 32,7-35; 1 Kr 12,30; 13; 14,1-20).

- Prosba Hospodina o shovívavost (חַלֵּה אֶת־פְּנֵי יְהוָה). Mojžíš prosil Hospodina, svého Boha o shovívavost (Ex 32,11). Modlářství při zlatém býčku je spojeno s hrozbou vyhlazení lidu (Dt 9,16nn srov. 1 Kr 13,34; 15,29). Jarobeám žádá muže Božího, aby prosil Hospodina, svého Boha o shovívavost (1 Kr 13,6).

V Jarobeámově svévolném zřízení bohoslužby hraje důležitou roli motiv exodu:

Prohlášení: „Hle bohové tvoji Jisraeli, kteří vyvedli tebe ze země egyptské“ připomíná motiv exodu. Důvod tohoto králova prohlášení souvisí s celkovou situací lidu. Rechabeám ztížil svému lidu jho (1 Kr 12,14) podobně jako farao v Egyptě (Ex 1,14; 5,6-9). Jarobeám vyjednává jeho zlehčení (1 Kr 12,3n.12. srov. Ex 5) Jarobeám se tímto prohlášením nejenom snaží ve svém království nově instalovat stěžejní Izraelské tradice, ale staví se do role osvoboditele, který přinesl zmírnění jha až i vysvobození. Za pozornost v této souvislosti stojí původní odpověď lidu na ztížení jha Rechabeámem, která znamenala rozkol v Izraeli: „Ke svým Bohům Izraeli“ (1 Kr 12,16; 2 Pa 10,16). Bohové Izraele metatezí dvou souhlásek pozměnění na stany Izraele. Nejde o nové zvolání. Poprvé se ozvalo v 2 S 20,1. Na všech místech jde o výzvu k roztržení davidovského království. 1 Kr 12,16 obsahuje nový dovětek: „Nyní pohleď na svůj dům, Davide!“⁸⁷

---

⁸⁷ „Závěrečná invokace Davida naznačuje, že původní znění „ke svým bohům“ zřejmě nebylo výzvou k odmítnutí Hospodina, nebo jí bylo nanejvýš jen nepřímé v očích pozdějšího pravověří, hledícího s nevolí na bételský kult a zpochybňující jeho legalitu. Původně šlo nepochybně o výzvu, aby se severní Izrael, protiklad jižního Judy, vrátil k svým kmenovým patronům, eponymům kmenů, kteří byli ve staré době zřejmě uctíváni jako ochránci kmenů“ J. Heller: Pozdní sklizeň str. 51.

S. Daněk ..praotcové jako postavy božské. Dobové pozadí SZ str. 33.

29. A instaloval toho jednoho v Bét-elu.

A toho dalšího dal až do Danu.

Král umísťuje⁸⁸ dva zlaté býčky do dvou svatyní: Jednoho instaloval v Bét-elu (בֵּית־אֵל) a dalšího dal do Danu (דָּן) viz 2 Kr 10,29.

Z důvodů geografických a náboženských. Geograficky obě místa nyní vyznačují rozsah severního království. Jako dříve Dan a Beršeba vyznačovaly nerozdělené království (1 Kr 5,5; 1 Pa 21,2). Nábožensky jsou obě místa hlavní svatyně severního království a spojena s praoteckou tradicí:

- Bét-el (בֵּית־אֵל) - dům Boží, původně kenánské Lúz⁸⁹. Místo s praoteckou tradicí (Gn 12,8; 13,3n; 28,10nn; 35,1nn), kde byla i truhla smlouvy (Sd 20,18.27; 21,2), před kterou stával Pinchas, syn Eleazara, syna Áronova

---

⁸⁸ Rozdílná slovesa pro umístění býčků: שֵׁים v Bété-lu; נָתַן v Danu naznačují, že býček v Bété-lu bude v nově zaváděném kultu přeci jenom hrát důležitější roli. Viz užití slovesa שֵׁים pro předchozí umístění Míkovy tesané sochy v Danu, kdy byl dům Boží v Šílu (Sd 18,31). Srov. též užití slovesa pro postavení kamene jako domu Božího v Bété-lu (Gn 28,22).

⁸⁹ לֹוֹ Gn 28,19; 35,6; 48,3; Joz 18,13 srov. 16,2; Sd 1,23. Zároveň uvedený termín znamená mandloň, mandloňový prut (Gn 30,37). Lúz - posvátný mandlovník - pohanská svatyně. Místo kam se Jákob, který prchal před svým bratrem, uložil nejen k odpočinku, ale chtěl být chráněn jako v útočišti, proto asi ulehl uprostřed posv. kruhu z kamení (Gn 28,11). Snad tam ulehl, aby byl chráněn příslušným božstvem, snad se jmenovalo Bét-el (viz Gn 31,13; 35,7; Oz 10,15; 12,5; Jer 48,13). Proto se tak zhrozil, když na tomto místě nečekaně uslyšel Hospodinovo Slovo (Gn 28,16n). Proto tu Jákob postavil pamětní znamení pro sebe i pro potomky a proto dal tomuto nové jméno: ne už Lúz - mandlovník, ale Bét-el - dům boží. Bét-el hrálo značnou úlohu mezi ostatními středisky, k nimž se Izrael shromažďoval, aby si připomínal Hospodinovy skutky i jeho zaslíbení. A připomínal i docela zvláštní a velice důležitou podrobnost: Jákob tu učinil slib (Gn 28,20n). Bét-el všem připomínalo, že jsme Hospodinu dlužni poslušnost - sliby, které jsme mu dali, že máme plnit. Připomínal posvátnost slibů. A vedle slibů se tu asi zvlášť připomínaly desátky (Gn 28,22). Tak byl lid veden k nevypočítavé, nezáslužnické vděčnosti a obětavosti. Tato výsada desátek byla asi v Bét-el zvlášť připomínána právě ve spojení se zjevením, jehož se Jákobovi dostalo.

S. Daněk upozorňuje na význam kamene ve spojení se zjevením: „...výraz tento (bet-el) nelze jistě vykládati dle etymologisace Gn 28 ve smyslu „dům boží“, nýbrž bráti jako celek a jako označení kamenného objektu, známého i Řekům ve způsobě „baithylos“ označujícího meteorit. Z Gn 28 jest vskutku patrné, že bet-el jest označením kamenného objektu (maccebá)“. S. Daněk Posvátné stromy ve SZ §22 str. 67. Podobně J. Heller: Starověká náboženství str. 273, Kalich Praha 1988.

(Sd 20,28); kam chodil Samuel (1 S 7,16; 1 S 10,3), jedno z center proroků (2 Kr 2,3). Případl Josefovským kmenům, Efrajimovi (1 Pa 7,28; Sd 1,22nn srov. Joz 18,22). Podle Am 7,10-13 je Bét-el oficiální královská (říšská) svatyně. Později proroky nazývané dům kouzel, marnosti⁹⁰.

- Dan (דָּן) město na severu Izraele, původně kenánské Lajiš⁹¹

(Sd 18,7.14.27.29.) u jednoho z pramenů Jordánu, které Danovci dobyli a přejmenovali podle svého praotce Dana (Joz 19,47; Sd 18,29; Gn 49,16n; Dt 33,22).

„Danovci si tam postavili tu tesanou sochu a Jonatán, syn Geršóma, syna Mojžíšova, i jeho potomci byli kněžími kmene Danovců až do dne, kdy byli ze země vysídleni. Míkovu tesanou sochu, kterou si dal udělat, tam měli umístěnou po celou dobu, kdy byl dům boží⁹² v Šílu“

Sd 18,30n.

Příběh spojený s tímto místem a svatyní, Míkovo modlářství a násilnictví Danovců (Sd 17-18)⁹³ obsahuje podobné motivy jako Jarobeámem svévolné zřízení kultu v 1 Kr 12,25-33.

---

⁹⁰ דָּן בַּיִת אֱלֹהִים Oz 4,15; 5,8 srov. 10,5.8; Am 4,4; 5,5.

⁹¹ Srov. čtení לַיִשׁ v Joz 19,47.

⁹² Dům boží (Ex 23,19; 34,26; Dt 23,19; Joz 6,24; srov. Gn 28,17.22) v Šílu kde byla legitimní svatyně (Joz 18,1; Sd 21,19-23; 1 S 1-4; 14,3 srov. 1 Kr 2,27 ale i Jer 7,12-14; 26,6-9; Ž 78,60). Vypravěč tak zdůrazňuje, že zavedení kultu v Danu je od začátku do konce (vysídlení Danovců ze země srov. 1 Kr 15,20; 2 Pa 16,2) nelegitimní a svévolné ustavení kultu, apostazí od jediného místa pro uctívání Hospodina v Šílu. Podobně jako později Jarobeám zavedl kult v Danu (srov. Am 8,14) a Bét-elu, nezávisle na domu božím v Jeruzalémě.

⁹³ Míka, podobně jako Jarobeám:- Zřídil svatyni (Sd 17,4n). Svatyně v Danu má přímé spojení s Míkovými bohy (Sd 18,14.17n.20.24.27.31. srov. 1 Kr 12,33).- Zhotovil modly (פְּסִלִים Sd 17,3.4; 18,14.17.18.20.30.31; מִטְכָּה Sd 17,3.4; 18,14.17.18 srov. 1 Kr 14,9; 2 Kr 17,16), které nazývá: bohy Sd 18,24 srov. 1 Kr 12,28. - Pověřil kněžstvo (Míkův syn Sd 17,5; potulný lévijec v. 12; Sd 18,30 srov. 1 Kr 13,33 a stejnou vazbu pro zřízení kněžstva: מְלֵאכֵי אֱתֵרֶיךָ).

30. A stala se ta věc tato k hříchu⁹⁴.

A chodil(i)⁹⁵ ten lid před⁹⁶ toho jednoho až do Danu.

30a. představuje vypravěčovo hodnocení předchozí Jarobeámovy činnosti popsané ve vv. 28-29. Zhotovení dvou zlatých býčků⁹⁷ a jejich instalace v Bét-elu a Danu. Ta věc⁹⁸ se stala (היה), postupně, hříchem⁹⁹, sejítím z cesty (Dt 9,16.21.). Zde má kořeny onen hřích - „Jarobeáma syna Nebatova, který svedl Izraele k hříchu“jež se bude vracet jako refrén¹⁰⁰ při hodnocení všech¹⁰¹ Izraelských králů,¹⁰² kteří v něm budou chodit, jej rozvíjet¹⁰³ a který povede k vystěhování Izraele (1 Kr 14,16; 2 Kr 17,15n.22n). Ukončení tohoto hříchu nastane až v 2 Kr 23,15 resp. 2 Kr 23,15-20.

---

⁹⁴ לְהַטָּאתָ ; LXX^L + τὸ Ἰσραηλ.

⁹⁵ וַיֵּלְכוּ V Ex 32,1 je Áron vyzván lidem, aby udělal bohy, kteří by šli „před námi“ (לְפָנֵינוּ) srov. Nu 10,33. Zde chodí lid před (uctívat) býčka.

⁹⁶ לְפָנֵי viz Ex 32,5; 34,34; Lv 9,5; 23,40; Sd 21,2 LXX πρὸ προσώπου.

⁹⁷ Viz. (magickou) manipulaci s těmito býčky v 2 Pa 13,8 podobně jako se schránou Hospodinovy smlouvyv 1 S 4,3nn. Včetně stejného výsledku bitev.

⁹⁸ הַזֶּה הַדָּבָר הַזֶּה viz 1 Kr 13,34.

⁹⁹ „Note well we are not given any theological reason for the judgment that is sin, except that it caused the people to worship elsewhere, other than in Jerusalem“ W. Brueggemann 1& 2 Kings str. 161, Smyth Helwys 2000.

¹⁰⁰ Uvedený „refrén“, hodnocení králů nemá u všech jednotnou formulaci. Kolísá uvedení Jarobeáмова hříchu:- v sg. (Jarobeámův hřích) - tak u Jarobeáмова syna Nádaba (1 Kr 15,26); Omri (1 Kr 16,26); Jóram (2 Kr 3,3); - v pl. (Jarobeámovy hříchy) - tak u Izraele (1 Kr 14,16; 2 Kr 3,3; 17,22).

¹⁰¹ Vyjimku tvoří král Šalúm, který vládl jen měsíc (2 Kr 16,13) a poslední král Hóšea (2 Kr 17,2).

¹⁰² Viz 1 Kr 15,26.34; 16,2.19.26.31; 22,53; 2 Kr 3,3; 10,28.31 13,2.6.11; 14,24; 15,9.18.24.28; 17,21nsrov. 2 Kr 21,11.26.

¹⁰³ Viz 1 Kr 16,31.

Uvedený hřích má již v samotném příběhu Jarobeáma svoji gradaci:

1 Kr 12,30 A stala se ta věc k hříchu

1 Kr 13,34 A stala se ta věc k hříchu domu Jarobeáma

1 Kr 14,16 Vydá Izraele pro Jarobeámovy hříchy, jichž se dopouštěl
a jimiž svedl Izraele k hříchu (.. protože si dělali posvátné kůly a
Hospodina uráželi 1 Kr 14,15b).

30b. vysvětlí jak se Jarobeámův čin stal hříchem.

Lid chodil „před“¹⁰⁴ toho jednoho až do Danu srov. Sd 8,27. Chodili za
přeludem a přeludem se stali (2 Kr 17,15n; Jer 2,5).

31. A učinil dům¹⁰⁵ (chrám) posvátných návrší.

A učinil kněze ze spodiny toho lidu, kteří nebyli ze synů Lévi.

Jarobeám zřizuje (עשה) kultické centrum - dům posvátných návrší (בֵּית בְּמִזְבֵּחַ).

Zřízení domu,¹⁰⁶ chrámu posvátných návrší - označuje (sg.) bételskou
svatyni. Zároveň jde o zřejmou narážku¹⁰⁷ na dům Hospodinův (בֵּית יְהוָה)
v Jeruzalémě (1 Kr 12,27).

¹⁰⁴ לְפָנָי následující po slovesu הִלַךְ vyjadřuje motiv představení se (jít a představit se) před božstvem, před schránou srov. 1 Pa 21,30.

¹⁰⁵ Plurál zde čtou: LXX - οἴκοις ἐφ' ὑψηλῶν; V, ČEP - domy posvátných návrší. V této souvislosti viz plurál (בְּתֵי הַבְּמִזְבֵּחַ) ve výroku starého proroka v 1 Kr 13,32 a v 2 Kr 23,19n.

¹⁰⁶ Viz 1 Kr 13,7, kde král zve muže Božího (dovnitř) do toho domu / svatyně (הַבְּיָתָה).

¹⁰⁷ Zároveň je dům posvátných návrší negativním přízvukem v souvislosti se samotným místem, kde se nachází: Bételem (בְּבֵית אֱלֹהִים), jež se tak stává domem posvátných návrší (בְּמִזְבֵּחַ בֵּית). V této souvislosti srov. בֵּית אֱוֹן Oz 4,15; Am 4,4; 5,5.

Další Jarobeámův čin spočívá ve zřízení nelegitimního kněžstva (vv. 31n). Zřízení (עשה) kněží „ze spodiny toho lidu,¹⁰⁸ kteří nepatřili ke kněžskému kmeni Lévi,¹⁰⁹ kteří byli kněžími posvátných návrší.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ וַיַּעַשׂ כַּהֲנִים מִקְצֹת הָעָם // 1 Kr 13,33.

„Jestliže Jarobam „ustavil kněží z lidu obecného“, tedy tak mohl učiniti jen z takového „lidu“, který k tomu měl určité předpoklady, neboli který už byl nějak do kultického života zapojen.“ M. Bič Královská svatyně v Bét el str. 113, Habilitační práce, Domažlice 1946. Nověji Mordechai Cogan: „The ones chosen were of necessity trained in cultic matters“. 1 Kings str. 360.

V 2 Pa 13,8b-9 je zřejmá identifikace mezi svévolným „učiněním kněžství“ a „učiněním bohů“ v paralelismu mezi Jarobámovým učiněním vlastního kněžstva a učiněním svých vlastních bohů: „Je vás ohromné množství a máte při sobě zlté býčky, které vám udělal Jarobeám jako bohy (לְאֱלֹהִים) ... (עֲשֵׂה לָכֶם). Ale což jste nevyhnali Hospodinovy kněze (כַּהֲנֵי יְהוָה) (וַתַּעֲשׂוּ לָכֶם כַּהֲנִים) jako národy jiných zemí? Kdokoli přišel, mohl být za mladého býčka a sedm beranů pověřen, aby byl knězem neboha (כַּהֵן לְלֹא אֱלֹהִים)“ (překlad dle ČEP). Srov. Oz 8,4-6.

Jarobeámův počin zřízení kněžstva ze spodiny lidu (מִקְצֹת הָעָם) je srovnáván s praxí jiných národů (כַּעֲמֵי הָאֲרָצוֹת). Viz 2 Kr 17,32n, kde je uvedena stejná praxe Asyrii nastěhovaných pronárodů na území severního Izraele. Severní kult je podobný jako kult národů jiných zemí. Či pověděno jinak: Jarobeámův svévolý počin ve zřízení kněžstva předjímá „asyrskou“ podobu severu (Samařska).

¹⁰⁹ Viz Ex 28,41; 3,29; Lv 8; Nu 3,6-9; 8,5-20; Dt 10,8n; 18,1-8.

¹¹⁰ V 1 Kr 13,32 to budou kněží posvátných návrší. Viz 2 Pa 11,15 kde je Jarobeámem ustanovená kněžská služba - kněží (כַּהֲנִים) posvátných návrší (לְבַמֹּזֹת) - rozšířena i pro běsy (לְעַגְלִים אֲשֶׁר עָשָׂה) srov. Lv 17,7; Dt 32,17) a pro býčky, které udělal (עֲשֵׂה).

32. A učinil Jarobeám svátek v měsíci tom osmém v patnáctý den toho měsíce jako svátek, který (byl) v Judsku. A obětoval¹¹¹ na tom oltáři. Tak (u)činil v Bét-elu, aby obětoval býčkům, které učinil. A ustanovil v Bét-elu kněze¹¹² těch posvátných návrší, které učinil.

Jarobeám zavádí dobu (kalendář) i podobu (řády) bohoslužby. Svátek¹¹³ a jeho datum¹¹⁴, které vymyslel (v. 33) je podobný jako svátek (פֶּחָג) v Judsku:

- Kde byla slavnost stánků, která se slavila 15. den sedmého měsíce (Lv 23,33-43; Nu 29,12nn; Dt 16,13-15 srov. Ez 45,25).

- Kde byl dokončen jeruzalémský chrám v 8. měsíci (1 Kr 6,38), ale posvěcen byl ve spojení s přenesením Hospodinovy schrány do velesvatyně v 7. měsíci (1 Kr 8,2 srov. 65).

Jarobeám činí podobnou bohoslužbu jaká byla v Judsku - „napodobuje“¹¹⁵ pravý kult v Jeruzalémě. V Bét-elu vystupuje (obětuje) na tom oltáři¹¹⁶ - aby

---

¹¹¹ וַיַּעַל vb. עלה hi. vynést (1 Kr 8,1), vyvést, přinést (1 S 2,19). Také ve smyslu položit na oltář - obětovat (tak překládá KB zde a ve v. 33a), často oběť zápalnou (עֹלָה) Gn 8,20; 22,2.13; Lv 14,20; 18,8; Ex 24,5; 32,6; Sd 21,4; 1 Kr 3,4.15; 2 Kr 3,27; Job 1,5. BDB poznamenává, že spojení על עלה je-li užito v souvislosti s oltářem znamená vystupovat za účelem (kněžského) konání obětí 2 Kr 16,12b; 2 Pa 1,6; 1 S 2,28 (str. 756,7b). Při podobné slavnosti v Ex 32,6 obětují zápalné oběti (וַיַּעַלְוּ עֹלָה) lidé (lid) srov. Ex 24,5.

¹¹² A ustanovil kněze אֶת־כֹּהֲנֵי הָעֵמִיד vb. עמד hi. ve významu ustanovit, postavit do úřadu 1 Pa 6,16; 8,14; 15,16; před kněze Nu 27,19; postavit starší u stanu setkávání Nu 11,24; levity na svá místa Neh 13,11.

Kněží posvátných návrší, spjatých s bételským oltářem viz 13,2. Král ustanovuje kněze (!), je svrchovaným rozhodčím v kultu srov. Am 7,13. Srov. též Jarobeámův pobyt v Egyptě 1 Kr 11,40.

¹¹³ פֶּחָג m. slavnost, svátek (poutní) v Kr knihách jen v 1 Kr 8,2.65; 12,32.33.

¹¹⁴ Měsíc rozdílů ve slavení svátku vykládají někteří z důvodu: „Actual climatic and agricultural conditions prevalent in the north of Palestina, where crops ripened later than in the south“. Cogan 1 Kings str. 360. K tomu srov. celkem otevřený závěr svátku v Dt 16,13. Jinak vidí rozdíl J. Robinson: „Perhaps he hoped to draw to Bethel some of those who had already worshiped at Jerusalem“. The First Book of Kings str. 158. S čímž nesouhlasím, neboť veškerá Jarobeámova kultická inovace směřovala k opaku. K oddělení a kultické samostatnosti na Judsku.

obětoval býčkům (לְזִבְחַ לְעֵגְלִים)¹¹⁷ - bohům, kteří vyvedli Izrael ze země Egyptské (v. 28), které učinil (viz 2 Pa 11,15). Obětování býčkům je též reakcí (náhradou) na „obětními hody“ (זִבְחִים) v Hospodinově domě v Jeruzalémě (1 Kr 8,63n), kam by lid mohl chodit (1 Kr 12,27). Jeho kněžská činnost připomíná činnost Šalomouna při (bronzovém) oltáři pro zápalné oběti během zasvěcování chrámu (1 Kr 8,64 srov. 2 Kr 16,12n). Jarobeám následuje Jeruzalémský příklad. Jde o jednu z indicií, která svědčí o tom, že „napodobuje“ kult v jeruzalémském chrámu.

Dále Jarobeám ustanovil v Bét-elu kněze těch posvátných návrší (כֹּהֲנֵי הַבְּמֹת),¹¹⁸ které učinil (v. 31). Ustanovuje kněze ze spodiny lidu, kteří nebyli ze synů Lévi (v. 31).

Otázkou je, zda-li „ten“ oltář¹¹⁹ ke kterému Jarobeám v Bét-elu vystoupil (vystupoval) (וַיַּעַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ בֶּן עֶשֶׂה בְּבֵית-אֵל), (aby) obětoval (זבח) býčkům v Bét-elu - je totožný s oltářem ve v. 33? Ke kterému Jarobeám vystoupí, který učinil v Bét-elu (וַיַּעַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה בְּבֵית-אֵל).

Nad kterým bude stát, aby páčil kadidlo (קטר). A proti kterému bude směřovat výrok (slovo) muže Božího z Judska (1 Kr 13,1.2.4.32). Nebo se jedná o oltáře dva?

---

¹¹⁵ Tato imitace kultu v Judsku je přítomna v celé pasáži ve vv. 31-33. Začala ve v. 31 kdy Jarobeám učinil dům (chrám) posvátných návrší, který je protikladem k domu (chrámu) v Jeruzalémě a bude vrcholit učiněním oltáře ve v. 33.

¹¹⁶ הַמִּזְבֵּחַ ačkoli je oltář zmíněn poprvé, je uveden s určitým členem (!). Což naznačuje, že se jedná o již známý, určitý oltář. Viz Gn 35,1.7. kde oltář, který má Jákob udělat v Bét-elu, je bez členu.

¹¹⁷ Zde זבח v pi - přinést oběť. Viz výskyt slovesa v q (- obětovat kusy z bravu; zápalné oběti) v 1 Kr 13,2 a v 2 Kr 23,20. Srov. Oz 13,2 i 1Kr 19,18.

¹¹⁸ Viz 1 Kr 13,2; 23,20. Srov. 2 Kr 17,35. Ozeáš označuje bételské kněžstvo כֹּהֲנֵי בֶּמֶת (10,5), כֹּהֵן m. žrec, kněz pohanských božstev (2 Kr 23,5; Sf 1,4).

¹¹⁹ V paralelní události v Ex 32,5 stál oltář před zlatým býčkem (לְפָנָיו).

K prvnímu se přiklání LXX, když čte כֵּן jako אֲשֶׁר (καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὃ ἐποίησεν ἐν Βαιθηλ), pravděpodobně pod dojmem אֲשֶׁר v následujícím verši. Tak harmonizuje כֵּן עֲשֶׂה ve v. 32 a אֲשֶׁר-עֲשֶׂה ve v. 33. Oltář zmíněný ve v. 32. by byl totožný¹²⁰ s oltářem ve v. 33. Hebrejské znění textu a kontext, ve kterém Jarobeám „napodobuje“ kult v Judsku¹²¹ však dovoluje, ba ukazuje myslet na oltáře dva.¹²² Viz dále.

Také rity: זָבַח (1 Kr 12,32) a קָטַר (1 Kr 12,33; 13,1) představují dvě rozdílné¹²³ činnosti. Tím by také byl vyřešen problém s identifikací oltářů v 2 Kr 23,15.16. Identifikaci oltáře v 1 Kr 12,32 s oltářem v 2 Kr 23,15 též podporuje přítomná zmínka o obětování býčků. Kteří souvisí s Jarobeámovým hříchem, jímž svedl k hříchu Izraele (1 Kr 12,30). Což bude připomenuto právě u oltáře v 2 Kr 23,15, který Jošijáš „také“ zbořil. Viz výklad tam.

---

¹²⁰ To je i názor, pohled téměř (viz pozn. č. 3) všech kometářů a mně dostupných studií.

¹²¹ V Šalomounově chrámu byly též dva oltáře: pro zápalné oběti (1 Kr 8,64; 2 Pa 4,1; 7,7) a pro kadidlo (1 Kr 6,22; 7,48; 2 Pa 4,19). Viz uvedení dvou oltářů v kultu Ex 39,38-39; Lv 4,7; 1 Pa 6,34 i Ez 41,22; 43,13-17.

¹²² Podobným směrem ukazuje M. Bič: „Nezbytnou, ne-li podstatnou součástí svatyně byl oltář. Tradice jej dává zřizovati v Bet el už praotcům. Abraham staví oltář „mezi bet el a aj“ G 12,8 13,3s zatím co Jaakob jej buduje přímo v Bet el 31,1.3.7 na příkaz Boží. ... Třetí oltář byl podle tradice zřízen v Bet el králem Jaroboamem I. G 12,32s 13,1ss... Při tom řecká verze se ani náznakem nezmiňuje o jsoucnosti jiného staršího oltáře v Bet el, ačkoli logicky uvažováno, tam nesporně byl. Překlad kai anebé epi to thysiasstérion, o epoiésen ev Baitché, tou thein tais damalesin 12,32 vůbec nebere ohled na snahu masoretského textu, jenž čte ken, nikoli ašer a tím aspoň připouští možnost, že se obětovalo na jiném oltáři, než jaký dal zhotoviti Jarobam.

V každém případě zde existenci staršího oltáře musíme předpokládati, zatím co nás nikterak neudiví, že Jaakob při svém příchodu do Bet el nic neví o oltáři Abrahamově.“ Habilitační práce: Královská svatyně v Bét el str. 97. Viz proroka Ámose 3,14, který mezi bételskými oltáři (בְּתֵלִים), které Hospodin ztrestá, zmiňuje oltář (הַמִּזְבֵּחַ). Pravděpodobně ten, který učinil Jarobeám a proti němuž volal muž Boží. Stejně tak Ozeáš ví o více oltářích v Ávenu (10,8). Srov. též Sd 21,4.

¹²³ Srov. 1 Kr 11,8; 22,44; 2 Kr 12,4; 16,4; 2 Pa 28,4.

33. A vystoupil k tomu oltáři, který učinil v Bét-elu v patnáctý den v měsíci tom osmém. V měsíci, který vymyslel¹²⁴ sám pro / ze sebe. A učinil svátek synům Jisraele a vystoupil k tomu oltáři, aby páčil kadidlo.¹²⁵

Jarobeám vystoupil k oltáři, který učinil v Bét-elu¹²⁶ (אֲשֶׁר-עָשָׂה בְּבֵית-אֵל). (וַיַּעַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ). Učinění oltáře v Bét-elu, má stejné datum, jako učinění svátku (v. 32). S tím rozdílem, že nyní je na prvním místě uveden „patnáctý den“ v osmém měsíci. Tak je zdůrazněn „den“, v kterém Jarobeám učinil oltář a v kterém zasáhne muž Boží Slovem Hospodinovým proti oltáři (1 Kr 13,1). V 15. den 8. měsíce se odehraje celý příběh (1 Kr 13,1-32).

Učiněním tohoto nového oltáře Jarobeámovo „činění“ vrcholí¹²⁷. Spolu s učiněním domu (chrámu) posvátných návrší (v. 31) a kněží ze spodiny lidu (v.

---

¹²⁴ בָּדָא - navrhnout, vymyslet, vybájit sám z vlastní invence - מִלְבָּד. LXX - ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ; KB „v srdci svém“ dle Q, které čte מִלְבָּדוֹ. O Jarobeámově srdci viz v. 26. Stejně vb. ve spojení se srdcem v Ne 6,8 uvádí vykonstruované obvinění falešných proroků proti Nehemjášovi. Srov. Ez 13,2; Jer 14,14; 23,16, kteří uvádějí srdce jako jeden ze zdrojů falešného prorokování. Naproti tomu, Mojžíš nečinil nic z vlastního srdce Nu 16,28 srov. Ř 15,18n.

¹²⁵ לְהַקְטִיר vb. קָטַר hi. inf. // 1 Kr 13,1. Vb. קָטַר hi. - pálit kadidlo na oltáři k pálení kadidla (Ex 30,7-9). Viz 1 S 2,28 kde je kadidlo (dým z kadidla) výslovně zmíněno (לְהַקְטִיר קָטִירָה). Uvedené sloveso také znamená - dát vystupovat, obrátit v (obětní) dým (Ex 29,13.18.25; 30,20; 2 Kr 16,13); jako libou vůni pro Hospodina (Lv 1,9.13.17). Hifilový kmen slovesa קָטַר je v královských knihách velmi vzácný (většinou užít pi.). Zazní ještě ve velmi podobné souvislosti v 2 Kr 16,13 (viz dále), a v Šalomounově příběhu 1 Kr 3,3; 9,25; 11,8 (viz níže).

¹²⁶ V (blízkosti) Bét-elu vybudoval oltář: Abram (Gn 12,8; 13,3n); Jákob má v Bét-elu učinit (עָשָׂה) oltář Bohu, který se mu ukázal, když prchal před svým bratrem Ezauem (Gn 35,1nn; 28,10-22). Jákob tam vybudoval (בָּנָה) oltář (Gn 35,1.3.7) a „vzýval na tom místě Boha Bét-elu“ ČEP (Gn 35,7). Také lid Izraele v Bét-elu vybudoval (בָּנָה) oltář (Sd 21,4). Viz. Oz 10,15; Jer 48,13. Volz, Rudolph, Weiser vidí v Bét-elu: „A reference to the bull image at the sanctuary of bethel“. Mc Kane: Bethel of Jer 48,13 means: „The sanctuary at Bethel where the bull image was worshipped“. Jeremiah Volume II str. 1169.

¹²⁷ Podobně Šalomoun když dokončil dům, páčil kadidlo před Hospodinem na oltáři, který vybudoval 1 Kr 9,25; 7,48-50.

31) je dokončena výbava svatyně. Vše je připraveno pro bohoslužbu v patnáctý den v osmém měsíci. Ve svátek, který Jarobeám vymyslel - čímž vypravěč zároveň hodnotí (soudí) novou liturgii, která je vymyšlená, pochází pouze z lidského srdce.

Zároveň učiněním oltáře v Bét-elu Jarobeám navazuje na praoteckou tradici, na „toto místo“ (הַמָּקוֹם, הַמָּקוֹם הַזֶּה) Božího zjevení (Gn 28,11.16.17.19; 35,7.13.14.15). Proti tomuto Jarobeámem učiněnému¹²⁸ oltáři v Bét-elu bude směřovat následující výrok muže Božího z Judska 1 Kr 13,2. Dvojitý výskyt spojení: „A vystoupil k tomu oltáři“¹²⁹ představuje nejen zdůraznění Jarobeámovy role při slavnosti u ním učiněném oltáři, ale je také přechod do narativu po předchozím (zhuštěném) popisu Jarobeámovy činnosti ve vv. 31n. Jde o téměř přesné vymezení situace a času, do kterých zasáhne muž Boží s Hospodinovým Slovem v 1 Kr 13,1-2. Jarobeám vystoupil k tomu oltáři:- který učinil v Bét-elu v patnáctý den v měsíci tom osmém. Verš 33a transformuje v. 32 do reference o Jarobeámově liturgické roli při slavnosti-

---

¹²⁸ Srov. 1 S 14,35.

¹²⁹ Spojení: עַל-הַמִּזְבֵּחַ יַעֲלֶה se ve vv. 32-33 vyskytuje 3x a může navozovat dojem, že nemusí jít o chronologicky postupné kroky děje nýbrž o kompozičně zdůrazněnou repetici jedné události. Takže by se ve vv. 32-33 jednalo o jeden a tentýž oltář. Proti tomu v uvedených verších stojí skutečnost trojího opakování spojení: אֲשֶׁר-עָשָׂה, které je vždy spojeno s „učiněním“ nové skutečnosti: ve v. 32 jsou to býčci a kněží posvátných návrší, ve v. 33 je to oltář. Není nejmenší důvod se domnívat, že uvedené spojení ve v. 33 ve spojení s oltářem, který Jarobeám učinil, neuvádí novou věc, oltář, jako v předchozích případech. Zároveň je třeba se na podobné výskyty stejných spojení dívat nejen plošně (konkordančně, sledovat stejnou morfologii), ale také či spíše diferencovaně. Tedy: co se týče významu výskytu jednotlivých spojení v kontextu jednotlivých veršů a co se týče významu přítomného slovesa. Zde slovesa עָלָה, které ve tvaru יַעֲלֶה znamená hi (vyvádět i přinést oběť) ale i q (vystupovat, jít vzhůru). V kontextu v. 32. uvedené sloveso má blíže ke smyslu obětovat, přinášet (zápalnou) oběť (hi), což v daném verši potvrzuje další obětní sloveso חָבַח. Ve v. 33 dvojitý výskyt stejného tvaru slovesa zdůrazňuje Jarobeámovo vystupování (q) k nově učiněnému oltáři, za účelem, aby na něm páčil kadidlo.

Sumou: oltář ve v. 33 je „novostavba“, kterou nejenom vrcholí liturgická inovace, ale kterou Jarobeám adaptuje (zasvěcuje) staré kultiště novému kultu (Hospodinu).

aby páčil kadidlo v. 33b (+ 1 Kr 13,1) znamená uvedení situace a chvíle během rituálu, kdy jej muž Boží přeruší (1 Kr 13,1).

Sloveso učinit, udělat (עָשָׂה) se ve vv. 31-33 ozve 8x a spolu s výskytem ve v. 28 vystihuje Jarobeámovu činnost,¹³⁰ podstatu jeho hříchu: vytvoření svévolného kultu (oltáře), personálu a kalendáře.

- Jarobeám učinil:
- Dva zlaté býčky (vv. 28.32.)
  - Dům posvátných návrší (v. 31.)
  - Kněze ze spodiny lidu (v. 31.)
  - Svátek v 8. měsíci 15. dne (v. 32.)
  - Oltář v Bét-elu v 15. den 8. měsíce (v. 33.)

Scéna připravená ve vv. 32-33 tak obsahuje:

- Oltář, který učinil Jarobeám v Bét-elu
- Jarobeáma, který vystoupil k oltáři, aby páčil kadidlo¹³¹
- Býčky, které učinil
- Kněží ustanovené ze spodiny lidu, kteří nepocházeli ze synů Lévi
- Posvátné návrší, které učinil
- Svátek vymyšlený v 15. den v 8. měsíci

---

¹³⁰ Sloveso עָשָׂה se v 1 Kr 12,25-33 ozve 9x a ve spojení s - býčky, domem posvátných návrší, kněžími, oltářem a svátkem - podtrhuje lidský původ severoizraelského kultu, který je výsledkem Jarobeámovy invence. Což také zdůrazňuje judský král Ása, který ve svém volání k Jarobeámovi a celému Izraeli volá: „Nenadělali jste si kněží ..“ (2 Pa 13,8 viz výše poznámku č. 108). Spojení עָשָׂה לְכֹהֵנִים připomíná zákaz Zákona proti zhotovování model (Ex 20,23; Lv 19,4; 26,1), což zdůrazňuje modlářský charakter severoizraelského kultu. Jarobeámovu činnost (1 Kr 12,25-33) shrne a zhodnotí prorok Achijáš ve svém druhém výroku v 1 Kr 14,9.

¹³¹ Vypravená scéna a Jarobeámovo kněžské počínání v Bét-elu 15. 8. se „podobá“ počínání krále Šalomouna, při posvěcení chrámu 8. - 23.7 (2 Pa 7,9n).

Přičemž v. 33. téměř opakuje v. 32:

v. 32:

A učinil Jarobeám svátek (1)
v měsíci tom osmém v patnáctý den toho měsíce (2) který učinil v Bét-elu (4)
jako svátek, který v Judsku
A vystoupil k tomu oltáři (3)
Tak činil v Bét-elu (4)
aby obětoval býčkům, které učinil (5)
A ustanovil v Bét-elu
kněze těch posvátných návrší, které učinil

v. 33:

A vystoupil k tomu oltáři (3)
který učinil v Bét-elu (4)
v patnáctý den v měsíci tom osmém (2)
V měsíci, který vymyslel sám pro sebe
A učinil svátek synům Izraele (1)
a vystoupil k tomu oltáři, (3)
aby páli kadidlo (5)

Oddíl 1 Kr 12,32-33 shrnuje - zhušťuje popsanou Jarobeámovu činnost v 1 Kr 12,26-31. Představuje tak důkladnou přípravu scény, na které se objeví muž Boží se Slovem Hospodinovým (1 Kr 13,1-10).

Jarobeám tak slaví ve špatný čas, na špatném místě, na špatném oltáři a špatným způsobem¹³². Jeho činnost (imitace pravého kultu v Jeruzalémě) tak směřovala k nábožensko - politické samostatnosti na Judsku s kultickým centrem v jeruzalémském chrámu. Jeho svévolná kultická reforma staví proti sobě Jeruzalém - Bét-el, kult proti kultu, svátek proti svátku. Muž Boží, který přišel z Judska a starý prorok, který bydlel v Bét-elu svým způsobem toto schizma (jednotlivé části Izraele) reprezentují.

Hospodin v této fázi příběhu Izraele územní rozdělení Izraele potvrdil (1 Kr 12,15.24 srov. 14,8). Odtrhl (קרע) království od Šalomouna (1 Kr 11,11-13) a prorok Achijáš toto odtržení demonstroval roztžením (קרע) svého nového pláště na dvanáct kůsů a nabídnutím deseti kusů (קרעים) Jarobeámovi (1 Kr

---

¹³² Srov. adopci nelegitimního kultu v 2 Kr 16,10-13.

11,30n srov. 1 S 15,28). Na znamení, že severní Izrael bude odňat davidovské dynastii a dán jemu.

Rozdělení Izraele se stalo Hospodinovým řízením, obratem v důsledku Šalomounova chození za jinými bohy (1 Kr 11,5-13), aby se naplnilo Slovo, které mluvil Hospodin skrze proroka Achijáše Šíloského Jarobeámovi, že mu dá deset kmenů. Ne však náboženské rozdělení, neboť Jeruzalém¹³³ zůstává městem, které Hospodin vyvolil, aby tam dal spočinout svému jménu (1 Kr 11,36).

Tak Jarobeáмова náboženská činnost, jeho „vymyšlený“ kult přímo rušil Boží zaslíbení, oznámené mu prorokem, které bylo podmíněno chozením Jarobeáma po Hospodinových cestách jako král David (1 Kr 11,38; 14,7-9; 2 Kr 17,21-23)¹³⁴.

Do této situace, na počátku kralování Jarobeáma, při (instalační) slavnosti v Bét-elu,¹³⁵ kde se král vystoupil k zhotovenému oltáři, aby páčil kadidlo - náhle přichází nejmenovaný muž Boží z Judska se Slovem¹³⁶ Hospodinovým proti oltáři (kultu) v Bét-elu.

---

¹³³ Jarobeáмова reforma nebyla univerzálně přijata. Levité opouštěli své pastviny a odcházeli do Judska a Jeruzaléma (2 Pa 11,4). A nejenom oni, ale i ostatní ze všech izraelských kmenů, kteří si předsevzali hledat Hospodina, Boha svých otců. Přicházeli do Jeruzaléma obětovat Hospodinu (2 Pa 11,16).

Tito posilovali judské království a dodávali odvahu Rechabeámovi (2 pa 11,17).

¹³⁴ V zaslíbení království Jarobeámovi v 1 Kr 11,38 se ozývají základní termíny, které se ozvou v příběhu 1 Kr 13: שָׁמַע, צוּהַ, הַלֵךְ, הָרַךְ, עָשָׂה, שָׁמַר, מִצְוָה, הָוֵר, נָתַן, הָוֵר. Tak je propojen příběh muže Božího s Jarobeámem potažmo s Davidem a příkladem jeho poslušnosti.

¹³⁵ Podobně později Ámos 7,10-17.

¹³⁶ Tak je na „bohoslužebném“ počátku vlády nového krále Slovo Hospodinovo, jeho výrok - překvapivý, nečekaný. Srov. Jer 26,1; Ž 2,7.

Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu 1 Kr 13,1-32

Problematika členění textu:

Rozdělení textu 1 Kr 13 je jednou z otázek, ve které panuje mezi vykladači značná nejednota. Rozdílné dělení textu odráží jeho rozdílné interpretace. V historii výkladu 1 Kr 13 se vyskytlo několik dělení textu.

Nejčastější dělení textu 1 Kr 13,1-32 spočívá v jeho rozdělení na dvě části, které obsahují dva příběhy: vv. 1-10 obsahuje výrok muže proti oltáři v Bételu a vv. 11-32 obsahují neposlušnost muže Božího či prorockou konfrontaci mezi mužem Božím z Judska a starým prorokem z Bét-elu. Toto dělení (porozumění) příběhu má většina¹³⁷ badatelů¹³⁸.

Podrobnější dělení textu podávají badatelé, kteří příběh rozdělují do více dějových scén. U. Simon rozděluje příběh do částí: vv. 1-10 děj odehrává v „chrámu v Bét-elu“; meziscéna: vv. 11-13 děj se odehrává v domě starého proroka; druhá hlavní scéna: vv. 14-24 s dějem na cestě, v domě starého proroka a znovu na cestě; následuje spojovací scéna: vv. 25-27 a třetí scéna: vv. 28-32 a poslední scéna v 2 Kr 23,16-18. T. Dozeman vidí 1 Kr 13 jako: „Jednotný příběh, který se dělí do tří částí. 1 Kr 13,1-10; 11-24; 25-32“¹³⁹.

Podrobnější dělení podává K Barth, který dělí příběh na šest scén: vv. 1-5; 6-

---

¹³⁷ W. Gross má jiné dělení do dvou částí: vv. 1-6: výrok proti oltáři. Toto téma dle něj není dále v příběhu rozvíjeno a vv. 7-30: o poslušnosti a neposlušnosti muže Božího a jejich důsledcích. Lying Prophet and Disobedient Man of God in 1 Kings 13 str. 102. Na tomto dělení je exemplárně vidět jak pojednávané téma (porozumění) příběhu, v tomto případě: poslušnost / neposlušnost určuje vlastní dělení textu příběhu.

¹³⁸ Van Winkle True and False Prophecy; De Vries 1 Kings; Walsh 1 Kings; Gross Lying prophet aj.

¹³⁹ „The narrative is a unified story which divides into three parts...“ T. Dozeman: The Way of the Man of God str. 382. Podobně: J. T. Walsh, který přidává i následující komentář o Jarobeámovi ve vv 1 Kr 13,33-34 in: The Context of 1 Kings XIII str. 356.

10; 11-19; 20-26; 27-32 a epilog v 2 Kr 23,15-20¹⁴⁰. J. K. Mead¹⁴¹ vidí příběh ve dvou fázích vv. 1-19; 20-32 se čtyřmi scénami ve vv. 1-10; 11-19; 20-25a; 25b-32. Vše zarámované prologem 1 Kr 12,25-33 a epilogem 1 Kr 13,33n.

Rozdělení 1 Kr 13:

Ve svém překladu a výkladu příběhu 1 Kr 13 se snažím k němu nepřistupovat s vlastním „předporozuměním“ ale vyslechnout text příběhu v jeho konečné (kanonické) podobě. Což pro mě znamená také respektovat dělení hebrejského textu na petuchy a setumy, které je starší (než naše verše) a které tak podává původní rozdělení a tím i porozumění jednotlivým pasážím vlastního dění příběhu.

Hebrejský text je rozdělen na 4 části:

13,1 – 10 Muž Boží z Judska s Hospodinovým slovem (petucha)

13,11 – 20a Jeden starý prorok z Bét-elu a muž Boží, který přišel z Judska (petucha)

13,20b – 32 Událost Slova k proroku, který muže Božího přivedl zpět (petucha)

13,33 – 34 Jarobeáмова nekajícnost (petucha)

Celou souvislost lze též rozdělit na části: 12,26-13,10 Jarobeámův hřích

13,11-14,20 důsledky Jarobeáмова hřichu.

---

¹⁴⁰ K. Barth Church Dogmatics, Vol. II,2 §§ 32-39 str. 393-410.

¹⁴¹ J. K. Mead Kings and Prophets, Donkeys and lions str. 194.

Vlastní překlad, překlady a výklad:

1. A hle muž Boží přichází /přišel z Judska v moci Slova Hospodinova do Bét-elu. A Jarobeám stojící nad tím oltářem, aby páčil kadidlo.

„A hle“ představuje scénu se dvěma postavami: muže Božího,¹⁴² který přichází (בִּנְיָ) z Judska¹⁴³ v moci Slova Hospodinova¹⁴⁴ do Bét-elu - a Jarobeáma

---

¹⁴² אִישׁ אֱלֹהִים titul, který také odlišuje muže Božího z Judska od proroka z Bét-elu, se v kapitole ozve 14x: Sedmkrát v první části příběhu (1.4.5.6 (2x).7.8.) a sedmkrát v druhé části (11.12.14.21.26.29.31). Pouze ve vv. 18.23. je muž Boží označen jako prorok. Viz možnou identifikaci muže Božího v 2 Pa 9,29. V závěru příběhu v 2 Kr 23,16.17.

Titul „muž Boží“ označuje:

- Muže (člověka) jako služebníka Božího se zvláštním pověřením a posláním.

Tak je často označen Boží (Hospodinův) posel (Sd 13,6.8.16.20n); prorok (1 S 2,27; Samuel 1 S 9,6.7.10; Eliáš 1 Kr 17,18.24; 2 Kr 1,9.10.11.12.13; Elíša 2 Kr 4,7.9.16.21.22.25.27.40.42; 5,8.14.15.20; 6,6.9.10.15; 7,2.17.18.19; 8,2.4.7.8.11.19); Mojžíš (Dt 33,1; Joz 14,6; Ž 90,1; Ezd 3,2; 1 Pa 23,14; 2 Pa 30,16); David (Ne 12,24.36; 2 Pa 8,14); Šemajáš (1 Kr 12,22; 2 Pa 11,2); Jigdajáš (Jer 35,4). Srov. 1 Tm 6,11n; 2 Tm 3,17.

- Člověka jako Boží stvoření, patřící Bohu.

¹⁴³ Kde je legitimní Hospodinův oltář 1 Kr 6,20.22; 7,48; 8,22.54.

Muž Boží je v příběhu identifikován jako ten, který přišel (בִּנְיָ) z Judska do Bét-elu:

1 Kr 13,1 přišel z Judska do Bét-elu

1 Kr 13,10 nevrátil se cestou, po níž přišel do Bét-elu

1 Kr 13,12 přišel z Judska

1 Kr 13,14 přišel z Judska

1 Kr 13,21 který přišel z Judska

2 Kr 23,17 který přišel z Judska

Vypravěč zdůrazňuje, že muž Boží přišel z Judska do Bét-elu v souvislosti s:

- Dalším zdůrazněním v příběhu, že se neměl vrátit cestou, kterou přišel (1 Kr 13,9.17.).

- Neposlušností muže Božího Hospodinova přikázání, nevejde (בוא) jeho mrtvola do hrobu jeho otců.

- Příchodem muže Božího do Bét-elu z Judska, jako rozlišení (kontrast) mezi Judskem a Samařím v osobách muže Božího, který přišel z Judska (אֲשֶׁר־בָּא מִיְהוּדָה) a starého proroka

(1 Kr 13,11) později identifikovaného, jako toho, který přišel ze Samaří (אֲשֶׁר־בָּא מִשְׁמַרְיָן)

2 Kr 23,18).

¹⁴⁴ בְּדִבְרֵי יְהוָה - v moci Slova Hospodinova, v síle Slova Hospodinova. LXX ἐν λόγῳ

κυρίου. V užitém spojení je nutno předložkovému ב rozumět v instrumentálním smyslu.

Jde o klíčovou vazbu, která se v příběhu ozve 7x: vv. 1.2.5.9.17.18.32.

stojícího (עֹמֵד) nad (עַל) tím oltářem,¹⁴⁵ aby páčil kadidlo (לְהַקְטִיר) // 1 Kr 12,33)¹⁴⁶.

Jde o základní nastavení (participia) první scény příběhu (vv. 1-10):

- „A hle“ je pokračováním předešlého a uvádí líčení nastávající scény
- Muž Boží přicházející z Judska se Slovem Hospodinovým
- Jarobeám stojící nad oltářem, aby páčil kadidlo

Včetně nastolení základního motivu celého příběhu, jímž je Slovo Hospodinovo - בְּדַבַּר יְהוָה - v jehož moci (příkazu) muž Boží z Judska přichází, aby je volal proti oltáři v Bét-elu.

Po předchozím vystoupení (וַיַּעַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ) k oltáři (1 Kr 12,33b) nad ním nyní Jarobeám stojí (עֹמֵד עַל-הַמִּזְבֵּחַ), aby páčil kadidlo (לְהַקְטִיר).¹⁴⁷

1 Kr 13,1 tak představuje posun v čase (slavnosti) a postoji krále. Dokresluje přesný (nastalý) postoj a moment,¹⁴⁸ do něhož budou povolána slova muže Božího proti oltáři.

---

¹⁴⁵ המִּזְבֵּחַ jde o ten oltář, který Jarobeám učinil v Bét-elu 1 Kr 12,33.

¹⁴⁶ Srov. oltář k pálení kadidla (מִזְבֵּחַ הַקְטֹרֶת; מִזְבֵּחַ מִקְטָר קְטֹרֶת) Ex 30,1-10.27; 35,15; 37,25; který byl zlatý (מִזְבֵּחַ הַזָּהָב) Ex 39,38; 40,5.26; Nu 4,11 a umístěn před schránou svědectví (Ex 40,5), před oponou (Ex 40,26).

¹⁴⁷ Viz Nu 17,5 kde nejenom stejný tvar slovesa קָטַר (inf. hi) ale i podobné okolnosti.

¹⁴⁸ Toto „načasování“ - chvíli a polohu Jarobeáma, kdy muž Boží zahájil volání proti oltáři, připomene LXX v závěru příběhu v 2 Kr 23,16. Když král Jošijáš naplnil slova, která muž Boží povolal proti oltáři, tak LXX přidá k MT, že to byla slova, která zazněla právě když Jarobeám stál v den svátku nad oltářem: ἐν τῷ ἐστάαυαι Ἱεροβοαμ ἐν τῇ ἑορτῇ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.

2. A volal proti tomu oltáři Slovem Hospodinovým a řekl:

„Oltáři, oltáři toto praví Hospodin:

Hle, syn se narodí domu Davidovu. Jošijáš jméno jeho.

**A bude obětovat na tobě kněze těch posvátných návrší, ty obětující
kadidlo na tobě.**

A kosti lidské budou (s)páleny na tobě.“

Muž Boží při příchodu na scénu volá proti (עַל)¹⁴⁹ oltáři,¹⁵⁰ který učinil Jarobeám (1 Kr 12,33), který reprezentuje celé kultické příslušenství (1 Kr 12,31-33), a nad (עַל) nímž král nyní stojí.

Shodné předložky ve spojení s jednáním muže Božího (קָרָא) a Jarobeáma (עַמֹּד) obě postavy uvádějí do vztahu s oltářem: král nad ním stojí; muž Boží proti němu volá.

Oltář¹⁵¹ je osloven jako bytost: „Oltáři, oltáři.“ Dvojí volání Slovem Hospodinovým proti tomu oltáři vyjadřuje naléhavost volání a směřuje pozornost všech účastníků slavnosti právě na oltář respektive na modlářství, které tento oltář (bohoslužba) představuje. Výrok, který bude následovat po oslovení oltáře, znamená jeho likvidaci a zároveň jasný pokyn pro všechny účastníky slavnosti. Muž Boží tak přináší zvěst, která může zachránit Jarobeámův dům a celý severní Izrael.

---

¹⁴⁹ Viz předložku עַל v souvislosti s činností krále Jošijáše proti oltáři při naplnění Hospodinových slov v 2 Kr 23,17.

¹⁵⁰ Ve verši 2. se sb. oltář ozve 6x(!): 3x přímo, 3x v sufixu. V příběhu (1 Kr 13,1-32) je oltář zmíněn 14x: ve vv. 1.2.(6x)3(2x).4.(2x).5.(2x).32. Dvojí volání, oslovení srov. Gn 22,11; 46,2; Ex 3,4. Ve vv. 1.2.3.4.5.32. srov. Am 3,14; Jer 11,13; 17,1; Ez 6,4-13. Volání (קָרָא) Slovem Hospodinovým proti oltáři jako centru modloslužby viz výklad v 2 Kr 23,16n. Srov udělení (קָרָא) jména oltáři Mojžíšem (Ex 17,15), Jákobem (Gn 33,20), Gedeonem (Sd 6,24).

¹⁵¹ Slovo Hospodinovo je vyřizováno objektu, oltáři. Viz podobné zvěstování Slova: ke skalisku (Nu 20,8); izraelským horám (Ez 6,2; 36,1; Mí 6,1n); suchým kostem (Ez 37,4nn). Srov. Joz 10,12n; Ž 114.

Proti tomu oltáři (הַמִּזְבֵּחַ) je Slovem Hospodinovým (יְהוָה) povoláno:

- a) Narození syna domu Davidovu, jeho jméno Jošijáš.
- b) Obětování na něm kněží posvátných návrší, kteří na něm pálí kadidlo.
- c) Spalování lidských kostí na něm.

Ad a) Domu Davidovu se narodí¹⁵² syn jménem Jošijáš.¹⁵³ Identifikace Jošijáše jako syna z domu Davida¹⁵⁴ připomíná téma davidovského krále (domu) a obnovení sjednoceného království, které již v kontextu zaznělo 1 Kr 11,34.36.39 srov. 12,19; 14,8. Judský král Jošijáš je jmenován ve vztahu k oltáři v Bét-elu - zde a v 2 Kr 23,16n. Který spálením (lidských) kostí kněží, kteří obětovali na tomto oltáři (viz výklad v 2 Kr 23,16), tento oltář a toto místo znesvětil. Ukončí tak Jarobeámův kult a obnoví v zemi čistotu a jednotu bohoslužby.

Ad b) Obětování (זָבַח)¹⁵⁵ kněží posvátných návrší (כַּהֲנָיִם הַבְּמוֹת)¹⁵⁶ viz výklad v 2 Kr 23,20. Zde jsou míněni kněží, které učinil a pověřil Jarobeám (1 Kr

---

¹⁵² נולַד vb ילַד ni pt. narodit se Gn 21,3; 1 Pa 2,9

¹⁵³ יֹאשִׁיָּאֵשׁוּבִי jméno je vykládáno nejednotně, za pomoci několika slovesných kořenů: dle BDB s významem: „supporteth“ (str 78); podobně Gesenius: „whom Jehovah heals“ (str. 326), oba se přiklání k nepoužívanému kořenu יָשַׁב s významem podporovat, uzdravovat. J. Heller přidává další kořeny: nedoložený kořen יָשַׁב vynést (hi); aj. Sám se přiklání ke kořenu שָׁא - dávat tj. „Hospodin dává“ viz Výkladový Slovník Biblických jmen str. 207. Judský král (642-611) dosazen za krále „lidem země“ po svém otci Amónovi 2 Kr 21,24.26; 2 Pa 33,25; 22,1.3; 23,16.19.24; 2 Pa 34,1; 35,1.7.20; Jer 3,6. Usmrcen egyptským králem Nékem u Megida 2 Kr 23,29n.

Viz 2 Kr 23,21-25 včetně hodnocení Jošijáše ve v. 25. (dle Dt 6,5), které zastiňuje i Davida a Šalomouna.

¹⁵⁴ Oznámení narození syna (nv.) domu Davidovu (srov. 2 Pa 22,9n) obsahuje časté SZ schéma narození významné postavy, které obsahuje: hle + oznámení narození + stanovení jména dítěte + určení totožnosti + jeho poslání (Gn 16,11; 17,19; 1 Pa 22,9n; Iz 7,14-17 i Mt 1,20n). Viz motiv oznámení jména, toho (krále), který (v budoucnu) vykoná Hospodinovu vůli v případě Kýra Iz 44,28; 45,1.

¹⁵⁵ Jošijáš tak bude činit v 2 Kr 23,20. Srov. Jarobeámovo obětování telatům v 1 Kr 12,32.

¹⁵⁶ Ve spojení s domem / domy posvátných návrší 1 Kr 12,31; 13,32; 2 Kr 23,15.19.20.

12,31.32) a které dál bude činit (1 Kr 13,33). Tito kněží jsou charakterizováni jako ti, kteří na oltáři obětují, pálí kadidlo (הַמִּקְטָרִים).¹⁵⁷ Což je doposud výslovně zmíněno o Jarobeámovi (1 Kr 12,33; 13,1). Tak je ve výroku soudu, proti oltáři zahrnut i král, aniž je výslovně zmíněn (viz 1 Kr 13,34; 14,7-11).

Ad c) Pálení kostí¹⁵⁸ na bételském oltáři a tím jeho znečištění se ozve v příběhu naplnění v 2 Kr 23,16. Zde jsou zmíněny výslovně „lidské kosti“ (עֲצָמוֹת אָדָם) viz 2 Kr 23,14.20 srov. 2 Pa 34,5. Tím je zdůrazněn zdroj nejsilnějšího, (nevratného) znečištění.¹⁵⁹

Dvojí volání muže Božího Slovem Hospodinovým proti Jarobeámem zhotovenému oltáři v Bét-elu (1 Kr 12,33) představuje klíčový moment vyprávění i jeho hlavní teologické téma. Vše ostatní, co toto volání Slova Hospodina proti oltáři v Bét-elu v příběhu způsobí, je třeba vidět ve světle tohoto volání. Starý prorok v závěru příběhu opět jeho hlavní téma zmíní (v. 32).

Volání muže Božího proti bételskému oltáři a oznámení narození syna domu Davidovu, Jošijáše, který oltář znesvětil a Jarobeámův nelegitimní kult ukončí, je také hlavní teologické téma severoizraelských dějin. Zvěstuje ukončení modlářského kultu, který vedl k zániku severního království, trval přes asyrskou nadvládu a nástup davidovského krále, obnovení bohoslužby a opětovné jednoty kultu a lidu.

---

¹⁵⁷ Vb קָטַר hi. pt. pl. vykuřovat, pálit kadidlo (1 Kr 3,3; 11,8); obrátit v obětní dým (Lv 1,9.13.15.17; 2,2.9); obrátit „tuk“ na oltáři v obětní dým (Lv 3,4n; 7,31; 9,10; 17,6.

¹⁵⁸ Na kterých lpí nepravosti Ez 32,27 srov. 37,1.3.4.5.7.11; 39,15. Srov. velmi podobný výjev soudu (post mortem) v Jer 8,1.

¹⁵⁹ Viz užití vb מַגֵּן v Nu 19,16.18 v souvislosti s lidskými kostmi a při naplnění výroku v 2 Kr 23,16.

Hned po rozkolu Izraele, je na počátku rozděleného království prorocí soudy nad kultem, který zavedl Jarobeám v Bét-elu a který ukončí až syn z Davidova domu jménem Jošijáš.

3. A dal¹⁶⁰ toho dne znamení (předzvěst) řka:

„Toto (je) to znamení, které (že) mluvil Hospodin:

Hle ten oltář se roztrhne a vysype se ten popel (ze spálených obětí), který (je) na něm.“

K provolanému Slovu Hospodinovu proti oltáři (v. 2.) dává, připojuje muž Boží toho dne znamení,¹⁶¹ které Hospodin mluvil (הַבְּרָא). A které demonstruje (uskutečňuje) předchozí volání proti oltáři a jeho naplnění.

Časové určení: „toho dne“ בַּיּוֹם הַהוּא hraje v příběhu důležitou roli:

- Jedná se o 15. den 8. měsíce, v kterém Jarobeám učinil oltář (1 Kr 12,33) a představuje vypravěčovo zdůraznění: právě „toho dne“ - je dáno znamení o roztržení oltáře.

- Je to ten den, v kterém Jarobeám stál nad oltářem, aby páčil kadidlo, kdy přišel muž Boží z Judska se Slovem Hospodinovým a volal proti oltáři (1 Kr 13,1). Viz dodatek LXX v 2 Kr 23,16, který připomíná (právě) tento „sváteční“

---

¹⁶⁰ וַיִּתֵּן v kopulativním vav s pf. vb. v kontextu se slovesy v impf. někteří vidí nezvyklý syntax (pozdější glossu) a doklad toho, že vv. 3-5 resp. vv. 3.5. nepatřily k původnímu příběhu (Mordechai Cogan, De Vries, Knoppers). Na začátku studie, v části: Metoda práce jsem uvedl, že podobné názory pro můj výklad textu nehrají roli (viz tam a poznámku č. 12).

¹⁶¹ Znamení מוֹפֵת f. předzvěst (věštické) znamení, div // v. 5. V královských knihách jen zde. LXX ve v. 3a: τέρας (srov. Ř 15,19); ve v. 3b: τοῦτο τὸ ῥήμα ὃ ἐλάλησεν.

den a postoj krále u oltáře ve chvíli naplnění slova, provolaného mužem Božím proti oltáři v Bét-elu.

- Časové určení tak těsně propojuje 1 Kr 12,25-33 resp. 1 Kr 12,31-33 a 1 Kr 13,1-10 resp. 1 Kr 13,1-32. Či přesněji: Předložka בֹּ spojuje: svátek v den a měsíc vymyšlený Jarobeámem (1 Kr 12,32n); ten den, kdy stál Jarobeám nad oltářem (1 Kr 13,1), kdy dal muž Boží znamení (1 Kr 13,3).

- Viz v. 11 a jiné označení toho dne (הַיּוֹם), kde již nezazní zdůraznění הַהַיּוֹם (jde o ten den, ve kterém synové starého proroka vyprávějí o všech činech a slovech muže Božího v Bét-elu viz tam. Zároveň jde o den, ve kterém se starý prorok vydá za mužem Božím, ve kterém se odehraje následující prorocký příběh).

- Předjímá (zpřítomňuje) den, kdy Jošijáš provolané Slovo Hospodinovo naplní.

- Ten den (הַיּוֹם הַהַיּוֹם) např. u Jeremjáše odkazuje dopředu, ke dni Hospodinově (30,7; 46,10 aj). Zničení bételského oltáře, podobně jako později zničení Jeruzalémského chrámu, je znamením, předjímkou dne Hospodinova (viz Pl 1,21; 2,22). K tomu ukazuje zmínka o tom oltáři (הַמִּזְבֵּחַ) jehož rohy budou odseknuty (nebude útočištěm) v „den,“ kdy Hospodin bude trestat Izrael za jeho nevěrnosti viz Am 3,14b. Podobně výrok o zplenění posvátných návrší Ávenu, a jejich oltářů v čase (eschatologického) soudu (Oz 10,8 srov. Lk 23,29n; Zj 6,16n).

Oltář se roztrhne (קָרַע ni // v. 5.) a vysype se (שָׁפַךְ ni // v. 5.) popel, který je na něm. Znamení se naplní ve v. 5. (oltář se roztrhl a vysypal se popel, který byl na něm). Přesto Slovo Hospodinovo proti oltáři zůstává v platnosti - Jarobeámův kult je pod soudem. Starý prorok z Bét-elu počítá s jeho konečným naplněním (v. 32.).

Exkurz: Prorocké znamení, které potvrzuje (zpřítomňuje) ohlášené slovo.

Znamení, předzvěst, zázrak מוֹפֵת s významem:

a) Div, zázrak - jako demonstrace boží moci (Ex 7,3.9; 11,9) učiněné Mojžíšem a Aronem (Ex 4,21; 11,10). Často ve spojení se slovem אִת sb. m. znamení, emblem kolem něž jsou shromážděni příslušníci téhož rodu (Dt 4,34; 6,22; 7,19; 26,8; 34,11 Ž 78,43; 105,47; Jer 32,20n; Ne 9,10). I jako znamení božího trestu Dt 28,46

b) Jako předzvěst zvěstovaných událostí (2 Pa 32,14.31). Prorok sám, jeho jednání je předzvěstí toho, co lidu zvěstuje Ez 12,6.11; 24,20.24.27 srov. Ž 71,7. Podobně Iz 8,18; 20,3; Za 3,8. V Dt 13,2n je varování před falešným, samozvaným prorokem, který také vykoná, dá znamení nebo zázrak (אוֹת אוֹ מוֹפֵת), o kterém mluvil srov. Mt 24,24.

V 1 Kr 13,3 slovo znamení (מוֹפֵת) zní dvakrát a je ve spojení se slovesy dát (נתן) a mluvit(דבר). Výrok proti oltáři (v. 2.) je potvrzen znamením (divem), které tak má v tomto případě i charakter Božího Slova, jehož realizaci zahájilo volané Slovo Hospodinovo a dané znamení.

4. A stalo¹⁶² se, jakmile uslyšel ten král¹⁶³ slovo muže Božího, které volal proti tomu oltáři v Bét-elu. A vztáhl Jarobeám ruku svoji od toho oltáře řka: „Chopte¹⁶⁴ se ho!“ Ale uschla ruka jeho, kterou natáhl proti němu, a nemohl vrátit ji k sobě.

Jakmile král slyší slovo muže Božího proti (עַל) tomu oltáři v Bét-elu, vztahuje svou ruku z /nad (מֵעַל) oltářem¹⁶⁵ a vydává pokyn: „Chopte se ho!“ (viz 2 Pa 16,10; 26,16-21). V tuto chvíli - takové reakce¹⁶⁶ na slovo muže Božího - jeho ruka uschne a král ji nemůže vrátit k sobě (לְהַשִּׁיבָהּ). Jeho ruka¹⁶⁷ je popsána jako ruka, kterou natáhl, vztáhl proti (עַל) muži Božímu¹⁶⁸ a jeho slovu.

---

¹⁶² Sloveso הִיָּד uvádí „události“ v příběhu:

- v. 4. stalo se, jakmile král uslyšel slovo muže Božího
- v. 20a. stalo se, když seděli za stolem
- v. 20b. stalo se Slovo
- v. 23. stalo se poté, co muž Boží dojedl a dopil v domě starého proroka
- v. 24. stalo se po smrti muže Božího na cestě
- v. 31. stalo se po pohřbu muže Božího
- v. 34. stala se Jarobeáмова nekajícnost příčinou vyhlazení jeho domu

¹⁶³ LXX^{A B}, S + když ten král Jarobeám; LXX^L - jméno krále.

¹⁶⁴ Vb. תִּפְשׂ - věznit, chopit 1 Kr 18,40, ale být zajat i svým srdcem Ez 14,3. Viz užití vb v 1 Kr 11,30.

¹⁶⁵ Nad kterým stál עַל-הַמִּזְבֵּחַ עֵינֶיךָ.

¹⁶⁶ Viz podobnou situaci: okamžitě trestu - v případě judského krále Uziáš, který: „Vstoupil do Hospodinova chrámu, aby páлил kadidlo (לְהַקְטִיר) na kadidlovém oltáři. Tu za ním vstoupil kněz Azarjáš a s ním osmdesát Hospodinových kněží, statečných mužů. Ti se postavili proti králi Uzijášovi a řekli mu: „Tobě Uzijáši nepřísluší pářit kadidlo (לְהַקְטִיר) Hospodinu, neboť to je záležitost kněží, synů Áronových, posvěcených k tomu, aby pálili kadidlo (לְהַקְטִיר). Odejdi ze svatyně, poněvadž ses zpronevěřil. To ti u Hospodina k slávě nebude“. Uzijáš se rozběsnil. V ruce měl kadidelnici, aby páлил kadidlo (לְהַקְטִיר). Jakmile se vůči kněžím rozběsnil, vyrazilo se mu na čele malomocenství před očima kněží v Hospodinově domě u kadidlového oltáře. Azarjáš, hlavní kněz, i ostatní kněží se k němu obrátili (וַיִּפְּן), a hle, byl na čele malomocný“ (2 Pa 26,16-20 překlad dle ČEP).

¹⁶⁷ Jedná o ruku, která dostala deset kmenů (viz. 1 Kr 11,11.31.35) a která se nyní obrací proti muži Božímu resp. proti Slovu Hospodinovu, vyřizovaném nyní mužem Božím.

¹⁶⁸ V 1 Kr 11,26n Jarobeám pozdvihl svou ruku proti králi Šalomounovi.

Zároveň jde o ruku (moc), která oltář učinila (1 Kr 12,33) a která je nyní paralyzována. Tak je zde propojen oltář, který bude roztržen (v. 5.) a ruka, kterou král nemůže vrátit.

Dvojití užití předložky **לע** tak proti sobě staví:

- muže Božího se Slovem Hospodinovým proti oltáři
- krále s oltářem proti muži Božímu.

Viz předložku ve vv. 1n

Nastalá událost znamená:

- Bůh stojí za volaným slovem (zvěstí) a daným znamením mužem Božím
- Soud nad králem - který se postavil proti muži Božímu
  - který je bezmocný (uschla ruka jeho)¹⁶⁹ vůči muži Božímu a Slovu Hospodinovu proti oltáři
- Ochranu muže Božího během (poslušného) výkonu poslání (srov. Gn 20,1-7; Ž 105,14).

---

¹⁶⁹ Viz kletbu v Za 11,17.

5. A ten oltář se roztrhl a vysypal se ten popel¹⁷⁰ z toho oltáře.

Podle znamení, které dal muž Boží Slovem Hospodinovým.

Boží reakce na královo jednání pokračuje. Dané znamení (v. 3.) se uskuteční.¹⁷¹ Je „aktualizováno“ když (jakmile) král Jarobeám natáhne svou ruku, aby se zmocnil muže Božího (v. 4.), který jednal (dal znamení) Slovem Hospodinovým (בְּדַבַּר יְהוָה). Okamžité (na)plnění daného znamení zdůrazňuje spolehlivost ohlášeného výroku ve v. 2. a jistotu (budoucího) Božího soudu skrze Jošijáše.

Roztržení oltáře a vysypání popela¹⁷² (tuku) na oltáři¹⁷³ - jako (nezrušitelné) znamení o nepřijatelnosti oběti a ritu, který Jarobeám zavedl.

---

¹⁷⁰ הַשָּׂן m. tučnost, mastnota ve významu: nadbytku, úrodnosti, požehnání (Ž 63,6; 36,9; 65,12). Zde s významem: popel ze spálené oběti (smíšený s tukem), škvarky (Lv 1,16; 4,12; 6,3.4; Jer 31,40). Přítomnost popela na oltáři souvisí s přechozím obětováním Jarobeáma v 1 Kr 12,33a. Popel z oltáře, ze zápalné oběti, která byla pálena celou noc (Lv 6,2n), z které stoupal dým jako - „libá vůně pro Hospodina“ (Lv 1,9.13.17 srov. Gn 8,21).

¹⁷¹ Znamení, které se naplnilo je umístěno mezi odpor krále proti slovu muže Božího, uschnutím jeho ruky a jejím uzdravením (vv. 4.6.). Králova postižená a uzdravená ruka je tak svým způsobem také znamení, které svědčí o moci toho, který nechal vyřídit svůj výrok proti oltáři v Bét-elu.

¹⁷² Popel ve smyslu: popel z tuku spálené oběti, škvarky se vyskytuje ve SZ 8x: Lv 1,16; 4,12 (2x); 6,3n; 1 Kr 13,3.5; Jer 31,40. Lv 1,16: V rámci řádu zápalné oběti (z ptactva): Kněz „odstraní vole a jeho vývržek a pohodí je vedle (אֶצְלוֹ) oltáře směrem na východ na místo (מִקְוֶה), kde je ten popel z tuku“ Lv 4,12: V rámci oběti za hřích (kněze): Kněz „vynese celého býčka (פָּר) ven za tábor na místo čisté (מִקְוֶה טָהוֹר), tam, kam se sype ten popel z tuku (שָׂפָךְ הַשָּׂן). A spálí jej na dříví ohněm. Na(d) místem, kam se sype ten popel z tuku bude spálen“. Srov. Jer 31,40; Ez 43,21. Lv. 6,3n: V rámci řádu zápalné oběti, která byla na ohništi na oltáři po celou noc až do rána. Kněz vyzvedne popel z tuku, který strávil oheň zápalné oběti na oltáři. A vloží jej vedle oltáře. A svleče své šaty (v. 3a) a obleče si šaty jiné. A vynese popel z tuku ven za tábor na místo čisté. V zajímavé souvislosti se vyskytuje popel z obětí ve výše zmíněném místě v Jer 31,40: V rámci zaslíbení nové smlouvy, která je určena celému lidu (Izrael, Juda) a dne Hospodinova. V den Hospodinův budou zbořeny všechny přehrady a lid bude sjednocen, proto je zmíněn Sijón jako bohoslužebný střed božího lidu (Jer 31,6.12.). Proto je v závěru připojen Hospodinův výrok o opětovném vybudování Jeruzaléma a jeho trvání (Jer 31,38-40). Jednotlivé údaje nejsou příliš průhledné a uvedená místa nelze s jistotou určit. Nejde však o přesný popis, ale spíše o zdůraznění, že zaslíbení je zcela konkrétní a uskuteční se s konkrétními důsledky. Popisovaná hranice města jde od severu (věž Chananel Neh 3,1;

Dané znamení mužem Božím má dvě fáze:

- a Ten oltář se roztrhl
- b Vysypal se popel z toho oltáře

Ad a) Oltář se roztrhl podle znamení, které dal muž Boží Slovem Hospodinovým.

Motiv roztržení¹⁷⁴ spojuje 1 Kr 13 s 1 Kr 11 a připomíná roztržení Achijášova pláště (1 Kr 11,30) jako naplnění Hospodinova Slova o odtržení království - jeho deseti kmenů od Šalomouna (1 Kr 11,11-13) a jejich předání Jarobeámovi

---

12,39; Za 14,10) na západ (brána Nárožní 2 Kr 14,13). Odtud dále na západ. Pahorek Gazeb a místo Goa? Celá dolina (kol haemeq) až k úvalu Kidrón je charakterizována jako hřbitov, s mrtvými těly (p:gárím) a popelem obětí (dešen). Mohlo jít o údolí Hinnóm, ale to není nikde označeno jako dolina, ale jako údolí (gaj, gé Joz 15,8; 18,16 aj). Viz Jer 2,23; 7,31n; 2 Kr 23,10. K místu Hinnóm však ukazují slova o mrtvých tělech a popelu z obětí. K místu Hinnóm se přiklání: Cornill, Streane, Peake, Volz, Rudolph, Weiser in Mc Kane Jeremiah Vol. II str. 834. Podobně J. A. Thompson The Book of Jeremiah str. 584. Raši v termínu dešen (místo, kde byl vysypáván popel) vidí zaslíbení, že i toto místo bude součástí prostoru budoucího Jeruzaléma (in Mc Kane Jeremiah) Tedy krajina nečistá, podobným směrem ukazuje i zmíněná lada (הַשָּׂרְמוֹת ; V regio mortis; srov. 2 Kr 23,4). Proto je při ní zdůrazněno, že bude svatá pro Hospodina! Uvedené skutečnosti naznačují, že zničení bételského oltáře je jedno ze znamení, která ukázala ke dni Hospodinovu.

¹⁷³ Ohledně popela (הַשֵּׂפָיִם) na oltáři pro pálení kadidla je v souvislosti s tímto oltářem důležité sloveso שָׂפָה pi s významem: vybrat popel z oltáře (po obrácení tuku v obětní dým; קָטַר hi). Viz jeho užití u zlatého (kadidlového) oltáře ve stánku (Nu 4,13). Pro vybírání popela z oltáře byly určeny i příslušné nástroje (Ex 27,3).

¹⁷⁴ קָרַע ni v 1 Kr 13,3.5; Ex 28,32; 39,23; 1 S 15,27.

Užití slovesa pro roztržení oltáře je specifikum, vskytuje se jen v 1 Kr 13,3.5. Pro zničení (stržení, rozboření) oltáře je užito slovesa נָתַץ viz 2 Kr 23,12.15; 2 Pa 34,4.7. Srov. Ex 34,13; Dt 7,5; Sd 2,2.

Sloveso קָרַע se ozývá v důležitých momentech v příběhu Jarobeáma i severního Izraele:

- 1 Kr 11,11-13 Hospodin odtrhne království od Šalomouna a dá je jeho služebníku.
- 1 Kr 11,30n Prorok Achijáš demonstruje Hospodinovo Slovo.
- 1 Kr 13,3.5. Jarobeámův oltář v Bét-elu se roztrhl.
- 1 Kr 14,8 Hospodin odtrhl království od domu Davidova a dal je Jarobeámovi.
Jarobeám nebyl poslušný jako David.
- 2 Kr 17,21 Hospodin odtrhl Izraele od domu Davidova. Izrael dosadil za krále Jarobeáma syna Nebatova. Jarobeám odvrátil Izraele od Hospodina.

Z uvedeného přehledu vyplývá, že užití sloveso označuje Hospodinovo odtržení království z rukou neposlušného krále.

(1 Kr 11,31). Motiv roztržení se ozval již dříve, při odtržení království od Saula (1 S 15,27n; 28,17).

Událost roztržení, odtržení je zde umocněna skutečností, že to co je roztrženo není oděv (jako v případě Saula a Šalomouna), ale Jarobeámem učiněný oltář¹⁷⁵, který symbolizuje Jarobeámův kult (hřích). Jako bylo království odtrženo z ruky (כַּיָּד) Šalomounovy (1 Kr 11,31) je nyní roztržen oltář a ruka (moc) Jarobeáмова (Jarobeám) bezmocná (v. 4.). Roztržení oltáře znamená jeho zrušení a odsouzení kultu. A zároveň odtržení království z Jarobeámovy ruky. Podobně jako před ním odtržení království od Šalomouna.

Roztržení oltáře se stalo podle znamení, které dal muž Boží Slovem Hospodinovým (בְּדַבַּר יְהוָה). Je tak zdůrazněn motiv naplnění Slova Hospodinova vyřízeného prorokem.

Ad b) Vysypal se popel z tuku, který je na něm.

Popel z oběti není odstraněn (Nu 4,13), odnesen na určené místo (Lv 1,16; 4,12; 6,3n). Po předchozím roztržení oltáře, se popel vysype, zůstává na / v oltáři a tak jej znečišťuje. Srov. v. 2. kde znečištění oltáře spočívá v obětování kněží, kteří na něm pálí kadidloa spalování lidských kostí na něm.

Oddíl 1 Kr 13,2-5 je ohraničen klíčovou vazbou příběhu - בְּדַבַּר יְהוָה - a představuje vlastní jádro první scény příběhu (vv. 1-10), respektive příběhu celého (1 Kr 12,33-13,34).

---

¹⁷⁵ Roztržení oltáře je ve SZ ojedinělé (srov. Am 9,1; 3,14) a znamená neodvolatelné (neopravitelné) zrušení kultu, který oltář představuje (srov. Mt 27,51).

Dílčí shrnutí k vv. 2-5.

Verše 2-5 obsahují:

- Slovo Hospodinovo proti tomu oltáři (v. 2.) Oltář je ve vv. 2-5 zmíněn 12x
- Dané znamení, že (které) mluvil Hospodin (v. 3.)
- Intervenci krále proti muži Božím a jeho poselství. Králi jeho ruka uschla (v. 4.)
- Naplnění znamení (v. 5.).

Ve v. 32. je opět oltář v Bét-elu zmíněn, čeká na naplnění volaného Slova Hospodinova (v. 2.).

Oddíl má svoji strukturu a dynamiku:

v. 2. - Volání muže Božího Slovem Hospodinovým proti oltáři.

v. 3. - Dané znamení, které mluvil Hospodin

v. 4. - Intervence krále proti vyřízenému poselství. Jeho ruka uschla.

v. 5. - Daného znamení se naplnilo. Podle Slova Hospodinova.

6. A obrátil se ten král a řekl muži Božímu: „Pros, prosím o shovívavost¹⁷⁶

Hospodina, Boha svého, a modli (přimlouvej) se za mne a vrátí se ruka moje ke mně.“A prosil muž Boží o shovívavost Hospodina a vrátila se ruka toho krále k němu a byla jako předtím.

Král se obrací na muže Božího, aby prosil Hospodina, svého Boha (srov. Ex 10,17). Mění - obrací tak svůj postoj vůči muži Božímu. Předchozí hrozba nyní přechází v prosbu. Uznává jeho pověření (ne jeho poselství vv. 33n), i skutečnost, že má k Bohu zvláštní vztah (// 2 Kr 19,4). V jeho prosbě o navrácení ruky a v jejím navrácení se dvakrát ozve sloveso שׁוּב.

Králova ruka (moc, jednání) a sloveso שׁוּב:

- kterou vztáhl na muže Božího uschla a král ji nemohl vrátit, nemohl způsobit, aby se ruka vrátila (לְהָשִׁיבָהּ) k němu (v. 4.)
- král prosí muže Božího za přimluvu za sebe a jeho ruka se vrátí (תָּשָׁב) k němu (v. 6.)
- na přimluvu muže Božího se králova ruka vrátila (תָּשָׁב) k němu zpět (v. 6.)
- Jarobeám se neodvrátil (לֹא־שָׁב) od své zlé cesty (v. 33.)
- ale opět se vrátil (וַיָּשָׁב) k tomu, že činil ze spodiny lidu kněze posvátných návrší (v. 33.).

Ačkoli se králova uschlá ruka na přimluvu muže Božího k němu vrátila a byla jako předtím - král se vrátil ke své zlé cestě.

---

¹⁷⁶ Prosit o shovívavost, prosba, přimluva - vazba: חָלַה אֶת־פְּנֵי יְהוָה stejně jako při telatech v Ex 32,11. Viz pohanský způsob v 1 S 13,12. (Srov. 2 Kr 13,4; Dn 9,13; Jer 26,19; Ž 119,58; Za 7,2; 8,21n; Mal 1,9).

LXX + ὁ βασιλεὺς Ἱεροβοαμ.

Králova prosba skrze muže Božího, uzdravení jeho ruky (králi) naznačuje, co se může stát (i) s jeho královstvím, bude-li hledat Hospodina skrze jeho proroka, bude-li poslušný prorockého Slova (?).

Zároveň se zde ozývá motiv prorocké přimluvy¹⁷⁷ za postižené soudem. Muž Boží, podle prosby krále, prosí za krále - „chlácholí“ tváře¹⁷⁸ Hospodinovy (וַיַּחֲלֵ אֶת־פְּנֵי יְהוָה), aby se vrátila jeho ruka a byla jako předtím.

---

¹⁷⁷ Poprvé v Gn 20,7. Abraham jako prorok, ke kterému se stalo Slovo (Gn 15,1) a který se přimlouvá.

¹⁷⁸ Později se muž Boží tvářím Hospodinovým vzepře (מורה), když nestřežil příkázání, které mu Hospodin dal (vv. 21.26.).

7. A promluvil ten král k muži Božímu: „Vejd se mnou (dovnitř) do toho domu¹⁷⁹ (svatyně) a posilni se.¹⁸⁰ A dám tobě dar.“¹⁸¹

Po vrácení ruky do stavu jako předtím, král zve muže Božího do (toho) domu a nabízí dar. Motivy králova jednání text neuvádí.¹⁸² Král respektuje status muže Božího, potvrzený znamením (oltář vv. 3.5; ochrnutí a uzdravení ruky vv. 4.6.). Spíš než umlčet proroka silou, vztažením ruky na zvěstovatele Slova (srov. Mk 1,14n; 6,17n) se nyní král snaží otupit osten (protimodlářské) zvěsti Slova získáním muže Božího na svou stranu (dosáhnout kompromisu). Zve muže Božího do domu, nabízí mu jídlo a po posílení slibuje dar,¹⁸³ aby ovlivnil Boží vůli a sdílel s mužem Božím společný stůl. Jestliže muž Boží může ovlivnit boží soud ve věci královy ruky, možná bude moci také změnit soud nad oltářem v Bét-elu.

Muž Boží byl předem varován před tímto vývojem. „Nemůže“ přistoupit na královu nabídku pro trojí zákaz od Hospodina nejíst, nepít na tomto místě a vrátit se jinou cestou zpět.

Hospodinovo přikázání muže Božího nejenom chrání, ale v dramatickém spádu příběhu slouží také jako prostředek, jímž je ověřována poslušnost muže Božího (lidský faktor).

---

¹⁷⁹ .. do toho domu הַבַּיִתָּה // v. 15. בַּיִת - dům, svatyně ve vv. 7.8.15.18.19. dům krále, proroka jako součást „toho místa“ muži Božímu zakázanému. Hodovní síň ve svatyni 1 S 9,22 pravděpodobně bételské 1 S 10,3. Srov. Bét-el jako svatyně králova, královský dům (Am 7,13).

¹⁸⁰ סָעַר být oporou, podpořit (jídlem) Gn 18,5; Sd 19,5.8. Nabídnuté „posilnění“ ukazuje k sdílení společného stolu.

¹⁸¹ נָתַתָּה f. dar; dát dar při doptávání proroka (1 S 9,7n srov. 1 Kr 14,3).

¹⁸² „to show his gratitude“ (T. B. Dozeman *The Way of the Man of God from Judah: True and False Prophecy in the Pre-Deuteronomic Legend of 1 Kings 13*, str. 384); „royal hospitality and largesse“ (J. T. Walsh *1 Kings*, str. 180); „Proof of the man of God’s authenticity in vv. 4.6. It motivates the king’s invitation (S. J. DeVries *1 Kings*, str 170); „Jeroboam’s invitation to dine and receive a gift, as attempt to buy the Judean’s loyalty“ (I. W. Provan *1 and 2 Kings*, str. 114).

¹⁸³ Srov. motiv úplaty v Nu 22,18; 2 Kr 5,15n; Mi 3,11; Ne 6,12n.

8. A(le) řekl muž Boží tomu králi:

„Jestliže dal bys mi polovinu¹⁸⁴ domu svého, nevejdu s tebou.

A nebudu jíst chléb a nebudu pít vodu na místě¹⁸⁵ tomto.

V první části odpovědi na královo pozvání muž Boží navazuje na motiv domu (בַּיִת), do kterého byl králem pozván, a daru (מִתְּתָה), který by král muži Božímu dal (v. 7).

Rozdílné hebrejské předložky (אֵת, עִמָּךְ)¹⁸⁶ ve vv. 7n vyjadřující (nabídnuté a odmítnuté) společenství krále a muže Božího - ukazují rozdílné vnitřní pozice krále a muže Božího:

V. 7. Vejdi se mnou - אֵתִי (bezbarvé אֵת)

¹⁸⁴ Polovinu domu svého srov. Est 5,3.6; 7,2; Mk 6,23.

¹⁸⁵ הַיָּהּ בְּמִקְוֵי הַיָּהּ uvedeno ještě ve vv. 16.22. Viz Gn 28,11.16.17.19; 35,7.13.14.15 Bét-el, jako to místo (a to město הַעֵיִר Gn 28,19) modloslužby(srov. Oz 4,15; 10,5-8; Am 4,4; 5,5) s kterým muž Boží nemá mít nic společného. Vykonaná znamení na „tomto místě“ potvrzují zvěst muže Božího, a předjímají, začínají jeho destrukci. Viz motiv nejedení a nepítí - muže Božího Mojžíše v Dt 9,9.18; Božího posla Sd 13,15n srov. 6,18-21. Zákaz vejít do domu Jer 16,5.8.

¹⁸⁶ Výklad obou částic není jednotný. Gesenius uvádí u obou částic K částici אֵת: „cum, with used of accompanying, Gen 6,13; 43,16; Jud 1,16; Jer 51,59; of connection by marriage, 1 Ki 3,1; of a covenant, Gen 15,18; of aid, Gen 4,1; Jer 1,8; 15,20. It is said „to speak with any one“ 1 Ki 8,15; also „to fight, to make war with any one“ (where it may be rendered against), Gen 14,9; 1 Ch 20,5; Pro 23,11. „To walk with God“ Gen 5,24; i. e. having God as it were for a companion, to lead a life leasing to God; „To act kindly with any one“,

Zec 7,9 compare Ruth 2,20; 2 S 16,17.“ Str. 94. K částici עִמָּךְ: „with, cum (which is of the same origin; see under root amm); prop. used of fellowship and companionship. Gen 13,1 „and Lot with him“; Gen 18,16; 1 S 9,24. Hence – (a) used of aid Gen 21,22 „God is with thee“, i. e. aids thee, Gen 26,3.28; 1 Sam 14,45; hence after verbs of aiding“ Hebrew Chaldee lexicon of the Old Testament str. 636. Joüon P. – Muraoka T. se přiklání více k synonymitě obou částic. A Grammar of Biblical Hebrew §103 str. 315.

Jedno z míst, kde jsou užity obě částice v jednom verši je Sd 7,4. Když říká Hospodin, kdo má s Gedeonem jít je v hebr. textu užito obratu „s tebou“ běžné částice et (אֵתִי). Kdežto ve rčení: „tento nepůjde s tebou“ je užito im (עִמָּךְ), které znamená vnitřní vztah, spojenectví (viz např. Iz 7,11; 8,18). Jako by bylo řečeno: na tyto nemůžeš spolehnout. Kontra Joüon P. – Muraoka T. kteří v uvedeném místě vidí synonymitu אֵת a עִמָּךְ. Viz též 1 S 26,6.

V. 8. Nevejdu s tebou - עָמַד (částice עָ od vb. עָמַם přidružit se, mít společenství, obecnství s Hospodinem Ž 121,2. Od stejného vb. také sb. עַם lid, církev.).

K výkladu částice עָ jako vyjadřující bratrskou shodu mne též vede užití částice v samotném kontextu příběhu v 1 Kr 12,24: Toto praví(l) Hospodin: „Ne(vy)táhnete a nebudete bojovat s bratřími svými, syny Jisráele (בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל) (עַם־אֲחֵיכֶם). Vraťte se každý k domu svému. Neboť ode mne stala se ta věc (událost) tato.¹⁸⁷

Muž Boží nemůže mít s králem shodu a vnitřní spojenectví, odmítá nabídnuté společenství.

Je však zvláštní, že muž Boží, který odmítne vejít s králem do domu, jíst a pít tam, neboť Hospodin mu to zakázal (v. 9.) - „před“ tímto vyznáním zmíní, že ani polovina králova domu, kterou by mu král dal, by na tom nic nezměnila. O tom nebyla v Hospodinově přikázání řeč.

Muž Boží tak výslovně neodmítá (nemá zakázáno) přijmout to, co král nabízí (dar): „Jesliže dal bys mi polovinu domu svého, nevejdu s tebou...“ (1 Kr 13,8. srov. v. 17.) אִם־תָּתֶן־לִי אֶת־חֲצֵי בֵיתְךָ לֹא אָבֹא עִמָּךְ

Velmi podobná odpověď („ne“) na královské pozvání a dar zazněla z úst (pohanského věštce) Bileáma¹⁸⁸ služebníkům krále Baláka:

---

¹⁸⁷ Ve vztahu k Hospodinu se v kontextu příběhu 1 Kr 13 vyskytují obě částice: V přímé řeči Hospodina částice אֵת : כִּי מֵאֵתִי נְהִיָה הַדָּבָר הַזֶּה : 1 Kr 12,24. Ve vypravěčově teologickém hodnocení neuposlechnutí krále lid, jako řízení od Hospodina částice עָ :

כִּי־הִיתָה סָבֵה מֵעַם יְהוָה 1 Kr 12,15.

¹⁸⁸ Jde o Bileámovu druhou (zápornou) odpověď králi, která znamenala spíše licitaci o výši daru (srov. Nu 22,19). První odpověď byla řečena v Nu 22,7-13, Bileám měl zakázáno jít s nimi (עִמָּהֶם), s královými posly (Nu 22, 12). Teprve druhé poselstvo, čtenější a bohatší než první

„I kdyby mi Bálák dal dům plný stříbra a zlata, nemohl bych přestoupit rozkaz Hospodina, svého Boha“ (Nu 22,18 srov. Nu 24,12n; 2 Pt 2,15).

אִם־יִתֶּן־לִי בָלֶק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לְעֵבֵר אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי

Otevřená možnost přijetí daru mužem Božím¹⁸⁹ (jeho návratu) je posílena užitou terminologií hebrejské podmínkové věty.

Částice אִם (jestliže, když), je užívána v podmiňovacích větách převážně

s reálnou (!)¹⁹⁰ podmínkou. Viz zprávu syna / synů svému otci ve v. 11 a pozn.

č. 59.

---

mělo úspěch. Bileám s (אֵם) nimi odjel, protože mu to v noci Bůh dovolil (Nu 22,20n). Podivně proměnlivé rozhodnutí, jednou odmítavé po druhé svolné. Otázkou je, s kým se vlastně Bileám v noci radil? Bůh, který k němu v noci přišel, byl opravdu Hospodin? Nebo to bylo jen Bileámovo božstvo a Bileám jej nazýval Hospodinem před posly (Nu 22,19), aby na ně udělal dojem, protože věděl, že Hospodin, jeho jméno je ve středu jednání a Bileám jméno Hospodinovo „zná“ (Nu 22,8.13. srov. Nu 31,8; Ex 3). Tato poslední možnost je silně potvrzena tím, co se odehraje na cestě. Tam se Bileám vskutku setká s Hospodinovým poslem, který mu zastoupí cestu, ale Bileám jej nepozná. Daleko dřív jej pozná jeho oslice (Nu 22,23.25.27.30.33.). Teprve později, zahanben i zachráněn oslicí, pozná, že má před sebou Hospodinova posla, se vzkazem i posláním. Tady Hospodin zasáhl, tak, že Bileám nemohl uhnout, nezbylo mu než se podřídít. Teprve zde poznal, že Hospodin je Pán, který není k dispozici žádnému věštci, že je svobodný, svrchovaný a svému lidu věrný. Že vyžaduje poslušnost (i v malých věcech v. 18.). Ať chce nebo nechce, musí pak mluvit slovo, které mu Hospodin vloží v ústa, i když mu nejdou ze srdce. Příběh o králi Balákovi a věštci Bileámovi má více společných motivů s 1 Kr 13 (královské pozvání a dar, jízda na oslici, ohrožení na cestě, Hospodinovo přikázání ohledně vyřízení posláni aj.).

¹⁸⁹ Před touto možností varuje i NZ. Timoteus, osloven jako Boží muž (ἄνθρωπος θεοῦ), který je ve službě, není sám svůj a není dosud v cíli (dokonalý) proto se má vyhýbat (dosl. utíkat) před svodem bohatství, touhou zabezpečit se (1 Tm 6,10n).

¹⁹⁰ „The most common way of expressing a condition consists in using in the protasis a conditional particle, most frequently אִם *if* (sometimes כִּי *in case, if*) for a supposition considered real, and לִּי for a supposition considered unreal. / The condition (or hypothesis) can be perceived as real or as unreal. In the first case אִם (less frequently כִּי) is used. In the second, לִּי (negatively לֹא־לִּי *if .. not*) is usually found, but occasionally it is enough to say אִם; thus with qatal: Jb 9,30; Ps 73,15; with yiqtol: Nu 22,18 *if were to give me* (contrast 2 Sm 18,12 לִּי with qótel for the same idea)“. Joüon P. - Muroaka T. A Grammar of Biblical Hebrew § 167 Conditional clauses c. f. str. 591-592.

9. Neboť tak přikázal mně Slovem Hospodinovým¹⁹¹ řka: „Nebudeš jíst chléb a nebudeš pít vodu. A nevrátíš se tou cestou, kterou jsi přišel.“

V druhé části své odpovědi muž Boží cituje - ukotvuje trojí příkaz:

Neboť, protože tak (כִּי־כֵן) přikázal (צִוָּה) mně (אֲתִי)¹⁹² Hospodin, Slovem Hospodinovým (בְּדִבְרֵי יְהוָה):

- Nejíst chléb.
- Nepít vodu.
- Nevrátit se cestou, kterou přišel.

Uvedená přikázání jsou jím zde formulována vazbou indikativní zápornky לֹא, s preformativním tvarem slovesa, tj. apodikticky¹⁹³. Tzn. jako bezpodmínečně platné směrnice, (bohoslužebný) zákon vyjadřující bezvýhradný Hospodinův nárok na služebníka (lid), který si oddělil¹⁹⁴. Proto nevejde muž Boží s králem do domu a nepřijme dar.

Podobný pohled na význam částic אִם a לוֹ v podmínkových větách uvádí Gesenius: „With regard to the difference between אִם and לוֹ, the fundamental rule is that im is used if the condition be regarded either as already fulfilled, or if it, together with its consequence, be thought of as possibly (or probably) occurring in the present or future. In the former case, אִם is followed by the perfekt, in latter (corresponding to the Greek εἰ with the present subjunctive) by the imperfekt or its equivalent. On the other hand לוֹ is used when the condition is to be represented as *not fulfilled* in the past or as *not capable of fulfilment* in the present or future, and the consequence accordingly as not having occurred or never occurring“ Hebrew Grammar § 159 I str. 494-495.

¹⁹¹ LXX εἰν λόγῳ κυρίου. Podobně čte S: בְּדִבְרֵי יְהוָה : „přikázal mně Slovem Hospodin“.

¹⁹² Akuzativní částice אֵת označuje, zdůrazňuje muže Božího a jeho činnost (poslušnost), který je objektem přikázání; Hospodin přikázal jeho viz spojení téhož slovesa s částicí v Gn 6,22; Ex 25,22. Muž Boží je tak poslušností přikázání až i znamením: „...this is more probable than chat I lately supposed, that אֵת, אֵת, are i.q. אֵת a sign.“ Gesenius' Hebrew Chaldee Lexicon to the Old Testament str. 92.

¹⁹³ לֹא־תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתַּהֲמִים וְלֹא תָשׁוּב בְּדַרְךָ אֲשֶׁר הָלַכְתָּ

¹⁹⁴ Podobně viz Desatero.

Příkázání se v příběhu ozývá třikrát:

Ve v. 17 z úst muže Božího starému proroku, když opět cituje Hospodinovo (trojí) nařízení. Viz tam odchylné uvedení citace příkázání!

Ve v. 22. Hospodin oznamuje muži Božímu neposlušnost jeho příkázání skrze proroka, který ho přivedl zpět, aby jedl a pil a způsobil tak selhání muže Božího. Viz tam odchylnou citaci starého proroka!

Výrok tvoří v příběhu určitý refrén, který spojuje první a druhou část příběhu (vv. 1-10.11-32)

Muž Boží nabídku odmítá a odvolává se na Boží příkaz, na tomto místě (הַדֶּרֶךְ) במקוֹם)- nejíst a nepít a nevracet se (tam) tou cestou, kterou přišel (v. 1.). Zákaz jedení a pití na „tomto místě“ ukazuje Hospodinovu distanci k tomuto místu modloslužby. Postoj, zvěst posílajícího ztělesňuje i jeho posel.

V zákazu návratu cestou, kterou přišel, zazní dvě klíčová slova, v souvislosti s posláním muže Božího:

- Motiv cesty¹⁹⁵ hraje v celém příběhu (1 Kr 13,1-34) důležitou roli.¹⁹⁶

Cesta neznámá jen komunikaci ale také obyčej, způsob jednání (1 Kr 13,33),

---

¹⁹⁵ דֶּרֶךְ c. cesta, mrav, obyčej, šlépěj. V příběhu se ozývá 12x: ve vv.

9.10(2x).12(2x).17.24(2x).25.26.28.33. Sloveso הָלַךְ - jít, chodit se v příběhu ozve 7x: ve vv. 9.12(2x).14.17.24.28.

¹⁹⁶ T. Dozeman vidí jednotící téma příběhu v pravém a falešném proroctví. The way of the Man of God from Judah. True and False Prophecy in the Pre Deuteronomistic Legend of 1 Kings 13, Catholic Biblical Quarterly 1982, str. 392-93.

poslušnost Hospodinových přikázání (Dt 5,33; 9,12.16; 11,28); náboženský způsob života (Ex 18,20; Ž 119,32n aj).

- V příkazu nevracet¹⁹⁷ se cestou, kterou přišel (לֹא תָשׁוּב בַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַכְתָּ) se ozve poprvé v souvislosti s posláním muže Božího důležité sloveso příběhu שׁוּב:

vv. 9.17. - Hospodinovo přikázání nevracet se stejnou cestou, kterou přišel

v. 10. - muž Boží odešel jinou cestou

v. 19. - muž Boží se vrátil se starým prorokem do jeho domu, aby tam jedl a pil

v. 22. - návrat muže Božího je hodnocen jako vzepření se rozkazu Hospodina (v. 21.)

Návrat muže Božího stejnou cestou by znamenal opuštění, přikázaného způsobu vyřízení Slova Hospodinova, mise (ne Slova), ke které byl poslán a v jejímž průběhu byl Posílajícím (v aktu poslušnosti) ochraňován v. 4!

V zákazu nevracet se stejnou cestou, kterou muž Boží přišel, je reflektováno:

Selhání, zmar v uloženém poslání a nevrátlost vyřízeného poselství. Cesta zpět stejnou cestou znamená zrušení, vratnost poselství muže Božího.

Přikázání podtrhuje absolutnost a neodvolatelnost poselství (výroku) muže Božího v Bét-elu. Samotný zákaz tvoří nejenom integrální součást prorockého vystoupení a poslání (zvěsti), ale je i součástí znamení, které muž Boží na uloženém místě vykonal. Poslaný tak ztělesňuje konečnou a neodvolatelnou

---

¹⁹⁷ Užití slovesa שׁוּב ve spojení se sb דֶּרֶךְ se vyskytuje též v Dt 17,16 v zákazu nevracet se zpět cestou do Egypta. Vrátit se do Egypta (místa modloslužby, Bet-el) je v Dt 28,68 nejhorší potrestání, neboť znamená znovu nabýt otrocký status a zrušit Hospodinův dar exodu. Vrátit se tam je nejen výraz nevděku a odmítnutí základního vysvoboditelského skutku ale také zmaření cesty, vyvedení (srov. Jer 42,14-19). Vrátit se stejnou cestou může být považováno jako popření svěřené mise a opuštění cíle. Na stejné cestě zpět čeká neúspěch a zoufalství viz 2 Kr 19,33; Iz 37,33n.

povahu svěřené zvěsti¹⁹⁸ pro „toto místo.“¹⁹⁹

V odpovědi muže Božího králi (později i proroku) se ozvala opět klíčová vazba
- ústřední motiv příběhu: Slovem Hospodinovým (בְּדִבְרֵי יְהוָה).

Vazba tak obsahuje:

- Poselství proti oltáři v Bét-elu
- Způsob vyřízení poselství - nejíst chléb
  - nepít vodu (- na tom místě vv. 16.22; -tam v. 17.)
  - nevracet s cestou, kterou přišel.

Mluvení a jednání muže Božího je tak pod Slovem (soudem) Hospodinovým stejně jako bételský oltář.

10. A odešel cestou jinou.

A nevracel /nevrátil se tou cestou, kterou přišel po ní do Bét-elu.

Muž Boží se podle Hospodinova přikázání (v. 9.) vrací jinou cestou, než tou, kterou do Bét-elu přišel (v. 1.). Jako neznámý přišel, jako neznámý odchází. Přišel do Bét-elu a po volání Slovem Hospodinovým proti oltáři (v. 2.) a po předání a ohlášení znamení (vv. 3.5) odešel z Bét-elu zpět.

Vypravěč zdůrazňuje, že muž Boží odešel z Bét-elu jinou cestou:²⁰⁰

---

¹⁹⁸ Srov. Iz 55,10-11 kde prorok mluví o lijavci a sněhu, který se nevrací (לֹא יָשׁוּב) ale zavlažuje. Tak bude i s Hospodinovým slovem, které vychází z jeho úst a které se k němu nevrátí zpátky (לֹא יָשׁוּב אֵלַי) prázdné ale vykoná, co se Hospodinu líbí.

¹⁹⁹ Viz trojí zákaz Jeremiášovi (neženit se, nevcházet do domu truchlení a nevcházet do domu hodování) na „tomto místě“ 16,1-13. V kterém je také přítomen aspekt předjímky budoucího zničení „tohoto místa“ (19,3n srov. Lk 19,41-44).

v. 10a - uvádí, že muž Boží odešel cestou jinou (בְּדֶרֶךְ אַחֵר)

v. 10b - druhá polovina verše je explikací, komentářem „cesty jiné“ z v.10a, která není ta (určitá) cesta (בְּדֶרֶךְ), kterou do Bét-elu přišel (אִשֶׁר בָּא בָּהּ).

Muž Boží se tak nevrací tou cestou (לֹא־שָׁב בְּדֶרֶךְ), kterou do Bét-elu přišel (בָּא v. 1.). Jedná podle Hospodinova přikázání (לֹא תָשׁוּב בְּדֶרֶךְ אִשֶׁר הָלַכְתָּ v. 9.). Když muž Boží odešel jinou cestou a nevracel se cestou, kterou přišel do Bét-elu, všichni viděli (srov. v. 12.), že Slovo Hospodinovo (proti oltáři, tomu místu) je ne(z)vratné. Jiná cesta zpět je i pro to, aby muž Boží nebyl k nalezení (v. 12.) a mohl své poslání, jehož součástí je i návrat²⁰¹, úspěšně dokončit (srov. Mt 2,12).

Následný pokus muže Božího, který ztělesňuje poslání (zvěst) navrátit (שׁוּב) stejnou cestou zpět (vv 15.18n) ukazuje na motiv (z)vrátit poselství, které vyřídil. Vrácen bude neposlušný muž Boží (vv. 19.22.29.), ale ne Slovo, které proti oltáři provolal (v. 32.). V jednání muže Božího, podle Hospodinových přikázání, jde o spojení (ztělesnění) posla a poselství.²⁰²

---

²⁰⁰ Zde jsou v jednom verši užity pro cestu oba rody: v. 10a uvádí cestu v m. což je většinový způsob (Dt 17,16; 1 S 21,6) v. 10b uvádí cestu ve f. což je méně časté, ve významu způsobu jednání, podle Hospodinových přikázání (Ex 18,20; 1 Kr 11,33.38; 13,33).

²⁰¹ Kontra J. Hoblík viz v. 14. a poznámku č. 223. Srov. návrat krále Achaba „Jestliže se navrátíš v pokoji, nemluvil skrze mne Hospodin“ (1 Kr 22,28). A návrat Jákoba (Gn 28,20-21).

²⁰² Nesení a vyřízení zvěsti je spojeno s identifikací s jejím obsahem srov. 1 S 4,12nn aj. Viz jídlo a oděv u Jana Křtitele Mk 1,6.

Rekapitulace - zpětný pohled na kompozici příběhu ve vv. 1-10:

Oddíl 1 Kr 13,1-10 obsahuje volání proti bételskému oltáři a tvoří tak jádro celého příběhu. Motiv příchodu (הַלֵךְ, בוא) a odchodu (שוב) postavy (postav), kterým je oddíl ohraničen, se objeví v dalších fázích (scénách) příběhu (vv. 11.14.25.28.29.), včetně jeho závěru v 2 Kr 23,20.

V. 1. Úvod: Příchod (בוא) muže Božího z Judska se Slovem Hospodinovým do Bét-elu.

Vv. 2-3. Vyřízení poselství mužem Božím:

V. 2. Volání muže Božího proti oltáři Slovem Hospodinovým.

V. 3. Dané znamení:

Oltář se roztrhne a popel, který je na něm se vysype.

V. 4. Králova reakce na slovo muže Božího proti oltáři v Bét-elu:

Král vztáhl ruku proti muži Božímu.

Boží reakce:

Ruka, kterou král vztáhl proti muži Božímu, uschla, král ji nemohl vrátit k sobě.

V. 5. Naplnění (aktualizace) znamení:

Oltář se roztrhl a vysypal se popel z toho oltáře.

Podle znamení, které dal muž Boží Slovem Hospodinovým.

V. 6. Královo obrácení k muži Božímu:

Prosba o přímlovu muže Božího za krále.

Přímlova muže Božího za krále - král může svou ruku vrátit k sobě.

V. 7. Pozvání krále muže Božího do domu a nabídka daru.

Vv. 8-9. Odpověď muže Božího králi:

Hospodinovo přikázání (trojí zákaz) Slovem Hospodinovým.

10. Závěr: Odchod a návrat (שב) muže Božího jinou cestou, než kterou přišel.

Verše 11-32 představují druhou část příběhu, ve které král Jaroebám není zmíněn. Pozornost je zaměřena na to, co rozpoutalo provolané Slovo Hospodinovo proti oltáři a dané znamení. A na to, co se přihodilo muži Božímu na cestě zpět z Bét-elu do Judska.

Zároveň tato část příběhu nastoluje otázku po roli proroka a prorockou konfrontaci mezi starým prorokem, který bydlel v Bét-elu a mužem Božím, který přišel z Judska.

V jejím závěru se opět ozve hlavní motiv celého příběhu: Volání Slovem Hospodinovým (בְּדִבְרֵי יְהוָה) proti oltáři v Bét-elu (vv. 2.32.).

V masoretském textu dělí je zmíněný oddíl rozdělen na dvě části:

vv. 11-20a (petucha)

vv. 20b-32 (petucha)

11. - 20a. (petucha)

11. A prorok jeden²⁰³ starý bydlel v Bét-elu.

A přišel syn jeho²⁰⁴ a vypravoval - mu všechnu - tu činnost, kterou učinil muž Boží toho dne²⁰⁵ v Bét-elu. Ta slova (s těmi slovy), která mluvil k -tomu králi. A vypravovali je otci svému.

Úvodní povědění: „Prorok jeden²⁰⁶ starý²⁰⁷ bydlel²⁰⁸ v Bét-elu“ uvádí a zdůrazňuje (nv) motiv (postavu) dalšího proroka (נְבִיאָה). Starý prorok je informován o činnosti a slovech muže Božího:

Zpráva syna / synů:

a) O všech činech, činnosti (אֵת-כָּל-הַמַּעֲשֵׂה) muže Božího v Bét-elu (vv. 3-5 znamená). Sloveso činit (עָשָׂה) se ozývá v příběhu (1 Kr 13,1-32) jen zde a je tak

---

²⁰³ LXX^L ἄλλος.

²⁰⁴ LXX, V harmonizují - a přišli synové jeho. Nejednota podání v MT může znamenat, že jeden ze synů začal vyprávět otci a ostatní svědkové události se přidali. Není též vyloučeno, že se jednalo o jeho prorocké žáky a syny. Bét-el bylo jedno z míst kde byla prorocká škola a proroctví synové srov. 2 Kr 2,3; 1 Kr 20,35. Dále jsou prorokovi synové v plurálu.

²⁰⁵ הַיּוֹם časový údaj propojuje první (vv. 1-10) a druhou (vv. 11-32) část příběhu. Jde o den, ve kterém se koná Jarobeámem vymyšlený svátek 15. den 8. měsíce.

²⁰⁶ נְבִיאָה prorok jeden // 1 Kr 20,13 srov. Sd 13,1; 1 S 1,1.

²⁰⁷ זָקֵן zde nemusí znamenat slabost a stáří (jako u Davida 1 Kr 1,1) nebo moudrost (jako v případě Rechoboámových rádců 1 Kr 12,6). Ale informaci o tom, že zmíněný prorok je (Hospodinovým) prorokem již určitý čas, ještě z doby před rozdělením království a jde o zkušeného služebníka Slova, který se (sice) neúčastnil slavnosti, ale je novému kultu v Bét-elu, nakloněn. Neodešel, jako mnozí do Judska v důsledku Jarobeámovy kultické inovace viz 2 Pa 11,13-17.

²⁰⁸ Pt. q. vb. יָשַׁב ve vv. 11.14.20.25. s významem sedět, sídlit, přebývat, bydlet. Sloveso v příběhu reflektuje, jak původní oddělenost obou postav, tak jejich konečné společenství. Starý prorok, který bydlel v Bét-elu (vv. 11.25) a muž Boží, který seděl pod posvátným stromem (v. 14), později společně sedí u stolu v domě starého proroka (v. 20). Aby nakonec spočinuli v jednom hrobě.

opositem k předchozí činnosti Jarobeáma. Proti činnosti Jarobeáma (1 Kr 12,25-33) je zde dosvědčena činnost muže Božího toho dne. Viz užití slovesa při naplnění „těch slov“ proti oltáři králem Jošijášem v 2 Kr 23,17.

Časové určení je zde jiné než ve v. 3. Ve v. 3. je zdůraznění toho dne (הַיּוֹם הַזֶּה), které znamená, že ten oltář se roztrhl právě v ten den (הַיּוֹם), kdy Jarobeám oltář učinil (15.8.). Zpráva syna svému (jejich) otci se děje v ten den (הַיּוֹם), kdy muž Boží volal proti tomuto oltáři a dal znamení. Zároveň²⁰⁹ je to den, ve kterém tato zpráva (svědectví) syna / synů dala otce do pohybu za mužem Božím.

b) O slovech (אֵת־הַדְּבָרִים), která mluvil k tomu králi (vv. 6-9). O zprávě syna / synů je užito 2x (!) vb. סַפֵּר pi²¹⁰ o činnosti (syn) a o slovech (synové) muže Božího. Což znamená, že starý prorok z Bét-elu je důkladně informován o všem, co muž Boží z Judska učinil a řekl.²¹¹

---

²⁰⁹ Obě nuance v časovém určení: „Toho dne“, onen den (הַיּוֹם הַזֶּה) a „Dnes“ (הַיּוֹם) též synchronizují časové roviny. Rovinu času vyprávění s časem posluchačů. A tak dílo muže Božího aktualizují.

²¹⁰ סַפֵּר pi. vypravovat ve smyslu - vypočítávat, odříkávat - Boží skutky, činy Ž 40,6; 78,6; Iz 43,26.

²¹¹ Ve zprávě syna / synů jsou zmíněna slova, která muž Boží mluvil ke králi. Nejsou (výslovně) zmíněna slova, která mluvil proti oltáři. Jaký je důvod této zámlky, zvláště když si uvědomíme, že muž Boží přišel právě kvůli vyhlášení Slova Hospodinova proti oltáři?

- Jsou skryta v plurálovém m. suffixu, který se může vztahovat jak na činy, tak na slova muže Božího?

- Nebo je třeba hledat odkaz ve svědectví syna / synů. Syn svého otce informuje (סַפֵּר) o činnosti muže Božího; synové svého otce informují (סַפֵּר) o slovech, která mluvil muž Božího ke králi. V nich muž Boží odmítá královu nabídku. Muž Boží odmítá jít s králem do domu, jíst chléb a pít vodu na tomto místě. Ale výslovně neodmítá (nemá přikázáno) přijmout dar (!). Král zve do domu a nabízí dar. Muž Boží „odmítá“: Jestliže dal bys mi polovinu domu svého..“

Srov. jiná odmítnutí daru:

- Král Sodomy nabízí Abramovi jmění a Abram odvětil: „...z ničeho, co je tvé, nevezmu nitku ani řemínek k opánkům. Sám nechci nic“ (Gn 14,21-24).

Uvedená zpráva bude alarmovat bételského proroka k cestě za mužem Božím (vv. 12-14). Aniž by udal důvod své cesty. Viz stejnou situaci, která bude uvedena ve vv. 27n. Svědectví synů tak posouvá děj dál. Stejně jako později svědectví kolemjdoucích (v. 25).

12. A promluvil k nim otec jejich: „Kde (je) - ta cesta²¹² (kudy) odešel?“

A viděli²¹³ synové jeho tu cestu, kterou odešel muž Boží, který přišel z Judska.

Na zprávu svých synů reaguje starý prorok otázkou: „Kde ta cesta..?“

Tato (první) otázka starého proroka má v příběhu dvě roviny:

1. Doslovnou (zeměpisnou). Otázka po směru (srov. 2 Kr 3,8). Starý prorok se ptá na cestu, kterou muž Boží odešel, aby se s ním mohl setkat.
2. Přenesenou (náboženskou). Otázka po pravosti cesty, mise a autenticity muže Božího z Judska. Motiv cesty byl zdůrazněn ve vv. 9n, kde se ozval 3x (v odpovědi muže Božího králi, s poukazem na přikázání Hospodina). Nyní v otázce starého proroka na cestu je přítomen motiv inspirovanosti poselství muže Božího z Judska, který vyvrcholí ve vv. 14-19 (viz druhou otázku starého proroka ve v. 14). Otázka na cestu tak není pouze zeměpisná ale také

- Naamán se vrátil k muži Božímu a nabízí projev vděčnosti. Elíšova odpověď je: „...nevezmu nic“ (2 Kr 5,15n srov. 2 Kr 8,8n).

Je-li tomu tak, pak by tato (vypravěčova) indicie v referátu synů svému otci (důvod zámlky o slovech muže Božího proti oltáři) naznačovala starému proroku, možnost muže Božího svést. I proto vypravěč užil o referátu synů svému otci ojedinele 2x vb. **וַיִּשְׂאֵל** zvlášť o činech a o slovech muže Božího, čímž je zdůrazněna konverzace muže Božího s králem, kterou synové svého otce pozorně sledovali a která by svým způsobem byla v jejich svědectví zásadní.

²¹² **וַיִּשְׂאֵל** 2 Kr 3,8; 2 Pa 18,23; Job 38,19.24.

Srov. otázku: „Kde?“ **וַיִּשְׂאֵל** v 1 S 9,18; Jer 6,16 (Kaz 2,3; 11,6; Iz 66,1).

LXX - **δεικνύουσιν** ukázali, // K.

²¹³ **וַיִּרְאוּ** // v. 25.

náboženská. Což je pro starého proroka důležité s ohledem na výrok muže Božího proti bételskému oltáři. Je muž Boží autentickým mluvčím Hospodina a jeho slovo pravdivé?

Tento druhý aspekt otázky po cestě: Kde, kudy (אֵי-יָדָה)? je obsažen v prorockém konfliktu mezi Micheášem a Sidkijášem ohledně pravého a falešného prorokování v 1 Kr 22,24: „Kudy přešel Hospodinův duch ode mne..?“ (אֵי-יָדָה עָבַר רוּחַ-יְהוָה?) V kronikářské verzi téhož verše zní otázka totožně jako otázka starého proroka: „Jakou cestou přešel Hospodinův duch ode mne ..?“ (אֵי יָדָה הַדֶּרֶךְ (!) עָבַר רוּחַ-יְהוָה?) (2 Pa 18,23).

Tato skutečnost ukazuje, že příběh obsahuje také téma pravého a falešného prorokování, proroctví²¹⁴. Což potvrdí i druhá otázka starého proroka ve v. 14. Viz výklad.

13. A řekl synům svým: „Osedlejte mi toho osla.“

A osedlali mu toho osla. A nasedl na něj.

Na udání cesty reaguje starý prorok příkazem k osedlání osla.²¹⁵

²¹⁴ B. S. Childs - 1 Kr 13 je příběh o pravém a falešném prorokovi (OT Theology str. 142nn).

²¹⁵ הַחֲמֹר m osel. V příběhu ve vv. 13.23.24.27.28.29. Osel jako majetek (Gn 12,16; 24,35; 32,6), dopravní prostředek (Ex 4,20; Sd 1,14; 2 S 16,2; 17,23; 1 Kr 2,40), pro nesení mrtvého těla (Sd 19,28; 1 Kr 13,29). Ale také jako emblematické zvíře (Gn 49,14; Za 9,9). V tomto případě je na místě asociace s Šekemem, nyní hlavním městem Jarobeámovy království (1 Kr 12,25). K městu přišel Jákob a od synů „Chamora“ otce Šekemova koupil díl pole a zřídil tam i oltář (Gn 33,18-20) kde byly později pohřbeny kosti Josefovy (Joz 24,32). Tak je osel též symbolické zvíře, spojené s městem Šekemem, které mělo slavnou svatyni baala (Sd 8,33; 9,4) či boha smlouvy (Sd 9,46), ale i místo s praoteckou tradicí (Gn 35,4), kam se shromažďoval Izrael k obnovení smlouvy s Hospodinem (Joz 24).

Text výslovně nezmiňuje motiv(y),²¹⁶ který inspiruje starého proroka k cestě za mužem Božím (srov. Sd 19,3) a následné pozvání do svého domu.

14. A jel za mužem Božím a našel²¹⁷ ho sedícího pod tím posvátným stromem.²¹⁸ A řekl mu: „Zda-li ty²¹⁹ (jsi) muž Boží, kterýž jsi přišel z Judska?“ A řekl: „Já“²²⁰ (jsem).

Okolnosti, že starý prorok najde muže Božího sedícího pod posvátným stromem²²¹ přisuzují někteří vykladači²²² důležitý vliv na chybné rozhodnutí

---

²¹⁶ Výklady lze rozdělit do tří oblastí: a) Altruistické - starý prorok chce pomoci muži Božímu ulehčit břímě nesené výkonem jeho poslání pozváním do domu k odpočinku (Abravel). b) Egoistické - starý prorok chce zvýšit vlastní prestiž kontaktem s mužem Božím, který vykonal v Betelu mocné činy Šanda, Die Büchern der Könige, str. 353). Josephus starému proroku připisuje ambice, chce očernit svého rivala z Judska v očích krále tím, že ho svede k neposlušnosti a ukáže jako toho, kdo se nedrží slova (Antiquity of Jews 8,9). c) Prorocké - starý prorok chce testovat pravdivost Hospodinova slova, zkoumáním zda-li muž Boží bude poslušný Hospodinovým příkázáním, které jsou spojeny s vyřízením Slova (Gray, I and II Kings, str. 322). Klopfenstein rozšiřuje tuto myšlenku zdůrazněním toho, že účelem nebylo jen testovat ale pokusit se svést. Neboť jestli Hospodinovo slovo může být změněno v jednom případě, proč by nemohlo být revidováno rozsudek soudu nad Betelem (I Könige 13, str. 657). Podobně Jepsen (Gottesman und Profet, str. 178).

²¹⁷ וַיִּמְצְאוּהוּ - ve v. 24. jej naleznou a usmrtí lev;

- ve v. 28. po neposlušnosti muže Božího a soudu starý prorok nalezne: „jeho mrtvolu pohozenu na cestě.“

²¹⁸ תַּחַת הָאֵלֶּה pod tou terebintou, dubem. LXX ὑπὸ δρῦν; K pod dubem. Viz stejný typ místa a polohu Hospodinova posla v Sd 6,11 srov. Sd 4,5 (včetně neskutečného, nabídnutého jedení Sd 6,19-21). Stejně Eliáš v 1 Kr 19,4.

²¹⁹ הֲאֵתָה viz. Sd 13,11 i motiv odmítnutí pozvání k jedení v 13,16. Srov. Tobit 12,19. Viz též otázku prorockých synů Eliášovi zda-li ví to co vědí proroctví synové ohledně Eliášova vzetí vzhůru v 2 Kr 2,3b „zda-li víš?“ (הֲיָדַעְתָּ). Která může být jistým druhem zkoušení až testování v rámci prorockého společenství.

²²⁰ אָנִי Gn 27,24; Sd 13,11. Srov. podobné kladné odpovědi, které opakují slovo, ke kterému se otázka vztahuje Gn 29,6; 1 S 23,11.12; Jer 37,17.

²²¹ Poblíž Bét-elu je zmíněn „Posvátný dub pláče“ (אֵלֶּון בְּכֹוֹת), pod kterým (תַּחַת הָאֵלֶּון) byla pochována Rebečina chůva Debora Gn 35,8. Viz též - אֵלֶּון תְּבוֹר - božiště Tábor (ČEP), rovina Tábor (KB) v 1 S 10,3 jako místo setkání (pomazaného) Saula se třemi muži (Gn 18,2nn) putujícími k Bohu (do) Bét-elu, k božstvu Bét-el (בֵּית-אֵל) srov. Gn 28,21; 31,13; Oz 10,15; 12,5; Jer 48,13. Dle S. Daňka nalezení muže Božího pod posvátným stromem potvrzuje kultický význam místa - objektu (S. Daňek Posvátné stromy ve SZ § 13 str. 43).

muže Božího vrátit se zpět. Konfrontace starého proroka a muže Božího zachycená ve vv. 14-18 bude probíhat „pod tím posvátným stromem“ (תַּחַת הָאֵלֶּה).

V každém případě v tomto „lokálním“ momentu, kdy se muž Boží vrátí od posvátného stromu (místa) zpět do Bét-elu (v. 19), začala jeho neposlušnost, která bude souzena.²²³

V druhé polovině verše se ozve druhá otázka starého proroka. Nyní k muži Božímu: „Zda-li ty...?“

Také zde má otázka dvě roviny významu:

1. Identifikace muže Božího.

Zjištění totožnosti, původu muže Božího,²²⁴ za nímž starý prorok jel.

Viz identifikaci muže Božího starým prorokem ve v. 26. (srov. vv. 18.29.31).

2. Test muže Božího.

Prorok začíná svůj test (zkoušku) opakováním králova pozvání z vv. 6n, o kterém je dobře informován ze svědectví svých synů (v. 11.).²²⁵

Odpověď muže Božího je též podobná jako králi (vv. 15-17).

Hebrejská tázací částice: Zda-li, což (אִי) - je ve svědectví Písma užitá pro zjišťování nejen identity, ale též při zkoušení, zjišťování poslušnosti

---

²²² „ .. podlehl asi dojmů, že jde o Hospodinovu vůli“ ČEP Výklady ke SZ str. 382. Podobně S. Daněk viz níže.

²²³ J. Hoblík vidí v opuštění muže Božího Bét-el, skončení mise. Následné pozvání muže Božího zpět, do prorockého domu, proti němuž muž Boží neprotestoval, „...znamenal pro muže Božího už jinou věc oproti vystoupení v bételské svatyni“. Spor o profetii, I díl str. 161. S tím nesouhlasím, neboť i „cesta zpět“ muže Božího je součástí jeho poslání. A bude souzena jako neposlušnost (v. 22).

²²⁴ Viz stejnou otázku a odpověď v Sd 13,11 srov. Sd 13,6.

²²⁵ Včetně klíčové terminologie (אִי אֵלֹהִים), kterou starý prorok z Bét-elu použije ve v. 18.

Hospodinových přikázání i pravosti proroka potažmo zjevení, které vyřizuje. Například: Dt 8,2 je Izrael vyzván, aby si připomínal celou cestu, kterou jej Hospodin vodil po čtyřicet let na poušti, aby jej pokořil a vyzkoušel a poznal, co je v jeho srdci a *zda* bude dbát na jeho přikázání, či nikoli. Sd 2,22 pronárody ponechané v zemi bude Hospodin testovat, *zda* bude Izrael chodit po Hospodinově cestě. Dt 13,4 samozvaným²²⁶ prorokem, zkouší Hospodin váš Bůh vás, aby poznal *zdali*, vskutku²²⁷ milujete Hospodina, Boha svého...Z následující činnosti starého proroka je zřejmé, že o toto „zdali, vskutku“ jde starému proroku v jeho otázce především.²²⁸ Aby poznal, zdali muž Boží jde po Hospodinově cestě (ani vykonané divy a znamení nemusejí být potvrzením pravosti Dt 13,1n; Jer 28,10; Mt 24,24 aj.) a zda-li je jeho poselství věrohodné.

**15. A řekl mu: „Pojd²²⁹ se mnou do domu.²³⁰
A pojez²³¹ chléb.“**

Po zjištění identity muže Božího jej starý prorok zve (dvěma imperativy) do domu, který bude ve v. 19. uveden jako jeho dům (בֵּיתוֹ).

---

²²⁶ פָּיִי־קוּם בְּקִרְבִּי נָבִיא užito sloveso קוּם v q (povstat) k označení svévolného vystoupení proroka, který vystoupil sám od sebe (Dt 13,2). V kontrastu s užitím stejného slovesa v hi (zvednout, postavit) ve smyslu povolání, zřízení, ustanovení, které označuje změnu subjektu slovesa: pravého proroka pozvedá (zřizuje) sám Hospodin např Dt 18,15 aj.

²²⁷ הִישָׁכֶם v Dt 13,4 hapax. Srov. otázku: „zda-li je ..?“ (הִישָׁ) v Ex 17,7; 1 S 9,11; Ž 14,2; Jer 23,26; 37,17.

²²⁸ Srov. podobný „test“ v rámci prorockého společenství v 2 Kr 2,3.

²²⁹ בּוֹא הֵלֶךְ imper. vb; ve v. 7. vb. בּוֹא.

²³⁰ הַבַּיְתָה // v. 7. LXX - do domu.

²³¹ imper. vb. אָכַל vv. 8.9.15.17.18.19.22 (2x)23.28. srov. 1 Kr 19,5.

16. A řekl: „Nemohu se vrátit s tebou, a abych šel s tebou.

A nebudu jíst chléb a nebudu pít s tebou vodu na místě tomto.

V začátku odpovědi muže Božího na pozvání starého proroka zní nápadně často (3x) spojení „s tebou“ (אִתְּךָ) viz v. 8. A výklad předložek אִתְּךָ, עִמָּךָ.

Muž Boží zásadně odmítá návrat (nemůže) se starým prorokem, neboť to má Slovem Hospodinovým zapovězeno viz níže.

17. Neboť slovo (se stalo) ke mně Slovem Hospodinovým:

Nebudeš jíst chléb a nebudeš pít tam vodu.

Nevrátíš se (tak), abys šel tou cestou, kterou - přišel jsi po ní.“

Ve své odpovědi proroku z Bét-elu se opět muž Boží opírá o Hospodinovo přikázání. Muž Boží ve vv. 16n opakuje, (cituje) výrok z vv. 8n. Trojí zákaz Hospodinovým slovem (בְּדִבְרֵי יְהוָה). Hospodinovo přikázání je tak citováno nepřímo (vv. 8.16.) a přímo vv. 9.17. Avšak druhou citaci Hospodinova přikázání neuvádí stejným slovesem jako v případě své odpovědi na královo pozvání ve v. 9: „Neboť tak přikázal mně (צִוָּה אֹתִי) Slovem Hospodinovým (בְּדִבְרֵי יְהוָה).“

Nyní říká: „Neboť slovo (כִּי־דִבַּרְתָּ) ke mně (אֵלַי) Slovem Hospodinovým (יְהוָה בְּדִבְרֵי).“ Volně přeloženo: Mluvil ke mně promluvením Hospodinovým - což je nápadná dikce, která odráží vzrůstající dynamiku úsilí starého proroka muže Božího vrátit.

Tyto rozdíly při uvádění Hospodinova přikázání, po vyřízení zvěsti muže Božího v Bét-elu, mohou signalizovat (signalizují) zeslabenou poslušnost Slova Hospodinova (בְּדִבְרֵי יְהוָה), které se týká nejen jedení a pití „tam,“ ale i cesty

zpět. Viz níže. Od této chvíle muž Boží v příběhu nepromluví. Přitom jeho jednání bude ve světle citované instrukce značně sporné.

Rekapitulace dosavadní konfrontace starého proroka s mužem Božím.

Srovnání odpovědí muže Božího králi a starému proroku.

Verše 16-17 představují odpověď muže Božího na první pozvání starého proroka do domu, které zaznělo ve v. 15. Před druhým pozváním - Istí starého proroka (v. 18.) - a návratem muže Božího zpět, do domu starého proroka (v. 19.).

Ačkoli se muž Boží ve své odpovědi králi (vv. 8n) i starému proroku z Bét-elu (vv. 16n) odvolává na Hospodinovo přikázání, přece zde zaznělo několik rozdílů, které je třeba připomenout a vyhodnotit - před rozhodujícím obratem v příběhu, který nastane ve vv. 18n.

Ve v. 8. Muž Boží odpovídá králi na jeho pozvání: Nevejdu (לֹא אָבֹא).

Ve v. 16. muž Boží odpovídá proroku na jeho pozvání: Nemohu (לֹא אוּכַל).

Uvedená slovesa naznačují rozdíl mezi bezpodmínečně platnou směrnicí (apodiktická formulace viz výklad ve v. 9.) a vůlí muže Božího.

Kdyby mohl, šel by se starým prorokem (?)

V odpovědích ke králi a k proroku užívá muž Boží rozdílných sloves:

Ke králi: nepůjde, nevejde (בוא) s ním do domu.

K proroku: nemůže se vrátit (שוב) s ním, aby šel (הלך) s ním.

V užití slovesa שוב na prvním místě (před vb. בוא) je nejen jeho zdůraznění ale i zásadní rozdíl v odpovědích muže Božího králi a proroku.

Králi muž Boží řekl, že s ním nevejde, nepůjde.

Starého proroka informuje, že se s ním nemůže vrátit, obrátit, aby šel s ním.

V pořadí sloves **שׁוּב** a **בּוֹא** je dána přednost slovesu, které často metaforicky označuje apostazi.²³²

Ve v. 9. je plná závaznost Hospodinova přikázání vyjádřena slovem „přikázal“ (**צִוָּה**). „Neboť tak přikázal mně Slovem Hospodinovým..“

Ve v. 17. Zazní volnější formulace, slovem „řekl“ mně (**דִּבֶּר**), „Neboť slovo ke mně Slovem Hospodinovým..“

Již ne Hospodinovo přikázání, ale „pouhé“ mluvení Slovem Hospodinovým.

Další rozdíl v odpovědích muže Božího králi a proroku je v užití předložek

אֶת a **עִם**.

Ve v. 8. Muž Boží odpovídá králi: „Nevejdu s tebou..“ (**עִמָּךְ**).

Ve v. 16. Muž Boží odpovídá proroku a užije 3x (!) částice **אֶת**: „Nemohu se vrátit s tebou (**אִתְּךָ**), a abych šel s tebou (**אִתְּךָ**). A nebudu jíst chléb a nebudu pít s tebou (**אִתְּךָ**) vodu na místě tomto.“

Výklad částic **אֶת** a **עִם** kolísá²³³ a je třeba při jejich výkladu vycházet z kontextu daného místa (knihy). Viz. v. 8 a výklad tam.

---

²³² BDB str. 997.

²³³ BDB vykládá obě částice naopak: “Note. **אֶת** expresses closer association than **עִם**: hence while **מֵעִם** sts. denotes hardly more than *from the surroundings or belongings of*, meet expresses *from close proximity to*. Thus Saul asks, **מִי הָיָה מֵעִמָּנוּ** who has gone *from* (those) *about us*? But Jacob, speaking of the loss of Joseph, says, Gn 44,28 **וַיֵּצֵא הָאָחָד מֵאִתִּי** and the one is gone *from with* me. **מֵאִתִּי** is accordingly preferred to **מֵעִם** in the sense of origination or authorship”. str. 87. V případě, že částice **אֶת** představuje bratrství a duchovní

Domnívám se, že uvedené rozdíly v odpovědích muže Božího na pozvání krále a starého proroka, rozdíly v odvolávání se na (trojí) Hospodinovo přikázání „Slovem Hospodinovým“ (בְּדִבְרֵי יְהוָה) - muže Božího charakterizují.

Naznačují (totiž) jeho nepevnost²³⁴ ve Slově Hospodinově. Ba nevylučují, až i otevírají možnost návratu (שוב). Zároveň tak „informují“ starého (zkušeného) proroka před jeho druhým pokusem vrátit muže Božího zpět.

---

obecenství spíše než עַם (kontra výklad částic ve v. 8.) by její trojí užití mužem Božím ve v. 16. naznačovalo jeho touhu po společenství (po návratu?) se starým prorokem.

²³⁴ Kontra U. Simon: „The repetition of the invitation/rejection motif is therefore to stress, that while the resistance of the man of God to temptation had not weakened, he was powerless against deceit“ I Kings: A Prophetic Sign - Denial and Persistence str. 108.

Kontra J. L. Crenshaw: „1 Kings 13 points to the divine causality as the explanation of the phenomenon known as false prophecy. In this instance the element of testing comes to the fore, and approaches the demonic. Approaches the demonic, ..the story illustrates the mysterious working (alien work) of the Sovereign Lord..“ Prophetic Conflict str. 48.

Nedomnívám se. Podle 1 Kr 13,18 to není „demonic“ Bůh, ale prorok, který lže, vymýšlí si a který tak vystavil muže Božího zkoušce.

18. A řekl mu: „Také já (jsem) prorok jako ty a anděl²³⁵ / posel promluvil ke mně slovem Hospodinovým řka: Vrať ho²³⁶ s sebou²³⁷ do domu tvého a bude jíst chléb a pít vodu.“

Zapíral mu.²³⁸

Starý prorok pokračuje ve snaze muže Božího navrátit.

---

²³⁵ מַלְאָךְ m. posel, anděl jako Hospodinův posel (nejen) v DtH představuje spolehlivého prostředníka Slova:posel, bez přívlastku Hospodinův např. v Gn 16,7.9nn; Za 1,9nn. Posel v 1 Kr 19,5 také vybízí proroka k jedení, ale ten je již den cesty do pouště. Posel Hospodinův Sd 2,1; 6 11; 13,3 nn; 2 Kr 1,3.15.

Viz též Gn 22,11-12, kde posel Hospodinův (מַלְאָךְ יְהוָה) přikazuje Abrahamovi neposlechnout předchozí přímý příkaz Hospodina (Gn 22,1-2).

²³⁶ הַשְׁבֵּהוּ vb שׁוּב hi. imper. způsobit navrácení, navrátit srov. 1 Kr 22,26. Od této chvíle přívlastek starého bételského proroka 20b.26. jako toho, který navrátil muže Božího (הַשְׁבֵּי) z jeho přikázané cesty; od Hospodinových přikázání srov. Ž 119,33.

Ve v. 23. označení i muže Božího, jako proroka, který byl přiveden zpět.

²³⁷ אָתָּךְ viz. vv. 7n.15.16.19.

²³⁸ כָּחַשׁ לוֹ vb כָּחַשׁ pi. pf

Sloveso כָּחַשׁ má význam:

lhát, obelhávat, podvádět bližního Lv 19,11

falešní proroci, kteří obelhávají Za 13,4,

selhat, přetvařovat se Oz 4,2; 7,3; 10,13; 12,1

zapírat své vnitřní pohnutky Gn 18,15

zapírat věc Lv 5,21; Joz 7,11

křivopřísežně zapírat (nález ztracené věci) Lv 5,22

zapírat Boha Joz 24,27; Jer 5,12; Iz 59,13; Job 31,28; Př 30,9

pochlebovat, vtírat se do přízně Ž 18,45; 66,3; 81,16

selhat ve významu nevydat výnos, úrodu Oz 9,2; Ab 3,17

Z uvedeného přehledu je patrné, že základní význam slovesa tkví ve lhaní, obelhávání a zapírání. Navíc k tomu přistupuje praxe přetvářky, v severním Izraeli běžná viz Oz.

LXX přidává spojku: καὶ ἐψεύσατο αὐτῶ // S.

LXX užitým slovesem (ψεῦδομαι) navozuje hodnocení starého proroka jako lži proroka (ψεῦδοπροφήτης). Viz užití termínu LXX v Jer 6,13; 33,7.8.11.16; 35,1 (= Jer 26,7.8.11.16; 28,1 v hebr. textu) a Za 13,2.

Až nyní (!), poté co jeho předchozí pozvání, bez odkazu na inspirovanost (v. 15.), bylo mužem Božím odmítnuto (vv. 16n) - se představuje jako prorok.²³⁹ A své vyzvání k návratu a stolování ve svém domě předkládá jako Slovo Hospodinovo. A řekl mu:²⁴⁰ „Také já²⁴¹ (co se mně týče) jsem prorok jako ty.“²⁴²

Poté, co je starému proroku oznámena „stejná“ odpověď²⁴³ na jeho pozvání jako předtím králi ve v. 7, či poté, co muž Boží odolal prvnímu svodu (testu) se neznámý účastník rozhovoru identifikuje jako prorok.

Oznamuje muži Božímu, že je také prorok²⁴⁴ jako on a oznamuje, že uvedené pozvání - příkaz přivést muže Božího zpět (הַשְׁבִּיחַ), nepochází z jeho vlastní iniciativy, ale je ve shodě s božím (zprostředkovaným) pokynem: „Anděl promluvil ke mně Slovem Hospodinovým.“

Přičemž starý prorok pro věrohodnost a účinnost svého poselství, záměru: „Vrať ho s sebou“ užije stejné „vazby“ Slovem Hospodinovým - יְהוָה - בְּדִבְרֵי - na kterou se muž Boží odvolával (vyznával) v konfrontaci s králem (vv. 1.2.5.9.) a s prorokem (v. 17.).

V druhém výroku starého proroka k muži Božímu zazní sloveso שׁוּב:

---

²³⁹ נְבִיאָה srov. vv. 11.20.23.25.26.29.

²⁴⁰ Dativní lámed se sufixem (לְ) na počátku (וְיִאמֹר לְ) a na konci věty (כְּהֵשֶׁבֶט לְ) vyjadřuje vztah starého proroka k muži Božímu, který se bude v příběhu vyvíjet. Od nynější přetvářky, přes osedlání mu osla (v. 23.) k prorocké službě (v. 26.). Srov. vztah k muži Božímu (לְ) u Jošijáše v 2 Kr 23,18.

²⁴¹ אֲנִי srov. předstvení muže Božího ve v. 14.

²⁴² נְבִיאָה כְּמוֹךָ srov. Dt 18,15. Muž Boží nazván prorokem viz v. 23. // Eliáš muž Boží v 1 Kr 17,18 a prorok v 18,22, Elíša muž Boží v 2 Kr 5,8.14.20 a prorok v 2 Kr 5,3.13.

²⁴³ Kterou starý prorok už zná v. 11.

²⁴⁴ Srov. Za 13,4n.

- V souvislosti s Hospodinovým přikázáním, které muž Boží oznámil králi (תָּשׁוּב לְאֵל v. 9.) a před okamžikem starému proroku (לֹא אֹכֵל לְשׁוּב v. 16; לֹא־תָשׁוּב v. 17.).

- Ve formě příkazu k opačnému pohybu (הִשְׁבֵּהוּ) - k návratu do domu proroka, aby tam jedl a pil.

Muž Boží se „nemůže“ vrátit (v. 16.).

Aby se mohl vrátit použije starý prorok to, na co se muž Boží odvolává:

בְּדַבַּר יְהוָה.

Uvede i cestu, kterou přijal boží poselství: „anděl,²⁴⁵ (posel) promluvil ke mně Slovem Hospodinovým.

Muž Boží tak nyní není jen pozván, ale je mu (Slovem Hospodinovým) přikázáno, aby se vrátil se starým prorokem do jeho domu. Ten, který dříve - přímo, bezprostředně - zakázal muži Božímu vrátit se, jíst a pít, nyní (skrže starého proroka) ruší své přikázání?

V této fázi příběhu, kdy konfrontace muže Božího a starého proroka vrcholí, vypravěč uvede to, co je skryto²⁴⁶ muži Božímu - totiž, že starý prorok lže, předstírá, přetvařuje se (כַּחֲשׂוֹ).

---

²⁴⁵ Viz andělské zvěstování v Sd 2,1; 6,11; 13,3; 1 Kr 19,5; 2 Kr 1,3.15. Srov. 2Pa 35,21n; Iz 36,21 a též Gn 19,14 i Dt 13,4. Ale také Gal 1,8n. V 1 Kr 22 jsou proroci svedeni ne poslem, andělem, ale lživým duchem od Hospodina vv. 19-23 V Gn 22,11n posel Hospodinův

(מַלְאָךְ יְהוָה) přeruší zkoušku, která je od Hospodina. Srov. prorockou nejistotu, omyl v 1 S 16,7; 2 S 7,3-5.

²⁴⁶ Srov. 2 Kr 4,27b; Lk 7,39; J 2,25.

Tento ojedinělý komentář²⁴⁷ vypravěče (tradenta), asyndeticky²⁴⁸ připojený za přímou řeč starého proroka z Bét-elu, v kritickém místě příběhu představuje hodnotící soud:

- Předložený podvod je dokonalý²⁴⁹

- Jak probíhající konfrontaci číst, jak ji rozumět: Starý prorok lže!

Muž Boží je tak z úst starého proroka konfrontován s „novým“ Hospodinovým výrokem (opačného významu) a musí se rozhodovat - posuzovat zda-li²⁵⁰

zůstane muž Boží poslušný původnímu Hospodinovu přikázání (nejíst, nepít na tom místě, nevracet se stejnou cestou).

Nebo poslechne výrok z úst starého proroka z Bét-elu a vrátí se zpět, aby jedl a pil na zapovězeném místě.

---

²⁴⁷ Větu: „Zapíral mu“, asyndeticky připojenou k přímé řeči starého proroka, chápou někteří jako pozdější (Dt) glosu: „He lied him is a late attempt to rationalize the Bethels prophet's words, in terms of the story's own self understanding, the latter was equally inspired, but with a divine command to bring the man of God to the test respecting the authority of his own inspiration.“ De Vries 1 Kings, Worl Biblical Commentary 2003, str. 171.

„The most signifiant alleged post-Deueronomistic addition to the text is kihes lo „he lied to him“, in 1 Kgs XIII 18. Scholars who dismiss this as a later gloss suggest that Yahweh is the sender of the second oracle (e.g. Knierim, p. 232).“ D. W. Van Winkle 1 Kings XIII: True And False Prophecy str. 35 in VT XXIX 1989

J.L. Crenshaw: ..“the absence of waw is strange, but may be explained by haplography.“ Prophetic conflict str. 44.

V případě pohledu subjektu slovesa by její umístění bylo spíše na počátku verše: לְאִמֹר .. jako v případě Sáry v Gn 18,15?

²⁴⁸ Viz výklad v. 28. a poznámku č. 310.

²⁴⁹ Viz מְלִאֲפֵיפוֹן jako spolehlivý prostředkovatel Slova.

²⁵⁰ Srov. v. 14. הֲאֵתָה אִישׁ־הָאֱלֹהִים

Vv. 19-22: V domě starého proroka

19. A vrátil se s ním²⁵¹ a jedl chléb v domě jeho a pil vodu.

Muž Boží na výrok starého proroka reaguje beze slova,²⁵² bez otázky,²⁵³ bez námitky. Vrátil se s ním (וַיָּשָׁב אִתּוֹ). Přijal nyní (od proroka) to, co předtím odmítl králi (vv. 7n).

Jeho provinění začíná v okamžiku, kdy se vrací (שׁוֹב) od posvátného stromu do Bét-elu, do domu starého proroka, aby tam jedl a pil. Ve v. 29. bude muž Boží následkem své neposlušnosti a návratu - mrtvý pohozený na cestě sebrán, naložen na osla a vrácen zpět (שׁוֹב hi). Opět starým prorokem.

Verš 19. uzávírá konfrontaci starého proroka s mužem Božím (vv. 14-19), která má svoji vnitřní gradaci i geografický posun: Od posvátného stromu zpět do Bét-elu do domu starého proroka ke společnému stolu (v. 20).

V. 14. Ověření identity (poslání) muže Božího.

V. 15. První pozvání starého proroka.

Vv. 16-17. Odpověď muže Božího proroku.

V. 18. Druhé pozvání starého proroka.

V. 19. Návrat muže Božího do domu proroka (Bét-el), kde jedl a pil.

---

²⁵¹ LXX καὶ ἐπέστρεψεν αὐτόν - a vrátil ho // V.

²⁵² Podobně jako ve vv. 23n po vyřízení soudu a osedlání osla.

²⁵³ „...jeden starý bételský prorok, který se vydal po stopách božího muže, kterého zastihl sedícího pod terebintou (13n). Pod terebintem jej přemluvil k návštěvě svého domu a boží muž proti tomu ani neprotestoval, protože to pro něho byla už jiná věc oproti vystoupení v bételské svatyni. Boží muž se stal hostem v prorokově domě (v 19) a tato návštěva nebyla ničím víc než akceptací prorokovy pohostinnosti a výrazem prorokovy velké úcty“. J. Hoblík, Spor o profetii, I díl str. 161.

V konfrontaci muže Božího s králem i prorokem a v odpovědích muže Božího se opakovaně ozývá motiv domu (בַּיִת)²⁵⁴. Představuje „místo“, které je muži Božímu zakázané, aby se tam zdržoval, jedl a pil.

Král: Vejdí se mnou do toho domu (v. 7.).

Muž Boží: Jestliže dal bys mi polovinu domu svého, nevejdu s tebou (v. 8.).

Prorok: Pojď se mnou do domu (v. 15.).

Muž Boží: Ve své odpovědi proroku dům nezmíní. Místo toho se ozve „toto místo“ (בַּמְקוֹם הַזֶּה) v. 16.), na kterém nemůže s prorokem jíst a pít.

Prorok: Vrať ho s sebou do domu svého (v. 18.).

Muž Boží: A vrátil se s ním a jedl chléb v domě jeho a pil vodu (v. 19.).

Motiv domu (místa) se tak v příběhu ozývá ve dvou rovinách. Muž Boží odmítá (ve)jít do domu krále, aby se tam, na „tomto místě“ posilnil, ale později uposlechne prorocké vybídnutí a vstoupí do domu starého proroka, aby tam jedl chléb a pil vodu. Motiv domu tak v sobě obsahuje motiv poslušnosti muže Božího Hospodinovu příkázání. Zároveň tento motiv sjednocuje²⁵⁵ první a druhou část příběhu (vv. 1-10; 11-32).

---

²⁵⁴ Termín „dům“ se v příběhu ozývá ve vv. 2.7.8.15.18.19.32.34 ve fyzickém (vv. 7.8.15.18.19) i metaforickém smyslu (vv. 2.34). To vše v „Bét-elu“, domě Božím.

²⁵⁵ Zároveň motiv domu (rodu) hraje důležitou roli v kontextu 1 Kr 13. V 1Kr 12,16 lid králi odpověděl: „Jaký podíl máme v Davidovi? Nemáme dědictví v synu Jišajovu. Ke svým stanům Izraeli! Nyní pohleď na svůj dům Davide!“. Tak se vzbouřil Izrael proti domu Davida (1 Kr 12,19). V příběhu však nastane „obrat“: Ten, který se narodí domu Davidovu (לְבֵית־דָּוִד) zničí Jarobeámov oltář (1 Kr 13,2). Tak je v napětí „dům Davida“ (1 Kr 12,16; 13,2; 14,8) a „dům Jarobeáma“ (1 Kr 13,34; 14,10.14), kterému Hospodin, v případě poslušnosti, zaslíbil vybudovat trvalý dům, jako vybuřoval Davidovi (1 Kr 11,38).

Vv. 20-23 pojednávají událost Slova a jeho vyřízení v domě - u stolu starého proroka v Bét-elu.

20 a. A stalo se (když) oni sedící u toho stolu.

První polovina verše oznamuje událost (וַיֵּהִי) společného sezení muže Božího a starého proroka (הֵם יֹשְׁבִים)²⁵⁶ u (jednoho) stolu.²⁵⁷

Do tohoto horizontálního dění - sezení (stolování) se stane (וַיֵּהִי), zasáhne dění vertikální - Slovo Hospodinovo (v. 20b).

---

²⁵⁶ Sloveso יָשַׁב vystihuje dramatický posun ve sblížení obou postav: starého proroka, který bydlel (יָשַׁב) v Bét-elu (v. 11.) a muže Božího, který seděl (יָשַׁב) pod posvátným stromem (v. 14). Nyní oba sedí u stolu v domě starého proroka z Bét-elu.

²⁵⁷ הַשֵּׁלֶחֶן stůl - ve svatyni (Ex 25,23nn; Lv 24,6), -
u krále (1 S 20,29.34; 1 Kr 19,19) -
při modlářském zjišťování boží vůle Iz 65,11; Ž 69,23.

20. b - 32 (petucha)

20 b. A stalo se Slovo Hospodinovo k tomu proroku, který ho přivedl zpět.

Společné (zakázané) stolování muže Božího - je zasaženo Slovem²⁵⁸ Hospodinovým. Které se nyní stalo k proroku, který muže Božího přivedl, svedl zpět: הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר הֵשִׁיבוּ - od této chvíle apelativ starého proroka, charakterizující jej, jako toho, který muže Božího přivedl (svedl) zpět z přikázané cesty.²⁵⁹

Role se vyměnily. Ten, který dříve vyřídil Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bételu (vv. 1-10) - nedostál stejnému Slovu, ohledně přikázané cesty zpět - uslyší Slovo Hospodinovo o své neposlušnosti z úst toho, který jej svedl, vrátil zpět.

Druhá polovina v. 20. je dvojná. Uvedený prorok, ke kterému se stalo Slovo, může být subjekt i objekt slovesa שׁוּב.²⁶⁰

---

²⁵⁸ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר הֵשִׁיבוּ

Základní vazba, která vyjadřuje událost Božího slova k jeho nastávajícímu mluvčímu.

Srov. události Slova v nejbližším kontextu: K muži Božímu Šemajášovi (1 Kr 12,22):

וַיְהִי דְבַר הָאֱלֹהִים אֶל־שִׁמְעִיָּה אִישׁ־הָאֱלֹהִים לְאִמֹּר

K proroku Jehúovi (1 Kr 16,1): וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יְהוּ בֶן־חֲנָנִי עַל־בְּעִשָּׂא לְאִמֹּר:

²⁵⁹ Apelativ starého proroka, charakterizující jeho činnost, se ozve dál ve v. 23. Jeho kompletní forma se ozve ve v. 26.: הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר הֵשִׁיבוּ מִן־הַדֶּרֶךְ - ten prorok, který ho přivedl zpět z cesty.

²⁶⁰ K problému subjektu a objektu slovesa v hi říká Holladay: „The problem in classifying these hiphil definitions is that we tend to make distinction in meaning on the basis of who is subject and who or what is object; that is to say, there is a problem of much control the subjekt has, and how much the object has. Thus the Vg typically distinguishes between *reduco* hen the object is animate (lead back) and *reporto* when the object is inanimate (carry back); and so in modern European translations. To our way of thinking two different kinds of actions are involved; and with this urge to separate the two, we immediately encounter the theological problem: how much kontrol does God have hen human beings are the object of his action?

Verš může být přeložen: - A stalo se Slovo Hospodinovo k (starému) proroku (z Bét-elu), který ho (muže Božího) přivedl zpět. - A stalo se slovo Hospodinovo k proroku (muži Božímu), kterého (ten starý prorok) přivedl zpět.

Z kontextu ovšem vyplývá, že je zde míněn starý prorok, který bydlel v Bét-elu, a který muže Božího přivedl zpět. Stejně i ve v. 26. Stejným přívlastkem je také ve v. 23. označen i muž Boží (prorok, kterého přivedl zpět).

21. A zvolal k muži Božímu, který přišel z Judska řka:

„Toto praví Hospodin: Protože jsi vzdoroval ústům²⁶¹ Hospodinovým a nestřežil jsi to přikázání,²⁶² které přikázal tobě Hospodin, Bůh tvůj,

Vv 20b-22 popisují událost Slova k „proroku, který ho přivedl zpět“ a vyřízení poselství.

Když oba sedí u stolu (v. 20a; muž Boží jí chléb a pije vodu v. 19.), po události Slova (v.20b) prorok, který muže Božího přivedl zpět, okamžitě zvolá na muže Božího, který přišel z Judska: „Toto praví Hospodin..“

Okamžité volání (וַיִּקְרָא) proroka k (אֶל) muži Božímu připomíná volání (וַיִּקְרָא) muže Božího proti (עַל) oltáři při jeho příchodu na scénu. (v. 2.4.). Muž Boží je nyní pro svou neposlušnost pod soudem jako oltář v Bét-elu (viz závěr).

The problem does not exist in Hebrew; *šubh* hiphil is used without qualification for the whole spectrum of meaning.“ William L. Holladay The Root ŠUBH in the Old testament § 20 Definitions – Hiphil str. 87, Leiden E. J. Brill 1958. (Jde o starší věc, ale pokud vím, co se týče studie ke kořenu שׁוּב nebyla od té doby publikována podobně souvislá studie). Uvedený verš, spolu s vv. 18.23.26. pojednává v kapitole (b´) human object: „lead, bring, take, guide someone back; the person who is object is accompanied by the person who is subject, and is acting under his own will.“

²⁶¹ LXX místo ústům Hospodinovým překládá - slovu, výroku Hospodina τὸ ῥῆμα κυρίου.

²⁶² וְלֹא שָׁמְרָתָּ אֶת־הַמִּצְוָה ze stejného důvodu neobstál prorocký žák ve velmi podobném příběhu v 1 Kr 20,36; první král Israele 1 S 13,13; Šimeí 1 Kr 2,43; srov. 1 Kr 11,11.33.38. Přikázání הַמִּצְוָה sg. (vzácně). viz Ex 24,12; Joz 22,3.5; 1 Kr 2,43; 2 Kr 17,34.37.

Slovo Hospodinovo ohledně oltáře v Bét-elu i způsobu jeho vyřízení (příkázání) mužem Božím, zůstává v platnosti.

Přičemž užitá frazeologie (postup dění) po události Slova je velmi nezvyklá. Standardní dikce uvádějící událost Slova, výrok a jeho vyřízení je např: „Stalo se k Jeremjášovi slovo Hospodinovo: Jdi a řekni Chananjášovi: Toto praví Hospodin..“ Jer 28,12 (Překlad podle ČEP).

Zde je první část výroku adresovaná k proroku: „A stalo se Slovo Hospodinovo k tomu proroku, který ho přivedl zpět.“

Druhá část, zvěst, je (hned) adresována prorokem muži Božímu: „A zvolal k muži Božímu.“

Prorok, který ho přivedl zpět, po události Slova okamžitě volá k muži Božímu. Takové pojednání události Slova a jeho vyřízení je ve SZ ojedinělé. Z Boží strany je tak zdůrazněna neodkladnost, naléhavost a rozhodnost poselství. Na straně mluvčího nutnost okamžitého vyřízení přijatého poselství. Jde o jednu ze zvláštností celého příběhu.

22. ale navrátil ses a jedls chléb a pils vodu na tom místě (o) kterém promluvil k tobě: Ať nejíš chléb a ať nepiješ vodu. Nevejde mrtvola tvá do hrobu otců tvých.“

Starý prorok odchylně cituje Hospodinova příkázání²⁶³ muži Božímu ohledně zákazu jedení a pití na místě:

---

²⁶³ Ke změně indikativní zápornky (אֵל) v zápornku přací, rozkazovací (אֵל):- v Tóře- אֵל , ve Spisech - אֵל: Dt 19,14; Př 22,28. Dt 23,22; Kaz 5,3.,„Qimron argues that the distinction

Ve vv. 9.17 muž Boží pro přikázané nejedení a nepití na tomto místě užívá vazbu indikativní zápornky (לֹא) s preformativním tvarem tj. apodikticky formulovaný, trvalý zákaz (Gn 2,17; 3,1.3.).

Ve v. 22. starý prorok pro přikázané nejedení a nepití užívá zápornku אַל - ne, ať ne, která vyjadřuje bezprostřední zákaz (nyní v průběhu plnění poslání) např. Gn 37,27; 15,1, kazuistické zákony aj.

Užitím zápornky אַל při zvěstování neposlušnosti muže Božího starý prorok zdůrazňuje jeho aktuální selhání v uděleném přikázání nejíst chléb a nepít vodu na tomto místě.

Při zvěstování soudu: „Nevejde ..“ se opět vrací k vazbě indikativní zápornky (לֹא־תָבוֹא). Výsledkem neposlušnosti muže Božího bude, že jeho mrtvola (jistě) nevejde do hrobu jeho otců.

---

between the two negatives reflects a difference in social standing between the two interlocutors: thus 1 Kg 3,26 „Then the woman whose son was alive said to the king..“ Oh my lord, give her the living child, and by no means slay (אַל־תָּמִיתָהוּ); but v. 27 „Then the king answered..“ Give the child to the first woman, and by no means slay it (לֹא תָמִיתָהוּ). But Bendavid thinks that these are stylistic variations, a viewpoint which Qimron does not take into account“ (Joüon P.- Muraoka T. A Grammar of Biblical Hebrew str. 343). Ke zmíněnému jevu dodává: „With the negation אַל the jussive expresses the same nuances negatively: negative order (prohibition), negative wish, negative prayer. Examples: 1 Kg 13.22 תֹּאכַל־לֹא־תֹאכַל do not eat (vss 9,17 לֹא־תֹאכַל you shall not eat). Ibid str. 348.

Domnívám se, že užití varianty záporok v 1 Kr 13,22 nejsou stylistické varianty, ani jen vyjádření negativních nuancí, ale v daném kontextu zdůrazňují platnosti Hospodinova přikázání muži Božímu ohledně jeho jednání v průběhu vyřizování Slova Hospodinova včetně jeho cesty zpět viz výše.

Návrat muže Božího - „ale navrátil ses“ (וְהָשִׁב) - na to zakázané místo (בְּמִקּוֹם)²⁶⁴ a jedení a pití v domě (u stolu) starého proroka, v Bét-elu je souzeno jako vzepření se, vzdorování Hospodinovým ústům (פִּי יְהוָה) a nestřežení²⁶⁵ Hospodinova přikázání viz v. 9. (srov. 1 Kr 2,43).

Soud, vyřízený prorokem muži Božímu zní: „Nevejde mrtvola tvá do hrobu otců tvých.“²⁶⁷ Muž Boží se nejenom nevrátí (srov. 1 Kr 22,28) do Judska, ale nebude pohřben v hrobě svých otců. Poprvé se zde také ozývá motiv „mrtvolý“ muže Božího, která zůstane pohozená na cestě (v. 24).

Nositel Slova Hospodinova se (tak) nyní stává objektem Slova, které vyřizoval. Moc Slova Hospodinova, Slovo Hospodinovo (בְּדִבְרֵי יְהוָה) obsahuje nejen

---

²⁶⁴ „To místo“ (הַמִּקּוֹם) vv. 8.16.22. je v příběhu též označeno „městem“ (עִיר) vv. 25.29. a „Bét-el“ (בֵּית־אֵל) vv. 1.10.11.32. Viz Gn 28,19 kde se ozývají všechny tři termíny.

²⁶⁵ Starý prorok připomene vzdorování muže Božího Hospodinovým ústům ještě ve v. 26. Po usmrcení muže Božího lvem. Stejně Aron a Mojžíš jednali vzpurně při Vodách sváru a „nevešli“ proto do země Nu 20,24; 27,14 (1 S 12,14n).

²⁶⁶ Obvinění anticipuje obvinění, které vyřídí prorok Achijáš králi Jarobeámovi v 1 Kr 14,7-8, „...Ty však nejsi jako můj služebník David, který střežil má přikázání ..“. Podobně jako muž Boží, také Jarobeám bude souzen pro svou neposlušnost.

²⁶⁷ לֹא־תָבוֹא נִבְלָתְךָ אֶל־קֶבֶר אֲבֹתֶיךָ je jiné vyjádření o smrti než je uváděno v případě králů, kteří „ulehli ke svým otcům“ (עַם־אֲבֹתֶיךָ) 2 S 7,12; 1 Kr 1,21; 2,10; 11,43; 14,20; 22,40; 2 Kr 10,35 vyjimku tvoří králové, kteří zahynuli násilnou smrtí, kteří byli pohřbeni 2 Kr 21,26; 23,30); a než je uváděno v Tóře v případě praotců, Árona a Mojžíše, kteří byli „připojeni ke svému lidu“ (אֶל־עַמּוֹ) Gn 25,8; 35,29; 49,29.33 (srov. 47,30); Nu 20,24.26; 31,2; Dt 31,16; 32,50). Obojí vyjádření zdůrazňuje nepřerušované obecenství s předky, s otcí.

U muže Božího je zdůrazněn motiv „ne - vejítí, odejítí“ jeho mrtvolý do hrobu jeho otců. Což je opakem „vejítí k otcům“ např. u Abrahama (Gn 15,15) viz též Jarobeámovi syna Abijáše na němž našel Hospodin něco dobrého a proto „přišlo“ do hrobu (1 Kr 14,13 srov. 2 S 12,23). Přičemž ve výroku: „Nevejde..“ zní i motiv přestoupení přikázání mužem Božím. Který přišel z Judska (v. 1), který po vyřízení Slova Hospodinova odešel jinou cestou (v. 10), ale který se vrátil a nedodržel příkaz, který mu dal Hospodin, jeho Bůh (v. 21). Proto nevejde jeho mrtvola do hrobu jeho otců. U muže Božího je tak zdůrazněn motiv soudu a přerušovaného obecenství s otcí.

zvěst pro oltář, ale i přikázání pro zvěstovatele Slova, které muž Boží nestřežil. Děj v prorokově domě (v. 19) u stolu (v. 20a) popsany ve vv. 20-22 tak představuje posun v příběhu od neposlušnosti muže Božího - k oznámení soudu.

23. A stalo se poté,²⁶⁸ když pojedl on chléb a poté když se napil²⁶⁹ on.

A osedlal²⁷⁰ - mu (sobě) toho osla. Tomu proroku,²⁷¹ kterého přivedl zpět.²⁷²

Časová okolnost: „když pojedl“ posouvá děj dál po vyřízení Slova.

Událost Slova zasáhla do společného sezení u stolu, ale nepřerušila jej. Muž Boží nereaguje ani po oznámení Slova, které z úst starého proroka potvrzuje původní přikázání (nejíst chléb, nepít vodu na tomto místě) a které mu oznámí soud pro jeho neposlušnost (jeho mrtvola nevejde do hrobu otců). Ale dojí a dopije na tomto místě. Pasivní chování muže Božího je jedna z věcí, která

---

²⁶⁸ וַיְהִי אִתּוֹ שְׂפָתַי spojení, které uvádí posun srov. 2 S 2,1; 8,1; 10,1; 13,1; 21,18. Nejen čas ale okolnosti, situaci Gn 13,14; Lv 16,1; Nu 6,11.

²⁶⁹ LXX, S + ὕδωρ.

²⁷⁰ S osedlali.

²⁷¹ Zde je muž Boží, (po svém selhání) uveden (jen?) jako prorok (// v. 18.), kterého přivedl zpět starý prorok z Bét-el.

Zajímavý pohled přináší P. Leithart: „The man of God is also identified with the old prophet. He eats and drinks at his house, leaves on the prophet's donkey and after being carefully distinguished as “man of God” through most of the narrative is suddenly called a “prophet” in 13,23. The man of God takes on the identity of the lying prophet, but, more than that, he takes the punishment that the lying prophet deserves, just as Judah was willing to give his life for his brother Benjamin (Gen 43,8-10; 44,18-34)” 1 2 Kings, str 101-102.

Tento pohled by byl zajímavější, kdyby se podařilo prokázat, že prorok, ke kterému se stalo slovo Hospodinovo ve v.20b: אֶל-הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר הָשִׁיבוֹ je totožný s prorokem, který „si“ osedlal osla ve v. 23: אֲשֶׁר הָשִׁיבוֹ לַנְּבִיאַ. Viz výklad níže.

²⁷² LXX vynechává větu: Tomu proroku, kterého přivedl zpět. Má pouze καὶ ἐπέστρεψεν.

vzbuzuje u vykladačů pozornost²⁷³. Tento rys však zřejmě souvisí s celkovou strategií vypravěče²⁷⁴.

Podíváme-li se na věc z pohledu příjemce zvěsti, muže Božího, pak vidíme, že je nyní v domě starého proroka konfrontován s dalším - druhým Hospodinovým výrokem prostřednictvím starého proroka. Muž Boží neví, který z obou výroků je pravdivý. Jestli je tento nový výrok o soudu pravdivý, potom musel starý prorok lhát předtím (v. 18). Ale jestli nelhal předtím, potom tento nový výrok je (může být)²⁷⁵ nepravdivý.

Jinými slovy, jestli byl starý prorok lhář, nyní mluví pravdu a jestli mluvil pravdu, nyní lže. Není divu, že muž Boží na výrok starého proroka nic neřekl.²⁷⁶

Muž Boží nepromluvil od té doby, kdy připomněl starému proroku trojí Hospodinovo přikázání (v. 17 srov. Jer 28,10-11). Což je od té doby, kdy mu starý prorok lhal.

---

²⁷³ „As above in v. 18. so also here the man of God is depicted as unresponsive; he receives the word of YHWH with equanimity. He finishes his meal and is prepared to meet his fate.“ (M. Cogan I Kings 2008 str. 371).

²⁷⁴ „The lack of information on character intentions is said to reveal the author's intention, which is to communicate the absolute importance of radical obedience“ S. Lasine Weighing Hearts Character, Judgment, and Ethics of Reading the Bible Clark International, London 2012. Uvedený citát nevystihuje plně důvod zmíněného rysu. Tím důležitějším je důraz na role jednotlivých postav spíše než na postavy samé viz dále.

²⁷⁵ Nejen při této úvaze je třeba respektovat, že Hospodin je (při onom stávání se Slova) svrchovaný a svobodný v metodě, způsobu, čase i obsahu. V každém případě to z naší lidské strany vyžaduje dát do služby všechny dostupné možnosti a prostředky, abychom věrně vyložili text, na který se odvoláváme.

²⁷⁶ Srov. motiv mlčení, resp. žádné odpovědi, uvedené vypravěčem, na Boží výroky v kontextu příběhu v kapitolách 1 Kr 11-14: Šalomoun neodpověděl na výrok soudu v 1 Kr 11,11-13; Jarobeám neodpověděl na prorocký výrok o odtržení království z ruky Šalomounovy a předání deseti kmenů jemu 1 Kr 11,31-39; žádná odpověď se též neozvala od Jarobeámovy ženy po přijetí prorockého výroku soudu nad jejím synem a manželem v 1 Kr 14,6-16.

Otázkou je, kdo osedlal osla komu. Zda-li osoba, která jí a pije v první části verše je ta, která osedlá toho osla pro sebe. Nebo jde (změna subjektu) o starého proroka, který osedlal toho osla pro svého kolegu - jemu (לִי).²⁷⁷ V samotném příběhu 1 Kr 13 dativní lamed odkazuje k těm, kteří osla osedlají, ale na něm nepojedou ve vv. 13.27. Kde proročtí synové číní jak jim starý prorok (jejich otec) přikázal a sedlají osla pro něj.

Tak i zde je třeba předpokládat, že osel je osedlán tím, kdo na něm nepojede (srov. Nu 22,21).

Další indicie, které naznačují, že starý prorok osedlal osla muži Božímu jsou:

- Frazologie věty s užitím dvojího lamed:

וַיַּחֲבֹשׁ-לּוֹ הַחֲמֹר לְנָבִיא אֲשֶׁר הָשִׁיבוּ Septuagintní vynechávku někteří (Noth, Kittel, Montgomery) interpretují jako glossu, která ukazuje, že osel patřil starému proroku, který osedlal osla tomu proroku (לְנָבִיא), kterého přivedl zpět (אֲשֶׁר הָשִׁיבוּ).

- Dativní lamed se sufixem (לִי), které v příběhu označuje vztah starého proroka k muži Božímu: lhal mu (כַּחֲשׁ לִי) v. 18; osedlal mu (וַיַּחֲבֹשׁ-לּוֹ) v. 23; oznámil muži Božímu Slovo (דִּבְרַת־לִי) v. 26.

Z výše uvedených indicií lze vyvodit, že starý prorok nyní osedlal toho osla pro svého hosta, který na něm pojede. Na rovině morální jde o další akt pohostinnosti starého proroka, zvláště po zjištění, že do této situace dostal muže Božího on. Na rovině prorocké jde o respekt starého proroka vůči muži

---

²⁷⁷ Srov. podobnou dvojznačnost v Ex 33,7 kde se zájmeno (לִי) může vztahovat na Mojžíše i na Hospodina (i na jeho archu). Mojžíš vzal ten stan a postavil (jej) sobě / pro něho, jemu. Ve SZ osedlání osla jeho jezdcem nezahrnuje předložku lamed Gn 22,3; Nu 22,21; 2 S 17,23; 1 Kr 2,40; 2 Kr 4,24.

Božímu, kterému nyní sám osedlal osla²⁷⁸ ba o náznak inklinace ke zvěsti (znamení), kterou muž Boží vyřídil. V níž bude starý prorok pokračovat (v. 32).

Zároveň je skutečnost, že starý prorok osedlal muži Božímu osla, na kterém pojedje vstříc soudu posiluje motiv zmíněné „pasivity“ muže Božího a vyjadřuje motiv „služby“ starého proroka, který je v této fázi příběhu (po události Slova v. 20) nástrojem Boží reže.

---

²⁷⁸ Ve vv. 13.27. přikazuje svým synům, aby mu osedlali osla.

24. A on jel a nalezl ho²⁷⁹ lev²⁸⁰ na té cestě a usmrtil ho.

A byla mrtvola²⁸¹ jeho pohozena²⁸² na té cestě. A ten osel stojící vedle²⁸³ ní a ten lev stojící vedle té mrtvolky.

- a) První polovina verše zvěstuje smrt muže Božího (atnah).
- b) Druhá polovina verše popisuje scénu, která nastala po smrti muže Božího. Respektive co se stalo s tělem muže Božího.

Ad a) Poté, co muž Boží opustil²⁸⁴ společenství (stůl, dům) se starým prorokem a jel na oslu je na „té cestě“ (בִּדְרֹךְ)²⁸⁵ nalezen lvem a usmrčen.

---

²⁷⁹ נִימְצָאָהוּ vb. נִמְצָא najít, potkat - nečekaně. Viz 1 Kr 11,29 a užití stejného vb. při setkání proroka Achijáše a Jarobeáma., „Nečekanost“ setkání vystižená vb נִמְצָא v Gn 37,15; 2 Kr 4,29; 10,13.15.

²⁸⁰ אֲרִיָּה m. ve vv. 24.25.26.28. Hospodin jako lev Iz 38,13; Pl 3,10n; Oz 5,14; 11,10; 13,8; Am 3,8. Symbolika lva jako metafory pro: falešné proroky Ez 22,25; svévolné vladaře Př 28,15; zločince Ž 7,3; 10,9; 17,12; dobyvatele Jer 4,7. Embémové zvíře pro kmen Juda Gn 49,9; Dt 33,22; Izrael Nu 23,24; Mi 5,8. Srov. Dn 6; Sd 14,5.8.9.18; 1 S 17,34.36n.

²⁸¹ נִבְלָה f. mrtvola se v příběhu ozve 10x: ve vv. 22.24(2x).25(2x).28(3x).29.30. (z 42 výskytů ve SZ). Mrtvola s odstínem pohozeného mrtvého těla po soudu (2 Kr 9,37; Joz 8,29 srov. Jer 26,23), neživých model (Jer 16,18), čistých i nečistých zvířat (Dt 14,8.21; Lv 5,2; 11,8nn). Na rozdíl s důstojnějším termínem גָּוִיָּה f. vyhaslé, vychladlé tělo (Gn 47,18; 1 S 31,10.12; Sd 14,8n), či פֶּגֶר mrtvé tělo (2 Kr 19,35; Lv 26,30).

Na rozdíl od mrtvolky, která je pokrmem zemské zvěři v důsledku soudu (Dt 28,26; 2 Kr 9,36n), zůstane mrtvola muže Božího neporušena, nedostane se do hrobu jeho otců.

²⁸² מִשְׁלַכְתָּהּ pt. ho. pohozená vv. 24.25.28. Od této chvíle další přívlastek neposlušného muže Božího, který přišel z Judska. Nepohřbená mrtvola na povrchu země jako soud 1 Kr 9,10; Jer 8,2; 25,33.

²⁸³ אֵצֶל často označuje místo vedle oltáře Lv 1,16; 6,10; 10,12; 1 Kr 2,29; Am 2,8 aj; vedle božstva 1 S 5,2; vedle boku 1 Kr 3,20. V příběhu směřuje všechny aktéry směrem k muži Božímu, nositeli Slova Hospodinova. Ve vv. 24.25.28. lev a osel a ve v. 31. starý prorok chce po své smrti spočinout vedle muže Božího.

Ad b) Po smrti muže Božího nastala na té cestě tato situace:

- Mrtvola muže Božího pohozená na té cestě.
- Ten osel stojící vedle ní.
- Ten lev stojící vedle té mrtvoly.

Popsaná scéna neobvyklého chování a postoje zvířat,²⁸⁶ které jsou zaměřeny (jako stráž) na mrtvolu muže Božího, svědčí o Božím soudu (naplnění Slova) nad neposlušným mluvčím Slova. Muž Boží tak i svou smrtí dosvědčuje Slovo Hospodinovo.

Osel stojící vedle pohozené mrtvoly muže Božího, v přítomnosti lva a lev stojící vedle²⁸⁷ mrtvoly. Stejná slovesa (עֲמִיד) ²⁸⁸ pro postoj obou zvířat - stát (v pozoru) - naznačují jejich služebné postavení,²⁸⁹ (připravenost) před Hospodinem,²⁹⁰ které je důležitější (silnější) než jejich přirozené instinkty. Zároveň obě participia naznačují, že nastalý soud (role zvířat) není u konce,²⁹¹ ale začal - a probíhá (trvá). Mrtvola muže Božího bude střežena před kolemjdoucími v. 25. (lev) a odvezena zpět do Bét-elu (osel). Nevejde do hrobu svých otců (v. 22).

---

²⁸⁴ Viz podobnou situaci prorockého syna v 1 Kr 20,36: také odejde (וַיֵּלֶךְ) od svého prorockého druha, který mu ohlásil slovo soudu a je zabit lvem, který je vykonavatel ohlášeného soudu וַיֵּלֶךְ מֵאֲצִלּוֹ וַיִּמְצְאוּהוּ הַלְוִיִּים וַיַּכּוּהוּ

²⁸⁵ Viz případy, kdy je dotyčný na „té cestě“, kterou mu Hospodin přikázal - Hospodinem napaden Ex 4,24; Nu 22,22. Srov. Gn 32,25nn; Joz 5,13n.

²⁸⁶ Lev, který se chová proti svým instinktům tím, že nenapadl osla je ve službě Hospodinovu záměru (srov. 1 S 6,10-12). Srov. též lva, který svou kořist nerozsápal, neodtáhl Ž 7,3; nerozdrtil Iz 38,3; neřval Am 3,4.

²⁸⁷ Viz lvy stojící vedle (אֲרִיֹת עֹמְדִים אֲצִל) trůnu krále 1 Kr 10,19n.

²⁸⁸ Obě participia vystihující polohu zvířat budou v téměř stejných scénách ve vv. 25.28.

²⁸⁹ Srov. 1 Kr 12,6.

²⁹⁰ Na zemi Dt 10,8; 18,7; 2 Pa 29,11 i na nebi 1 Kr 22,19.

²⁹¹ Srov. rozdíl v poloze těch, kteří stojí ve službě 2 Pa 7,6; Ž 134,1; Žd 1,11 a toho, který službu dokonál a usedl Žd 1,3; 10,12.

Roli lva,²⁹² jako vykonavatele Hospodinova soudu²⁹³ v příběhu 1 Kr 13 je nutno vidět ve stejné souvislosti s:

- 1 Kr 20,36 - pro neposlušnost Hospodinova hlasu (viz níže).
- 2 Kr 17,25-28 - pro absenci bázně Hospodinovy a neznalosti řádu Boha té země. V obou případech je místo soudu severní Izrael.

Význam obou zvířat je též od času K. Bartha vykládán symbolicky²⁹⁴.

---

²⁹² Viz podobnou scénu, se známkami Božího zásahu v Sd 14,5-9, kde mrtvola lva nepřirozeně hostí společenství včel, které navíc produkuje med!

²⁹³ V Elíšovském cyklu je vykonavatelem soudu nad malými chlapci z Bét-el medvědice 2 Kr 2,23-25.

²⁹⁴ Nově např. M. A. Sweeney: „The north-south tension are further highlighted by the repeated references to the ass and the lion. The narrative mentions the ass repeatedly (see vv. 13,24,27,28,29). It also repeatedly mentions the lion that kills the man of God (see vv. 24,25,26,27,28). Although these images seem relative innocuous, the focus on them calls for reflection. Each of the animal has symbolic significance. The ass, Hebrew *hamor* is associated with the city Shechem insofar as Hamor is the father of Shechem .... In any case, the tradition associates the name Hamor with Shechem, the capital of Jaroboam. The lion is the symbol of the tribe of Judah. Genesis 49:9 identifies Judah as a lion cub. The lion is a typical motif in the depiction of kings ... and it is associated with David.... (1 Sam 16,31-37). The name Ariel, „lion of God“ is associated with Jerusalem (Isa 29,1,2,7) as a designation for the heart of temple altar. The lion kills the man of God who betrayed his God – even if he was deceived – but it does not molest the ass or any passerby. The associations suggest that the image of the ass and the lion standing by the body of the man of God is an important element in the interpretation of this narrative. These symbols reinforce the point that the northern kingdom, with its capital in Shechem and its sanctuary in Beth El, is a place of deception and lies, Jerusalem, Judah and the house of David, by contrast, are identified with YHWH, who will act against those corrupted by their association with Beth El and the north.“ (I & II Klings str. 181-182, Westminster J. Knox Press 2007).

Další děj příběhu se přenáší z cesty - do města (domu starého proroka) vv. 25-27:

25. A hle²⁹⁵ muži jdoucí kolem. A viděli tu mrtvolu pohozenou na té cestě a toho lva stojícího vedle té mrtvoly.

A přišli a mluvili ve městě, kde ten prorok ten starý bydlel v něm.

Kolemjdoucí muži vidí pozoruhodný výjev:

- Mrtvolu pohozenou na cestě.
- Lva, stojícího vedle té mrtvoly.

Otázkou je, proč na scéně není viděn (zmíněn) osel, který vedle mrtvoly také stál (v. 24) a bude stát (v. 28.)? Uvedený lev má prioritu, neboť je to on, jemuž byl muž Boží vydán, jenž vykonal ohlášený soud viz v. 26. Zároveň mrtvolu muže Božího stráží.

Kolemjdoucí muži o tom co viděli, mluví ve městě.²⁹⁶

Motiv města, ve kterém ten starý prorok bydlel, se již ozval v paralelním v. 11. viz i v. 29. S v. 11. se pojí také motiv svědectví, těch kdo viděli²⁹⁷ ראה (v. 12.) a slyšeli muže Božího a podávají o tom ve městě²⁹⁸ zprávu דבר.²⁹⁹

Lev a osel jsou také emblémovská zvířata. Symbolika severního Izraele - osel (viz poznámku č. 215) a Judska - lev, kteří jsou vztaženi k muži Božímu, nositeli Slova Hospodinova proti nelegitimnímu oltáři (kultu), je v nastalé scéně po smrti muže Božího obsažena a naznačuje též odkázanost obou částí království na Slovo Hospodinovo, na jeden kult.

²⁹⁵ וְהִנֵּה potřetí v příběhu viz vv. 1.3.

²⁹⁶ Byl spraven i král Jarobeám?

²⁹⁷ Sloveso vidět ראה ve vv. 12.25. označuje svědectví těch, kteří viděli muže Božího z Judska a jejichž svědectví se dostalo ke starému proroku z Bét-elu (v. 11. synové; v. 25. kolemjdoucí muži). Pokaždé zpráva svědků vyvolá u starého proroka reakci v podobě cesty za mužem Božím (vv. 13.27) a přivedením (v. 19), přivezením jej zpět (v. 29).

Jejich svědectví má v příběhu dvě funkce:

- Posouvá předchozí scénu, děj dál, popisem událostí spojených s mužem

Božím

- Ohlášené popisy (vv. 11.25.) obsahují určité hodnocení muže Božího.

Synové proroka referují o činech a slovech muže Božího v konfrontaci s králem.

Poté, co se muž Boží vzepřel Hospodinovým ústům tím, že se vrátil, jedl a pil na zakázaném místě (podlehl lži starého proroka) je on sám - jeho mrtvola popsán kolemjdoucími jako: „mrtvola pohozená na té cestě“ (בְּדֶרֶךְ מִשְׁלַכְתּוֹ).³⁰⁰ Tento popis muže Božího (vv. 24.25.28.) je nyní přívlastek, který ho - po neposlušnosti Hospodinova přikázání (Slova) týkající se i cesty (způsobu) zpět a po soudu - charakterizuje (hodnotí).

Podobně jako starý prorok, se po své lsti, stal prorokem: „který muže Božího svedl z cesty zpět“ (הַשִּׁיבֵנוּ מִן־הַדֶּרֶךְ).³⁰¹

---

²⁹⁸ Viz 2 Kr 23,17 a svědectví „mužů toho města“ o slovech (činech) muže Božího.

²⁹⁹ Srov. ספר ve v. 11.

³⁰⁰ Srov. - pohozeného proroka Uriáše (Jer 26,23).

- pohozený lid, jemuž prorokovali lživí proroci (Jer 14,16).

³⁰¹ Naproti tomu proroci, kteří byli v důvěrném obcenství s Hospodinem a hlásají jeho slova lidu činí opak: odvrací li od jejich zlé cesty הָרַע מִדְּרָכָם (Jer 23,22).

26. A uslyšel ten prorok, který ho přivedl (svedl) zpět z té cesty a řekl:

„Muž Boží on, který vzdoroval ústům Hospodinovým. A vydal ho
Hospodin lvu a rozdrtil ho a usmrtil ho podle Slova Hospodinova,³⁰²
které promluvil mu.“

Zprávu mužů ve městě slyšel „ten prorok, který ho přivedl zpět z té cesty“³⁰³

הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר הֵשִׁיבֵנו מִן-הַדֶּרֶךְ.

Apelativ הַשִּׁיבֵנו uvedený ve v. 20. (srov. v. 23.) je zde rozšířený (kompletní)

uvedením z čeho ten prorok muže Božího přivedl zpět:

---

³⁰² כְּדַבֵּר יְהוָה - Události běží podle Slova Hospodinova, které zvěstoval prorok. Častý refrén v knihách královských, potvrzující, že předešlé prorockví se naplnilo (1 Kr 14,18; 15,29; 16,12.34; 17,16; 22,38).

³⁰³ Slavomila Daňka zde ruší označení: הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר הֵשִׁיבֵנו hned po předchozím označení: הַנְּבִיאַ הַזֶּקֶן (v. 25.) a vidí v příběhu tři jednající postavy: „...tak jak jest, vede text k rozeznání tří jednajících osob, totiž vedle iš haelohím a hazzáqen hannábí ještě záhadného hannábí ešer hešíbó 20.23.26, jehož zbavuje Klostermann se emendacemi ne zrovna přesvědčivými, ale který hned po hannábí hazzáqen zvláště ruší. Ještě nejsnáze splýnul by s oním „starým prorokem“, jóšeb b:bet-el (11 cf 25), kdyby právě toto určení mohlo být spatřováno v prapodivném ešer hešíbó.“ Posvátné stromy ve SZ §13 str. 44. Domnívám se, že věc se má jinak. Vypravěč v příběhu pracuje s dvěma přívlastky starého proroka z Bét-elu - podle jeho vztahu k městu nebo k muži Božímu: Ve vztahu k městu je to - „Prorok, ten starý, který bydlel v něm“ (vv. 11.25.29.). Ve vztahu k muži Božímu je to - „Ten prorok, který jej přivedl zpět“ (vv. 18.20.26.).

Z té cesty ³⁰⁴ מִן־הַדֶּרֶךְ - komunikace; Hospodinova přikázání.

Jde o tu cestu (הַדֶּרֶךְ):

- kterou měl muž Boží Hospodinem přikázanou, která byla jiná, než ta, kterou do Bét-elu přišel (vv. 9-10.17.)
- kterou muž Boží z Bét-elu odešel (v. 10b)
- na kterou se starý prorok ptal svých synů a kterou mu ukázali (v. 12.)
- z které byl muž Boží prorokem vrácen (vv. 18n)
- na které byl muž Boží usmrčen lvem a pohozen (vv. 24.25.28.)

Prorok ze svědectví kolemjdoucích (mrtvola pohozená na té cestě a lev stojící vedle ní v. 25.) rozpoznává, co se stalo a interpretuje zprávu, kterou slyšel:

- a) Identifikuje mrtvolu pohozenou na cestě.
- b) Vykládá, co se stalo.
- c) Proroctví starého proroka se naplnilo.

Ad a) Mrtvola (pohozená na cestě) patří muži Božímu: „Muž Boží on,“³⁰⁵ který se vzepřel ústům Hospodinovým (v. 21), který selhal v uloženém poslání tím - že se vrátil se starým prorokem a v jeho domě jedl a pil (v. 19.). Smrt muže Božího je důsledkem jeho neposlušnosti Hospodinova přikázání (citovaného ve vv. 9.17.22.). Od něhož muže Božího starý prorok svedl.

---

³⁰⁴ „... *šubh* appears so often with *min + derech* in the Deuteronomistic literature. The problem is complicated by the fact that LXX omits *šubh* altogether, fading merely *dia tás kakias autón*. On the other hand, *šubh + min + derech* never appear in the Deuteronomistic literature without the accompanying adjective *ra*, while the phrase does appear without the adjective in Ez (Ez XVIII 23, XXIII 9,11.)“ W. L. Holladay *The Root Šubh in The Old Testament* str. 131. Viz též str. 128-139 kde kořen š-v-b dokumentuje v rámci Jer. „Notwithstanding the ŠWB + MN + *derech* this idiom is characteristic of late pre-Exilic writers“ W. B. Barrick *The King and the Cemeteries* str. 56.

³⁰⁵ Otázka po po identitě muže Božího ve v. 14. se nyní stala prohlášením: To je muž Boží (jeho mrtvola).

Ad b) Stojícího lva vedle mrtvoly identifikuje starý prorok jako vykonavatele Slova Hospodinova - soudu nad mužem Božím: Hospodin jej vydal (נתן) lvu - a ten ho rozdrtil a usmrtil podle Slova Hospodinova (כִּדְבַר יְהוָה),³⁰⁶ které mu promluvil skrze starého proroka.

Úsudek starého proroka o smrti muže Božího však není přesný. Lev muže Božího nerozdrtil,³⁰⁷ ale jen usmrtil (מֹוֹת). Integrita jeho těla zůstala v momentě soudu zachována. Jeho mrtvola se nedostane do hrobu otců, jak mu bylo zvěstováno ve v. 22. Verš 26 tak uzavírá pasáž příběhu od odchodu muže Božího z domu starého proroka k vyprávění mužů ve městě v. 25: Oznámení soudu (vv. 21n) - vykonání soudu (v. 24) - interpretace události (v. 26).

Ad c) Slovo Hospodinovo (soud), které se stalo ke starému proroku (v. 20b.), které muži Božímu vyřídil, se naplnilo. Stalo se to, co Hospodin promluvil k muži Božímu (דְּבַר-לֵוִי) - ústy starého proroka (vv. 21n).

Proroctví starého (lživého) proroka z Bét-elu se tak naplnilo (v rámci jednoho příběhu). Či přesněji: začalo naplňovat. Tím, že se za mužem Božím opět vydá (v. 27), muže Božího naloží, přiveze zpět a pohřbí (vv. 29-30) se starý prorok zapojuje do (dokončuje) naplnění Slova Hospodinova.

Starý prorok je z nastalé události ujištěn, že poselství muže Božího proti oltáři v Bét-elu je věrohodné a naplní se. A podle toho se zařídí (v. 31n).

---

³⁰⁶ V kontextu příběhu 1 Kr 13 se stejné vyznání ozývá v 1 Kr 12,24; 14,18; 15,29; 16,12. Viz Jošijášovo poskvrnění oltáře „podle slova Hospodinova“, které provolal muž Boží 2 Kr 23,16.

³⁰⁷ Sloveso שָׁבַר bude užito ve v. 28. ve vztahu k oslu: lev nerozdrtil toho osla Sloveso často ve spojení se zvířaty, která utrpěla smrtelný úraz Ex 22,9.13; Lv 22,22; Ez 34,4.16.

V paralelním 12. v. je zajímavý kontrast. Prorok tam musí žádat své syny o základní informaci na cestu muže Božího. Nyní (poté co se k němu stalo Slovo v. 20) sám vykládá slyšené svědectví a jedná. Vydává se na cestu (na kterou se již neptá jako ve v. 12.) za mužem Božím.

27. A promluvil k synům svým řka: „Osedlejte mi toho osla.“

A osedlali.

Zpráva mužů ve městě o tom, co viděli na cestě, splněné Slovo, které starý prorok muži Božímu vyřídil, jej alarmuje k přípravě na cestu za mužem Božím. Promluva (דבר) starého proroka svým synům, aby mu osedlali osla, se ozvala již ve v. 13. (tam אמר). Starý prorok „si“ osla nesesdlá.

Zároveň opětovné sedláání osla (v domě proroka) naznačuje, že starý prorok těchto zvířat vlastní více viz vv. 13.23. Srov. Sd 10,4; 12,14.

28. A jel a našel mrtvolu jeho pohozenou na té cestě. A osla³⁰⁸ a toho lva stojící vedle té mrtvoly.

Nejedl³⁰⁹ ten lev tu mrtvolu a nerozdrtil toho osla.

Znovu se starý prorok vydává na oslu za mužem Božím se záměrem přivést ho zpět do Bét-elu. Také tentokrát nesděljuje účel cesty svým synům.

---

³⁰⁸ LXX, S, T + toho osla (ὁ ὄνος).

³⁰⁹ LXX + καὶ // KB.

Prorok nalézá:

- Mrtvolu pohozenou na té cestě. V následujícím verši bude výslovně zmíněno, že je to mrtvola muže Božího. Viz v. 14. - nalezení (מֵצָא) muže Božího.
- Podobnou situaci, která nastala hned po smrti muže Božího ve v. 24.:

Scénu charakterizují participia o poloze muže Božího a obou zvířat:

- Mrtvolu muže Božího, pohozenou na té cestě (מִשְׁלַכְתָּ בַדֶּרֶךְ)
- Toho osla a toho lva stojící (עֹמְדִים) vedle té mrtvoly

Jednání lva na scéně:

- Lev - nejedl (לֹא־אָכַל) mrtvolu
- nerozdrtil (לֹא שָׁבַר) osla

Ne náhodou právě zde, kdy přijíždí na scénu starý prorok, je uvedeno, že lev nejedl mrtvolu muže Božího a ani nerozdrtil toho osla (Hospodin lvu vydal muže Božího, aby jej usmrtil v. 26.).

Důvod toho, že lev nejedl mrtvolu je nutno vidět v souvislosti s:

- Předchozím proroctvím, provolaným starým prorokem (vv. 21n přesněji s v. 22b), kdy bylo muži Božímu oznámeno, že jeho mrtvola nevejde (לֹא־תָבוֹא) do hrobu jeho otců. Lev, který nyní stojí vedle (pouze usmrcené) pohozené mrtvoly muže Božího na cestě, garantuje, že se mrtvola muže Božího nedostane, nevejde do hrobu jeho otců.
- Hospodinovým přikázáním muži Božímu nejíst na tomto místě (vv. 9.17). Přikázání, od kterého starý prorok muže Božího svedl. Lev, který nejedl (na

tomto místě) mrtvolu muže Božího (a s ní i zakázané jídlo a pití) je v kontrastu k jednání (jedení) muže Božího, který, ač neměl, v domě proroka, na „tomto místě“ jedl.

Ne náhodou je také tato druhá polovina verše (po atnach) k první polovině připojena asyndeticky³¹⁰ jako ve v. 18. Což oba verše svým způsobem spojuje: zde uvedené nejedení lva připomíná starému proroku také jeho lež z v. 18.

Tak je pro starého proroka zmíněné nejedení lva dalším dokladem o pravdivosti Slova, které muž Boží vyřídil. Který přestože byl sveden z jeho poslušnosti, nyní dosvědčuje i svou smrtí (polohou).

Celý výjev, stojící lev, který nejedl (ani nerozdrtil), zdůrazňuje motiv³¹¹ přikázaného ne-jedení na tomto místě.

Sloveso jíst (אכל) se v příběhu ozve 11x:

10x - ve vztahu k muži Božímu, v souvislosti s Hospodinovým přikázáním nejíst³¹² na tomto místě

1x - právě zde, v souvislosti s nejedením lva.

Vypravěč tak vyzdvihuje kontrast mezi jednáním muže Božího a lva. Očekávali bychom, že muž Boží se zdrží jedení na určeném místě a lev bude jíst svou kořist. Ani jedno nenastalo.

Uvedené nejedení lva v této fázi příběhu tak ukazuje, zdůrazňuje (retrospektivně) na neposlušnost muže Božího.

---

³¹⁰ Asyndetické spojení dvou polovin verše ve vv. 2.3.5.17.18.21.22.

³¹¹ Lev, který jedná proti svým instinktům, tím že nejedl mrtvolu ani nerozdrtil osla, jedná v souladu s Boží vůlí. Srov. podobné jednání zvířat např. v 1 S 6,10-12.

³¹² vv. 8.9.15.16.17.18.19.22.(2x)23.

Pověděno jinak: Když Hospodinův služebník (mluvčí) neposlechl jeho Slovo, Hospodin jedná, aby jej naplnil. A demonstruje zjevným způsobem platnost svého Slova i motiv jeho (ne)poslušnosti.

Zvěst, kterou přišel muž Boží vyřídit v síle Slova Hospodinova (בְּרַבֵּר יְהוָה) proti oltáři v Bét-elu je potvrzena i posílena jak lvem, který usmrtil a nejedl tak celkovou přísností trestu nad (oltářem) mužem Božím. Který sice vyřídil Slovo Hospodinovo oltáři (vv. 1-10), ale nedostal témuž Slovu Hospodinovu, ohledně způsobu jeho vyřízení, který zahrnovali cestu zpět (příkázání).

29. A zvedl ten prorok mrtvolu muže Božího a položil ho na toho osla a přivezl ho zpět. A přišel do města³¹³ ten prorok, ten starý, aby nařikal³¹⁴ a aby pohřbil ho.

Starý prorok rozumí nastalé situaci (scéně) kolem (vedle) muže Božího. Nalezl také osla a lva stojící vedle mrtvoly a je mu jasné, že zde proběhl jím ohlášený soud nad mužem Božím, který byl vydán lvu.

Ani on se nemusí bát lva, neboť ten měl usmrtit neposlušného muže Božího (v. 26.). Prorok zvedl a naložil „mrtvolu muže Božího“ na toho osla (na kterém jel muž Boží). Již to není mrtvola pohozená na cestě (v. 28.) ale muž Boží, který se nyní (opět) vrací, je přiváděn zpět (שוב) - mrtvý, na oslu, k pohřbu.

V paralelním 19. v. se muž Boží vrátil s prorokem (וַיָּשׁוּב אִתּוֹ).

Nyní mrtvý, je opět navrácen starým prorokem (וַיָּשִׁיבֵהוּ).

³¹³ Pravděpodobně vlivem do města KB + svého v. 25.

³¹⁴ לְסַפֵּר ; LXX τοῦ θάψαι αὐτὸν // S, T, V; což předpokládá navíc částici - לו.

Hebrejský zájmenný sufix (הו) odkazuje na osobu muže Božího (ne na jeho mrtvolu) a připomíná tak spolu se slovesem שׁוּב provinění muže Božího i důvod soudu: návrat muže Božího k jedení a pití na zakázaném místě (מִקְדָּשׁ v. 22.).

V masoretském textu je zároveň naznačena úcta starého proroka k muži Božímu. Maskulinní sufixy užití při položení (וַיִּנְחֵהוּ) mrvoly muže Božího starým prorokem na osla a jeho vrácení zpět (וַיִּשְׂיִבְהוּ) poukazují na jeho osobu, ne na jeho mrtvé tělo (וַיִּבְלֵהוּ f.)³¹⁵.

30. A položil mrtvolu jeho v hrobu svém.

A naříkali nad ním:³¹⁶ „Běda³¹⁷ bratře můj!“

Prorok nyní mrtvolu muže Božího, položil do „svého hrobu“ (בְּקִבְרוֹ) viz v. 31. Naříkání se účastní všichni - naříkali,³¹⁸ starý prorok a jeho synové / žáci.

Ve výroku: „Běda bratře můj“, který přechází opět do singuláru, který pronáší buď každý za sebe, nebo zástupně prorok sám - zní přijetí všech muže Božího do své vlastní rodiny (a hrobu). Je také identifikací s „bratrem“ prorokem z Judy (viz 1 Kr 12,24). A zároveň ztotožněním se zvěstí (až rolí), kterou „bratr“

---

³¹⁵ ČEP - naložil ji, vezl ji, pohřbil ho. KB - vložil je, přinesl je a pochoval je.

Srov. rozdílný vztah Josefa z Arimatie a Piláta k tělu a osobě mrtvého Ježíše v Mk 15,43-45: Josef žádá tělo (σῶμα), Pilát mu vydává mrtvolu (πτῶμα).

³¹⁶ וַיִּסְפְּרוּ עָלָיו vb. סָפַד naříkat, při pohřbu Gn 23,2; Jer 4,8; 16,6. Viz pohřbení a naříkání nad synem Jarobeáma v 14,18. Obojí jako naplnění Hospodinova Slova.

³¹⁷ הָוִי - Jako pohřební naříkání, žalozpěv Jer 22,18; 34,5

- Jako příprava na soud Iz 1,4.24; 5,8.11.18; 28,1; 29,15.

V souvislosti se dnem Hospodinovým Am 5,16-20.

³¹⁸ Srov. plurál: „Vyprávěli“ ve v. 11b.

z Judska přinesl (v. 2. viz v. 32). Již ne mrtvola pohozená na cestě ale „můj bratr.“ A v následujícím verši „muž Boží.“

Pohřbením mrtvoly muže Božího ve svém hrobě se starý prorok aktivně zapojil do naplnění Slova, které muži Božímu ohlásil: „Nevejde mrtvola tvá do hrobu otců tvých“ (v. 22b).

31. A stalo se poté, když pohřbil ho³¹⁹ a řekl synům svým řka:

„Až umřu a pohřbíte mě v hrobě v kterémž muž Boží (je) pohřben.

Vedle kostí jeho složíte³²⁰ kosti mé.³²¹

Prorok vidí ve společném hrobě s mužem Božím záchranu svou, svých kostí³²² v čase soudu nad modlářstvím (oltářem) v Bét-elu, který vykoná(l) Jošijáš (v. 2). To zdůrazňuje starý prorok tím, že svým synům říká, aby jej pohřbili ne ve „svém hrobě“ kam pohřbil muže Božího (v. 30). Ale „v hrobě v kterémž muž Boží je pohřben.“

Druhá instrukce o společném hrobě proroka a muže Božího o složení kostí³²³ proroka a kostí muže Božího naznačuje, že proroku z Bét-elu, jde (i) o pozdější promíchání (sjednocení) kostí obou (communio mortuum).

Vložení mrtvého těla muže Božího do vlastního hrobu starého proroka připomíná vložení mrtvého těla Ukřižovaného Krista do vlastního hrobu Josefa z Arimatie, který v Kristu také poznal proroka Hospodinova, který zvěstoval

³¹⁹ LXX místo pohřbil ho - κόψασθαι αὐτὸν nařikal nad ním, truchlit až bít se v prsa.

³²⁰ LXX místo: složíte kosti mé θέτε με.

³²¹ LXX + ἵνα σωθῶσι τὰ ὀστᾶ μου μετὰ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ. Aby byly zachovány, zachráněny - spaseny kosti mé s kostmi jeho.

³²² עֲצָמוֹתַי viz 2 Kr 23,18.

³²³ Srov. instrukci Josefa ohledně jeho kostí v Gn 50,25.

pravdivé Slovo Hospodinovo (Mt 27,59n). Vyznává svou vinu (i celého lidu) na jeho smrti. A zároveň vyznává, že jediná naděje i pro něj (i pro celý lid) je jen v tomto Ukřižovaném. Vyznává, že umírá i za něj, i za něj sestupuje do hrobu. Podobně starý prorok, který je vinen smrtí muže Božího jej dá pochovat ve svém hrobě a přikáže, aby byl pochován vedle jeho kostí - neboť Hospodin jistě vykoná Slovo, které muž Boží vyhlásil (v. 32).

32. Protože jistě se stane³²⁴ to slovo, které volal Slovem Hospodinovým, proti tomu oltáři, který³²⁵ (je) v Bét-elu. A proti všem domům (chrámům) těch posvátných návrší,³²⁶ které (jsou) v městech Samařských.“

Starý prorok nahlašuje budoucnost. Přitakává slovům muže Božího. Chce být pohřben do hrobu muže Božího (v. 31), neboť Slovo (הַדְבָר), které muž Boží vyhlásil - Slovem Hospodinovým (בְּדִבְרֵי יְהוָה)³²⁷ proti oltáři, který je v Bét-elu (הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל) se jistě naplní. Tím zřetelně vyznává, že výrok muže Božího je věrohodný a že i on sám se Božímu soudu podřizuje. K svědectví mrtvého tak přistupuje doznání starého proroka. Svědectví těchto dvou svědků (srov. Dt 19,15) dostačuje: bételský kult je Hospodinem zavržen. V závěru příběhu se tak opět ozve jeho hlavní téma: Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu (v. 2.).

---

³²⁴ הָיָה יְהוָה הַדְבָר zdůraznění (figura etymologica, zde inf. a. + tvar slovesa) jistoty naplnění slova (Ez 1,3), události, kterou Hospodinovo slovo oznamuje (srov. Gn 18,18). LXX γινόμενον ἔσται τὸ ῥῆμα.

³²⁵ Ve v. 4. není částice אֲשֶׁר .

³²⁶ כָּל־בְּתֵי הַבְּנוֹת v 12,31: בְּיַת בְּנוֹת; v Judsku 2 Kr 23,8n.13; 23,15 Jošijášem znesvěceny (srov. Lv 26,30).

³²⁷ Spojení: „Slovo“, které je zvěstováno „Slovem Hospodinovým“ zaznělo též ve v. 17, kdy se muž Boží odvolával na Hospodinovo přikázání. Tak je potvrzována skutečnost, že spojení „Slovem Hospodinovým“ obsahuje spolehlivou zvěst pro oltář a pro mluvčího zvěsti.

Tak je děj prostředkovaný ve vv. 28-30 a 31-32 v úzké souvislosti s osobou muže Božího - součástí, potvrzením výroku proti oltáři v Bét-elu vv. 1-10.

Prorokova řeč svým synům má dvě části:

- Instrukce synům o jeho pohřbu.

Do stejného hrobu kde je pohřben muž Boží, vedle kostí muže Božího složit jeho kosti (31b)

- Potvrzení Slova Hospodinova, které volal muž Boží a jehož platnost lež starého proroka ani neposlušnost a smrt muže Božího nezrušila (32).

Starý prorok rozšiřuje (káže na) výrok muže Božího: „A proti všem domům (chrámům) těch posvátných návrší, které jsou v městech Samařských.“³²⁸

Obojí je zajištěno klíčovou vazbou příběhu: mocí Slova Hospodinova (בְּדִבְרֵי יְהוָה).

---

³²⁸ Zmíněná města Samařská jsou anachronismus. Samaří bylo postaneno až za Omriho 1 Kr 16,23n. (Srov. podobený případ v 1 S 17,54 včetně poznámky v ČEP tam). „Its mention here points to the lateness of the final editing of the story. Many date this to sometime after the Assyrian conquest (post 720 BCE) when the hill country of Israel was officially annexed and named Samerina“ (Mordechai Cogan 1 Kings str. 373). Podobně M. A. Sweeney: „The concluding reference to Samaria indicates the late date of this story, given that Samaria is not established as the capital of northern Israel until the reign of Omri (1 Kgs 16,24)“ I & II Kings str. 182; J. Gray: „The reference to Samaria as a province obviously dates from at least after 734 ... More probably the usage reflects the situation after 722 and specifically in Josiah's reformation when local shrines were suppressed“ I & II Kings str. 332. עָרֵי שְׁמֶרֶן (2 Kr 17,24.26; 23,19) „ .. point of view of later editor“ BDB str. 1038. Srov. Samařské: pole (Adb 19), hory (Am 3,9; Jer 31,5), hora (Am 4,1; 6,1; 1 Kr 16,24).

Skutečnost, že starý prorok připomíná volání muže Božího proti oltáři (v. 2 včetně zmínky krále Jošijáše tam) a užívá (budoucí) název regionu v souvislosti s likvidací modlářství v něm tak ukazuje na jednoho vypravěče, jednu teologii. Teologii „Slova Hospodinova“ (בְּדִבְרֵי יְהוָה).

Označení starého proroka z Béte-lu jako proroka, „který přišel ze Samaří“ (území severního Izraele, jehož součástí byl i Bét-el) v 2 Kr 23,18 je také v souladu se samařskou prorockou praxí, kterou připomíná Jer 23,13. Jež znamenala svod lidu Hospodinova (Am 2,12).

Ohlášený soud nad modlářstvím v Bét-elu, reprezentované Jarobeámovým oltářem (v. 2b) je rozšířen prorokem na celý severní Izrael. Co se stane s oltářem v Bét-elu, je tak vzorem, předjímku toho, co se stane i v ostatních městech.³²⁹ Rozšíření původního výroku potvrzuje, že jej neposlušnost ani smrt muže Božího nezrušily (srov. Jer 36,32).

Prorok, který se zpočátku snažil testovat muže Božího, zrušit (ověřit?) Slovo Hospodinovo vyřízené mužem Božím, který lhal muži Božímu, který jej svedl - se po události Slova k němu ztotožňuje s původní zvěstí muže Božího a stává se svědkem Hospodinovým (bratrem muže Božího) proti svému králi, jeho kultu i celému severnímu Izraeli. Zároveň jeho (budoucí) spočinutí vedle muže Božího z Judska demonstruje jednotu obou částí (království) Izraele.

---

³²⁹ Viz podobné vyjádření (rozšíření) v 2 Kr 23,19: to, co se stalo v Bét-elu je vzorem, (paradigmatem) toho, co se stalo (stane) v samařských městech srov. 2 Kr 23,4.

Kontext II

Hodnocení krále Jarobeáma 1 Kr 13,33-34

Mezi příběh v 1 Kr 13,11-32 a 14,1-20 jsou vloženy dva verše (1 Kr 13,33-34), které přinášejí hodnocení krále Jarobeáma. Použitá terminologie znovu připomíná Jarobeámovy činy v 1 Kr 12,30-33. 1 Kr 12,30-33 a 13,33-34 tak tvoří vlastní rámeček příběhu 1 Kr 13,1-32.

Tím, že 1 Kr 13,33 znovu uvádí jméno krále, začleňuje tak příběh v 1 Kr 13,1-32 do příběhu Jarobeáma i když ten nevystupuje v 1 Kr 13,11-32. Příběh muže Božího je s příběhem Jarobeáma propojen motivem neposlušnosti Slova Hospodinova a motivem „obratu“. Ukazuje, jak se vyvolený Boží nástroj může stát předmětem soudu, když není poslušný Slova Hospodinova (1 Kr 13,21n). Jestliže muž Boží, který byl sveden k neposlušnosti, nese důsledky své neposlušnosti - tím více Jarobeám, který selhal v chození po Hospodinových cestách (1 Kr 11,38) a který ani po vystoupení a smrti muže Božího se od své zlé cesty neodvrátil (1 Kr 13,33n; 14,7-9). Příběh muže Božího tak svým způsobem zrcadlí příběh Jarobeáma. Také postoj starého proroka, který přijal poselství muže Božího, ostře kontrastuje s postojem Jarobeáma, který se neodvrátil.

Umístěním příběhu muže Božího mezi ohlášení Jarobeámova hříchu (1 Kr 12,25-33) a oznámení soudu (1 Kr 13,33n) vypravěč zdůrazňuje, že Jarobeám se vrátil ke svému hříchu navzdory příkladu muže Božího.

Ačkoli se jeho uschlá ruka vrátila zpět (1 Kr 13,6), Jarobeám se vrátil ke své zlé cestě a zpečetil tak svůj úděl (1 Kr 13,33n).

Ve svém kontextu (1 Kr 11,26-14,20) má příběh v 1 Kr 13 stěžejní funkci mezi vzestupem a pádem krále Jarobeáma a „cesta“ muže Božího svým způsobem zrcadlí „cestu“ krále Jarobeáma.

33. Po této události³³⁰ neodvrátil³³¹ se Jarobeám od cesty své, té zlé.

Ale (opět) se vrátil (k tomu, že) činil ze spodiny toho lidu kněze posvátných návrší. Ten kdo chtěl, zplnomocnil³³² ho a stal se kněží³³³ posvátných návrší.

Jarobeám dál svrchovaně zřizuje kněžský³³⁴ stav.

Dvojí užití vb. שׁוּב vystihuje vinu Jarobeáma, který se nejenom odmítl odvrátit od své zlé cesty, ale vrátil se k ní, pokračoval v ní a činil kněze posvátných návrší ze spodiny lidu.

Srovnání 1 Kr 12,31 a 1 Kr 13,33 vykazuje rozdíl:

„Kněží ze spodiny lidu“ v 1 Kr 12,31 se v 1 Kr 13,33b stali „kněžími posvátných návrší.“

---

³³⁰ הַדָּבָר slovo, událost, čin. Po této události události, příběhu Slova v 1 Kr 13,1-32.

³³¹ לֹא־שָׁב יָרְבֵּעַם מִדְּרָכֵי הָרָעָה V 2 Kr 17,13 je Jarobeámův zatvrzelý postoj vůči prorockému varování rozšířen i na Judu: „Hospodin varoval Izraele i Judu skrze každého proroka a každého vidoucího: Odvráťte se od svých zlých cest (שׁוּבוּ מִדְּרָכֵיכֶם הָרָעִים), dbejte na mé přiazy a na má nařízení podle celého zákona, který jsem přikázal vašim otcům a který jsem vám poslal skrze své služebníky proroky“ (překlad dle ČEP).

³³² יָמַלֵּא אֶת־יָדוֹ doslova naplnit ruku, technický termín pro pověření kněžstvím, uvést v kněžský úřadviz 2 Pa 13,9. Ex 28,41; 29,9.33.35; Lv 8,33; 16,32; 21,10; Nu 3,3; Sd 17,5-12. V Ez 43,26 je vazba aplikována na zasvěcení oltáře.

³³³ LXX, S, V harmonizují sg. knězem.

³³⁴ „Kdoko-li přišel, mohl být za mladého býčka a sedm beranů pověřen, aby byl knězem neboha“ 2 Pa 13,9 srov. 2 Pa 11,15.

A jejich identifikace, jako těch, „kteří nepocházeli ze synů Lévi“ (1 Kr 12,31b) je v 1 Kr 13,33 vyložena pověděním (výrazem svévole): „Ten kdo chtěl ...“ (srov. Sd 17,6; 21,25 aj).

Tak je „hřích“ v 1 Kr 12,30a nyní spojen (vyložen) spíše s kultickým personálem(1 Kr 13,33b) místo kultickým místem jako v 1 Kr 12,28-29.30b.

I když 1 Kr 13,33 používá téměř shodnou terminologii, není opakováním 12,31 ale spíše další charakteristikou kultického personálu, který zavedl Jarobeám.

Užití vb. שׁוּב signalizuje, že Jarobeám opakuje, pokračuje v dřívější činnosti. Po této události se Jarobeám neodvrátil od své zlé cesty.

Tímto hodnocením³³⁵ je znovu připomenuto klíčové sloveso příběhu (שׁוּב) 1 Kr 13,1-32 a příběh muže Božího, který se odvrátil z přikázané cesty. Zároveň toto sloveso hodnotí, obviňuje Jarobeáma, který se neodvrátil ze své zlé cesty, způsobu jednání.

Kontrast je až ironický: Muž Boží, který byl na dobré cestě, se od ní (Hospodinova přikázání) odvrátil. Jarobeám, jehož cesta byla zlá, se od ní neodvrátil.

---

³³⁵ 2 Pa 13,8-9 charakterizuje Jarobeámův kult ve dvou aspektech:

a) Zlaté býčky, které udělal Jarobeám jako bohy (2 Pa 13,8)

b) Vyhnání Hospodinových kněží Áronovce a lévijce a učinění kněží jako u národů jiných zemí (2 Pa 13,9).

34. A stalo se, že se touto věcí³³⁶ prohřešil dům Jarobeáma.³³⁷

A aby byl zničen a vyhlazen³³⁸ z povrchu zemského.

„Touto věcí“, pro Jarobeámovy činy popsané v předchozím verši, se jeho dům prohřešil a bude vyhlazen z povrchu zemského.

V 1 Kr 13,34 je drobná změna oproti 1 Kr 12,30 v použití termínu „tato věc“:

1 Kr 12,30: „A stala se tato věc (הַדָּבָר הַזֶּה) hříchem.“

1 Kr 13,34: „A stalo se, že se touto věcí (בַּדָּבָר הַזֶּה) prohřešil dům Jarobeáma.“

To co bylo hříchem krále v prvním případě a svedlo k hříchu lid, se v druhém případě stalo podnětem k vyhlazení Jarobeáмова domu. Zároveň užitý termín דָּבָר (slovo, věc, událost) připomíná jeho užití v poselství muže Božího.

Konzonanty spojení בַּדָּבָר jsou tytéž a připomínají klíčovou vazbu příběhu

---

³³⁶ הַדָּבָר הַזֶּה pro tu příčinu, tou věcí.

1 Kr 12,30 A stala se ta věc (הַדָּבָר) k hříchu. (Ta věc - výroba a instalace zlatých býčků).

1 Kr 12,31a Udělal dům posvátných návrší.

1 Kr 12,31b Učinil kněze ze spodiny toho lidu, kteří nebyli ze synů Lévi. 1 Kr 12,32b Ustanovil kněze těch posvátných návrší.

1 Kr 13,33a Činil ze spodiny lidu kněze posvátných návrší.

1 Kr 13,33c Kněží posvátných návrší.

1 Kr 13,34 A stala se ta věc (הַדָּבָר) k hříchu. (Ta věc - obsah v. 33b).

³³⁷ הַדָּבָר הַזֶּה - vazba s kterou pracuje dále vypravěč v rámci trvání severoizraelského království (viz v. 30 a pozn.).

³³⁸ וְלִהְיוֹת מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה viz Jer 28,16; Gn 7,4.

Sloveso שָׂמַד hi. - jako Hospodinův trest Izraeli Dt 6,14n

- v souvislosti s bohoslužbou se zlatými býčky Dt 9,7-21 (vv. 8.14.19.20.)
Srov. Am 9,8.

(יְהוָה) בְּדָבָר (1 Kr 13,1-32). Královy zlé činy, tato věc (דְּבָר) se neshodují s Hospodinovou vůlí, Slovem (דְּבָר).

Tím, že po těchto událostech (1 Kr 13,1-32) 1 Kr 13,33n stejným způsobem opakuje, hodnotí Jarobeámovo jednání, jeho kultické hříchy (12,31-33), je naznačeno, že intervence muže Božího Slovem Hospodinovým neudělala na Jarobeáma dojem. Král slyšel Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu, který učinil. Poznal na sobě pravdivost této zvěsti (jeho ruka, kterou natáhl proti muži Božímu uschla a nemohl ji vrátit k sobě a vrátila se ruka toho krále k němu a byla jako předtím 1 Kr 13,5n).

Lze se domnívat, že slyšel i druhou polovinu příběhu muže Božího, ve které bylo potvrzeno Hospodinovo Slovo vyhlášené mužem Božím (srov. 1 Kr 13,25). Přesto zatvrzele vytrvává ve své zlé cestě a dál činí ze spodiny lidu kněze posvátných návrší a pokračuje v nelegitimním kultu.

Jarobeám dál setrval ve „své cestě, té zlé“, ve svém způsobu bohoslužby jak Počiná si stejně, jako později pronárody usazené v samařských městech asyrským králem 2 Kr 17,32. Jarobeámův hřích tak pokračuje i po zániku severního Izraele v náboženské praxi nastěhovaných pronárodů.

Hříchy Jarobeáma, jeho zatvrzelost vůči prorockému Slovu, se staly paradigmatem pro náboženské hodnocení králů severního království.³³⁹

---

³³⁹ Refrén: „Dopouštěl se toho co je zlé v Hospodinových očích. Chodil po cestě svého otce (Jarobeáma) v jeho hříchu, jímž svedl k hříchu Izraele“ jako hodnocení severoizraelských králů viz. v. 30. a pozn. tam. Žádný král se neodvrátil od hříchu Jarobeáma 2 Kr 3,3; 10,29.31; 13,2.6; 15,18; 17,22. Knihy Paralipomenon zmiňují vědomí hříchu severního Izraele (2 Pa 28,9-15) a jeho částečné pokání (2 Pa 30,6-11).

Izraelští králové na nich budou lpět (קבֶּק 2 Kr 3,3), neodvrátí se od nich. Budou v nich pokračovat (je rozvíjet). To bude příčinou pádu severního Izraele (2 Kr 17,22n).

Ovšem ani pád severního Izraele a asyrský exil neznamenaá konec Jarobeámovu hřichu (bételského kultu) a kultické praxe severního Izraele. Viz. 2 Kr 17,24-33. srov. 1 Kr 12,31; 13,33 a 2 Kr 17,32. Až syn z Davidova domu, jménem Jošijáš učiní konec Jarobeámovu kultu (1 Kr 13,2.32; 2 Kr 23,15-20). Tato tématická linie patří k základním pilířům celkové kompozice deuteronomistické dějepřavy.

Příběh také varuje před severoizraelským způsobem kralování, kde je král zástupce boží, svrchovaný³⁴⁰ nad svatyní a kněžími. A před severoizraelským kultem, kde kněží poslouchají více krále než Boha, neboť v Bét-elu je svatyně králova (Am 7,13).

---

³⁴⁰ Srov. zmínku o Jarobeámovu pobytu v Egyptě 1 Kr 11,40; 12,2.

Druhý výrok proroka Achijáše Šíloského 1 Kr 14,7-16

Kontext prorockého výroku tvoří oddíl 1 Kr 14,1-20:

1 Kr 14,1-4 Jarobeáмова žena u proroka Achijáše Šíloského v Šílu (setuma)

1 Kr 14,5-9 Hospodinovo Slovo Achijášovi (setuma)

- Odhalení identity Jarobeámovy ženy a důvodu jejího příchodu (vv- 5-6)

- Hospodinův výrok pro Jarobeáma (vv. 7-9)

1 Kr 14,10-20 Soud nad Jarobeámovým domem a Izraelem (petucha)

- Soud nad Jarobeámovým domem (vv. 10-11)

- Výrok o Jarobeámovu synu (vv. 12-13)

- Hospodin vzbudí krále, který vyhladí Jarobeámův dům (v. 14.)

- Soud nad Izraelem (vv. 15-16)

- Návrat Jarobeámovy ženy a smrt chlapce podle Slova, které ohlásil Hospodin skrze Achijáše (vv. 17-18)

- Příběha a smrt Jarobeáma (vv. 19-20)

Jarobeám se neodvrátil od své zlé cesty a bude vyhlazen z povrchu země (1 Kr 13,33-34). V této době³⁴¹ onemocněl (חִלָּה) syn Jarobeáma Abijáš.³⁴²

---

³⁴¹ Časové určení **בַּעֲתָ הַהִיא** nejenom vyznačuje Jarobeámův příběh (viz 1 Kr 11,29), ale zde je ním synchronizován následující prorocký výrok s Jarobeámovým návratem k jeho hříchu. Či jinak pověděno: soud nad Jarobeámem (1 Kr 13,34) je zde převeden do přímé řeči. Srov. stejné časové určení v 1 Kr 8,65 a v souvislosti (eschatologického) soudu nad modlářstvím lidu v Jer 8,1.

³⁴² **אֲבִיָּה** - můj otec je Hospodin. Nemoc ve starověku pokládána za trest božstva srov. 2 S 12,14n; 2 Pa 21,18 aj. Ve v. 1. syn (בֶּן); ve vv. 3.17. chlapec (נַעַר); ve v. 12 dítě (יָלֵד).

Jarobeam posílá svou ženu v přestrojení³⁴³ do Šíla, tam je prorok Achijáš, který mu ohlásil (רבר), že bude králem (1 Kr 11,29-39) a který ji oznámí (hi נגד) co se stane s chlapcem. S sebou vezme 10 rozdrobených chlebů³⁴⁴ a lahvičku medu.

Achijáš už pro stáří neviděl.³⁴⁵ Hospodin Achijášovi oznámí identitu a záměry příchozí ženy, která vstoupila do Achijášova domu (v. 4.). „Hle je to Jarobeáмова žena...dotázat se (ררש) tě na svého syna..“ (v. 5).

Prorokova tělesná nezpůsobnost zdůrazňuje mirakulózní charakter setkání Jarobeámovy ženy s prorokem:

- Achijáš, který nemůže vidět, slyší její kroky (nohy) ve dveřích.

Okamžitě odhaluje identitu a záměr příchozí ženy (srov. Gn 18,9-15)

- Ačkoli žena přišla za ním, je to Achijáš kdo je - poslán (שקיה) k ní s tvrdým³⁴⁶

Slovem.

---

³⁴³ Téma (svévolného) královského přestrojení (strategie) (שנה hitp.): viz 1 Kr 22,30nn srov. 1 Kr 20,38-43; 1 S 28,8nn.

³⁴⁴ 10 chlebů připomíná 10 kusů Achijášova pláště, které znamenaly 10 izraelských kmenů, které mu Hospodin dal, aby nad nimi kraloval. Rozdrobený, bodovaný (קרי) chléb připomíná lest Gibeonských (Joz 9,5).

³⁴⁵ קמו עיניו משיבו - oči fixované, bez vidění (v. 4.). Podobně Elí 1 S 4,15. Zde však výslovně uveden důvod stáří (srov. Gn 27,1; 48,10).

³⁴⁶ קשה tvrdý, přísný, krutý, nesnadný - tvrdá odpověď 1 S 20,10; tvrdé vidění Iz 21,2; tvrdá služba 1 Kr 12,4; Ex 1,14; 6,9.

Druhý výrok proroka Achijáše Šíloského k Jarobeámovi: vv. 7-16:

Achijášovy prorocké výroky rámuje začátek (1 Kr 11,31-39) i závěr (1 Kr 14,7-16) Jarobeáмова příběhu.

Druhý (tvrdý) Achijášův výrok Jarobeámovi (vv. 7-16)³⁴⁷ lze rozdělit do dvou částí:1) Výrok o / k Jarobeámovi, který mu má jeho žena vyřídit vv. 7-11.

čkoli není Jarobeám osobně přítomen, prorocký výrok, který mu má jeho žena vyřídit, je formulován jako Hospodinův (Já) rozhovor s Jarobeámem (ty). Začátek a konec této části výroku je pečetěn "formulí posla" (Toto praví Hospodin; Tak promluvil Hospodin)

2) Výrok o Jarobeámově synu a Izraeli vv. 12-16. Po vyhlášení tvrdého trestu nad Jarobeámovým domem Achijáš Jarobeámově ženě sděluje, že dítě zemře, když její nohy vstoupí do města. Viz naplnění výroku ve v. 17. V druhé polovině svého výroku Achijáš rozšiřuje soud z domu Jarobeáma (v. 14.). Jarobeámův hřích je spojen s Izraelem.

Ad 1) Výrok o / k Jarobeámovi (vv. 7-11):

Hospodinův výrok (vzkaz) Jarobeámovi obsahuje tři věci:

- a) Výčet Hospodinových činů pro Jarobeáma (vv. 7-8a)
- b) Výčet, hodnocení Jarobeámových činů (vv. 8b-9)
- c) Soud nad Jarobeámem (vv. 10-11)

---

³⁴⁷ Jméno Jarobeámo se ve výroku Achijáše ozve 9x; (ve vv. 1-20 - 18x).

Výčet Hospodinových činů ve prospěch Jarobeáma vv. 7-8a:

Hospodin Jarobeáma

- vyvýšil zprostředku lidu (ze služebníka - na vévodu)
- dal (נתן) jej za vévodu (נָגִיד) nad svým lidem Izraelem
- odtrhl (קרע) království od domu Davida
- dal (נתן) je Jarobeámovi

Dvoji užití slovesa dal (נתן) zdůrazňuje charakter nezaslouženého Hospodinova daru.

Výčet (hodnocení) Jarobeámových činů vv. 8b-9:

Jarobeám:

- nebyl služebník Hospodinův jako David, (který poslouchal Hospodinovy příkázání, chodil za Hospodinem celým srdcem, aby činil jen to co je přímé v Hospodinových očích)
- činil zlo (רעע hi.) víc než ti, kteří byli před ním.³⁴⁸ Což se projevilo tím, že:
- šel a učinil si cizí bohy a lité modly³⁴⁹
- urážel (כעס hi.) Hospodina
- hodil (שלך hi.) Hospodina za svá záda.³⁵⁰

---

³⁴⁸ Cogan k hodnocení Jarobeáma: „Ty sis počínal hůře než všichni, kdo byli před tebou“ (1 Kr 14,9) říká: „This stereotypical Dtr evaluation (cf. e. g. 16,25,30) is irrelevant in the present instance of Israel's first king“ 1 Kings str 379. Je však možné, že Jarobeám je považován za horšího, než Saul, Šalomoun, Rechabeám. Další posun v činění zla bude u králů Omrího (1 Kr 16,25) a Achaba (1 Kr 16,30).

³⁴⁹ Zlatá telata v 1 Kr 12,28-30 jsou hodnoceny v 1 Kr 14,9 (srov. 2 Kr 17,16) jako:

- jiní bohové (אֱלֹהִים אֲחֵרִים)
- slité modly (מִסִּכּוֹת); poprvé jako socha býčka v Ex 32,4.8 stejně v Dt 9,12.16; Neh 9,18; Ž 106,19 srov. Oz 13,2.

³⁵⁰ Hodit za svá záda, hřbet (גַּב) - Hospodina Ez 23,35; Zákon Neh 9,2.

Poslední vyjádření znamená, že Jarobeám nejen chodil za jinými bohy, vedle Hospodina. Ale místo Hospodina.

Uvedené Jarobeámovy činy vyjadřují jeho selhání v dodržení podmínky, kterou mu současně se zaslíbením království ohlásil prorok Achijáš v prvním výroku: „Budeš-li poslušný ve všem co ti přikážu, a budeš-li chodit po mých cestách a dodržovat má nařízení a má přikázání, jak to činil můj služebník David...“ (1 Kr 11,38).

Soud nad Jarobeámovým domem (vv. 10-11): Jarobeám činil zlo (v. 9). Nyní Hospodin (již) uvádí³⁵¹ zlo³⁵² na jeho dům (v. 10.).

Hospodin - vyhladí³⁵³ Jarobeámovi toho, jenž močí na stěnu,³⁵⁴ zajatého a zanechaného³⁵⁵ v Izraeli. Odstraní³⁵⁶ další potomky, tak jako se dokonale odstraňují výkaly.³⁵⁷ Toho, kdo zemře Jarobeámovi ve městě, sežerou psi, toho kdo zemře na poli,³⁵⁸ sežerou ptáci nebes.³⁵⁹

---

³⁵¹ מביא užití pt. oznamuje, že soud již nastal srov. 1 Kr 14,14.

³⁵² רעה f. špatnost, zlo 1 Kr 13,33 srov. 1 Kr 9,9.

³⁵³ הכרתי ve smyslu vytnout, vyhladit viz 1 Kr 14,14. Spolu se zničením a vyhlazením v 1 Kr 13,34. Vb כרת v hi jako soud nad neposlušností a službě jiným bohům srov. 1 Kr 9,6-7; 21,21; 2 Kr 9,8; Ez 14,8.13.17.

³⁵⁴ Viz 1 S 25,22 a poznámku v ČEP.

³⁵⁵ Zajatého a zanechaného (עצור ועזוב) Dt 32,36; 1 Kr 21,21; 2 Kr 9,8; 2 Kr 14,26.

³⁵⁶ בער pi odstranit - modlářství 1 Kr 22,47; 2 Kr 23,24; samozvaného proroka, který svádí z cesty Dt 13,6.

³⁵⁷ Výkaly (גלל) srov. Sof 1,17; lidské Ez 4,12. zvířecí Ez 4,15. Jarobeámov dům je jako výkal(y), který bude dokonale odstraněn.

³⁵⁸ Na poli (בשדה) oznámil prorok Achijáš Jarobeámovi kralovat nad Izraelem 1 Kr 11,29.

³⁵⁹ Stejný soud se ozve nad „vévodou“ Baešou (1 Kr 16,4) a králem Achabem (1 Kr 21,24).

Nad neposlušností a modlářstvím Jarobeáma vyhlašuje prorok tvrdý soud. Jarobeámův dům bude vymeten (srov. 1 Kr 16,3; 21,21) tak jako se vymetá mrva, výkaly. Nezůstane po něm nic. Mrtvá těla poslouží za potravu nečisté zvěři (Dt 28,26). Nikdo z Jarobeáмова domu nebude mít řádný pohřeb (ať zemře ve městě či na poli).

Ad 2) Výrok o Jarobeámově synu a Izraeli (vv. 12-16):

- Vv. 12-13: Až po vyhlášení tvrdého trestu nad Jarobeámovým domem se vrací prorok Achijáš k vlastní žádosti královny ženy a sděluje ji, že její syn zemře. Až „její nohy“ vstoupí do toho města dítě zemře. Na rozdíl od dalších členů Jarobeáмова rodu bude řádně pohřbeno. Celý Izrael ho bude oplakávat (ספר) a pohřbí ho. Jenom ono vejde do hrobu (אֶל-קִבְרוֹ יָבֵא srov. 1 Kr 13,22b), protože na něm bylo shledáno něco dobrého (דְּבַר טוֹב) v domě Jarobeámově.

- V. 14.: Achijáš oznamuje, že Hospodin vzbudí sobě (לִי) krále proti Izraeli,³⁶⁰ který vytne dům Jarobeámův. Ještě dnes, ba nyní.³⁶¹ Nový král, který vykoná soud (1 Kr 15,29) však bude jako Jarobeám (1 Kr 16,1-7).

- Vv. 15-16: Achijáš rozšiřuje výrok soudu na (severní) Izrael (vv. 15-16). Hospodin bude bít (נכה) Izrael, takže se bude kymáčet jako rákos ve vodě (srov. 2 Kr 18,21; Ez 29,6). Hospodin vykoření, vyvrátí Izraele z jeho dobré

---

³⁶⁰ Podobně vzbudil Hospodin protivníky proti Šalomounovi. Jarobeám byl třetím z nich 1 Kr 11,23nn.

³⁶¹ הַיּוֹם וְכֵּן הָיָה - tento den. A co (tento den)? Ba (již) nyní!

půdy (Dt 29,27; Jer 12,14), kterou dal jejich otcům, a rozptýlí je za řeku (2 Kr 17,6). Protože si dělali posvátné kůly a Hospodina uráželi (כעס). Hospodin vydá Izraele kvůli hříchům³⁶² Jarobeáma, který hřešil a který svedl k hříchu³⁶³ Izrael. Jarobeámův hřích a hřích Izraele jsou spojeny. Jarobeám svedl k hříchu Izraele. Podobně jako Jarobeám (v. 9.) také Izrael urážel Hospodina (v. 15.).

---

³⁶² חַטָּאוֹת hřichy Jarobeámovy 1 Kr 15,30; 2 Kr 10,31; 13,2.11; 14,24; 15,18.28; 17,22.

חַטָּאת hřích Jarobeámův 1 Kr 15,26.34; 16,19.26.

³⁶³ vb. הִטֵּא hi svést k hříchu, způsobit aby hřešil - 1 Kr 15,26.34; 16,26; 22,53; 2 Kr 3,3; 10,29.31; 13,2.6.11; 14,24; 15,9.18.24.28; 17,21; 2 Kr 23,15.

Naplnění druhého výroku proroka Achijáše Šíloského

(1 Kr 14,17-18; 15,29-30; 2 Kr 17,6.21-23)

Druhý výrok proroka Achijáše Šíloského se týká:

1. Jarobeáma a jeho domu vv. 7-11.14.
2. Jarobeáмова nemocného syna vv. 12-13
3. Izraele vv. 15-16

Smrt Abijáše syna Jarobeáмова 1 Kr 14,17-18

Nejdříve se naplnilo Achijášem oznámené Slovo o nemocném Jarobeámově synu Abijášovi, na něž se přišla zeptat proroka Jarobeáмова žena. Achijáš ji pošle domů³⁶⁴ a oznámí jí, že dítě zemře, až vstoupí její nohy (רַגְלֶיהָ)³⁶⁵ do města vv. 12.17.

---

³⁶⁴ Ve v. 12 prorok nařizuje ženě, aby se vrátila domů: A ty: vstaň, běž, když přijdeš viz vv. 4.17. V celém příběhu vystupuje Jarobeáмова žena, jako němý posel.

³⁶⁵ Sloveso zemřít je ve tvaru pf/pt. Smrtí syna až při příchodu jeho matky na práh domu, je vyhoceno drama svěřeného poselství: dítě zemřelo, když se k němu jeho matka téměř vrátila. Nohy (hlas kroků) matky, jež slyšel prorok (v. 6.), nyní přinášejí, oznamují smrt syna. V příběhu žena Jarobeáмова nepromluví.

A vstala žena Jarobeáмова a šla a přišla do Tirzy³⁶⁶. Ona přišla na prách toho domu a ten chlapec zemřel (mrtvý). A pohřbili ho a oplakávali ho, celý Izrael. Podle Slova Hospodinova, které promluvil skrze služebníka svého Achijáše, toho proroka.

Vv. 1 Kr 14,17-18 oznamují naplnění Achijášova Slova o nemocném chlapci. Smrt chlapce však nenastala při příchodu Jarobeámovy ženy (matky chlapce) do města (הַעִירָה) jak prorok oznámil v. 12. Ale dramaticky - když vstoupila na práh domu (בֵּית־הַבַּיִת) v. 17.

Smrt Jarobeámovy syna - jako naplnění Slova Hospodinova ohlášeného skrze proroka Achijáše - garantuje:

- Naplnění celého Achijášova tvrdého výroku Jarobeámovi.
- Začátek konce Jarobeámovy domu.
- Vydání celého Izraele (vv. 14n)
- Události běží podle Slova Hospodinova (// 1 Kr 15,29).

Setkání Jarobeámovy ženy s prorokem Achijášem (1 Kr 14,1-18) tak vykazuje pozoruhodnou gradaci:³⁶⁷

---

³⁶⁶ Není jasné, proč se žena Jarobeámová vrátila do Tirzy, která nebyla ve vyprávění předtím zmíněna. Došlo ke změně hlavního města ze Šekemu do Tirzy za neuvedených okolností (?). Srov. i Seredu, rodné město Jarobeáma (1 Kr 11,26). O Tirze jako hlavním městě (1 Kr 15,21.33; 16,8.15.23) viz Cogan 1 Kings str 401; Sweeney 1 & 2 Kings str. 186.

³⁶⁷ Podobně setkání proroka Achijáše Šíloského s Jerobeámem na poli, sami (1 Kr 11,29).

To, co začalo onemocněním Jarobeámovy syna a dotazáním se na Slovo o něm (vv. 1-6.12n.17.18.) vyústilo v soud nad celým Jarobeámovým domem (vv. 7-13) a nad celým severním královstvím (vv. 15n)!

Při smrti Abijáše se ozývají motivy z příběhu muže Božího v 1 Kr 13:

- Prorok Achijáš je starý podobně jako starý prorok z Bét-elu
- Podobně jako při pohřbu muže Božího, je dítě oplakáváno
- Jedině ono vešlo do hrobu. Muž Boží nevesel do hrobu svých otců, ale byl též řádně pohřben
- Podobně jako smrt muže Božího i smrt dítěte odkazuje na Slovo Hospodinovo a jeho naplnění
- Celá událost se stala „podle Slova Hospodinova“ (כִּדְבַר יְהוָה) 1 Kr 13,26; 14,18.

Události běží podle Slova Hospodinova vyřízeného skrze proroka - Achijáše Šíloského.

Smrt Nádaba, syna Jarobeáмова 1 Kr 15,29-30

2. Druhý Hospodinův výrok skrze Achijáše je primárně směřován k Jarobeámovi (Já - ty). Jemu Hospodin ohlašuje dokonalé vyhlazení (1 Kr 14,10-11).

Nádab, syn Jarobeámův kraloval nad Izraelem dva roky. Dopouštěl se toho co je zlé v Hospodinových očích a chodil cestou (נִילָךְ בְּדַרְךְ) svého otce a v jeho hříchu, kterým svedl Izraele (1 Kr 15,25-26). Je zabit Baešou³⁶⁸ během vojenské kampaně v Gibbetonu, který patřil Pelištejcům (srov. 1 Kr 16,15) a který Nádab a všichni Izrael obléhali (1 Kr 15,27).

Když se Baeša ujal kralování, vyhladil celý Jarobeámův dům 1 Kr 15,29-30:

---

³⁶⁸ Baeša, syn Achijášův, z domu Isacharova. Také on chodil po cestě Jarobeámově, v jeho hříchu. Jeho nástup, vláda a konec jsou shodné s Jarobeámem 1 Kr 16,2-4.7; 21,22; 2 Kr 9,9. „First Kings 15-16 depicts a Word of idolatrous, identical repetition. Baasha’s coup, however, reverses another dimension of this reality. Baasha is “son of Ahijah” (15,27). Though his father is not the prophet Ahijah (11,29; 14,1-16), the repetition of the name points back to Ahija’s prophecies against Jeroboam, suggesting that Baasa is the „spiritual son“ of the prophet, carving out the prophet’s doom against Jeroboam. As Ahijah predicts, Jeroboam’s house is completely destroyed, until there is no „breath“ in it (15,29)“ (Leithart Kings str. 114).

29. A stalo se, když kraloval, (že) pobil celý dům Jarobeámův, neponechal Jarobeámovi nic, co mělo dech, až vyhladil jej.³⁶⁹ Podle Slova Hospodinova, které promluvil skrze služebníka svého Achijáše Šíloského.

30. Pro hříchy Jarobeámovy, který (z)hřešil³⁷⁰ a který svedl k hříchu Izrael. Pro urážky jeho, kterými urážel Hospodina Boha Izraele.

Stejně jako v případě Abijáše syna Jarobeáma (1 Kr 14,18), tak v případě Nádaba, příběh běží podle Slova Hospodinova vyřízeného skrze proroka Achijáše Šíloského.

Vystěhování Izraele 2 Kr 17,6.21-23

3. Achijáš rozšiřuje soudní výrok k Jarobeámovi - na Izrael 1 Kr 14,15-16: Hospodin Izraele vyrve z jeho půdy a rozptílí je za Řeku (v. 15.)

2 Kr 17,6 srov. 2 Kr 18,11; 1 Pa 5,26

6. V roce tom devátém, Hóšey, zmocnil se král Asyrský Samaří a přestěhoval Jisraele do Asýrie. A usadil je v Chalachu a v Chabóru (u) řeky Gózanu v městech médkých.

Hospodin Izraele vydá pro Jarobeámovy hříchy jichž se dopouštěl a jimiž jej svedl k hříchu v. 16. 2 Kr 17,21-23:

---

³⁶⁹ עֲדָהְשָׁמְדָי viz 1 Kr 13,34.

³⁷⁰ נִשְׁחָט viz 1 Kr 14,16.

21. Neboť odtrhl Jisráel od domu Davidova a učinili králem Jarobeáma, syna Nebatova. A odvedl Jarobeám Jisráel od³⁷¹ Hospodina a svedl je k hříchu, hříchu velikém.

22. A chodili synové Jisráele ve všech hříších Jarobeáma, které (u)činil. Neodklonili³⁷² se od něj.³⁷³

23. Až zamítl Hospodin Jisráele od tváře své, tak jako mluvil skrze všechny služebníky své, ty proroky. A přestěhoval Jisráele z půdy jeho do Asýrie. Až dodnes.

2 Kr 17,21 (podobně 1 Kr 14,7-11) přináší teologické hodnocení činů tří aktérů:

Hospodina, Izraele a Jarobeáma:

Hospodin - odtrhl (קָרַע) Izraele od domu Davida.

Užití sloveso okazuje na 1 Kr 11,11-13 a je ozvěnou Achijášova proroctví (1 Kr 11,29n).

Izrael - dosadili za krále (וַיִּמְלִיכוּ) Jarobeáma syna Nebatova.

Jarobeám - odvedl³⁷⁴ Izraele od Hospodina a svedl je (הִחֲטִיִּיאֵם) k velikému hříchu (חַטָּאת גְּדוֹלָה).

Viz veliký hřích v souvislosti se zlatým teletem v Ex 32,21.30n.

---

³⁷¹ מֵאֲחֵרָיו místo následování, chození za Hospodinem, Izrael následuje, chodí v Jarobeámových hříších(v. 22 srov. 1 Kr 12,30).

³⁷² Jóram 2 Kr 3,3; Jehů 2 Kr 10,29.31; Jóachaz 2 Kr 13,3; Izrael 2 Kr 13,6; Joáš 2 Kr 13,11; Jarobeám II 2 Kr 14,24; Zekarjáš 2 Kr 15,9; Menachem 2 Kr 15,18.

³⁷³ Od toho hříchu velikého v. 21.

³⁷⁴ וַיִּדָּא [וַיִּדָּח] LXX, T, S, Q vb דָּנָא odvést až i odehnat, odtrhnout K / vb נָדָח hi odehnat, rozehnat, vyhnat, odvést, svádět viz o samozvaném proroku (a ničemných mužích), který odvádí lid od Hospodina Dt 13,6.11.14.V důsledku neposlušnosti Hospodin rozehnal, vyhnal syny Izraele do zemí Jer 8,3; 16,15; 23,3.8; 27,10; 29,14.18; 32,37; 46,28.

Hříchy Jarobeámovy:

Po ustavení svévolného kultu v 1 Kr 12,25-33 muž Boží z Judska volal Slovem Hospodinovým proti oltáři v Bét-elu. Starý prorok zvěst proti oltáři v Bét-elu rozšířil na - proti všem domům posvátných návrší v samařských městech.

1 Kr 13,32-34 svědčí o tom, že navzdory prorockému varování a znamení, se Jarobeám neodvrátil od své zlé cesty a dál dělal kněze posvátných návrší ze spodiny lidu a kdo chtěl, toho pověřil, aby byl knězem posvátných návrší. Tak uvedl do pohybu kultické hříchy izraelských králů,³⁷⁵ které vedly k izraelskému exilu. Vliv hříchu Jarobeáma, od kterého se neodvrátil, tak sahá z 1 Kr 13 do 2 Kr 17.

Hříchy zakladatele severního království tak znamenají interpretační prvek zprávy (historie) o vládcích³⁷⁶ Izraele (a Judy) a jejich hodnocení. Opakovaně text uvádí, že tito králové se neodvrátili od hříchů Jarobeáma. Tyto hříchy

---

³⁷⁵ Jarobeámovy hříchy jsou opakovaně zmiňovány ve spojení s následujícími izraelskými králi:

Nádab 1 Kr 145,26

Baeša 1 Kr 15,34; 16,2

Zimrí 1 Kr 16,19

Omrí 1 Kr 16,26

Achab 1 Kr 16,31

Achazjáš 1 Kr 22,53

Jóram 2 Kr 3,3

Jehu 2 Kr 10,29.31

Jóachaz 2 Kr 13,2.6

Jóaš 2 Kr 13,11

Jarobeám II (syn Joášův) 2 Kr 14,24

Zekarjáš 2 Kr 15,9

Menachem 2 Kr 15,18

Pekachjáš 2 Kr 15,24

Pekach 2 Kr 15,28

Izrael 2 Kr 17,21-22; 23,15

³⁷⁶ Každá z dynastií založených Jarobeámem, Baešou, Omrím vyprovokovala prorockou reakci formulovanou podobnými slovy.

trvají nejenom do vystěhování Izraele ze své země do Asýrie 2 Kr 17. Zatímco království Izraele skončilo a lid byl vystěhován, hříchy Jarobeámovy pokračují³⁷⁷ v praxi nastěhovaných pronárodů.

Podobně jako Jarobeám si dělali:

- Kněze posvátných návrší ze spodiny lidu

1 Kr 12,31 וַיַּעַשׂ כְּהֵנִים מִקְצֹת הָעָם

1 Kr 13,33 וַיֵּשֶׁב וַיַּעַשׂ מִקְצֹת הָעָם כְּהֵנִי בְמֹזֹת

2 Kr 17,32 וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצֹתָם כְּהֵנִי בְמֹזֹת

- Posvátná návrší

1 Kr 12,31 וַיַּעַשׂ אֶת־בַּיִת בְּמֹזֹת

2 Kr 17,32 וַיְהִיו עֹשִׂים לָהֶם בַּבַּיִת הַבְּמֹזֹת

Instalace model v domě na posvátných návrších viz 1 Kr 12,28; 14,9; 2 Kr 17,29. Až do 2 Kr 23,15, kdy Jošijáš zničí Jarobeámův kult: „A také ten oltář, který (byl) v Bét-elu, tu výsost, kterou učinil Jarobeám, syn Nebatův, který svedl k hříchu Jisrael. Také ten oltář a tu výsost zbořil. A spálil tu výsost, rozdrtil na prach a spálil posvátný kůl.“

Asyrský exil tak nemá žádný efekt na proroctví proti oltáři (kultu) v Bét-elu v 1 Kr 13.

Hříchy Jarobeámovy sahají nejen k Izraelskému exilu ale za něj, ke zničení oltáře v Bét-elua všech kultickým míst v samařských městech. Tvoří tak rámec příběhu 1 Kr 13 -2 Kr 23.

---

³⁷⁷ Vypravěč rozlišuje mezi koncem Izraelského království a koncem jeho kultu. To často bývají dvě různé „historie.“

V kontextu příběhu 1 Kr 13 - v Jarobeámově příběhu (1 Kr 11,26-14,20) - vystupují dva proroci a dva muži Boží:

- Prorok Achijáš Šíloský 1 Kr 11,29-39; 14,1-18
- Muž Boží Šemajáš 1 Kr 12,22-24
- Muž Boží z Judska 1 Kr 13,1-32
- Prorok z Bét-elu 1 Kr 13,11-32

Pocházejí z obou částí království, jsou zajedno ve své zvěsti vůči Jarobeámovi a jeho kultu. Tím podtrhují skutečnost náboženské jednoty Judy a Izraele. Politické, územní rozdělení je dočasné 1 Kr 11,39.

Hlavní motivy zvěstování proroků v Jarobeámově příběhu:

- Soud a obnova Davidova domu 1 Kr 11,36.39; 13,2
- Zaslíbení království a domu Jarobeámovi pod podmínkou poslušnosti nařízení a přikázání Hospodina 1 Kr 11,31-39
- Jošijášovo znesvěcení oltáře v Bét-elu 1 Kr 13,2
- Pád Jarobeáмова domu 1 Kr 14,10-11.14.
- Exil Izraele 1 Kr 14,15

Hospodinova vůle je demonstrována jak prorockými gesty a slovy, tak Hospodinovými zásahy proti těm, kteří by ji chtěli jakkoli zpochybnit (na muže Božího posílá lva, starého proroka zabaví do služby zvěsti, kterou vyřídil muž Boží z Judska).

Prorocká služba v rámci Jarobeáмова příběhu obsahuje prorocké motivy:-

Prorok versus král (Achijáš, muž Boží z Judska)

- Prorok versus prorok (starý prorok - muž Boží z Judska)
- Prorok versus Hospodin (starý prorok z Bétel vymýšlí Slovo, neposlušný muž Boží)

- Slovo Hospodinovo, prorocká služba a naplnění Slova Hospodinova.

Motiv naplnění Slova Hospodinova vyřízeného proroky hraje v Jarobeámově příběhu klíčovou roli a v dalším svědectví 1-2 Kr tvoří základní strategii svědectví.

Kapitola 2: Sloveso שׁוּב a oltář v Bét-elu, který učinil Jarobeám

- 1) Sloveso שׁוּב v 1 Kr 12
- 2) Sloveso שׁוּב v 1 Kr 13
- 3) Sloveso שׁוּב a oltář v Bét-elu, který učinil Jarobeám

Jedním ze základních motivů v příběhu 1 Kr 13 je motiv „obratu“. Tento motiv v jednání, pohybu a proměnách jednotlivých postav ve vyprávění vystihuje sloveso שׁוּב. Jeho časté užití v příběhu 1 Kr 13 navazuje na jeho časté užití v předchozím³⁷⁸ kontextu v 1 Kr 12 a souvisí s novou situací, která nastala rozdělením království (1 Kr 11-12). Sloveso je tak jednou ze spojnic obou kapitol.

1) Sloveso שׁוּב v 1 Kr 12:

V 1Kr 12,1-33 se sloveso ozve 12x.³⁷⁹ Jeho význam v této kapitole³⁸⁰ nejlépe demonstruje užití slovesa ve vv. 1 Kr 12,21-27. Vypravěč vystihuje pokusy Rechabeáma a Jarobeáma vyhnout se důsledkům nové situace, která

---

³⁷⁸ V následném kontextu 1 Kr 14,1-20 se sloveso nevyskytuje.

³⁷⁹ 1 Kr 12,5.6.9.12.16.20.21.24(2x).26.27(2x).

³⁸⁰ Motiv zvratu, který vystihuje sloveso שׁוּב spojuje obě kapitoly (vyprávění) a je obsažen v 1 Kr 12 i v celkovém spádu vyprávění: Na začátku kapitoly má Rechabeám podporu lidu, Jarobeám je v Egyptě, kam uprchl před Šalomounem. Lid jde do Šekemu, aby tam ustanovili Rechabeáma králem (1 Kr 12,1-2). Přesto v průběhu vyprávění je to Rechabeám, který uprchl a Jarobeáma ustanovili králem (1 Kr 12,18-20). Tento obrat plyne z Rechabeámova odpovědi na žádost lidu. Král se radil jak (co) odpovědět, „vrátit slovo“ (נְשִׁיב דְבָר) a ve své odpovědi, místo aby zlehčil jho, slibuje, že jej ztíží (1 Kr 12,13n). Lid na to králi odpověděl „vrátili slovo“ (וַיִּשְׁבוּ הָעָם אֶת-הַמֶּלֶךְ דְבָר) a došlo k rozdělení království. To vše, aby splnilo Slovo, které Hospodin ohlásil Jarobeámovi, synu Nebatovu skrze proroka Achijáše (1 Kr 12,15). Sloveso שׁוּב tak vystihuje obě roviny vyprávění, ve kterém se prolíná lidská proměnlivost a Boží věrnost.

nastala rozdělením království: Judský král Rechabeám se pokouší vrátit (לְהָשִׁיב) království, jeho jednotu vojensky 1 Kr 12,21. Šemajášem, mužem Božím je jemu, celému domu Judovu a Benjamínovu řečeno, aby se každý vrátil (שׁוּבוּ) do svého domu a oni tak učinili (וַיָּשׁוּבוּ) 1 Kr 12,24. Izraelský král Jarobeám se obává, že se království navrátí (תָּשׁוּב) k Davidovu domu 1 Kr 12,26; srdce lidu se obrátí (שָׁב) k jejich pánu, judskému králi Rechabeámovi; jeho by zabili a vrátili by se (שׁוּבוּ) k judskému králi Rechabeámovi (1 Kr 12,27). V této souvislosti, z této obavy ustavuje Jeroboám nový kult.

2) Sloveso שׁוּב v 1 Kr 13:

V příběhu v 1 Kr 13,1-34 se sloveso ozve 16x.

A v závěru příběhu (2Kr 23,15-20)³⁸¹ pouze 1x v 2 Kr 23,20.

V 1Kr 13,1-33:

V q ve významu: navrátit se, vracet se 10 x: ve vv.

6(2x).9.10.16.17.19.22.33(2x).

V hi ve významu: navrátit, způsobit návrat, odvrátit, odvést, přivést zpět

6 x: ve vv. 4.18.20.23.26.29.

---

³⁸¹ V 2 Kr 23,16 LXX přidává: καὶ ἐπιστρέψας a popisuje Jošijášovo obrácení odlišným slovesem než ve v. 16a viz překlad tam.

Výskyt slovesa שׁוּב v příběhu:

	MT	LXX
1 Kr 13,4	לְהִשִּׁיבָהּ	ἐπιστρέψαι
1 Kr 13,6	וְתָשָׁב	ἐπιστρεψάτω
1 Kr 13,6	וְתָשָׁב	ἐπέστρεψεν
1 Kr 13,9	וְלֹא תָשׁוּב	μὴ ἐπιστρέψῃς
1 Kr 13,10	וְלֹא-תָשָׁב	οὐκ ἀνέστρεψεν
1 Kr 13,16	לְשׁוּב	ἐπιστρέψαι
1 Kr 13,17	לֹא-תָשׁוּב	μὴ ἐπιστρέψῃς
1 Kr 13,18	הִשְׁבֵּהוּ	ἐπίστρεψον
1 Kr 13,19	וַיָּשָׁב	ἐπέστρεψεν
1 Kr 13,20	הַשִּׁיבוּ	ἐπιστρέψαντα
1 Kr 13,22	וְתָשָׁב	ἐπέστρεψας
1 Kr 13,23	הַשִּׁיבוּ	ἐπέστρεψεν
1 Kr 13,26	הַשִּׁיבוּ	ὁ ἐπιστρέψας
1 Kr 13,29	וַיִּשְׁבֶּהוּ	ἐπέστρεψεν
1 Kr 13,33	לֹא-תָשָׁב	οὐκ ἐπέστρεψεν
1 Kr 13,33	וַיָּשָׁב	ἐπέστρεψεν
2 Kr 23,20	וַיָּשָׁב	ἐπεστράφη

Z uvedeného přehledu je patrné, že sloveso se v druhé části příběhu (vv. 11-32), respektive ve fázi konfrontace obou proroků (vv. 14-29) vyskytuje 9x. Zdůrazňuje tak přestoupení zákazu muži Božímu nevracet se zpět cestou,

kterou přišel (v. 9). Ve v. 29 stejné sloveso vystihuje trest za návrat - mrtvola muže Božího, nevešla do hrobu jeho otců (v. 22), ale byla vezena (vrácena) zpět.

Sloveso se v příběhu vyskytuje ve fyzickém a metaforickém významu a oba významy se prolínají. Ve fyzickém smyslu: Ve spojení s cestou - navrácení z cesty vv. 9.10.17.19.22.29. V metaforickém smyslu: Ve smyslu odvrácení od přikázané cesty - přikázání vv. 9.17.22. Král se neodvrátil od své zlé cesty - způsobu jednání, ale pokračoval v něm (v. 33).

To dává celému příběhu dojem opakovaných zvrátů a obrátů v náboženském, fyzickém, (morálním) smyslu - na pozadí téměř symetrických scén. Ve kterých vyniká drama příběhu a vnitřních proměn jeho aktérů způsobených mocí Slova Hospodinova.

Zvláště patrné je to v druhé části příběhu ve vv. 11-32 (včetně jeho naplnění 2 Kr 23,16-18), kterou je možno rozdělit do dvou paralelních serií událostí, které vykazují podobnou gradaci směrem k naplnění volání Slova Hospodinova proti oltáři, který učinil Jarobeám:

1. Starý prorok slyší zprávu svých synů o činech, které vykonal muž Boží v Bét-elu a o tom, co promluvil ke králi (13,11).
2. Mluví v reakci na zprávu (13,12)
3. Vydává příkaz svým synům osedlat mu osla (13,13)
4. Jede a nalezne muže Božího (13,14-18)
5. Muž Boží se vrací zpět, jí a pije (13,19)
6. Prorok, ke kterému se stalo Slovo Hospodinovo - mluví Slovo Hospodinovo (13,20-22)

7. Slovo Hospodinovo se naplní (13,24)

1. Starý prorok slyší zprávu mužů o mrtvole ležící na cestě (muž Boží)
a lvu stojícímu vedel té mrtvoly (13,25)
2. Mluví v reakci na zprávu (13,26)
3. Vydává příkaz svým synům osedlat mu osla (13,27)
4. Jede a nalezne tělo muže Božího (13,28)
5. Přiveze zpět mrtvolu muže Božího a nařiká nad ním (13,29-30)
6. Prorok potvrzuje Slovo Hospodinovo (13,31-32)
7. Naplnění Slova Hospodinova, dosvědčeno v 2 Kr 23,16-18.
I eschatologicky otevřeno.

Vyznačená symetrie v rámci druhé části příběhu, demonstruje zásadní proměny jednajících postav a situace - na pozadí podobných vnějších kulis³⁸². Zároveň takový způsob vyprávění (podání) zesiluje drama proměn jednajících postav.

Tato (krouživá) strategie vyprávění má svůj střed, bod obratu v „lokálním momentě,“ kdy se muž Boží, po obelhání starým prorokem (v. 18.) - vrátil zpět (וַיָּשָׁב) do Bét-elu, aby tam jedl chléb a pil vodu (v. 19.). A v této souvislosti v události Slova (וַיְהִי דְבַר־יְהוָה) v prorokově domě, u společného stolu. Jako Hospodinově reakci na návrat muže Božího a oznámení jeho neposlušnosti: „ale vrátil ses“ (וַתָּשָׁב). A vyřízení soudu (vv. 20-22).

---

³⁸² Jiná dělení příběhu: J. T. Walsh *The Context of 1 Kings XIII* str. 359; R. L. Cohn *Literary Technique in the Jeroboam Narrative* str. 33, které také nepočítají s naplněním Slova Hospodinova proti oltáři v Bét-elu v 2 Kr 23,16-18 jako součástí jednoho příběhu a paralele k naplnění Slova Hospodinova muži Božímu (1 Kr 13,24), které mu vyřídil starý prorok z Bét-elu (1 Kr 13,20-22).

Opakováním slovesa שׁוּב v příběhu 1 Kr 13 pokračuje na pozadí (kontextu) rozděleného království (Hospodinova výroku o rozdělení království 1 Kr 11,11-13.29-39) a souvisí s nově vzniklým kultem, reprezentovaným oltářem v Bét-elu (oltář). Tento oltář reprezentuje nejen Jarobeámův modlářský kult ale také kultické rozdělení Izraele, přestože kultická jednota Izraele nepřestala a je potvrzována jak proroky Achijášem, Šemajášem, mužem Božím tak zaslíbeným králem Jošijášem (1 Kr 13,2).

3) Sloveso שׁוּב a oltář v Bét-elu, který učinil Jarobeám:

Z dosavadního výkladu je zřejmé, že základní téma příběhu 1 Kr 13 je volání muže Božího proti oltáři v Bét-elu (1 Kr 13,2), který učinil Jarobeám (1 Kr 12,33) a naplnění tohoto volání v jeho závěru (2 Kr 23,16-18). Vše, co v příběhu nastane, včetně prorocké konfrontace v jeho druhé části (1 Kr 13,11-32) je rozpoutáno právě voláním muže Božího proti tomuto oltáři. V této rovině, ve vztahu k oltáři, sloveso שׁוּב vystihuje pokusy zvrátit toto volání, a zároveň platnost (nevratnost) tohoto volání.

a) Sloveso שׁוּב vystihuje pokusy zvrátit soudní výrok, provolaný mužem Božím, proti oltáři v Bét-elu (v. 4.), který též reprezentuje náboženskou nezávislost severu. Tyto pokusy jsou vpsledu koncentrovány do (vymyšleného) imperativu: „Vrať ho!“ הַשְׁבֵהוּ (v. 18).

b) Zároveň sloveso tlumočí platnost (nevratnost) Slova Hospodinova proti oltáři v Bét-elu. Což je demonstrováno v případě královy ruky. Král, který vztáhl svou ruku proti muži Božímu, když uslyšel jeho slovo proti oltáři v Bét-elu - nemohl svou ruku přitáhnout k sobě (לֹא יָכַל לְהַשִּׁיבָהּ אֵלָיו). Mohl tak

učinit až na přímluvu muže Božího. A v případě návratu muže Božího zpět jinou cestou, než tou, kterou do Bét-el přišel (vv. 9n).

Dále sloveso vystihuje platnost Slova Hospodinova v samotné postavě a údělu muže Božího. Vrácen byl muž Boží (1 Kr 13,19.29), vrátil se král ke své zlé cestě (1 Kr 13,33), ale nebyla vrácena zvěst, kterou v moci Slova Hospodinova (יְהוָה) muž Boží proti oltáři provolal (v. 32).

שוב, הלך a הָרָדוּ v 1 Kr 13 a v širším biblickém kontextu.

V příběhu 1 Kr 13 hrají zásadní roli slovesa שׁוּב a הָלַךְ a substantivum הָרָדוּ. Ve způsobu užití zmíněných sloves a substantiva je také obsažen varovný motiv opuštění, odvrácení se od Hospodinovy cesty, přikázání a v důsledku toho opuštění země.

Jak bylo v předešlé exegezi uvedeno, Jarobeámův hřích a nekajícnost (1Kr 13,33) se stal paradigmatem jednání následujících severoizraelských králů, které vedlo k vystěhování Izraele (1 Kr 14,15-16; 2 Kr 17,21; 2Kr 23,15.19).

V poznámce č. 197 jsem poukázal na souvislost slovesa³⁸³ שׁוּב a substantiva הָרָדוּ v přikázání nevracet se zpět cestou, kterou muž Boží do Bét-elu přišel (1 Kr 13,9) - se zákazem nevracet se zpět cestou do Egypta, místa modloslužby (Dt 17,16).

Deuteronomium často popisuje poslušnost Hospodinových přikázání spojením: „Chodit cestou, kterou přikázal Hospodin“ (5,33; 9,12.16; 11,28). Zároveň v Dt (jako v 1Kr 11,38; 13,9.17.22.33) se pojí oba významy slovesa, fyzický a metaforický, opakováním odkazů na cestu Izraele mezi Egyptem a moábskými pláněmi (Dt 1,2.19.22.31.33.40.). Oba významy (způsoby) jsou integrovány. Izrael přichází cestou z Egypta do zaslíbené země, ale cesta / způsob vejít do země, její dosažení (dobyť) a přebývání je - cesta poslušnosti

---

³⁸³ Sloveso שׁוּב představuje motivy odvrácení se od Hospodinova přikázání, návrat (pokání), návrat z exilu, k smlouvě. Viz W. L. Holladay The Root ŠUBH in The Old Testament str.146nn zvl. užití slovesa v knize Jeremjáš. § 29 str. 128-139.

Slova, přikázání (Dt 30,15-20 aj). Když se Izrael odvrátí od Hospodinových přikázání, je na cestě ven ze zaslíbené země.

Když se muž Boží vrací zpět do Bét-elu (v. 19.), od přikázané cesty (vv. 22.26.), je na cestě k vlastní smrti (v. 24.), do hrobu, který nepatří jeho otcům (v. 22.30.), do „cizí“ země.

Cesta zpět, do Bét-elu je svým způsobem cesta do „exilu.“ Zkušenost (příběh) muže Božího tak slouží jako varování králi Jarobeámovi. Když odmítne odvrátit se od své zlé cesty, povede to nejen k záhubě jeho domu (1 Kr 13,34; 14,10n.14.), ale vede tak Izrael ze země zaslíbené do zajetí (1 Kr 14,15n; 2 Kr 17,21-23).

Také já jsem prorok jako ty 1 Kr 13,18

Příběh 1 Kr 13 hraje důležitou roli v problematice pravdivého a lživého proroka a jeho poselství. Tato problematika v příběhu vrcholí ve v. 18:

וַיֹּאמֶר לוֹ גַם־אֲנִי נְבִיא כְּמוֹךָ וּמִלֶּאךָ דִּבֶּר אֵלַי בְּדֶבַר יְהוָה לֵאמֹר
הֲשִׁבֵהוּ אִתָּךְ אֶל־בֵּיתְךָ וַיֹּאכֵל לֶחֶם וַיִּשְׁתַּ מַּיִם
כַּחַשׁ לוֹ:

A řekl mu: „Také já jsem prorok jako ty a anděl (posel) promluvil ke mně slovem Hospodinovým řka: Vrať ho s sebou do domu tvého a bude jíst chléb a pít vodu.“ Zapíral mu.

V této výpovědi starého proroka z Bét-elu k muži Božímu se nachází jeden z vrcholů příběhu. Konfrontace starého proroka s mužem Božím a jeho úsilí jej přivést zpět do Bét-elu zde vrcholí. Zároveň je v tomto prohlášení obsaženo jádro problematiky pravdivého a lživého proroka a proroctví.

Nezvyklé ba podezřelé je již samo „načasování“ okamžiku, kdy se starý prorok muži Božímu představuje, včetně zvěstování vymyšleného příkazu vrátit muže Božího zpět. Což nastalo až po odmítnutí předchozího pokusu muže Božího přivést zpět do Bét-elu (vv. 15-17).

Muž Boží je tak nyní postaven před skutečnost „nového“ Hospodinova výroku a musí se rozhodovat. Zda zůstane poslušný původnímu Hospodinovu přikázání (trojí Hospodinův příkaz), nebo uposlechne slov starého proroka a vrátí se s ním zpět do Bét-elu.

Proti sobě tu stojí:

Vyznání muže Božího o trojím, bezprostředním (osobním) Hospodinově příkazu (nejíst tam chléb ani pít vodu a nevrátit se cestou po níž přišel) - ukotvené:

כִּי־כֵן צָוָה אֱלֹהֵי בְרִבְרַי יְהוָה v. 9.

כִּי־דִבַּר אֵלַי בְּרִבְרַי יְהוָה v. 17.

Slovo starého proroka příkazující návrat - ukotvené:

וּמִלְאָךְ דִּבַּר אֵלַי בְּרִבְרַי יְהוָה v. 18.

Starý prorok:- Navazuje na předchozí výpověď (vyznání) muže Božího ve v. 17:

כִּי־דִבַּר אֵלַי בְּרִבְרַי יְהוָה

Svůj vymyšlený výrok formuluje téměř totožně jako muž Boží. Užívá také formuli בְּרִבְרַי יְהוָה

Pouze mezi sebe a vyřízené poselství vsunuje posla, který k němu promluvil:

וּמִלְאָךְ דִּבַּר אֵלַי בְּרִבְרַי יְהוָה

- Navazuje na předchozí vyznání muže Božího o nemožnosti návratu zpět a mění imperfektum slovesa שׁוּב zmíněné mužem Božím ve vv. 9.17. (לֹא תָשׁוּב). A vymyšlený pokyn kryje klíčovou vazbou, na kterou se muž Boží odvolává (הִשְׁבַּחְוּ). Ovšem v případě muže Božího a starého proroka ve vztahu k této vazbě je velký rozdíl: starý prorok nebyl jejím přímým příjemcem, jako muž Boží, ale přijal ji zprostředkovaně skrze posla (מִלְאָךְ), který k němu (touto mocí) promluvil.

Vypravěč po přímé řeči (výroku) starého proroka připojí komentář: Zapíral mu (כָּחַשׁ לוֹ). Tím je jasně řečeno, jak má posluchač³⁸⁴ výroku starého proroka a (tím) celé konfrontaci obou proroků rozumět.³⁸⁵ Vynechání tohoto komentáře jako (pozdější) glossy, jak někteří navrhují,³⁸⁶ by dalo vznik teologickým otázkám, typu jestli Hospodin aktuálně promluvil skrze anděla ke starému proroku aj.

Z reakce muže Božího na výzvu starého proroka k návratu je patrné, že reference na posla, anděla jako prostředkovatele Slova Hospodinova (יְהוָה בְּדַבָּר) byla pro muže Božího dostatečná záruka o inspirovanosti poselství, aby se se starým prorokem (poslušně, beze slova) vrátil do Bét-elu, do jeho domu. A jedl a pil tam.

Otázka přiměřená situaci je: Co měl muž Boží učinit, jak rozpoznat³⁸⁷ nepravdivé, vymyšlené proroctví, „slovo Hospodinovo“, aby se nestal neposlušným mluvčím, který se „vzepřel rozkazu Hospodinovu“?

---

³⁸⁴ V příběhu je tak rozlišena rovina komunikace vyprávění versus interní svět příběhu.

³⁸⁵ We have only one glimpse into the heart of a character in the story and it occurs precisely at the turning point: „He lied to him“. J. K. Mead *Kings And Prophets, Donkeys And Lions: Dramatic Shape And Deuteronomistic Rhetoric in 1 Kings XIII* str. 199. Otázkou je zda-li povědění „Lhal mu“ je opravdu „glimpse into the heart“, neboť v textu příběhu nejsme informováni o tom, proč starý prorok lhal?

³⁸⁶ De Vries, Walsh aj.

³⁸⁷ „Given the fact that the old prophet appeared from the direction of Bethel and began by verifying his identity – „Are you the man of God who came from Judah?“ (1 Kr 13,14) – the man of God could conclude that the invitation to return to the prophet’s house and „have something to eat“ (1 Kr 13,15) is not a spontaneous gesture of hospitality extended to a chance wayfarer but is intended specifically for him. This realization should have sharpened his awareness of the possibility that someone who was harmed by his prophecy (he might even be fulfilling a royal commission) might be trying to entrap him.“ U. Simon *Reading Prophetic Narratives* str. 142.

V příběhu se jako refrén ozývají Hospodinova přikázání (וַיִּצְוֶה vv. 9.21. מִצְוָה v. 21.), od kterých jej starý prorok odvedl.

Příběh tak připomíná měřítko poslušnosti „přikázání Hospodina jeho Boha,“ od něhož (samozvaný) prorok,³⁸⁸ který nebyl poslán, muže Božího odvádí³⁸⁹ a odvedl (viz níže Dt 13,6). A zároveň ukazuje, že ve službě Slova Hospodinova platí především přesná poslušnost i v malých věcech.

Podobná situace v jaké je muž Boží nastala v případě konfrontace zvěsti proroka Jeremiáše³⁹⁰ se zvěstí proroka Chananjáše v Jer 28.

Prorok Jeremjáš na odlišné poselství proroka Chananjáše řekne své amen³⁹¹ (28,6). Chananjášovo poselství je asi i jemu blízké, i když je jiné, než které sám ohlašuje. Je zřejmé (pro posluchače a snad i pro oba proroky), že jeden z nich se buď mýlí, nebo podlehl klamu, či přímo lže. Nebo je prorokem, kterého

---

³⁸⁸ W. Gross: „ 1 Kings 13 is about false prophecy. The main theme is obedience and disobedience“ (Lying prophet and Disobedient Man of God str. 108) D. W. Van Winkle: .. the criterion of obedience to the commandments of Yahweh would have helped the Man of God to discern, that the message of the old prophet was false“ 1 Kings XIII True And False Prophecy str. 40. Podobně D. Vries 1 Kings.

³⁸⁹ „The great tests arise from lying prophets, from wolfish bishops and priests, pastors and preachers.“ Leithart 1 & 2 Kings str. 100. J. Calvin po pojednání k Iz 56,10-11; Jer 6,13; 14,14; Ez 22,25-28; Sf 3,4 pokračuje: „Kromě toho tolikrát bylo předpověděno Kristem i jeho apoštoly, že od pastýřů hrozí církvi nejvyšší nebezpečí (Mat 24,11; Skutk. 20,29n; 2 Tessel 2,3n; 1 Tim 4,1n; 2 Tim. 3,1n; 4,3; 2 Pt 2,1n).“ Instituce Učení křesťanského náboženství str. 272-273. Přeložil, úvodem a poznámkami opatřil F. M. Dobiáš, Praha 1951.

³⁹⁰ Další motiv, který spojuje 1 Kr 13 a Jer 28 se dá nazvat: Zrušené znamení Božího Slova vede k novému (zesílenému) znamení. Když starý prorok z Bétel podvede svého kolegu z Judska, se záměrem zrušit Hospodinovo Slovo (soud), zrušením znamení (neposlušný muž Boží), nastane zesílení znamení: muž Boží je usmrcen (lev, osel) starý prorok zabaven do služby Slovu, které chtěl změnit. Podobně Jer 36,28-32. Když Chananjáš zlomí jho, které nosí Jeremiáš na své šíji, znamená tento čin útok na zvěst, kterou Jeremiáš ztělesňuje a vede k zesílení (místo jařma dřevěného, jařmo železné), včetně smrti proroka Chananjáše.

³⁹¹ Viz často opomíjené první amen proroka Jeremjáše v 11,5.

posílá Hospodin na oklamání (viz 1 Kr 22,20nn srov. Ez 14,9; Jer 20,7). Proti Chananjášovu poselství nemá žádný argument. V tu chvíli ani on neví, jestli je Chananjášovo poselství pravdivé. Hospodin změnil své rozhodnutí, jemu to nezjevil? Ani on sám pro sebe nemá neklamné měřítko proroka (srov. 1 Kor 2,15; 14,32). Co však v této chvíli a situaci Jeremjáš udělá, je to, že sebe i posluchače odkáže na tradici. Většina dosavadních proroků přinášela zneklidňující poselství soudu. Jeremjáš je tedy ve shodě s touto prorockou tradicí. Na proroka, který vyhláší pokoj, je třeba přiložit měřítko, uvedené v Dt 18,20n (viz níže). Splní-li se jeho slovo, poslal jej vskutku Hospodin. Jeremjáš se však na rozdíl od muže Božího z Judska, drží svého původního zadání a odchází svou cestou **וַיֵּלֶךְ יִרְמְיָהּ הַנְּבִיא לְדַרְכּוֹ** (Jer 28,11).

Teprve až nové, čerstvé Slovo Hospodinovo, na které musí prorok čekat, ukáže pravdu (Jer 28,12nn).

Spor byl tedy vyhrocen: slovo proti slovu, prorok proti proroku. Na místě je tedy otázka, zda je nějaké kritérium, jímž lze měřit a poznávat proroka?

Exkurz: Kritérium proroka

Otázku³⁹² poznání pravého / falešného prorocství (kritéria) pojednává řada biblických oddílů, zejména texty deuteronomistické, které jsou i pro náš oddíl a jeho kontext podstatné. Uvádím nejdůležitější z nich.

„Kdyby povstal ve tvém středu prorok nebo někdo, kdo hádá ze snů, a nabídl ti znamení nebo zázrak, i kdyby se dostavilo to znamení nebo ten zázrak, o němž mluvil, když říkal: „Pojďme za jinými bohy“, které jsi neznal, „a služme jim“, neuposlechněš slov takového proroka nebo toho, kdo hádá ze snů. To vás zkouší Hospodin, váš Bůh, aby poznal, zda milujete Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší. Hospodina, svého Boha, budete následovat a jeho se budete bát, budete dbát na jeho přijízání a poslouchat ho, jemu budete sloužit a k němu se přimknete. Avšak takový prorok nebo ten, kdo hádá ze snů, bude usmrcen, protože přemlouval k odpadnutí od Hospodina, vašeho Boha, která vás vyvedl z egyptské země a vykoupil tě z domu otroctví. Chtěl tě svést³⁹³ z cesty, po které ti Hospodin, tvůj Bůh, přikázal chodit. I odstraníš zlo ze svého středu.“ (Dt 13,2-6 dle překladu ČEP).

Z výše uvedeného textu vyplývá: Hospodin je váš jediný Bůh, jeho příkazy a jeho hlas budete poslouchat a kdokoli od Hospodina odvádí a svádí k službě jinému bohu, je prorok, kterému se nesmí naslouchat. Bylo asi nutné toto měřítko přinést, když v Izraeli i v Judsku bylo často akutní nebezpečí spojovat službu Hospodinu se službou jiným bohům, především Bálovi (srov. Jer 2,8). Ovšem podobný případ v tak jasné formulaci je poznatelný snadno. Paradoxně

---

³⁹² Viz shrnutí současné diskuze této problematiky in: J Hoblík Proroci, jejich slova a jejich svět v kapitole: Spor o profétii str. 483-489.

³⁹³ לְהַדְרִיחַ מִן־הָאָרֶץ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בָּהּ srov. 2 Kr 17,21.

by se mohlo použít proti Jeremjášovi, neboť výzva sloužit Babylóňanům mohla být také vykládána jako svádění k službě babylonským božstvům (Jer 27,12).

2. „Avšak prorok, který by opovážlivě mluvil mým jménem něco, co jsem mu mluvit nepřikázal, nebo který by mluvil jménem jiných bohů, takový prorok zemře“ (Dt 18,20 překlad podle ČEP)³⁹⁴.

Druhá část (v. 20b) je samozřejmá: mluvit jménem jiných bohů, z jejich pověření, z jejich inspirace - to je vlastně jen obměna Dt 13,2-6.

První část (v. 20a) je závažnější: jde o opovážlivé, svévolné mluvení, jež se Hospodinova jména dovolávalo či o mluvení bez příkazu, mluvení vlastních nápadů a přání, myšlenek. Kdo je však rozhodčím, zda jde o opovážlivost? Kde je důkaz či evidence, kdo mluví jménem Hospodinovým, z jeho příkazu, podle jeho povolání a kdo opovážlivě, svévolně?

Je jisté, že v pojmu קרי je skryt motiv přestoupení určitých pravidel (zvláště v žalmech Ž 119,51.69.78.85.122), třeba zákona - poučení, která vyhlášoval kněz v Hospodinově službě (ex cathedra) Dt 17,12. Rozhodnutí je tedy vloženo do rukou či do úst pověřeného kněze či soudce, který nemluví a nerozhoduje sám podle svého vědomí a svědomí. I on je pod dohledem, pod normou, pod měřítkem.

A pak citované místo Dt mluví o právních případech, kdy je možno vyšetřovat a dotazovat se po skutkové podstatě. A úsudek, právní nález, vyhlásí kněz či soudce ve svatyni jako konečný, rozhodující Hospodinův výrok, který nepodléhá žádné normě, žádným právním zvyklostem ani tradicím. Ovšem

---

³⁹⁴ K uváděným místům v Dt 18,20-22 viz M. Prudký „Jak poznáme to slovo, co nemluvil Hospodin? K výkladu a interpretaci starozákonní perikopy Dt 18,15-22“ in P. Pokorný Hermeneutika jako teorie porozumění str. 381-399.

v případě proroka je situace jiná: prorok i proroci se dovolávali Hospodinova jména, vyhlašovali jeho výrok. A nikdo z nich nemá po ruce žádné průkazné pověření, jež by přesvědčovalo, žádný důkaz, který by umlčoval všechny námitky a výhrady. Prorocké slovo často překračuje (přestupuje?) běžná pravidla, zvyklosti a tradice, takže je mnozí mohou pokládat za opovážlivé, svévolné.

3. „V srdci si asi říkáš: „Jak poznáme slovo, které Hospodin nepromluvil?“ Nuže, promluví-li prorok jménem Hospodinovým a věc³⁹⁵ se nestane a nesplní, nepromluvil to slovo Hospodin. Opovážlivě je mluvil ten prorok sám; nelekej se toho.“ (Dt 18,21n dle překladu ČEP).

Poslání proroka a pravdivost jeho slova ověřuje výsledek: Slovo se uskuteční, ohlášená událost se stane. Tohoto, v určité charakteristické obměně, se dovolával i Jeremjáš ve sporu s Chananjášem. Měřil jím proroky, kteří vyhlašují pokoj, zatímco proroci „kteří prorokovali o četných zemích a proti velkým královstvím o válce a zlu a moru“ jsou jakoby vyňati, jakoby tímto zlověstným poselstvím byli legitimováni a nepodléhali dalšímu ověření (Jer 28,8n)³⁹⁶. Je to měřítko průkazné, srozumitelné a logické, pokud je vztáhneme na proroctví, ukazující do budoucnosti a nevyžadující odpovědné rozhodnutí už nyní. Tedy proroctví, kdy je možno počítat s odkladem a rozhodovat se až po ověření. Podobné měřítko pragmaticky klade Gamaliel na při apoštolů (Sk 5,34-39).

Ovšem jen zřídka lze tohoto měřítko použít, protože jen zřídka proroctvím znamená prostou věštbu, která se má uskutečnit v čase a která nevyžaduje nic

---

³⁹⁵ הַדְּבָרִים slovo, děj, věc, případ, sdělení.

³⁹⁶ Srov. pohled M. J. De Jonga, který právem uvedené místo vykládá především v rámci knihy Jer a polemizuje s vykladači, kteří se při výkladu opírají o Dt 18. In: The Fallacy of True and False in Prophecy Illustrated by Jer 28:8-9. Journal of Hebrew Scriptures Volume 12, Article 10, 2012.

než vyčkávat. Většinou prorokovo slovo vybízí k neodkladnému rozhodnutí, k určitému postoji a jednání.³⁹⁷ Nelze čekat, až jak to dopadne. Slovo je výzva. A zde ono měřítko selhává. Nelze je použít. Ani tehdy ne, je-li slovo provázeno prorockým znamením. Kde tedy najít jistotu, oč se opřít, nač se odvolat?

Tak by měřítkem, na něž se Jeremjáš odvolává, bylo zlověstné poselství. Je nápadné, že v poselství proroků tento důraz převládá. Tak král Achab charakterizuje Míkajáše: „...neprorokuje mi nic dobrého, nýbrž jen zlo“ (1 Kr 22,8). Vystihl důležitou, téměř základní funkci prorocství. Proroci nejsou věštcí, ale „vidoucí“,³⁹⁸ kteří vidí hlouběji, přesněji a dál díky tomu, že jsou seznámeni s tajemstvím Hospodinovy rady (Am 3,7; Jer 23,18.22.) - a to znamená, že jsou posláni ohlašovat „rok“ (Jer 11,23; 23,12; 48,44), vyhlášovat „výrok,“ volat na soud, mluvit o krizi, do níž vede Hospodinův pohled, jeho Slovo.

Ovšem prorocké slovo je určité, pronesené do určité doby, prostředí. Je to nejen vyhlášení soudu, ale také konce soudu, začátek nového věku. A to není závislé na analýze situace, do níž prorok mluví. Takže ani toto měřítko není konečné a rozhodující. Ani Jeremjáš jím neměří s konečnou platností Chananjáše, jen je připomíná, aniž by jím sám získal jistotu bez pochybností. Otázka i po něj v této chvíli zůstala bez odpovědi. I Nový Zákon na tutéž otázku hledá odpověď a přináší měřítko,³⁹⁹ či vysvětluje měřítko, známá už ve Starém Zákoně, zvláště ono základní, jímž je vyznání, konfese přijatá církví, sborem: Ježíš je Kristus (Mk 8,29); Ježíš je Pán (1 Kor 12,3); Ježíš je Syn Boží přišlý v těle (1 J 4,2; Zj 19,10), dogmata i kánon Starého a Nového Zákona jako měřítko víry

---

³⁹⁷ Tak tomu bylo i ve sporu Jeremjáše s Chananjášem a proroky: slovo vybízí k rozhodnutí - buď do boje proti babylóňanům nebo se jim poddat.

³⁹⁸ Viz 1 S 9,9.

³⁹⁹ Viz Disertační práci P. Krynského: Raně křesťanská profetie a její hodnocení novozákonní církví, Praha 2004.

(2 Tm 3,16; 1 Tes 5,20-22; 1 Kor 14,29-32; Gal 1,8n). Ona měřítko jsou vposledu pokusy se k odpovědi přiblížit.

Pro úplnost je třeba zmínit ještě jedno měřítko, ve SZ výslovně nezmíněné, i když by se dalo i tam formulovat: měřítko ovoce. Zachycené v novozákonním varování před falešnými proroky v kázání na hoře (Mt 7,15-20).

I v Jeremjášově sporu se ozve konstatování, jež je obžalobou: Jeruzalémští proroci cizoloží a neustále klamou (Jer 23,14 srov. 29,23). Je však nápadné, jak zřídka tohoto měřítko Jeremjáš užívá⁴⁰⁰. Byl si asi vědom jeho neprůkaznosti a dvojznačnosti. I novozákonní varování ví o tom, že oni falešní proroci přicházejí v rouchu ovčím. To co je na nich vidět (i slyšet) je k nerozeznání od ovčí.

Je tedy ona otázka bez odpovědi? Odpověď dává, i proroku v rozpacích, jen sám Hospodin! (Jer 28,12nn). „Kdo je z Boha, slyší Boží řeč“ (J 8,47); „Moje ovce slyší můj hlas a já je znám, jdou za mnou“ (J 10,27 srov. vv. 4n; 1 J 4,6). „Duch pravdy, vás uvede do veškeré pravdy“ (J 16,13). To je smysl onoho vnitřního svědectví Ducha svatého (Testimonium Spiritus sancti internum)⁴⁰¹.

---

⁴⁰⁰ Viz charakteristiku (falešných) proroků, jejich „teologie“ s kterými je Jeremjáš ve sporu:
1. Původ „zjevení“: sny (Jer 23,26; 29,8); vlastní srdce (Jer 14,14; 17,9n; 23,26); kradená prorocká slova (Jer 23,30); teologické koncepce, tradice, které zastávali (chrám, smlouva, král Jer 28,3n)
2. Chamtivost, klamání, cizoložství (Jer 6,13; 8,10); posilování ve zlém (Jer 23,14); sebedůvěra, „jistota“ Hospodinova promluvení k nim (Jer 23,17.31n); zvěstování v Hospodinově jménu (Jer 14,15; 23,25; 27,15; 28,2.11; 29,21); přizpůsobení zvěstování náladám a přáním posluchačů (Jer 5,31; 32,31-35).
3. Citace proroků (Jer 2,26n; 6,14; 8,11; 14,13n; 23m,17.25.31.34.38; 26,8n.11; 27,9.14.16; 28,2-4.11; 29,24-28).

⁴⁰¹ Viz k tomu: H. G. Pöhlmann Kompendium evangelické dogmatiky str 51.65, Mlýn 2002.

Základní situace v příběhu 1 Kr 13,1-32

Příběh 1 Kr 13, zahájený voláním muže Božího proti bételskému oltáři obsahuje základní situace a motivy prorocké služby. V jeho druhé části (vv. 11-32) je poprvé dosvědčena konfrontace dvou proroků, jejichž poselství se zásadně liší a kteří se přesto dovolávají jeho inspirovanosti.

V příběhu jsou obsaženy následující motivy:

a) Muž Boží (služebník Slova) před králem:

Který, když slyší Boží Slovo:

- Chce jeho zvěstovatele uvěznit (v. 4. srov. též Achab-Elijáš 1 Kr 17.18.21; Achab-nejmenovaný prorok 1 Kr 20,35nn; Achab-Micheáš 1 Kr 22,26n; Sidkijáš-Jeremjáš Jer 38,5n)
- Je (okamžitě) potrestán (v. 4. srov. též 2 Pa 26,16-23)
- Za něhož se služebník Slova přimlouvá (v. 6. srov. též Abraham Gn 20,7; Jeremiáš 37,3)
- Který nabízí služebníku Slova odměnu (v. 7. srov. též Balák-Bileám (Nu 22,18; 24,11)

b) Muž Boží před opozičním prorokem, který:

- Muže Božího zve do domu (v. 15.)
- Vymýšlí boží slovo (v. 18.), přináší jiné, vlastní poselství, mluví svévolně (Dt 18,20) a odvolává se přitom na Hospodinovo promluvení (Jer 28; 14,13n; 23,16nn aj.)

c) Odpovědnost muže Božího za svěřené Slovo:

- Prikázaný způsob chování během vyřizování Slova (nejíst, nepít na tomto místě, nevracet se cestou, kterou přišel) 1 Kr 13,8n.16n.21n.26.

Základní vazba (בְּדִבְרֵי יְהוָה) obsahuje zvěst jak pro oltář v Bét-elu tak pro zvěstovatele, jednání muže Božího (Jer 1,17; Ez 3,18; 33,6 aj.)

d) Proměna obou postav, jejich rolí:

Z poslušného služebníka Slova se stal neposlušný, když:

- Se vzepřel ústům Hospodina (מִרִּיתִי פִי יְהוָה) vv. 21.26

- Nestřežil (לֹא שָׁמַרְתָּ) to přikázání (הַמִּצְוָה), které přikázal jemu (צִוִּיתִי)

Hospodin, jeho Bůh (vv. 21n viz Dt 5,31-33). Ale vrátil se, jedl chléb, pil vodu na místě, o němž mu řekl Hospodin, nebudeš jíst chléb a nebudeš pít vodu a nevrátíš se tam. Opakování slov a frází pro Boží přikázání a motiv

(ne)poslušnosti, hraje v příběhu a jeho struktuře důležitou roli. K tomu viz vv.

9.17. kde se muž Boží odvolává na přikázané Slovo (דִּבְרֵי) nejíst, nepít, nevrátit se zpět cestou, kterou přišel.

Z toho, který lhal, se stal pravdivý služebník, když:

- Se k němu stalo Slovo (v. 20b.)

- Který vyřídí soud neposlušnému muži Božímu (vv. 21n)

- Který pokračuje ve zvěstování poselství, které muž Boží vyhlásil (vv. 2.32.

srov. též Nu 22n proměna pohanského věštce v Hospodinova mluvčího).

Uvedený přehled ukazuje, že příběh v 1 Kr 13 obsahuje nejen motivy a situace, které jsou téměř typické v biblickém svědectví ohledně složitosti prorockého povolání a služby, a které se objevují nejen v královských knihách. 1 Kr 13 obsahuje také situace a motivy spojené právě s problematikou pravdivého a lživého poselství, které se v dalším (následném) biblickém svědectví tohoto žánru opakují a rozvíjejí viz níže.

Prorocký syn a Slovo Hospodinovo 1 Kr 20,35-36

Podobná konfrontace dvou proroků (v prorockém společenství) ve vztahu k moci „Slova Hospodinova“ (בְּדִבְרֵי יְהוָה) a jeho ne-poslušnosti, která se stala v 1 Kr 13,11-32 se odehraje v příběhu vyprávěném v 1 Kr 20,35-36.

Kontext⁴⁰² 1 Kr 20,35-36:

- 1 Kr 20,1- 22,40 Achabův příběh
  - 1 Kr 20,1-34 Achabova válka s Aramejci
  - 1 Kr 20,1-22 Aramejský vpád odražen (setuma)
  - 1 Kr 20,23-25 Návrh Aramejců bojovat s Izraelem na rovině (petucha)
  - 1 Kr 20,26-30 Porážka Aramejců u Afeku (setuma)
  - 1 Kr 20,31-34 Achabova smlouva s Ben-hadadem (setuma)
  - 1 Kr 20,35-43 Prorocké odsouzení Achaba (petucha)
-
- 1 Kr 21 Vinice Nábota Jizreelského

Verše 1 Kr 20,35-36 jsou součástí oddílků 1 Kr 20,35 - 43 ve kterém jde o prorocké odsouzení krále Achaba - v rámci prorockého podobenství (příběhu), ve kterém je připomenuto a odsouzeno Achabovo jednání s aramejským králem Ben-Hadadem.

---

⁴⁰² LXX má jiné řazení posledních třech kapitol 1 Kr. Po kapitolách 17-19 zařazuje kap. 21. a za kapitolou 20. řadí 22.

Obsah oddílu 20,35-43 lze rozdělit na dvě části:

- a) 20,35-37 příprava proroka na vyřízení poselství
- b) 20,38-43 setkání s králem a vyřízení poselství

Vlastní překlad, překlady a výklad:

35. A muž jeden ze synů těch proroků řekl druhovi svému Slovem

Hospodinovým: Zbij mě prosím!

Ale odmítl ten muž, aby ho zbil.

Nejmenovaný muž⁴⁰³ - prorocký syn⁴⁰⁴ - Slovem Hospodinovým (יְהוָה) (בְּדַבַּר) prosí svého druha, aby ho zbil (הַכֵּינִי נָא). Aniž udává vysvětlení své

---

⁴⁰³ וַיִּבְרֵא אִישׁ אֶחָד srov. stejný úvod prorockého příběhu v 1 Kr 13,11: וַיִּבְרֵא אִישׁ אֶחָד

⁴⁰⁴ Synové proroků בְּנֵי הַנְּבִיאִים zde zmínění ve SZ poprvé. LXX ὁ υἱὸς τῶν προφητῶν; ČEP proroctví žáci; KB synů prorockých; JB bratří proroků.

Exkurz: Synové proroků: Ve SZ se toto označení vyskytuje 11x: 1 Kr 20,35; 2 Kr 2,3.5.7.15; 4,1.38(2x); 5,22; 6,1; 9,1. Proroci seskupení kolem některých tradičních míst (Bét-el 2 Kr 2,3 Efrajimské pohoří 2 Kr 5,22 Jericho 2 Kr 2,5.7.15 Gilgál 2 Kr 4,38), kolem proroka (2 Kr 4,1 6,1 9,1.4) srov. 1 Kr 18,4.13. Z uvedených míst (kromě prvního výskytu v rámci Elijášovského cyklu) se toto označení vyskytuje ve vztahu k Elíšovi, v místech kde jsou proslulé svatyně (Bét-el, Jericho, Gilgál, Jordán). O jejich vztazích několik podrobností: Sedí před prorokem (לְפָנָיו), což naznačuje postoj, polohu žáka a učitele, otce a syna (2 Kr 4,38; 6,1 srov. 2 Kr 6,32; Ez 8,1; 14,1; 20,1; 33,31) - učí se u / od něho a pokračují v tradicích, které on zastával. Otcem nazývá Eliša Elijáše při jeho odchodu 2 Kr 2,1 a později král Joáš při smrti Elíši v 2 Kr 13,14 srov. také 6,21. I jinde nezazní toto oslovení od prorockých žáků, je zřejmé, že postava proroka (Elíši) byla ve vztahu k prorockým žákům, jako otce k synům srov. 1 Kor 4,15n; Fm 10. Srov. také oslovení, vztah navozený knihou Př ke svému čtenáři pověděním: Můj synu 2,1; 3,1.21; 4,10.20; 5,1; 6,1; 7,1 podobně i Ž 45,11. Jsou to tedy prorocké školy, jejichž příslušníci mohli být ženatí a mít svou rodinu (2 Kr 4,1nn srov. 1 Kor 9,5). Snad měli nějaká znamení na obličejí, na čele jak naznačuje tento oddíl ve vv. 38. 41. Zřejmě nebyly omezeny na dobu Elíšovu. Amos do takové školy nepatřil 7,14, sám označení prorok odmítal. Je to náznak, že toto označení bylo užíváno především v severním Izraeli, jak naznačuje (téměř) důsledné rozlišování muže Božího z Judska a proroka z Bét-el v 1 Kr 13? Tomu by nasvědčovalo i to, že z judských proroků jsou tak označeni až pozdější proroci Ab 1,1; Ag 1,1.12; 2,1.10; Za 1,1.7. Královské knihy znají

žádosti, ani nenaznačuje, že se tak děje Slovem Hospodinovým. Oslovený prorocký syn odmítl⁴⁰⁵ svého druha zbit.

36. A řekl mu: „Protože jsi neposlechl hlasu Hospodina hle, ty odcházíš ode mne a ubije tě ten lev.“

A odešel od něho a našel ho ten lev a ubil ho.

Když je prorocký syn odmítnut vynáší nad neposlušným druhem soud: Protože jsi neuposlechl hlasu Hospodina hle, odcházíš ode mne (מֵאַחֵרַי) a ubije tě (הַכֶּדֶה) lev. Když od něho (מֵאַחֲזָלוֹ) jeho druh odejde, oznámený lev jej najde (וַיִּמְצְאוּהוּ) a ubije (וַיִּכֶהוּ).⁴⁰⁶

Prorocký syn, který odmítl zbit (נִכְה) svého druha - je zbit, ubit (נִכְה) lvem.

---

jen tři judské proroky, na dvoře Davidově Gád, Nátán a Izajáš. Ostatní proroci, tam jmenovaní, jsou ze severního Israele (Achijáš, Jehú, Elijáš, Elíša, Jonáš). Knihy Pa jako by chtěli tento nedostatek napravit a připomínají ještě další tři jména judských proroků Šemajáš, Iddo, Obéd. Ohledně prorockých skupin, hloučků někdy výrazně extatických (1 S 10.19), Hospodinových (1 Kr 18-22) vedle Baalových, dvorních (1 Kr 22), králových (1 Kr 22,22n). Srov. též בְּנֵי הַכֹּהֲנִים 1 Pa 9,30; Ezd 2,61; 10,18.

⁴⁰⁵ מֵאַחֵרַי pi zvláště odmítnutí Hospodinových příkazů, vzdorování, vzepření se Ex 4,23; 7,14; 10,3; 16,28; Ne 9,17; Ž 78,10; Oz 11,5; Jer 3,3; 5,3; 8,5; 9,5; 11,10.

⁴⁰⁶ Sloveso נִכְה v hi se ve vv. 35-36 ozve 4x. Dvakrát v souvislosti s prorockou prosbou aby jej jeho druh zbil (v. 35) a dvakrát v souvislosti se soudem nad neposlušným prorokem, kterého ubil lev (v. 36).

V kapitole 1 Kr 20 se sloveso ozve - 11x s různými odstíny překladu: od udeření v. 20., zbití vv. 35.36.37. až po zabití lidmi v. 29., lvem v. 36.

V obou příbězích se ozývají stejná slova a spojení:

- בְּדִבְרֵי יְהוָה - klíčové spojení příběhu v 1 Kr 13, se v královských knihách ozve jen zde v 1 Kr 20,35
- הָאֲרִיָּה - ten (ohlášený) lev, který ubil proroka, který neuposlechl (לֹא שָׁמַע) hlasu Hospodinova בְּקוֹל יְהוָה (1 Kr 20,36)
- אֲרִיָּה - lev, který usmrtil muže Božího (1 Kr 13,24a), který nestřežil (לֹא שָׁמַר) přikázání (הַמִּצְוָה), které přikázal Hospodin (1 Kr 13,21).
- מָצָא - sloveso nalézt ve spojení se lvem a jeho obětí v 1 Kr 13,24.
Rozdíl jen ve slovesu usmrcení proroka: zde נָכַח, v 1 Kr 13 מוֹת.
- אֵת - při, u, spolu částice vyjadřující společenství, blízkost viz výklad v 1 Kr 13,7n
- הֵלֵךְ - odejít, chodit 1 Kr 13,24; 20,36
- אֶצְלוֹ - vedle, stranou slovo označující blízkost, sousedství proroků

Oba příběhy obsahují podobné motivy:

- Obsahují vazbu: „Slovem Hospodinovým“ (בְּדִבְרֵי יְהוָה)
- Obsahují téma bezpodmínečné poslušnosti Slova Hospodinova.
- Proroci jsou ve vzájemném konfliktu. Jeden prorok zaviní nevědomou neposlušnost Slova (hlasu) Hospodinova druhého. Pak mu vyřídí soud pro neposlušnost Slova (hlasu) Hospodinova.
- V obou příbězích prorok, který neposlechne Slovo Hospodinovo je usmrčen lvem v důsledku své neposlušnosti (hned, když odejde od svého druha, který

mu vyřídil soud).

- Obsahují výměnu mezi dvěma (nejmenovanými) proroky.

Slovo Hospodinovo se uskuteční i přes neposlušnost jeho adresáta.

Oba příběhy (konfrontace proroků) mají podobnou stavbu:

Stavba příběhu 1 Kr 20,35-36:

Přikázání (prosba) - neposlušnost - oznámení soudu - soud.

1 Kr 20,35   1 Kr 20,36   1 Kr 20,36   1 Kr 20,36

(Od Hospodina - prostřednictvím proroka)

Struktura příběhu 1 Kr 13,11-32:

Přikázání - neposlušnost - oznámení soudu - soud

1 Kr 13,9.17   1 Kr 13,19   1 Kr 13,21n   1 Kr 13,24

(Od Hospodina - přímo)

1 Kr 13,18 - 1 Kr 13,19 - 1 Kr 13,21n - 1 Kr 13,24

(Od starého proroka)

Oba příběhy vykazují nejenom značnou podobnost (viz výše), ale také podstatné rozdíly. Tak se doplňují:

V 1 Kr 20,35 prorocký žák *neinformuje* svého kolegu, že jeho (zdvořilá [Ⓝ]) žádost, aby ho zbil, *pochází* od Hospodina. Až když (potom co) jeho kolega je neochotný, odmítne tuto (nečekanou) žádost vykonat - prorok (mluvčí Slova) ho informuje (oznámí mu), že neposlechl Hospodinův hlas (Slovo).

Vypravěč předtím uvedl to, co příjemce žádosti (prorocký syn) nevěděl. Totiž, že naléhavá žádost prorockého syna, jeho druha mu byla řečena „Slovem Hospodinovým“ בְּדִבְרֵי יְהוָה (1 Kr 20,35a).

V 1 Kr 13,18 starý prorok (záměrně) *neinformuje* muže Božího, že jeho pozvání *nepochází* od Hospodina. I když se na jeho slovo odvolává (anděl promluvil ke mně). Vypravěč uvedl to, co příjemce příkazu (muž Boží) nevěděl. Totiž, že starý prorok lže (1 Kr 13,18b).

1 Kr 20,35-36 je tak svým způsobem zrcadlový obraz a doplnění předchozího (dřívějšího) příběhu v 1 Kr 13,11-32 resp. 13,18-24 o usmrcení proroka Išem ve vztahu ke Slovu Hospodinovu a jeho ne-poslušnosti v několika důležitých aspektech:

1 Kr 13,18

Starý prorok muži Božímu vyřídil vymyšlené slovo Hospodinovo (בְּדִבְרֵי יְהוָה).

Lhal mu.

Muž Boží poslechl.

Lev vykonal soud nad prorokem, pro jeho neposlušnost původního (stále aktuálního) Slova Hospodinova (přikázání vv. 9.17).

1 Kr 20,35n

Prorok svému druhovi - vyřídil Slovo Hospodinovo (בְּדִבְרֵי יְהוָה). Neoznámil mu to.

Jeho druh (prorok) neposlechl.

Lev vykonal soud nad prorokem, pro jeho neposlušnost hlasu (Slova) Hospodinova.

V obou případech je lev nástrojem soudu nad neposlušným adresátem Slova Hospodinova.

V 1 Kr 13 muž Boží dostal příkázání přímo (nezprostředkovaně) od Hospodina (vv. 9.17). Na rozdíl od prorockého syna v 1 Kr 20, se stal neposlušným kvůli intervenci starého proroka (v. 18), který se jevil jako prostředník nového Hospodinova příkázání, které přijal prostřednictvím posla (anděl promluvil ke mně Slovem Hospodinovým). Posel, ne Hospodin, je subjekt v. 18a.⁴⁰⁷

Zmíněné paralely a rozdíly v jazyku a zápletce příběhů 1 Kr 13 a 20 ve vztahu ke Slovu Hospodinovu též nastolují otázku, co měl muž Boží udělat, když mu starý prorok oznámil (vymyšlený) příkaz (povolení) od Hospodina vrátit se s ním do jeho domu a jíst a pít tam (viz výše)?

Muž Boží byl neposlušný, protože se nedržel původního - bezprostředního zadání (příkázání) a přijal (zprostředkovaný), příkaz od starého proroka (vrátit se) jako novou (aktuální) Boží instrukci (vrátil se).

Učinil prorocký druh v 1 Kr 20 dobře, když odmítl žádost prorockého syna, aby jej zbil?

---

⁴⁰⁷ Komentář: „Zapíral mu“ (1 Kr 13,18) tak neosvětluje pouze probíhající prorockou konfrontaci mezi mužem Božím a starým prorokem ve vztahu k autentičnosti Slova Hospodinova (בְּרִבְרָה יְהוָה), na které se oba proroci odvolávají. Ale má význam i širší. Pomáhá redukovat problém vzniklý a vznikající výskytem (zvěstováním) nepravdivého slova od Hospodina. Ze stejného důvodu není „příkázání“ adresováno muži Božímu přímo ale (zprostředkovaně) proroku. Prorok se jeví pouze jako prostředník, jak v. 18a zdůrazňuje (nv). Ve skutečnosti je však oponent. Muž Boží ze své strany (pohledu) chce být poslušný Hospodinovu příkázání. Ve skutečnosti však uposlechne slova, příkaz (vrať ho s sebou!), které si prorok (oponent) vymyslel a vrátí se s ním. Tím (tak) se stal neposlušným (vzepřel se ústům Hospodinovým).

Uvedené skutečnosti ve vztahu ke Slovu Hospodinovu (בְּדִבְרֵי יְהוָה) upozorňují, že máme číst 1 Kr 13 spolu s 1 Kr 20 včetně kontextu.

Obě kapitoly jsou svědectvím o izraelském království, kde je král zapleten do válečného konfliktu se sousedním královstvím. S Judou v případě Jarobeáma, s Aramem v případě Achaba. Oba králové činí kroky, které se zdají být politicky moudré: Jarobeám ustavuje kult v Bét-elu a Danu, aby se lid sjednotil a neobracel se k Jeruzalému. Achab propouští Ben-Hadada za výhodných podmínek (1 Kr 20,34).

Na oboje rozhodnutí reaguje Hospodin vysláním proroka se Slovem soudu. Oba králové chtějí podřídit náboženské požadavky politickým účelům a odpovídají na Slovo soudu se zatvzlostí (1 Kr 13,33; 20,43). Pod soudem je i prorok, který soud vyřizuje.

V obou případech vykoná soud nad neposlušným prorokem lev.

V obou případech platí, že jestliže neposlušný prorok neunikl soudu, ani neposlušný král neunikne.

Kapitola 3: Naplnění Slova Hospodinova proti oltáři Bét-elu

Exegeze 2 Kr 23,15-20

Po rozkolu Izraele je na začátku rozděleného království provolané proroctví mužem Božím z Judska proti oltáři v Bét-elu, který učinil Jarobeám. Muž, jménem Jošijáš napraví zlo, jehož se Jarobeám dopustil, když zavedl svévolný kult, který se podobal kultu v Judsku, a který byl učiněn proti kultu v Jeruzalémě (1 Kr 13,2). Oddíl 2 Kr 23,15-20 ukazuje, jak se provolané proroctví naplnilo, jak toho Jošijáš dosáhl i jak obnovil jednotu království vykonáváním autority na severu.

Z hlediska zkoumané problematiky bételského oltáře, představuje oddíl 2 Kr 23,16-18 nejenom závěr příběhu 1 Kr 13 a naplnění slov, která volal muž Boží z Judska proti oltáři v Bét-elu, ale také klíč k porozumění příběhu a jeho hlavnímu tématu, jímž je právě provolané Slovo Hospodinovo proti oltáři, který učinil Jarobeám.

Tento oltář však činí badatelům obtíže z hlediska identifikace oltáře ve vv. 15 a 16n (viz výklad ve v. 16). Pohled na tuto věc se dělí do třech názorů:

- Prosté respektování této věci v textu tak, jak je podána.⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁸ Např. B. O. Long: „Noticing tombs on the land's rise at Bethel, Josiah robs them of their human remains and offers a sacrilege of a sacrifice, burning the bones on the Bethel altar which, subsequent to the acts in v. 15, must be understood to be in ruins“. 2 Kings str 276. Podobně Barrick: „a synchronic continuity between v. 15 and vv. 16-18 is illusory: while v. 16 envisions the altar as fully functional and awaiting defilement, v. 15 reports the complete demolition of the altar“, který však nabízí řešení viz níže. The King and The Cemmentries str 48.

- Přítomnost oltáře ve vv. 15 a 16 je výsledkem literární kompozice oddílu 2 Kr 23,15-20.⁴⁰⁹

- Oltář ve vv. 15 a 16n je pojímán jako tentýž.⁴¹⁰

Při následném řešení nastíněné problematiky vycházím z vlastního překladu a výkladu zmíněného textu tak jak jej máme před očima, se stálým ohledem na zprávu v 1 Kr 12,32-33 respektive vlastní předchozí exegezi celé souvislosti v 1 Kr 13.

---

⁴⁰⁹ Např. W. B. Barrick: „The sequential contradiction indicates that the juxtaposition of v. 15 and 16 is redactional, while the linguistic differences suggest that its relationship with 1 Kgs 13:5 + 5 is distant or nonexistent“. Ale zároveň přiznává, že: „The vocabulary of v. 15 also is distinct from that of vv. 16-18“Ibid str. 48. A připomíná Eynicla podle něhož: „The vocabulary of 2 Kgs 23,15 is closely linked with the preceding verses in particular, and more generally with dtr cult terminology in Deuteronomy and 1 and 2 Kings. The vocabulary of 23,16-18 gives a completely different picture“ (The Reform of King Josiah, 287). Ibid.

Čímž také potvrzuje moji tezi o dvou oltářích ve vv. 15. a 16n.

⁴¹⁰ Tento pohled má většina badatelů, podobně jako na otázku identity oltáře v 1 Kr 12,32 a 33. Např. D. J. Wiseman: „Mention of the altar at Bethel marks Josiah's extension of authority northwards rather than being the work of later editor (DtrP) anxious to weave in a commentary unfulfilled prophecy. Its destruction (vv. 15-17) emphasises the reformation work outside of Jerusalem“ 1 and 2 Kings str 323. Podobně M. A. Sweeney: „The DtrH portrays the Beth El altar, established by Jeroboam ben Nebat of Israel, as a site for the worship of the golden calf (1 Kgs 12,26-33), which became the basis for condemning all of the kings of northern Israel. The destruction of altar ground to dust resembles Mose's destruction of the golden calf in Exod 32,20“. I & II Kings str. 449. Aj. K poslednímu citátu: Právě spojitost oltáře ve v. 15 se zmínkou zlatého telete v souvislosti s hříchem Jarobeáma syna Nebatova, který svedl k hříchu Israel, nesvědčí o jednom oltáři ve vv. 15n, ale je jednou z idndícií pro pojetí dvou oltářů ve vv. 15n viz výklad níže.

Kr 23,15-20

Kontext:

Jošijášova vláda a jeho náboženská reforma 2 Kr 22,1-23,30⁴¹¹

2 Kr 22,1-2 Jošijáš judským králem (petucha.

2 Kr 22,3-23,30 Oprava Hospodinova domu, nalezení knihy Zákona, kultická očista, Jošijášova smrt u Megida (petucha).

2 Kr 23,1-30 lze rozdělit na následující oddílky:

2 Kr 23,1-3 Čtení knihy Smlouvy (vv. 2.21.24.) a uzavření smlouvy

2 Kr 23,4-14 Kultická očista Hospodinova domu a okolí Jeruzaléma

2 Kr 23,15-20 Kultická očista na severu

2 Kr 23,21-23 Hod beránka podle knihy Smlouvy

2 Kr 23,24 Očista v Judsku a Jeruzalému (shrnutí)

2 Kr 25,25 Hodnocení krále Jošijáše

2 Kr 23,26-27 Zavržení Judy, Jeruzaléma a chrámu

2 Kr 23,28-30 Smrt Jošijáše u Megida

Kontext lze též vymezit:

- Dvěma shodnými časovými⁴¹² údaji v 2 Kr 22,3; 23,23.

- Motivem nálezu knihy⁴¹³ Zákona (22,8) jako impulzu⁴¹⁴ Jošijášovy

---

⁴¹¹ Viz shrnutí hypotéz o kompozici tohoto kontextu in B. O. Long 2 Kings str. 252-257. Srov kronikářskou verzi textu v 2 Pa 34-35.

⁴¹² „V osmáctém roce vlády Jošijášovy“ (בְּשָׁמֹנֶה עָשָׂרָה שָׁנָה לְמֶלֶךְ יוֹשִׁיָּאֵשׁוּב).
⁴¹³ סֵפֶר הַתּוֹרָה Kniha Zákona (2 Kr 22,8.11. srov. 2 Kr 23,25; Dt 17,18; 28,58.61; 29,19n.26; 30,10; 31,24.26 srov. též Joz 1,8; 8,31.34; 23,6; 24,26)

⁴¹⁴ סֵפֶר Kniha (2 Kr 22,10.13.16; 23,24.)

סֵפֶר הַבְּרִית Kniha smlouvy (2 Kr 23,2n.21. srov. Ex 24,7).

náboženské očisty (viz jeho emotivní reakce ve v. 11.)⁴¹⁵ a závěrečné hodnocení Jošijášovy očisty jako naplnění slova zákona v knize, kterou nalezl kněz Chilkijáš v Hospodinově domě (23,24).

- Oddíl ve vv. 2 Kr 23,4-20 je umístěn mezi obnovení smlouvy (2 Kr 23,1-3) a slavení hodu beránka Hospodinu, jak je psáno v Knize smlouvy (2 Kr 23,21-23). Tak je Jošijášova rituální očista chrámu a země přípravou na slavení beránka (פֶּסַח לַיהוָה).

Oddíl 2 Kr 23,4-20 je ucelený oddíl, ohraničený dvěma rozkazy krále⁴¹⁶ ve vv. 4.21. Přináší zprávu o Jošijášově činnosti, kterou prováděl pod vlivem nálezu knihy nalezené v chrámě nejvyšším knězem Chilkijášem.

Celek se dělí do dvou nestejných částí:

vv. 4-14 Jošijášova činnost (očista) v Jeruzalémě a Judsku

vv. 15-20 Jošijášova činnost (očista) v Bét-elu a Samaří.

Nález knihy Zákona *veleknězem* v Hospodinově domě mohl souviset se skutečností, umístění knihy Zákona po straně schrány smlouvy (Dt 31,24-26 srov. 10,1-5), která byla instalována Šalomounem do svatyně svatých (1 Kr 8,6), kam měl přístup pouze velekněz (srov. Lv 16).

⁴¹⁴ Zcela odlišné pojetí přináší verze 2 Pa 34,3nn. Viz dále kapitolu: Jošijášova reforma podle 2 Pa 34,3-7.

⁴¹⁵ וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבָרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו srov. reakci Jarobeáma když „slyšel“ slovo muže Božího proti oltáři, který učinil 1 Kr 13,4.

⁴¹⁶ וַיִּצְוֶה הַמֶּלֶךְ . Srov rozkaz krále ohledně dotázání se Hospodina v 2 Kr 22,12.

Ke královým rozkazům (צוה) patří též jeho „posílání“ (שלח) ve vv. 2 Kr 22,3; 23,1. Těchto pět míst v rámci 2 Kr 22,1-23,30 demonstruje královu iniciativu v důsledku nálezu knihy.

Vlastní překlad, překlady a výklad:

Verše 2 Kr 23,15-20 lze rozdělit do tří oddílů:

v. 15. Očista v Bét-elu

vv. 16-18 Jošijáš a hrob muže Božího, který přišel z Judska

vv. 19-20 Očista v samařských městech

15. A také ten oltář, který (byl) v Bét-elu - to posvátné návrší, které učinil Jarobeám, syn Nebatův, který svedl k hříchu Jisrael - také ten oltář a to posvátné návrší zbořil. A spálil to posvátné návrší, rozdrtil na prach a spálil posvátný kůl.

A také (וְגַם):⁴¹⁷

- Přesunuje scénu z Jeruzaléma a Judska do Bét-elu. Představuje pokračování⁴¹⁸ Jošijášovy očisty, popsané ve vv. 4-14 - nyní rozšířené i na severní část Izraele - do Bét-elu (Samařska). Tam král na počátku kultické očisty již dal odnést popel ze spálených modlářských předmětů vnesených z chrámu viz v. 4.

- Dvakrát zdůrazňuje ten oltář (הַמִּזְבֵּחַ) v Bét-elu, který král zbořil a který souvisí s Jarobeámovým hříchem.⁴¹⁹ Jarobeámův hřích souvisí s instalací

---

⁴¹⁷ Ve vv. 15.19.24.

⁴¹⁸ וְגַם spojuje oltář v Bét-elu s oltářemi (וְאֵת-הַמִּזְבְּחוֹת) zmíněnými (2x) v 2 Kr 23,12: Tyto oltáře a také ten oltář v Bét-elu ...

⁴¹⁹ „Jarobeám syn Nebatův, který svedl k hříchu Jisrael“ - hodnocení Jarobeáma jako toho, kdo svedl Izraele k hříchu (הַחַטָּיִת), který vedl ke konci severního království (viz výčet v 1 Kr 12,30). Jarobeámův hřích (hříchy) neskončil asyrským exilem, ale přetrval mezi těmi, kteří obsadili severní Izrael (2 Kr 17,32). Až zde v Jošijášově činu, kterým je ukončen Jarobeámův svévolný kult. Tak zde již není zmínka o chození v Jarobeámovu hříchu (hříších), ale je charakterizován

zlatých býčků, což svádělo lid k hříchu (1 Kr 12,30). Těmto býčkům Jarobeám obětoval na oltáři v Bét-elu. Dvojí zdůraznění tohoto oltáře v souvislosti s hříchem Jarobeáma spojuje nyní zmiňovaný oltář s tím, ke kterému Jarobeám vystupoval, aby obětoval býčkům (1 Kr 12,32).

- Upozorňuje na to posvátné návrší, které učinil Jarobeám. Ne náhodou se oba objekty ozvaly spolu ve v 1 Kr 12,32 (viz níže).

Král pokračuje v odstraňování modlářských objektů, ve verši jsou zmíněny tři druhy: Ten oltář, který byl v Bét-elu (הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל).

O jaký oltář se jedná?

Jde o oltář, který Jarobeám učinil v Bét-elu (הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּבֵית־אֵל)

1 Kr 12,33? Proti kterému volal muž Boží (קָרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית־אֵל)

1 Kr 13,2.4.32? Viz výklad ve v. 16.

To posvátné návrší, které učinil Jarobeám (הַבְּמֹתָ אֲשֶׁר עָשָׂה יָרְבְּעָם). V 1 Kr 12,32 jsou to výsosti, posvátná návrší, která nadělal (הַבְּמֹתָ אֲשֶׁר עָשָׂה). Jakkoli je termín „posvátné návrší“ v singuláru (posvátné návrší Bét-elské), jedná se o totožnou formulaci, což má podložit vyznění, že se jedná o tytéž objekty, tj. ukončení modloslužby zavedené Jarobeámem. Ten oltář a tu výsost král zbořil⁴²⁰ a výsost spálil⁴²¹ a na prach rozdrtil.⁴²² Způsob zrušení tohoto

---

jeho původce, jako ten, který svedl k hříchu Jisrael“. Podobně při hodnocení Jarobeáma na konci severního království v 2 Kr 17,21.

⁴²⁰ נָתַן pobořit, zbořit, strhnout viz 2 Kr 23,7.8.12.15. Srov. Lv 14,25; Sd 2,2; 6,30.31.32; 8,9; 9,45; 2 Kr 10,27; 25,10.

⁴²¹ שָׂרַף spálit, pálit, vypálit 2 Kr 23,4.6.11.16.20.

Třikrát je sloveso užito v očiště jihu (Hospodinův dům, Jeruzalém), třikrát při očiště na severu.

(typu) oltáře (נִתְּי) je stejný jako způsob zničení oltářů v 2 Kr 23,12. Pro zničení oltáře v 2 Kr 23,16 bude užito sloveso טָמַא . Uvedená slovesa představují aspekty Jošijášovy kultické očisty, způsoby poskvrnění (zrušení) „posvátných míst.“⁴²³ A posvátný kůl⁴²⁴ spálil.

16. A obrátil se Jošijáš a uviděl ty hroby, které (byly) tam na té hoře a poslal a vzal ty kosti z těch hrobů a spálil (je) na tom oltáři a znečistil ho.

Podle Slova Hospodinova, které provolal muž Boží, který provolal tyto události (slova, věci).

Znění LXX má dvě závažné odchylky:

- Místo té hory (בְּהַרְיָה) čte: „ἐν τῆ πόλει“ ve městě, což předpokládá בְּעִיר

(v Bét-elu).

- Do hebrejského znění v druhé polovině verše - za komentář vypravěče o naplnění: „Podle Slova Hospodinova, které provolal muž Boží“ - vsunuje: „Když stál Jarobeám ve svátek nad oltářem. A otočil se⁴²⁵, pozvedl své oči na hrob muže Božího, který mluvil tato slova“⁴²⁶.

---

⁴²² דָּרַסְתִּי drtit, rozdrtit 2 Kr 23,6.

⁴²³ Spolu se slovesy טָמַא pi znečistit, poskvrnit (2 Kr 23,8.10.13.16); שָׁבַר rozbit, roztříštit (2 Kr 23,14); כָּרַת skácet, vyhladit (2 Kr 23,14); מָלֵא naplnit - lidskými kostmi (2 Kr 23,14).

⁴²⁴ אֲשֶׁרָה - posvátný kůl, ašera ozn. bohyně Ašery. V 2 Kr 23 ve vv. 4.6.7.14.15. 1 Kr 14,15.23; 15,15; 16,33; 18,19; 2 Kr 13,6; 17,10.16; 18,4; 21,3.7; Jer 17,2; Mi 5,14. LXX τὸ ἄλσος; KB háj. Viz poznámku č. 501 k tématu “Ašera”. Viz shrnutí diskuze a literatury in: T. Römer Skrytý Bůh str. 36-51, Mlýn 2006 a in: DDD str. 99-105.

⁴²⁵ ἐπιστρέψας - Jde o druhé sloveso pro gesto (pohyb) Jošijášova ohlédnutí (obrácení) ve znění LXX 16. verše. Text verše v LXX zní: καὶ ἐξέενυσεν Ἰωσίου καὶ εἶδεν τοὺς τάφους τοὺς ὄντας ἐκεῖ ἐν τῆ πόλει καὶ ἀπέστειλεν καὶ ἔλαβεν τὰ ὀστά ἐκ τῶν τάφων καὶ κατέκαυσεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐμίανεν αὐτὸ κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐστάναι Ἱεροβοαμ ἐν τῆ ἑορτῆ

LXX užívá v překladu verše pro Jošijášovo ohlédnutí dvě rozdílná slovesa:

- V prvním případě Jošijášova ohlédnutí a vidění hrobů: ἐξένευσεῖν (vb. ἐκνευεῖν - uhnout, jít stranou).

- V druhém případě Jošijášova ohlédnutí a pozvednutí jeho očí na hrob muže Božího: ἐπιστρέψας.

Zatímco v MT i při uvedení rozšířeného čtení LXX v aparátu uvádí stejné sloveso: ״וַיִּבֶן״, (פִּנָּה). Nejenom, že se tu tak znovu ozývá jeden z rysů strategie vyprávěče příběhu, který spočívá v opakování důležitých motivů a frází; viz pozn. č 455. (Jošijáš se ohlédl a viděl hroby, které byly v tom městě.... On se obrátil a pozvedl své oči na hrob muže Božího, který mluvil tato slova).

Je třeba v této souvislosti připomenout klíčové sloveso příběhu v 1 Kr 13,1-32 pro obrácení - ״וַיִּשָׁב״, viz výčet slovesa v příběhu 1 Kr 13 včetně řeckého překladu v části 2 (Sloveso ״וַיִּשָׁב״ v příběhu 1 Kr 13). Toto sloveso je v LXX (až na jeden případ ve v. 10) konzistentně překládáno slovesem ἐπιστρέφειν. Čekali bychom tedy, že v hebr. aparátu bude uvedeno v rozšířeném čtení LXX pro obrácení Jošijáše uvedeno ״וַיִּשָׁב״ spíše než stávající ״וַיִּבֶן״.

LXX užívá pro druhé ohlédnutí Jošijáše v souvislosti hrobem muže Božího (muž Boží) právě slovesa ἐπιστρέφειν, neboť s mužem Božím je spojen celý příběh 1 Kr 13, ve kterém je sloveso ״וַיִּשָׁב״, ve verzi LXX překládáno právě slovesem ἐπιστρέφειν.

ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐπιστρέψας ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ τοῦ λαλήσαντος τοὺς λόγους τούτους
⁴²⁶ „ἐν τῷ ἐστάναι Ἱεροβοαμ ἐν τῇ ἑορτῇ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐπιστρέψας ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ τοῦ λαλήσαντος τοὺς λόγους τούτους.“

Tyto verbální indicie podporují pohled na 1 Kr 13,1-32 a 2 Kr 23,16-18 jako na jeden příběh. Či jinak pověděno: 2 Kr 23,16-18 je závěr příběhu 1Kr 13,1-32.

Tímto rozšířeným čtením ve chvíli naplnění, LXX připomíná přesný čas a situaci, kdy muž Boží volal Slovem Hospodinovým proti oltáři v Bét-elu:

- Jde o den, kdy Jarobeám ustavil nelegitimní svátek (1 Kr 12,32n) a učinil oltář (1 Kr 12,33)

- Jde o situaci - postoj krále, který v tu chvíli (v den svátku) stál nad oltářem, aby páčil kadidlo (1 Kr 13,1). Tak je zde vyjádřeno hlavní téma příběhu: Naplnění Slova Hospodinova, které volal muž Boží proti oltáři v Bét-elu. Zároveň tento dodatek zahazuje již nyní konfrontaci krále Jošijáše s mužem Božím a jeho poselstvím, které král právě (nevědomě) naplnil.

Po projednání varianty textu LXX se vrátíme k rozboru a exkurzu hebrejského textu.

Rozdělení verše:16a. Jošijášovo znečištění oltáře.

16b. Podle Slova Hospodinova, které provolal muž Boží.

V. 16a. Král Jošijáš je během očisty poprvé osobně⁴²⁷ jmenován na scéně v Bét-elu. Jeho ohlénutí je mezník mezi 2 Kr 23,14-15 a 16-18. Zdůrazňuje jeho osobní přítomnost (dohled) a obrácení se k další (jiné) činnosti.

Poté, co se ohlédl⁴²⁸ a spatřil hroby, které byly „tam“ na té hoře

---

⁴²⁷ Ne náhodou ve spojitosti se svou přítomností ve slovech muže Božího proti oltáři v Bét-el 1 Kr 13,2.

⁴²⁸ וַיִּפְּן vb פנה q imp. obrátit se (i k odchodu) Gn 18,22; Ex 32,15; Dt 9,15; ohlédnout se (ČEP, KB). LXX ἐξέτευσεν vb. ἐκτελεῖν - uhnout, jít stranou.

(אֲשֶׁר-שָׁם בְּהָרָה),⁴²⁹ poslal⁴³⁰ a vzal kosti⁴³¹ z těch hrobů a spálil je na tom oltáři a znečistil ho.

Tento oltář činí badatelům obtíže z důvodů vztahu (identity) s oltářem zmíněným v předchozím verši: verš 15. mluví „také“ o oltáři, o jeho demolicí, zboření (נִתַּן), terminologii rozdílnou, než která je užitá v 1 Kr 13,3.5. viz tam. Zatímco ve v. 16a je oltář plně funkční a čeká na své poskvrnění, podle Slova Hospodinova, které provolal muž Boží (v. 16b).

Řešení vidí W. B. Barrick takto: „Následný rozpor naznačuje, že postavení vedle sebe v. 15 a v. 16. je redakční a jazykové rozdíly ukazují, že jejich vztah s 1 Kr 13,3.5 je vzdálený nebo neexistující. Buď byl v. 15. vložen do příběhu, který již obsahoval v. 16, nebo byl v. 16. přidán k příběhu, který již obsahoval v. 15. První scénář se zdá být pravděpodobnější“.⁴³²

Jošijášův pohled bude pokračovat v následujícím verši, kde se v něm (mezi hroby tam na té hoře) objeví neznámý náhrobek.

⁴²⁹ Existují názory, které lokalizují scénu do blízkosti Jeruzaléma, pod horu Olivetskou (W. G. Driver, W. B. Barrick). Vlivem překladu LXX, která místo hory čte město (Πόλις).

Viz v kontextu „Horu zkázy“ (הַר הַמִּשְׁחָת) v 2 Kr 23,13 jako horu Olivovou, ztotožňovanou s horou, naproti Jeruzalému, na které (בְּהָרָה), Šalomoun vystavěl posvátné návrší Kemošovi a Molekovi v 1 Kr 11,7 srov. Ez 11,23. Další okolnost, která s tímto názorem souvisí, je skutečnost, že pálení kostí během Jošijášovy reformy je podle verze knih Pa lokalizováno do Judska a Jeruzaléma a ne na sever (2 Pa 34,5).

Tyto názory však nevylučují, že jde o horu v prostoru Bételu, neboť neberou v úvahu „horu Bét-el“ (הַר בֵּית-אֵל) v 1 S 13,2 (!); bohoslužebné místo, kam se vystupovalo (1 S 10,3).

Srov. také הָהָר מִקְדָּם לְבֵית-אֵל v Gn 12,8.

⁴³⁰ וַיִּשְׁלַח srov. 2 Kr 23,1.

⁴³¹ Ve výroku muže Božího se nemluví přímo, že kosti, které se budou pálit na oltáři, patří kněžím posvátných návrší, kteří na něm pálí kadidlo (1 Kr 13,2). Kostí spálené na oltáři zde, ve chvíli naplnění výroku, jsou vyzvednuty z hrobů na té hoře.

⁴³² „The sequential contradiction indicates that the juxtaposition of v 15 and v 16 is redactional, and the linguistic differences suggest that its relationship with 1Kgs 3+5 is distant or nonexistent. Either v 15 was inserted into a narrative which already contained v 16, or v 16

Domnívám se, že věc se má jinak. Pomůže podrobné čtení 1 Kr 12,32-33 kde znění hebrejského textu dovoluje myslet na oltáře dva:

a) V 1 Kr 12,33 se mluví o oltáři, který v Bét-elu učinil Jarobeám, ke kterému vystoupil, aby páčil kadidlo a proti kterému volal muž Boží (1 Kr 13,1n.4.32).

O něm se mluví a ten je znečištěn (טמא) ve vv. 16n. Na něm Jošijáš naplnil slovo, které provolal muž Boží, který přišel z Judska (viz tam).

b) V 1 Kr 12,32 se mluví ještě o jednom oltáři v Bét-elu (viz výklad tam) k němuž Jarobeám také vystupoval, tak činil v Bét-elu (בֵּית־אֵל), aby obětoval býčkům (לְזִבְחֵי לְעֵגְלִים), kteří souvisí s hříchem Izraele, ke kterému jej svedl Jarobeám, syn Nebatův (1 Kr 12,30). Což je připomenuto u oltáře v 2 Kr 23,15. Tento oltář Jošijáš zbořil v 2 Kr 23,15.⁴³³

Toto vysvětlení je podpořeno i zmínkou o Jošijášově ohlédnutí se v úvodu činnosti popsané ve v. 16: „A obrátil se Jošijáš“ - totiž od předchozí činnosti (oltáře) popsané ve v. 15. Podobně lze rozumět i dvojí zmínce v předchozím verši: „A také ten oltář“⁴³⁴ - nejen oltář Bét-elu, zmíněný ve vv. 16n - ale

---

was added to a narrative which already contained v 15. The first scenario seems more likely“. Burning Bones at Bethel, str. 4.

⁴³³ Kontra M. A. Sweeny, který (automaticky) propojuje 2 Kr 23,15 a 1 Kr 12,26-33: „The DtrH portrays the Beth El altar, established by Jeroboam ben Nebat of Israel, as site for the worship of the golden calf (1 Kgs 12,26-33)...The destruction of this altar ground to dust resembles Mose's destruction of the golden calf in Exod 32,20“. I & II Kings Westminster J. Knox Press London 2007, str 449.

⁴³⁴ „ to posvátné návrší, které učinil Jarobeám... také ten oltář a to posvátné návrší zbořil“. Obě skutečnosti - oltář, posvátné návrší - jsou společně zmíněny jen v 1 Kr 12,32. I tato indicie potvrzuje identitu oltářů v 1 Kr 12,32 a 2 Kr 23,15.

„také“⁴³⁵ ten oltář, který byl v Bét-elu, ke kterému Jarobeám vystupoval, aby obětoval býčkům.

Jošijáš nechává vzít kosti z hrobů a pálí je na tom oltáři za účelem jeho desakralizace. Spojení „vzít kosti“ (הֵעֲצִמוֹת + לָקַח) je jinde ve SZ v pozitivním významu, při pohřbení kostí.⁴³⁶ V tomto případě jde o desakralizaci. V 2 Kr 23,14 jsou kosti také užity k desakralizaci, naplněním (מִלֵּא) místa lidskými kostmi (pozn. 327) srov. Jer 16,4; 25,33; 2 Kr 9,10.

Zde však jde o jiný, intenzivnější způsob desakralizace a to oltáře prostřednictvím pálení (שָׂרַף) kostí na něm. Pálení lidských kostí za účelem poskvrnění je v biblickém svědectví ojedinělé. Jde o kosti kněží posvátných návrší, kteří na bételském oltáři pálili kadidlo (1 Kr 13,2; 2 Kr 23,20 srov. 2 Pa 34,5).⁴³⁷

Pálení kostí na oltáři se tak týká:

- Oltáře, na kterém Jošijáš pálil (יִשְׂרָף)⁴³⁸ lidské kosti a tak jej znečistil⁴³⁹.

⁴³⁵ Spojení הָקַם resp. הָקַם znamená v příslušném kontextu 2 Kr 23 - Jošijášovy očisty v Judsku a na severu - vždy další (přidanou) činnost (položku). Spojení je užito ve vv. 15.19.24. a má v Jošijášově činnosti (resp. v textovém podání o ní) vždy přidávající (rozšiřující) význam.

⁴³⁶ Ex 13,19; Joz 24,32; 1 S 31,13; 2 S 21,13n.

⁴³⁷ Ve zprávě o Jošijášově pálení kostí v 2 Kr a 2 Pa jsou rozdíly. V 2 Kr 23,16.20 Jošijáš obětuje kněze posvátných návrší na oltářích a pálí (וַיִּשְׂרַף) na nich lidské kosti v Samaří, jak činil v Bétel. Pak se vrátil do Jeruzaléma. V 2 Pa neuvádí, že Jošijáš obětoval kněze posvátných návrší na oltáři a pálil lidské kosti. Jošijáš (pouze) pálí (שָׂרַף) kosti kněží. Tak činí v Jusu a Jeruzalémě a poté rozšiřuje očistu na sever. Pak se vrací do Jeruzaléma (2 Pa 34,5-7). V obou svědectvích zůstává „pálení kostí.“

⁴³⁸ Třetí osobu sg. slovesa שָׂרַף (// 2 Kr 23,20; 2 Pa 34,5) má v 1 Kr 13,2 LXX, S, V viz tam.

⁴³⁹ Sloveso זָכַח pi znečistit, potřísnit, prohlásit za nečisté (Jer 19,3; Iz 30,22) - vystihuje hlavní rys očisty, ve které Jošijáš nejen ničí modlářské objekty viz v. výše, ale také poskvrňuje, kulticky znečišťuje (vv. 8.10.13). Tím, že umísťuje věci domněle posvátné (modlářské objekty) do styku s hrobem (v. 6.) a „lidskými kostmi“ v. 14. (srov. v. 20.). Viz Nu 19,1-22 zvl v. 18. kde kontakt s kostmi mrtvol (smrti Ž 141,7) způsobuje rituální znečištění. Srov. též Ez 39,14-16. Fyzický kontakt se zemřelými (jejich pozůstatky) znečišťuje Lv 21,1-4.10-12; 22,4-7; Nu 5,2-4; 6,6-12; 9,6-14; 19,11-21; 31,19-24 srov. Ez 44,25-27. Naproti tomu viz Jer 31,40.

- Těch,⁴⁴⁰ kteří na oltáři konali bohoslužbu (pálili kadidlo) a na něm (עַל־הַמִּזְבֵּחַ) byli spáleny jejich kosti (1 Kr 13,2).

V. 16b. V druhé polovině verše vypravěč hodnotí předchozí Jošijášovu činnost (v. 16a.) a uvádí ji do podstatné souvislosti s 1 Kr 13.

Znečištění (טמא) oltáře se stalo „podle Slova Hospodinova“ (כְּדִבְרֵי יְהוָה), které povolal (קרא) muž Boží, který povolal (קרא) tyto události, tato slova (הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה) 1 Kr 13,2 srov. 1 Kr 13,26. Zdvojená přístavková věta se slovesem קרא zdůrazňující repetici - zdůrazňuje volání Slova Hospodinova mužem Božím a naplnění tohoto (volaného) Slova (zvěstovaných událostí). Slovo Hospodinovo, které povolal muž Boží z Judska, jsou události, věci, které učinil Jošijáš na tom oltáři (עַל־הַמִּזְבֵּחַ).

Vypravěč tím jednoznačně vyjadřuje s výslovným důrazem, že události probíhají podle Slova Hospodinova.⁴⁴¹

---

⁴⁴⁰ Obraz soudu „post mortem“ s vyzvednutím kostí těch, kteří se za svého života oddávali modlářství (astrálním božstvům 2 Kr 23,4nn) - připomíná Jer 8,1-3 srov. Ez 6,1nn.

⁴⁴¹ Otázkou je absence zmínky o obětování kněží, posvátných návrší, kteří na oltáři pálili kadidlo, která je součástí výroku muže Božího proti oltáři v Bét-elu: „A bude obětovat na tobě kněze těch posvátných návrší, ty obětující kadidlo na tobě“ (1 Kr 13,2). Což bude výslovně zmíněno v 2 Kr 23,19-20. Viz výklad tam.

17. A řekl: „Co (je) ten náhrobek tento, který já (ted') vidím?“ A řekli mu muži toho města: „To (je) ten hrob muže Božího, který přišel z Judska a vyhlásil tyto události (slova, věci), které učinil jsi ty proti / na tom oltáři Bét-elu.“⁴⁴²

Na Jošijášovu otázku, ohledně jeho⁴⁴³ vidění toho⁴⁴⁴ náhrobku,⁴⁴⁵ mezi hroby na té hoře (v. 16.) - muži toho města,⁴⁴⁶ obyvatelé Bét-elu (viz 1 Kr 13,25) - identifikují náhrobek jako hrob muže Božího (viz 1 Kr 13,30.31). Muž Boží přišel z Judska a předpověděl, vyhlásil ty události (הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה)⁴⁴⁷, které Jošijáš právě učinil proti / na (עַל)⁴⁴⁸ „oltáři Bét-elu“ הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־אֵל. A tak naplnil slova muže Božího.

⁴⁴² בְּבֵית לִXX^l, S, T הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־אֵל .

⁴⁴³ Hebrejský text zdůrazňuje Jošijášovo vidění náhrobku: Co je ten náhrobek, který já vidím..? אֲנִי רֹאֶה .?

⁴⁴⁴ הַזֶּה tento (celkem vzácně) Sd 6,20; 1 S 14,1; 17,26; 2 Kr 4,25; Dn 8,16; Za 2,8.

⁴⁴⁵ הַצִּיּוֹן m. mohyla, náhrobek, památník, pomník ve SZ 3x: Jako znamení (ukazatel) postavený vedle lidské kosti (וּבְנָה אֶצְלוֹ צִיּוֹן) (עַצֵּם אָדָם), která zemi znečišťuje a její sběr očišťuje (Ez 39,15). Ve smyslu ukazatele cesty (Jer 31,21).

⁴⁴⁶ אֲנָשֵׁי הָעִיר srov. Sd 6,27.30; Gn 19,4; Sd 19,22 (jejich dcery Gn 24,13).

⁴⁴⁷ Události (הַדְּבָרִים), které vyhlásil muž Boží z Judska ve svědectví mužů města, jsou též ozvěnou výroku starého proroka z Bét-elu v 1 Kr 13,32: יְהוָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל הַדְּבָר אֲשֶׁר קָרָא בְּדָבָר

⁴⁴⁸ Vzhledem k volání muže Božího proti oltáři (עַל קָרָא) v Bét-elu, a reakci krále (1 Kr 13,2.4) na toto volání, převažuje význam: proti. Viz též BDB עַל „... in a hostile sense upon, against“ str. 757. Srov. užití předložky עַל ve vztahu k oltáři u Jarobeáma a muže Božího v 1 Kr 13,1n.

U zmíněného oltáře Bét-elu (הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־אֵל), na kterém Jošijáš naplnil slova muže Božího, chybí samohláska „cere“⁴⁴⁹. Což je v příběhu oltáře / oltářů v Bét-elu jediná vyjímka:

---

⁴⁴⁹ Gesenius k tomuto jevu říká: „The deviations mentioned under e, from a fundamental rule of syntax, are in some cases open to suspicion on textual grounds, but much more doubtful are the instances in which the article is found before a noun already determined in some way as – a) Before a noun which appears to be determined by following independent determinate genitive. The least questionable are the instances in which the genitive is a *proper name*, since these may be elliptical forms of expression like the apparent construction of proper names with a genitive. .. 2 Kr 23,17 הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־אֵל the altar, namely the altar of Bethel (i. e. with the suppression of the real nomen regens, מִזְבֵּחַ without the article; by the pointing הַמִּזְבֵּחַ the Masora evidently intends to allow the choice either of reading הַמִּזְבֵּחַ or correcting it to מִזְבֵּחַ)“ § 127, str. 412.

Uvedený oltář je zde ve vázaném stavu (status constructus) a v něm se ve tvaru מִזְבֵּחַ vyskytuje (Ex 20,24; 1 Kr 8,64; 2 Kr 16,14). Celá vazba je tak jeden větný člen. Pokud je tedy vokalizace záměrná, pak spojení „Bét-el“ na tomto místě nemá platnost propria, nýbrž apelativa. Z toho důvodu překládám spojení הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־אֵל: oltář Bét-elu - „oltář domu božího“. Tak by tento oltář připomínal oltář k pálení kadidla, který byl v „domě Božím“ - ve stánku (Ex 40,5.26); v chrámě (1 Kr 6,22; 7,48; 2 Pa 4,19). Zde však v Bét-elu jako v Bét-avenu, domu modlářství a model (Oz 4,15; 5,8); s bétávenskými jalovicemi (Oz 10,5). Srov. spojení „Bůh Bét-el(u)“ (הָאֵל בֵּית־אֵל) Gn 31,13; (הָאֱלֹהִים בֵּית־אֵל) 1 S 10,3.

Zároveň se domnívám, že absence samohlásky cere při uvedení oltáře (v) Bét-elu také souvisí s činností, kterou na oltáři vykonal Jošijáš. Ten na něm „spálil“ (lidské) kosti, vyzvednuté z hrobů (2 Kr 23,16). Absence uvedené samohlásky je totiž přítomna také při uvádění oltáře pro zápalné oběti (הַמִּזְבֵּחַ הָעֹלָה) Ex 30,28; 31,9; 35,16; 38,1; 40,6.10.29; Lv 4,7.10.25.30.34. Tak by i činnost Jarobeáma (kněží), který k němu vystoupil, aby „pálil kadidlo“ měla blíže k obracení tuku (oběti) v obětní dým, jak sloveso קָטַר v hi též znamená. Viz výklad v 1 Kr 12,33.

.... וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ כִּן עָשָׂה בְּבֵית־אֵל 1 Kr 12,32

.... וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּבֵית־אֵל 1 Kr 12,33

.... וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ

.... עָמַד עַל־הַמִּזְבֵּחַ 1 Kr 13,1

.... וַיִּקְרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ 1 Kr 13,2

.... הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית־אֵל 1 Kr 13,4

.... הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל 1 Kr 13,32

... הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל 2 Kr 23,15

... הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא

.... הַמִּזְבֵּחַ 2 Kr 23,16

.... הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־אֵל 2 Kr 23,17

Tato odlišnost v označení oltáře od dosavadních označování oltářů v příběhu má svou funkci. Upozorňuje na hlavní⁴⁵⁰ oltář Bét-elu, na „oltář domu Božího“. Totiž ten, který učinil Jarobeám, aby na něm páčil kadidlo (1 Kr 12,33; 13,1) a proti kterému volal muž Boží Slovem Hospodinovým (1 Kr 13,2).

Až po svém činu, popsaném (a hodnoceném) ve v. 16 (resp. vv. 15n) se král dovídá, že nevědomě (!) naplnil Slovo Hospodinovo. Dovídá se to od mužů toho města, kteří znali „tradici“ spojenou s příchodem a voláním muže Božího z Judska proti oltáři Bét-elu.

---

⁴⁵⁰ V tomto pohledu je oltář ve v. 15 se zmíněnými objekty (návrší, posvátný kůl) příslušenstvím k hlavnímu oltáři Bételu ve vv. 16n.

Věci (události), které vyhlásil muž Boží a které učinil Jošijáš na / proti oltáři Bét-elu jsou posány především jako vyzvednutí kostí z hrobů, jejich spálení na oltáři a (tím) jeho znečištění (v. 16). Přičemž „oltář Bét-elu“ je postižen silněji (טנא) než oltář, který byl v Bét-elu (נתן), který Jošijáš „také“ zbořil (v. 15) a který tvořil součást jednoho kultiště (místa). Tak je náhrobek muže Božího z Judska svědkem Hospodinových slov proti „oltáři Bét-elu“.

Celá „hřbitovní scéna“ ve vv. 16-18 je svědectvím o naplnění:

- Slova Hospodinova, které povolal muž Boží, který vyhlásil tyto události

(v. 16)

- Událostí, slov, která povolal muž Boží, který přišel z Judska (v. 17)

- Události, slova, které naplnil král Jošijáš tím, co učinil (עשה) na oltáři Bét-elu

(v. 17)

Přičemž ve výpovědi „mužů toho města“ nezazní klíčové spojení, které charakterizuje poslání muže Božího, který přišel z Judska „v moci Slova Hospodinova“ (בְּדִבְרֵי יְהוָה), kterým volal proti tomu oltáři (1 Kr 13,1n). Je tím naznačeno, že i když je poselství (volání) muže Božího z Judska tradováno a nyní (na)plněno, přece místní nepřiznávají, že šlo a jde skutečně o Slovo Hospodinovo, které se právě naplnilo, jak oznámil vypravěč v předchozím verši.

18. A řekl: „Dejte pokoj jemu, nikdo ať nepotřásá kostmi jeho!“

A nechali vyváznout kosti jeho s kostmi toho proroka, který přišel ze Samaří.

Jošijáš respektuje poselství muže Božího proti oltáři Bét-elu, které právě naplnil. A nechává muže Božího v pokoji,⁴⁵¹ ponechá prorokovy kosti⁴⁵² nedotčené.

Vypravěč hodnotí toto vynětí hrobu muže Božího z probíhající očisty jako „vyváznutí⁴⁵³ kostí“ muže Božího. Ono vyváznutí kostí muže Božího s kostmi proroka, se týká probíhajícího spalování kostí na oltáři jako soudu nad modloslužbou, kterou oltář představuje. Jošijáš, který ohlášený soud na oltáři koná, přijal svědectví o muži Božím z Judska a jeho proroctví. Vynětím jeho kostí z pobíhající očisty král přijal svoji roli v naplnění Slova Hospodinova. Zároveň spolu s kostmi muže Božího jsou ušetřeny kosti proroka, který přišel ze Samaří.⁴⁵⁴

---

⁴⁵¹ „Dejte pokoj jemu“ לֹא תִנְיַחוּ vb נוּחַ hi. impf. dopřát odpočinek, pokoj, nechat v klidu, zanechat viz 1 Kr 13,29-31. Dativní lámed se sufixem לֹא - jemu v příběhu 1 Kr 13 označuje vztah starého proroka k muži Božímu (vv. 18.23.26). Její nynější užití uvádí krále do vztahu k muži Božímu a jeho poselství.

⁴⁵² Nikdo ať nepotřásá - kostmi jeho עֲצָמוֹתָיו - kosti ve vv. 14.16.18(3x).20. a v 1 Kr 13,2.31. V 2 Kr 23,15-20 je slovo užitó 6x:

3x v souvislosti s aktem znečištění (vv. 14.16.20)

3x (v. 18.) v souvislosti se zachováním kostí muže Božího a starého proroka.

Srov. kosti Josefovy Gn 50,25; Ex 13,19; Joz 24,32; Saulovy a jeho synů 1 S 31,13; 2 S 21,12-14.

⁴⁵³ .. a nechali vyváznout וַיִּבְלֹטוּ vb בִּלַּט pi vymanit, vyprostit, zprostit; KB vysvobodili, ČEP ušetřili, LXX καὶ ἐρρύθησαν což předpokládá nejsilnější h. vb. pro vysvobození נִצַּל.

⁴⁵⁴ Formulace: „Proroka, který přišel ze Samaří“:

- Souzní s formulací: „Muž Boží, který přišel z Judska“ (1 Kr 13,1.10.12.14.21.). Oba reprezentují obě části království. Ti dva proroci nyní leží ve svém společném hrobě. Jednota obou částí království, ze kterých přišli (בָּא), jedno Slovo, které oba dosvědčili, nyní dosvědčují i jejich společný hrob (náhrobek).

Kosti muže Božího tak zachraňují ve chvíli naplnění Slova, která provolal proti oltáři, kosti starého proroka z Bét-elu⁴⁵⁵ (srov. 2 Kr 13,21). Starý prorok si byl jist naplněním slova muže Božího (1 Kr 13,32) a proto žádal být pohřben ve stejném hrobě, vedle kostí muže Božího (1 Kr 13,31).

Oddíl 2 Kr 23,16-18 představuje vlastní naplnění Slova Hospodinova proti oltáři Bét-elu králem Jošijášem (1Kr 13,2) opakováním základních termínů:

- 3x je zmíněn ten oltář vv. 16(2x).17.

- 5x je zmíněn muž Boží vv. 16.17.18 (3x)

- 3x je zmíněno volání (קרא) Slova (slov) Hospodinova (יְהוָה יְרַבֵּר) muže Božího proti oltáři, které naplnil Jošijáš tím, co učinil na tom oltáři vv. 16 (2x).17.

- 4x jsou zmíněny (lidské) kosti, které jsou v příběhu rozlišeny:

a) Kosti, které byly spáleny na oltáři 2 Kr 23,16 podle volání muže Božího 1 Kr 13,2.

b) Kosti muži Božího a starého proroka, které „vyvázly“ z probíhající očisty a s kterými nebylo ani hnuto 2 Kr 23,18.

- Prorok pohřbený s mužem Božím, není z Bét-elu (1 Kr 13,11), ale přišel ze (regionu) Samaří (kam Bét-el patřilo) viz výklad v 1 Kr 13,32. V 1 Kr 13,1-32 ani muž Boží ani starý prorok neopustili Bet-el a jeho okolí.

Není jisté, že הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר-בָּא מִשָּׁמֶרֶן - musí odkazovat k proroku z Bét-elu. Například Montgomery překládá: „... and they left his bones alone, the bones of the prophet who came from Samaria“ a poznamenává: „the final clause is an absurd bit of carelessness, as the prophet came from Judah“ (Kings str. 535). Montgomery tak překládá hebr. částici אֵת - jako notu acussativi.

⁴⁵⁵ Ten prorok, který přišel ze Samaří byl z Bét-el (1 Kr 13,11.25.29.), který leží v Samařsku, které zde označuje území severního království, jehož součástí bylo i Bét-el, kam Jošijáš nyní rozšiřuje kultickou očistu.

Užití slova oltář 3x spolu s opakováním⁴⁵⁶ slovesa volat upozorňuje na hlavní téma příběhu, které spočívá v přesném naplnění Slova Hospodinova proti oltáři Bét-elu. Dodatek LXX ve v. 16. připomenutím okolnosti, že Jarobeám stál nad oltářem, ještě přesněji a podrobněji vyjadřuje, že ačkoli proroctví trvalo 300 let k naplnění, Slovo Hospodinovo dosáhlo přesně svého zaměřeného cíle.

Připomínání základních skutečností (oltář, volání Slova Hospodinova) a používání stejné terminologie a frazeologie tak zdůrazňuje „identifikaci“ provolaných slov mužem Božím z Judska (proroctví) a jejich skutkovým naplněním⁴⁵⁷ v příběhu Jošijáše.

---

⁴⁵⁶ Motiv „opakování“ resp. styl vyprávění, ve kterém se opakují základní motivy, připomíná celý příběh 1 Kr 13, kde se opakují základní motivy:

- Jedení, pití a jiná cesta zpět (1 Kr 13,8-9; 10.16-19; 21-23)
- Sedlání osla a cesta za mužem Božím (1 Kr 13,13-14; 23-25; 27-29).

Podobně i v kontextu příběhu v 1 Kr 12,32-33. I tato skutečnost potvrzuje jednotu příběhu 1 Kr 13 – 2 Kr 23.

⁴⁵⁷ Tím je vyjádřena podstatná linie deuteronomistické dějepravného díla, kde jsou klíčové události dějin Izraele a Judska podávány v perspektivě „Slova Hospodinova“ (ať daného v Tóře na Sinaji nebo skrze proroky).

2 Kr 23,19-20:

19. A také všechny domy těch výsostí, které (byly) v městech samařských, které učinili králové Jisraele, aby uráželi (Hospodina), odstranil Jošijáš. A učinil jim podle všeho toho činění, které učinil v Bét-elu.

„A také“ (וְגַם) navazuje na události v Bét-el (vv. 15-18) a rozšiřuje očistu na oblast Samaří. Podruhé během očisty, je zmíněn „Jošijáš“⁴⁵⁸ jako subjekt sloves, která vystihují probíhající očistu ve vv. 19n. Zde v souvislosti s odstraněním domů těch výsostí v samařských městech, které učinili dosavadní izraelští králové,⁴⁵⁹ aby uráželi⁴⁶⁰ Hospodina.

A (především) v souvislosti s obětováním kněží těch výsostí na oltářích viz v. 20.

Jošijáš odstraňuje⁴⁶¹ všechny domy těch výsostí (כָּל-בְּתֵי הַבְּמוֹת), které učinili králové Izraele. Učinil těm domům (לָהֶם), podle všeho činění, které činil v Bét-elu.

---

⁴⁵⁸ V celém příběhu 1 Kr 13,1-32; 2 Kr 23,15-20 zazní jeho jméno 3x:

- Při povolání soudu nad oltářem v Bét-elu (1 Kr 13,2)

- Při naplnění povolání slov v 2 Kr 23,16.19 viz též 2 Kr 23,24.

⁴⁵⁹ Jde o izraelské krále, kteří pokračovali, chodili v Jarobeámově hříchu. Viz jejich výčet v 1 Kr 12,30. Srov. 2 Kr 17,29 dům (domy) posvátných návrší (בְּתֵי הַבְּמוֹת), který udělali „Samařané.“

⁴⁶⁰ לְהַכְעִיִם hi. inf. vb. כָּעַס dráždit, podněcovat, rozlobit, urážet 1 Kr 14,9; 22,53; 2 Kr 21,15; 22,17 srov. Jer 7,18n; 11,17; Ez 8,17. Zároveň v této výpovědi jde o polemiku proti modlářským kultům v znovu zalidněném Samaří a jeho městech (2 Kr 17,24-33). Což je v Kr 23,15-20 doloženo v termínech: samařská města (2 Kr 17,24; 23,19); domy na posvátných návrších (2 Kr 17,29.32; 23,19); kněží posvátných návrší (2 Kr 17,32; 23,20).

⁴⁶¹ Užití slovesa סָרַר v hi je v rámci Jošijášovy reformy ojedinělé. Připomíná stejné užití slovesa v případě odstranění „výsostí“ Chizkijášem v 2 Kr 18,4.

Třikrát užitý kořen עשה⁴⁶² zdůrazňuje Jošijášovu činnost, která ruší⁴⁶² předešlou činnost izraelských králů. Zároveň jde o pokračování⁴⁶³ (rozšíření) Jošijášovy činnosti v Bét-elu popsané ve vv. 16-18, kde je (opět) přímý odkaz na slova muže Božího proti bételskému oltáři. Očista a zrušení kultu v Bét-elu je vzorem, „paradigmatem“ toho, co se stalo v samařských městech. Viz podobné sdělení (rozšíření) v 1 Kr 13,32.

Domnívám se, že druhé uvedení Jošijášova jména ve v. 19. (v rámci vv. 15-20) souvisí s jeho činností, oznámenou ve výroku muže Božího proti oltáři Bét-elu, který starý prorok připomenul a rozšířil na - všechny domy (chrámy) těch posvátných návrší, které (jsou) v městech Samařských: „Protože jistě se stane o slovo, které volal Slovem Hospodinovým proti tomu oltáři, který (je) v Bét-elu. A proti všem domům (chrámům) těch posvátných návrší, které (jsou) v městech Samařských“ (1 Kr 13,32).

Starý prorok rozšiřuje rozsah (měřítko) výroku muže Božího proti oltáři v Bét-elu - na „všechny domy posvátných návrší, které jsou v městech Samařských.“⁴⁶⁴ Jde tak o odsouzení celého Jarobeáмова kultu popsaném v 1

---

⁴⁶² Viz podobné užití slovesa עשה při popisu činnosti krále Jaroběáma (1 Kr 12,25-33) a zprávu o činnosti muže Božího, která předešlou činnost krále zrušila (1 Kr 13,11).

⁴⁶³ Biblický obraz Jošijášova království líčí jeho nebývalou rozlohu, jak je patrné z celé 2 Kr 23 a 2 Pa 34,6n. Svou pravomoc rozšířil daleko na sever, na území bývalé severní říše, na celou „provincii samařskou“, nejen na Bétel. Snad tato pravomoc sahala až k Megidu viz 2 Kr 23,29. Podařilo se mu rozšířit království téměř do rozsahu království Davidova a Šalomounova. S úspěchem alespoň dočasným se pokusil opět sjednotit Judu a Izrael.

⁴⁶⁴ Samařská města (ערי שַׁמְרוֹן) jsou tak jednou ze spojnic s příběhem 1 Kr 13:

1 Kr 13,32: „Jistě se stane to, co na Hospodinův pokyn volal proti oltáři v Bét-elu i proti všem domům na posvátných návrších v samařských městech.“

Kr 12,26-32, ve kterém dům / domy posvátných návrší hráli důležitou roli. Přičemž „původní“ výrok muže Božího zůstává základem celé očisty, jak svědčí vv. 16-18.

20. A obětoval všechny kněze těch výsostí, které tam (byli) na těch oltářích.

A spálil kosti lidské na nich.

A vrátil se do Jeruzaléma.

Jošijáš obětuje „všechny kněze posvátných návrší“ (כָּל־כֹּהֲנֵי הַבְּמוֹת). Jsou to kněží všech domů posvátných návrší (כָּל־בְּתֵי הַבְּמוֹת), jejichž odstranění bylo zmíněno ve v. 19. Tak v. 20. lokalizuje obětování na oltářích (oltáře) na posvátná návrší.

Verš 20. je pokračováním předchozího a obsahuje (doplňuje) dvě činnosti Jošijáše, které zazněly ve výroku muže Božího proti oltáři v Bét-elu, ale které nebyly dosud zmíněny:- „A bude obětovat na tobě kněze těch posvátných návrší, ty obětující kadidlo na tobě.“ - „A kosti lidské budou (s)páleny na tobě“ (1 Kr 13,2).

---

2 Kr 17,24: „Asyrský král přivedl lid z Babylóna, Kútu, Avy, Chamátu a Sefarvajimu a usdil je v samařských městech místo Izraelců. Dostali do vlastnictví Samařsko a sídlili v jeho městech.“

2 Kr 17,26: „Tu řekli asyrskému králi: „Pronárody, které jsi přestěhoval a usdil v samařských městech, neznají řád Boha té země. Proto na ně poslal lvy a ti jim přinášejí smrt, protože neznají řád Boha té země!“

2 Kr 23,19: „Všechny domy na posvátných návrších v samařských městech, které udělali izraelští králové a jimiž uráželi Hospodina, Jošijáš odstranil.“ (Citace dle ČEP).

Obětování (זבח) kněží posvátných návrší (כַּהֲנֵי הַבְּמֹת) na oltáři je činnost krále Jošijáše ohlášená ve výroku muže Božího proti oltáři v Bét-elu (1 Kr 13,2), potvrzená starým prorokem z Bét-elu (1 Kr 13,32). Tato činnost ve scéně naplnění v 2 Kr 23,16-18 výslovně nezazněla.

Pálení „lidských kostí“ (עֲצָמוֹת אָדָם)⁴⁶⁵ zde odkazuje na kosti kněží posvátných návrší obětovaných na oltářích (עַל־יָהֶם) v „městech samařských.“

O pálení „kostí“ (הָעֲצָמוֹת) se mluvilo ve v. 16, kdy Jošijáš „vzal ty kosti z těch hrobů a spálil (je) na tom oltáři a znečistil ho.“

Vv. 19-20 předpokládají naplnění výroku v 1 Kr 13,2 resp. 1 Kr 13,32, když dosvědčují, že obětoval kněze těch výsostí na těch oltářích ve městech samařských a spálil na nich lidské kosti⁴⁶⁶ - „podle všeho toho činění, které učinil v Bét-elu.“⁴⁶⁷

---

⁴⁶⁵ Další (jediná) zmínka o „lidských kostech“ zazněla v 2 Kr 23,14b, kde jsou jimy naplněna (מלא) a tak znečištěna místa po modlářských objektech.

⁴⁶⁶ Srov. 1 S 31,11-13 obyvatelé z Jabeš Gileadu spálí těla Saula a jeho synů, aby zabránili jejich dalšímu zohavení. Mrtvolky nebyly zcela zpopelněny, neboť po spálení posbíraly jejich kosti a pochovali je v. 13;

1 Pa 10,12 vynechává pálení. Srov. 2 S 21,12-14. V 1 Kr 16,8 jde o sebevraždu Zimrího. 2 Pa 16,14 pohřeb krále Ásy. Am 2,1 zmiňuje zločin Moábců, kteří spálili kosti edomského krále na vápno (lassíd) srov. i Am 6,10.

Viz spálení jako soud v Iz 33,11n (srov. Dt 27,2.4. kde je vápno k obilnění kamenů svědků).

Do této oblasti patří vzpoura Korachovců a spálení těch, kteří přinášeli kadidlo Nu 16,35 srov. Lv 10,1-2.

Nařízené spálení jako soud za určité sexuální zločiny (Gn 38,24; Lv 20,14; 21,9), za krádež a zatajení (כחש) věcí, propadlých klatbě (Joz 7,11.15.25).

Srov. též motiv spálení v případě těch, kteří svádějí k službě cizím bohům v Dt 13,13-17.

⁴⁶⁷ Tak např. I. W. Provan: „The other part of the prophecy – that Josiah would sacrifice the priests of Bethel upon the altar – is not explicitly cited as fulfilled, but verses 19-20 presuppose fulfillment, in telling us that Josiah did to all the shrines in the towns of Samaria just what he did at Bethel (cf. Slaughtered all the priests, v. 20)“. 1 and 2 Kings str. 274.

Jošijáš naplnil ta slova (הַדְּבָרִים), které muž Boží povolal proti Jarobeámovu oltáři v Bét-elu a která dosvědčil starý prorok z Bét-elu.

Po vykonané očištění, se Jošijáš vrátil (וַיָּשָׁב) do Jeruzaléma. Na závěr scény zazní opět klíčové sloveso příběhu (שׁוֹב).

Shrnutí exegeze 2 Kr 23,15-20

Osmnáctého roku Jošijášovy vlády (2 Kr 22,3; 23,23),⁴⁶⁸ více než 300 let od 15. dne 8. měsíce, v kterém Jarobeám učinil oltář v Bét-elu (1 Kr 12,33) nastává naplnění slov muže Božího, který přišel z Judska a volal Slovem Hospodinovým proti oltáři v Bét-elu (1 Kr 13,2).

Verše 2 Kr 23,15-20 popisují Jošijášovu očistu rozšířenou i na sever v Bét-elu (Samařsku). Do Bét-elu dal král odnést popel ze spálených modlářských předmětů, vnesených z chrámu v Jeruzalémě.⁴⁶⁹ „Nato král přikázal veleknězi Chilkijášovi a jeho kněžským zástupcům i strážcům prahu, aby vynesli z Hospodinova chrámu všechny předměty zhotovené pro Baala, Ašéru a veškerý nebeský zástup. Venku za Jeruzalémem na polích kidrónských je spálili a prach z nich odnesli do Bét-elu“⁴⁷⁰. Tento počín⁴⁷¹ rámci očisty v Judsku (vv. 4-14) působí jako „předzvěst“ podobné očisty i na severu (vv. 15-20) a jako

---

⁴⁶⁸ Verze v knihách Paralipomenon umísťuje reformu do tří fází a rozkládá ji do celé dekády 2 Pa 34,3.8.

⁴⁶⁹ .. an analogous episode is reported following Sannacherib's destruction of Babylon in 689.(D.D. Luckenbill, the Annals of Sennacherib, Chicago University 1924, 138.44-47: „To quiet the heart of Assur, my lord that people should bow in submission before his exalted might, I removed the dust of Babylon for presents to (the most) distant peoples, and in that Temple of the New Year's Feast, I stored up (some) in a coperes bin?“ Barrick k tomu říká: „As Sennacherib sends the dust of the enemy (Babylon) as a warning to other potential rebels and deposits some in teh Akitu House at Assur as a sign of the god Assur's dominance, Josiah brings the dust of the enemy (the other gods in the temple) to Bethel and presumably deposits it in the Yahweh sanctuary here. Josiah's motive nonetheless is unclear.“ (W.B. Barrick: The King and the Cemeteries str. 74-75). Ve světle této analogie, zanesení popelu ze spálených modlářských předmětů z Jeruzalémského chrámu do Bét-elu bylo oznámení, že probíhající očista, kterou v Judsku činí syn Davidův, přijde i na sever.

⁴⁷⁰ 2 Kr 23,4 srov. 1 Kr 15,13.

⁴⁷¹ Nejen J. Robinson vidí v této zmínce dílo redakce a rozumí 2 Kr 23,4b jako: „an addition made by a later scribe to link the reform in Jerusalem with the reform later carried out at Bethel“. Second Book of Kings str. 219. Podobně Montgomery, Kings str. 529. Podobně W. B. Barrick, který se zabývá celkovou kompozicí 2 Kr 23: „If v 4b was aprt of the original reform report, it alludes to the „thingsů of vv. 16b-17“ The Kings and Cemeteries str. 75.

výraz jednotné reformy vycházející z jednoho vyvoleného místa (chrámu v Jeruzalémě).

Verš 15. přináší navázání na v. 4. a jeho pokračování.

Dvakrát opakovaná spojka: „A také“ (וְגַם) ve v. 15. soustřeďuje pozornost na oltář v Bét-elu a spojuje líčenou očistu ve vv. 15-20 s tou předchozí ve vv. 4-14.

Verše 19n. představují navázání a rozšíření (typu) očisty v Bét-elu - do samařských měst (Samaří).

Na prvním místě při očištění je zmíněn oltář v Bét-elu (הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל) a posvátné návrší (הַבְּמֹתָה), které učinil Jarobeám (obojí v 1 Kr 12,32). Oba objekty jsou ve verši zmíněny a zdůrazněny dvakrát. K nim se ještě druzí posvátný kůlec (אֲשֶׁר־הָיָה).

Jošijáš při kultické očištění pálí (vv. 4.6.15.16.20) a na prach drtí modlářské objekty (vv. 6.15n; 2 Pa 34,4) srov. Dt 9,21. Počíná si podobně jako Mojžíš při zlatém teleti Ex 32,20.

Ve v. 16. je král Jošijáš zmíněn jménem poprvé od 1 Kr 22,3. Výčet jeho skutků⁴⁷² je nyní přerušen osobním uvedením krále na scénu od začátku jeho kultické reformy. Také celá „hřbitovní scéna“ (vv. 16-18) se liší od svého kontextu tím, že je podána formou příběhu. „A obrátil se Jošijáš a uviděl..“. Tímto podáním je čtenář (posluchač) vtažen do Jošijášova pohledu a

---

⁴⁷² Text neobsahuje narážku na likvidaci cizích kultických míst zřízených přistěhovalci, kteří byli usazeni v Samaří Asyřany 2 Kr 17,29-32 a které existovaly „až dodnes“ 2 Kr 17,34.41. Zaměřuje se pouze na svatyně zřízené judskými (v.12.) a izraelskými (vv. 13.15.19.) králi.

probíhajícího dění. V jeho pohledu jsou zmíněny dvě věci: hroby tam na té hoře (v. 16.) a neznámý náhrobek (v. 17.).

- Co se týče hrobů na hoře - jako ve v. 14. za účelem znečištění jsou užity kosti (vv. 16.18.20.) Nyní však místo jejich pohození na „posvátných“ místech, je král vyzvedne z hrobů⁴⁷³ a pálí (srov. 2 Kr 23,4) na oltáři Bét-elu.

- Neznámý náhrobek spojuje probíhající dění s 1 Kr 13,1-2 a posláním muže Božího z Judska. Který (vaticinum ex či spíše post eventum?) v proroctví zmiňuje Jošijáše jménem, jako potomka Davidova domu, který bude pálit kosti (kněží viz vv. 2 Kr 23,19n) na oltáři, který učinil Jarobeám v Bét-elu.

Tak je zde připomenuta celá trajektorie od ohlášení soudu na samém začátku rozděleného království, přes jeho očekávání (tradování) k jeho naplnění v tom, co Jošijáš nyní učinil na oltáři. Z doslovných paralel řady formulací vyplývá, že literární vztah 1 Kr 13 a 2 Kr 23 je velmi úzký, vyjadřuje deuteronomistickou koncepci a je zřejmě dílem jedné literární vrstvy. Hospodinovo Slovo soudu nad svévolným severním kultem, oznámené na začátku Jarobeámovy vlády mužem Božím z Judska je zde vykonáno davidovským králem, jehož hodnocení zastihuje všechny krále před ním i po něm viz 2 Kr 22,2; 23,25.

---

⁴⁷³ Viz podobnou scénu soudu v Jer 8,1n; Ez 6,5 srov. Iz 14,19.

Verše 17-18 pokračují rozhovorem mezi Jošijášem a muži toho města.

Jošijáš se ptá: „Co je to za náhrobek, který já vidím?“

A muži toho města odpovídají tím, že:

- a) náhrobek identifikují jako hrob muže Božího, který přišel z Judska
- b) připomínají proroctví muže Božího z Judska, který ohlásil věci, které král nyní vykonal (עשה) na oltáři Bét-elu.

Avšak mezi událostmi (הַדְּבָרִים), které vyhlásil muž Boží z Judska proti tomu oltáři (1 Kr 13,2) a událostmi, které učinil Jošijáš na oltáři (2 Kr 23,16-17) je rozdíl.

1 Kr 13,2 „A volal proti tomu oltáři Slovem Hospodinovým a řekl: „Oltáři, oltáři toto praví Hospodin: Hle - syn se narodí domu - Davidovu. Jošijáš jméno jeho. A bude obětovat na tobě kněze těch posvátných návrší, ty obětující kadidlo na tobě. A kosti lidské budou (s)páleny na tobě.“

2 Kr 23,16 „A obrátil se Jošijáš a uviděl ty hroby, které (byly) tam na té hoře a poslal a vzal ty kosti z těch hrobů a spálil (je) na tom oltáři a znečistil ho. Podle Slova Hospodinova, které provolal muž Boží, který provolal tyto události (slova, věci)“.

2 Kr 23,17 A řekl: „Co (je) ten náhrobek tento, který já (ted') vidím?“ A řekli mu muži toho města: „To (je) ten hrob muže Božího, který přišel z Judska a vyhlásil ty události (slova, věci), které učinil jsi ty proti / na tom oltáři Bét-elu
Z výroku muže Božího proti oltáři je v 2 Kr 23,16-17 naplněn jeho závěr: pálení (lidských) kostí na něm. A tím jeho znečištění.

Otázkou je:

- a) Absence naplnění části výroku muž Božího proti oltáři, ve které se mluví o obětování kněží posvátných návrší, kteří na něm obětují kadidlo.
- b) Proč při naplnění výroku muže Božího „nastane“ pouze pálení kostí na oltáři a tím naplnění (celého) výroku?

Ad a) Z výkladu 2 Kr 23,19-20 je zřejmé, i když ne explicitně vyjádřeno, že pokračující očista ve městech samařských včetně „obětování kněží“ se dělo podle „scénáře“ očisty, která proběhla v Bét-elu (v. 20).

Ad b) Motiv „pálení“ (שָׂרַף) lidských kostí a tím znesvěcení oltáře souvisí se samotnou povahou Jarobeámovy hříchu (kultu), ve kterém hrají roli nejenom kněží posvátných návrší (כֹּהֲנֵי הַבְּמוֹת) a pálení kadidla (קִטְר) ale též zlaté tele (עִגֹּל).

V tomto okruhu je „pálení“ přítomno jak při samotném teletu v Ex 32,20,⁴⁷⁴ tak při soudu těch, kteří chtěli svévolně pálit kadidlo a domáhali se kněžského úřadu (Nu 16,6n.10.17n; 17,5), kteří byli spáleni (Nu 16,35 srov. Lv 10,1n).

Král Jošijáš:

-Není popsán jako ten, který je veden Slovem Hospodinovým⁴⁷⁵ a vědomě plní Hospodinův výrok, ohlášený mužem Božím proti oltáři Bét-elu.

- Ale je představen (podán) jako jeho *nevědomý* exekutor⁴⁷⁶ (viz závěr). To je v celém dění zásadní moment. Je tím (tak) zdůrazněno, kdo a co je v příběhu 1 Kr 13 - 2 Kr 23 hlavním agentem, aktérem, silou: Nejsou to králové, ani Jošijáš

---

⁴⁷⁴ Srov. motiv ohně při samotném vzniku býčka v Ex 32,24. A motiv ohně, z kterého mluvil Hospodin Dt 4,12.

⁴⁷⁵ Srov. 2 Kr 22,2; 2 Pa 34,3nn.

⁴⁷⁶ Tuto skutečnost zesiluje dodatek LXX ve v. 16.

(jeho věrnost, poslušnost Slovu), ale Slovo Hospodinovo (בְּדִבְרֵי יְהוָה) proti oltáři Bét-elu, které volal muž Boží z Judska.

Toto Slovo se naplnilo v určený čas navzdory všem překážkám (selhání jeho nositele, Istí těch, kteří je chtěli zrušit...)⁴⁷⁷ V minulosti Slovo Hospodinovo přemohlo krále a proroka, kteří je chtěli zrušit. Nyní je stejné Slovo realizováno judským králem.

Tento způsob podání (prostředkování) Slova dosvědčuje, že hlavní zájem vypravěče není vyzdvižení judského krále, ale zvěst o tom, jak bylo „Slovo Hospodinovo“ realizováno v „plnosti“ času i bez vědomého rozhodnutí krále, který jej naplnil.

Takto zpravený král (od mužů toho města) nařizuje, aby kosti muže Božího v onom hrobu (pod oním náhrobkem) byly vyňaty z všeobecné exhumace a spálení. Králův příkaz:⁴⁷⁸ „Nechte ho v klidu,“ nehýbat kostmi muže Božího - znamená nejen gesto respektu vůči muži Božímu, jehož slova byla nyní králem uskutečněna, ale také akt, kterým král přijímá uvedené proctví a svoji roli v něm. Pozůstatky muže Božího (a starého proroka) tak jediné přečkají Jošijášovu očistu,⁴⁷⁹ jež je soudem nad modloslužbou.

---

⁴⁷⁷ Srov. „Tak Samuel vyrůstal a Hospodin byl s ním. Nedopustil, aby některé z jeho slov padlo na zem. Hospodin se mu dával i nadále vidět v šílu; Hospodin se totiž v šílu zjevoval Samuelovi svým slovem (בְּדִבְרֵי יְהוָה)“ 1 S 3,19.21. Srov. 1 Kr 8,56 kdy se za Šalomounových dní naplnilo Hospodinovo slovo, které mluvil ve dnech Mojžíšových. Podobně: „...nezapadlo ani jedno ze všech slov, která mluvil Hospodin“ Joz 23,14; 21,45; 2 Kr 10,10. Srov. 1 Kr 16,34; Iz 42,9.

⁴⁷⁸ Opak postoje Jarobeáma k muži Božímu v příkazu: „Chopte se ho!“ (1 Kr 13,4).

⁴⁷⁹ Jošijášova snaha o kultickou očistu a sjednocení však nezvrátila ohlášený soud 2 Kr 22,16-20; 23,26n srov. Ex 32,34. Příběh 1 Kr 13 tak sahá od rozdělení jednotného království (1 Kr 12) - přes exil severního Izraele (2 Kr 17) - po pád Judska (2 Kr 24n).

Další spojení se starým proroctvím muže Božího je připomenutí zachování kostí (příběhu) toho starého proroka z Bét-elu 1 Kr 13,11-32. Který žádal být pohřben právě spolu (vedle) muže Božího z Judska (1 Kr 13,31n). Jeho kosti tak zůstaly neporušeny. Nyní, ve chvíli naplnění Hospodinova Slova, kosti⁴⁸⁰ muže Božího umožňují záchranu⁴⁸¹ ze soudu i pro starého proroka z Bét-elu, který zvěstované slovo soudu přijal.

Z uvedeného shrnutí finální scény příběhu je zřejmé, že klíč k porozumění hlavnímu tématu vyprávění se nachází v jeho závěru v 2 Kr 23,16-18. Zatímco dosud hlavní pasáže příběhu začínaly setkáním - konfrontací mezi mužem Božím a králem Jarobeámem (1 Kr 13,1-10), konfrontací mezi mužem Božím a starým prorokem (1 Kr 13,11-24) a nálezem mrtvoly muže Božího starým prorokem (1 Kr 13,26-32) - tato finální scéna posunuje toto setkání do svého středu, kde se Jošijáš ohlédne a vidí hrob muže Božího a potom se ptá: „Co je ten náhrobek, který já vidím?“ (2 Kr 23,17a). Ale v 2 Kr 23,16 předtím, než Jošijáš pokládá tuto otázku, nám vypravěč řekl, co Jošijáš udělal a jak jeho činnost naplnila prorocké slovo. „A obrátil se Jošijáš a uviděl ty hroby, které byly tam na té hoře, a poslal a vzal ty kosti z těch hrobů a spálil je na tom oltáři a znečistil ho. Podle Slova Hospodinova, které povolal muž Boží, který povolal tyto události“ (2 Kr 23,16). Toto odchýlení od pevného formátu v 1 Kr 13 je prostředek, který zdůrazňuje, že Jošijáš poskvrnil oltář, než se dověděl o proroctví. Slovo, které v minulosti přemohlo krále a proroka je nyní realizováno judským králem, který jím není subjektivně veden. Tento důraz

---

⁴⁸⁰ V královských knihách zmínka o kostech jen v 1 Kr 13,2.31; 2 Kr 13,21; 2 Kr 23,14.16.18.20. Srov. „příběhy“ kostí: Josefových Gn 50,25; Ex 13,19; Joz 24,32. Saula a jeho synů 1 S 31,13; 2 S 21,12-14. Edomského krále Am 2,1. Příběh suchých kostí celého domu Israele Ez 37,1nn.

⁴⁸¹ Srov. zachraňující kosti Elíšovi v 2 Kr 13,21.

potvrzuje, že hlavní zájem vypravěče není vyzdvihnout judského krále pro jeho věrnost a poslušnost, ale spíše nám sdělit, jak se Slovo Hospodinovo uskutečnilo ve svůj čas. Muži města odpovídají Jošijášovi: „To je ten hrob muže Božího, který přišel z Judska a vyhlásil tyto události, které jsi učinil na tom oltáři Bét-elu“ (2 Kr 23,17b). Jošijáš tedy naplnil Slovo Hospodinovo, aniž by si byl vědom, že tak činí. Je nevědomě poslušný Slova Hospodinova. Toto podmaňující Slovo není výzva k pokání či varování⁴⁸², ale je výrok, který se jistě naplní.

V tomto světle jsou také pokusy o stanovení hlavního tématu příběhu, shrnuté v pojednání o metodě práce, spíše „podtématy“ ve službě hlavnímu tématu příběhu: Slovo Hospodinovo proti oltáři Bét-elu. Tématu, které zároveň celý příběh spojuje.

---

⁴⁸² To je zřejmé i z následného kontextu, který potvrzuje, že ani Jošijášova očista neodvrátila soud (2 Kr 23,26n).

Jošijášova reforma podle 2 Pa 34,3-7

Osmiletý Jošijáš byl ustanoven králem po svém zavražděném otci (2 Pa 33,24; 2 Kr 21,23). Na královský trůn jej vyneslo rozhodnutí „lidu země“⁴⁸³ (2 Pa 33,25; 2 Kr 21,24 srov. 2 Pa 36,1). Nevíme přesně, co vedlo královny služebníky k odstranění Amóna. Proto nedovedeme posoudit postoj „lidu země.“ Je pravděpodobné, že v té době (639-38 př. Kristem) už byly patrné náznaky rozkladu a úpadku asyrské říše, jejíž vliv zasahoval předchozí krále.⁴⁸⁴ Ať byly motivy, které vedly k zavraždění Amóna a k nastolení mladého Jošijáše jakékoli, Asyřané nezakročili. Buď změnu pokládali za vnitřní záležitost Judska, nebo už zakročit nevládali. Jejich slabost je patrná i z toho, že nezasáhli, když Jošijáš prováděl rozsáhlou vnitřní a vnější rekonstrukci a reformu. Příznivé vnější podmínky umožnily vnější rozmach Jošijášovy říše. Časový postup reformy zachycuje asi spolehlivěji 2 Pa 34-35.⁴⁸⁵ Spojuje ji s rozhodnutím, které Jošijáš učinil v osmém⁴⁸⁶ roce své vlády, kdy „se začal dotazovat *na slovo*

---

⁴⁸³ עַם־הָאָרֶץ - buď usedlých obyvatel, kteří měli plné právo k politickému jednání či obecněji pojato: představitelů obyvatel, kteří byli odpovědní za lid a v jeho zastoupení jednali. A kteří měli kultické poslání -prováděli např. soud nad modlářem Lv 20,2.4. Byli odpovědní za kultickou čistotu viz Ez 33,2; 39,13. Nejde tedy o lid všeobecně, ale o jistý stav či druh srov. 1 Kr 12,31.

⁴⁸⁴ 2 Kr 15,19n.29; 16,7n; 17,3.6; 18,9.11.13; 2 Pa 28,20n; 33,11. K diskuzi o problematice a vztahu mezi historickou skutečností a biblickými údaji o Asyrském vlivu na Izrael: Cogan M: The Chroniclers's Use of Chronology as Illuminated by Neo-Assyrian Royal Inscriptions. Philadelphia University of Pennsylvania 1985, str. 203-205; Davis D. R. The Power and the Fury: 2 Kings. Fearn, Ross - Shire, England: Christian Focus 2005; P. J. Leithart 1& 2 Kings str. 268-269; M. A. Sweeney I & II Kings str. 385. 410; Mordechai Cogan and Hayim Tadmor II Kings str. 187.

⁴⁸⁵ Viz shrnutí diskuze a komentář k tomu in S. Japhet I & II Chronicles Westminster J. Knox Press London 1993, str. 1018-20; Barne W. H. Non-Synoptic Chronological References in the Books of Chronicles. The Chronicles as Historian, Sheffield Accademic 1997, str. 106-31.

⁴⁸⁶ 631-30 př.

Boha svého otce Davida“ (2 Pa 34,3). A tak začal navazovat opět na davidovskou tradici se všemi důsledky. Začátek obnovy pak klade do dvanáctého⁴⁸⁷ roku. Není divu, že Jošijášova reforma líčená v 2 Pa především jako odstraňování náboženských objektů a znesvěcování posvátných míst, zároveň znamenala vypovězení vazalského statutu. Vždyť byly odstraněny předměty, které připomínaly (symbolizovaly) asyrskou politickou a náboženskou nadvládu.

Jošijášovo království dosáhlo nebývalé rozlohy,⁴⁸⁸ jak je patrné z 2 Kr 23. Svou pravomoc rozšířil daleko na sever, na území bývalé severní říše, na celou samařskou provincii (2 Kr 23,19), nejen na Bét-el.

Úsilí o vnější rozmach šlo současně s úsilím o vnitřní obnovu a sjednocení. Ta souvisí s opravou⁴⁸⁹ chrámu v osmnáctém⁴⁹⁰ roce jeho vlády (2 Pa 34,8). Při ní byla nalezena „kniha zákona“⁴⁹¹ (2 Pa 34,14n). Nejzřetelnějším projevem této reformy bylo soustředění bohoslužeb do jeruzalémského chrámu. Tak byla vlastně dovršena cesta, kterou nastoupil David a po níž pokračoval Šalomoun stavbou chrámu. Už král Chizkijáš se snažil soustředit Hospodinův kult do

---

⁴⁸⁷ 627-26 př.

⁴⁸⁸ Zdá se, že jeho pravomoc sahala až k Megidu 2 Kr 23,29.

⁴⁸⁹ Zpráva v 2 Pa 34,8 mluví o vyslání delegace tří (srov. 2 Kr 18,18.26.37; 22,12; 2 Pa 34,20)

„aby opravili dům Hospodina“ (לְחַזֵּק אֶת־בַּיִת יְהוָה) ve věci poškozené části domu, dosl.

„vyspárování“ (בִּדְק) a zpevnění domu (לְבָהֲרוֹק וּלְחַזֵּק הַבַּיִת) 2 Pa 34,10. Verze 2 Kr 22,5

mluví o konkrétně o opravě, zpevnění „spár“ (בִּדְק) domu. Srov. podobnou opravu štěrbin

(בִּדְק) Hospodinova domu za krále Joáše (2 Kr 12,6-13).

⁴⁹⁰ 622-21 př.

⁴⁹¹ Ta je přinejmenším od Welhausena ztotožňována s Deuteronomiem, přesněji s jeho jádrem viz R. Rendtorff Hebrejská bible a dějiny str. 237-38 Vyšehrad 1996; R. B. Dillard, T. Longmann Úvod do Starého Zákona str. Návrat domů Praha 2003 aj. Přitom není spolehlivě a jednoznačně zjištěno, jak bylo ono jádro rozsáhlé.

chrámu (2 Kr 18,22; 2 Pa 30,1nn; 32,12). Takže Jošijáš pokračoval v tom, co nikdy nepřestalo: jeruzalémský chrám nikdy nepřestal přitahovat určité vrstvy lidu, které přicházely k slavnostem (viz 1 Kr 12,26nn), protože jim byla blízká davidovská a sijónská tradice a s ní spojená zaslíbení. Po slavnosti se opět vraceli zpět (2 Pa 31,1).

Jošijáš šel o krok dál: jeruzalémský chrám prohlásil za jediné místo pro uctívání Hospodina. Tím se kmenové, místní svatyně⁴⁹² staly „posvátnými návršími“ (viz 2 Kr 23,8n srov. 2 Kr 18,22.4). Jeden Bůh - jeden král - jeden chrám - jeden (jednotný) lid - k tomu mířila tato reforma.⁴⁹³

---

⁴⁹² Šekem (Joz 24), Šílo (1 S 3) aj.

⁴⁹³ Zdá se, že tato reforma přežila i pád Jeruzaléma jak je patrné z toho, že po pádu Jeruzaléma přišli ze Šekemu, Šíla a ze Samaří obětovat v Hospodinově domě (Jer 41,4n). Ale i z úsilí Nehemjášova a Ezdrášova o postavení jediného chrámu a z touhy obyvatel severního území se na jeho stavbě podílet (Ezd 4,1nn).

Kontext:

2 Pa 34-35 Jošijášova reforma

Oddíl 2 Pa 34,1-7 tvoří v hebrejském dělení textu setumu, kterou lze rozdělit do těchto částí:

34,1-2 Úvod

34,3a Jošijášova „konverze“ v 8. roce vlády

34,3b -5 Očista Judy a Jeruzaléma v 12. roce vlády

34,6 -7 Očista severu (zbytku země) a návrat do Jeruzaléma

34,8-13 Oprava chrámu v 18. roce Jošijášovy vlády

34,14-21 Nalezení knihy Hospodinova Zákona v. 14. (knihy smlouvy v. 30.)

34,22-28 Výrok prorokyně Chuldy (uvození výroku ve v. 23. tvoří setumu)

34,29-33 Uzavření smlouvy a její plnění⁴⁹⁴

35,1-18 Slavení hodu beránka v 18. roce Jošijášovy vlády

35,19-24 Jošijášova smrt

35,25-36,4 Jeremjášův žalozpěv nad Jošijášem.

Lid země dosadil Joachaza, syna Jošijáše za krále v Jeruzalémě

2 Pa 34,1-2 jsou téměř⁴⁹⁵ doslovnou citací 2 Kr 22,1-2.

---

⁴⁹⁴ 2 Pa 34,33 přináší celkové shrnutí Jošijášovy očisty země po nalezení knihy Zákona (Hospodinova skrze Mojžíše v. 14; knihy Smlouvy v. 30.) během opravy Hospodinova domu. Projektu financovaného příspěvky kmenů Manasesa, Efrajima, Judy, Benjamina a obyvatel Jeruzaléma (2 Pa 34,9).

⁴⁹⁵ 2 Pa vynechává jméno a původ Jošijášovy matky a při zprávě, že Jošijáš chodil po cestách svého otce Davida vynechává slovo „všech“.

Vlastní překlad, překlady, výklad:

3. A v osmém roce kralování svého a on ještě chlapec, začal se dotazovat na Boha Davida, otce svého. A v dvanáctém roce začal očišťovat Judu a Jeruzalém od těch posvátných návrší a těch posvátných kůlů a těch tesaných model a těch litých model.

Časový údaj o začátku očisty země je v důsledku začátku králova „dotazování,⁴⁹⁶ hledání Boha Davida⁴⁹⁷, jeho otce v 8. roce jeho kralování, ještě jako chlapec⁴⁹⁸ - a tak začal navazovat opět na davidovskou tradici.

---

⁴⁹⁶ דָּרַשׁ bádát, dychtit, pátrat - terminus technicus pro zjišťování Boží vůle. Viz Jošijášův pokyn k dotázání se Hospodina ohledně jeho a lidu skrze prorokyni po nálezu „knihy“ v 2 Pa 34,21: דָּרַשׁוּ אֶת־יְהוָה בְּעָדָי וּבְעַד הַנְּשֹׂאֵר בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה עַל־דְּבָרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר נִמְצָא „לָכֵן“. Dotazování se Hospodina prostřednictvím proroka znamená hledání jeho Slova (Jer 37,7; Ez 14,7), jeho vedení, které by umožnilo tazateli dobře se rozhodnout (1 Kr 22,5nn; 2 Pa 18,4nn). Užití předložky בְּעַד (za, skrze, pro) ve spojení se zmíněným vb. je vzácné. Mimo paralelního místa v 2 Kr 22,13 je dosvědčeno v Jer 221,2. Zmíněná předložka je však užitá ve spojení se slovesem označující naléhavou prosbu (modlitbu), což je také součást prorocké služby: modlitba za lid (1 S 12,19, často u Jer). Spojení slovesa דָּרַשׁ a בְּעַד tak vyjadřuje dvojí roli proroka. Jošijáš poslal delegaci k prorokyni nejenom za účelem zjištění Boží vůle, pokud jde o slova nalezené knihy, ale také za účelem modlitby za krále a za lid, aby byl hněv Boží odvrácen.

Dotazování se může dít též skrze modlitbu, bohoslužbu Dt 4,29; Am 5,4.6; Iz 9,12; 55,6; 58,2; 65,10 Ž 105,4. Hledat Hospodina 1 Pa 22,19; 2 Pa 15,13; 2031; Ezd 6,21 hledat Boha 2 Pa 17,4; 31,21; Ezd 4,2, hledat znamení, div 2 Pa 32,31.

⁴⁹⁷ Jošijáš se dotazuje na „Boha Davida otce svého“ אֱלֹהֵי דָוִד אָבִיו (2 Pa 34,3). Užitý titul pro označení Boha souvisí s předchozím veršem, kde je sděleno hodnocení Jošijáše, jako toho, který: „Činil to, co je správné v Hospodinových očích, chodil po cestách svého otce Davida a neuchyloval se napravo ani nalevo (2 Pa 34,2 srov 2 Kr 22,2). Viz též užití titulu „Bůh Davidův“ v 2 Kr 20,5; 2 Pa 21,12; Iz 38,5.

Předchozí „reformátor“ Chizkijáš se dotazoval na „svého Boha“ אֱלֹהָיו (2 Pa 31,21 srov. 2 Pa 34,8).

⁴⁹⁸ נָעַר m. chlapec, hoch Jer 1,6n; Šalomoun 1 Pa 22,5; 29,1; Rechoboam 2 Pa 13,7.V Jošijášově případě (vzhledem k údaji v 2 Kr 22,1; 2 Pa 34,1) jde o 16. rok věku. Podle Williamsona: „No particular significance appears to attach to the age of sixteen, unless it was considered the age of responsibility in the Chronicler's community“ (1-2 Chronicles, str. 398). Což se mi zdá pochybné. Ve Flaishmanově studii ohledně dat: „The onset of legal maturity,

Do 12. roku Jošijášovy vlády (20. rok králova věku srov. Nu 1,3; 26,2) je umístěn začátek očisty⁴⁹⁹ Judy a Jeruzaléma (627/26). Druhá polovina verše 3b obsahuje seznam čtyř modlářských objektů, které jsou předmětem náboženské očisty. Posvátná návrší⁵⁰⁰ později nebudou zmíněna.

Jde pravděpodobně o ta, které znovu postavil Menaše (2 Pa 33,3) a na nichž lid obětoval Hospodinu (2 Pa 33,17). Posvátných kůlů,⁵⁰¹ tesaných model,⁵⁰² litých model.⁵⁰³ Tři posledně jmenované modlářské objekty jsou v druhé polovině následujícího verše opět zmíněny a je uveden způsob jejich zrušení.

---

legitima aetas, began in the first years of the second decade of a child's life with the appearance of signs of sexual maturity"; ohledně 20. roku věku pak: „the age of full legal maturity, plene pubertas“. The Age of Legal Maturity in Biblical Law, JANES 21 str. 35-48 (cit. str. 48), 1992.

⁴⁹⁹ פִּי טָהַר pi očistit, především rituálně, nábožensky v. 8. Ez 36,33; 39,12.14 prohlásit za čisté Lv 13,6.13.17.59; 14,7. V knihách Pa ještě při Chizkijášově očistě 2 Pa 29,15n.

⁵⁰⁰ הַבְּנוֹת posvátná návrší f. pl. výsost (svatyně). V Gibeonu, kde byla i Hospodinova schrána 1 Pa 16,39; 21,29 lze předpokládat i v 2 Pa 1,3. 2 Pa 11,15; 14,2.4; 15,17; 17,6; 20,33; 21,11; 28,4.25; 31,1; 32,12; 33,3.17.19.

⁵⁰¹ הַאֲשֵׁרִים f. pl. posvátný kůl, (KB háj) ašera, bohyně Ašera // vv. 4.7. Viz pozn. č. 424 k 2 Kr 23,15.

a) Ašera - kenanská bohyně plodnosti, štěstí, která měla své proroky) 1 Kr 18,19), zpodobení (1 Kr 15,13; 2 Pa 15,16; 2 Kr 21,7), posvátné předměty (2 Kr 23,4), domy (2 Kr 23,7).

b) Kůl, posvátný strom, symbol bohyně, postavený poblíž oltáře (1 Kr 16,33; 2 Kr 13,16; 17,16; 18,4; 21,3; 23,6.15), který Gedeon pokácel a spálil (Sd 6,25.26.28.30). Plurál: אֲשֵׁרוֹת - bohyně (Sd 3,7) kůly (2 Pa 19,3; 33,3); אֲשֵׁרִים - Ex 34,13; Dt 7,5; 12,3; Iz 27,8n; Jer 17,20; Mi 5,13; 1 Kr 14,15.23; 2 Kr 17,10; 23,14; 2 Pa 14,2; 17,6; 24,18; 31,1; 33,19.

⁵⁰² הַפְּסֻלִים m. pl. tesaná modla, dřevo-kameno-kovo ryt, idol Ex 20,4; Dt 4,16.23.25; 2 Pa 33,7.

⁵⁰³ הַמִּסְכֹּת f. pl. litý obraz, modla Ex 32,4.8; Dt 9,16; Ne 9,18 bůh ulitý z kovu Ex 34,17; Lv 19,4.

4. A strhli v jeho přítomnosti (pod jeho dohledem) oltáře těch baalů a ty oltáře pro vykuřování kadidlem, které (byly) na vrchu, z nich odsekl. Ty posvátné kůly a ty tesané modly a ty lité modly roztříštil a rozdrtil (na prach) a rozsypal na povrchu⁵⁰⁴ těch hrobů, těch obětujících jim.

Popisovaná očista probíhá za Jošijášovi osobní přítomnosti (לְפָנָיו) srov. 2 Kr 23,16.19. Oltáře baalů byly strhnuty a oltáře pro vykuřování kadidlem, které byly nahoře na nich král odsekl⁵⁰⁵. Následné rušení modlářských objektů je formulováno jako osobní zapojení krále do očisty (vv. 4b-7).

V. 4a Zmiňuje dva druhy oltářů: Oltáře baalů⁵⁰⁶ a oltáře pro vykuřování kadidlem⁵⁰⁷.

---

⁵⁰⁴ על־פָּנָיו הנִדְבָר (על־פָּנָיו) není jednoznačná vazba i když význam „na povrchu“ převažuje (Ex 16,14; השָׂדֶה על־פָּנָיו Lv 17,5; הַפְּנִים על־פָּנָיו aj). V souvislosti s likvidací modly viz býčka, kterého Mojžíš „rozemlel a nasypal do vody“ דָּק וַיִּזֶר על־פָּנָיו הַפְּנִים Ex 32,20.

V daném verši vazba (על־פָּנָיו) souzní s přítomností Jošijáše (לְפָנָיו) a může znamenat i „před hroby“.

⁵⁰⁵ גָּדַע stejné vb. v případě zrušení הַחֲמָנִים užito i ve v. 7. Srov. 2 Pa 14,2; 31,1.

⁵⁰⁶ „Oltáře baalů“ מִזְבְּחֹת הַבַּעַלִּים pravděpodobně ty, které vybudoval Menaše (2 Pa 33,3).

Paralelní zpráva v Kr mluví o tom, že Menaše nastavěl „oltáře Baalovi“ מִזְבְּחֹת לְבַעַל (2 Kr 21,3 srov. 1 Kr 16,32. Viz příklad usmrcení Baalova kněze před jeho oltářem za kněze Jojady v 2 Kr 11,17n; 2 Pa 23,16n.

⁵⁰⁷ הַחֲמָנִים oltáře pro vykuřování kadidlem // v. 7. LXX ὑψηλὰ. Co představují „oltáře pro vykuřování kadidlem“? Tradiční exegeze odvozuje název ze sb. חֲמָה - palčivé, žhoucí slunce, či vb. חָמָה - být horký, sálat a vidí v termínu označení sloupu (objektu) spojeného se slunečním kultem, „sun pillar“ (Raši) srov. BDB str. 329. Či spojení s božstvem „בַּעַל הַחֲמָה“ viz shrnutí diskuze in: D. Block The Book of Ezekiel str. 225-226. Současná diskuze se přiklání k názoru, že termín „חֲמָה“ označuje „a sanctuary or chapel of some sort“ (D. Block, S. Japhet). Tento výklad lépe zapadá v 2 Pa 34,4, kde se mluví o strhnutí (נִתְּצוּ) oltářů bálů a (následně) odseknutí (גָּדַע) oltáře „pro vykuřování kadidlem“, které byly na vrchu, nad nimi. D. Block v rámci výkladu výskytu těchto objektů v Ez 6,4.6 říká: „This picture of hamán accords with every occurrence of hamán in the OT, and is particularly helpful in elucidating 2 Ch 34,4, which speaks of tearing down altars of Baal „and the hamáním that were high above them“. It is difficult to visualize incense altars to meet this description, but if the hamáním are

V. 4b Tři modlářské objekty - posvátné kůly, tesané modly a lité modly - král roztříštil⁵⁰⁸, rozdrtil na prach⁵⁰⁹ a rozsypal⁵¹⁰ na hroby jejich ctitelů. Touto zmínkou zpráva Pa doplňuje údaj o rozházení prachu po hrobech prostého lidu v 2 Kr 23,6. Byly to hroby těch, kdo jim obětovali (הַזִּבְחִים לָהֶם) srov. Jer 8,1-3.

5. A kosti kněží spálil na oltářích jejich.

A očistil Judu a Jeruzalém.

Verze Pa umisťuje pálení kostí kněží na jejich oltářích během očisty Judska a Jeruzaléma, nikoli severu jako 2 Kr 23,16.20. Pálení (שָׂרַף) kostí na oltáři je oběma zprávám společné a zaznělo ve výroku muže Božího z Judska (1 Kr 13,2).

---

understood as cultic buildings, the statement makes perfect sense. The same is true in the text of Ezekiel when talks about „smashing“ (šábar) and „hewing down“ (gáda) the hammáním of the mountains of Israel, he has in mind the elimination of the chapels which housed the pagan deities and in which their rituals were performed“. Ibid str. 226. Podobně komentuje tyto objekty S. Japhet při očištění konané Ásou v 2 Pa 14,5. Pojednávané objekty se nevyskytují v Kr. Mimo uvedených míst ještě v Lv 26,30; Iz 17,8; 27,9.

⁵⁰⁸ שָׁבַר srov. 2 Kr 23,14; 18,4.

⁵⁰⁹ דָּרַק // v. 7. srov. 2 Kr 23,6.15; 2 Pa 15,16b.

⁵¹⁰ זָרַק srov. 2 Pa 29,22; 30,16; 35,11.

6. A v městech Manasesa a Efrajima a Šimeona a až po Neftalí.

V pustinách⁵¹¹ okolních.

7. A zbořil ty oltáře a ty posvátné kůly a ty tesané modly rozbil na kusy, aby (je) rozdrtil (na prach) a všechny ty oltáře pro vykuřování kadidlem pokácel v celé zemi Jisraele. A navrátil se do Jeruzaléma.

Verše 6-7 zvěstují Jošijášovu činnost v celé zemi,⁵¹² zvláště na severu (srov. 2 Kr 23,19n).V. 6. - územní rozsah očisty: Územní rozsah Jošijášovy očisty zabírá celou zemi, od jihu (Šimeon srov. 2 Pa 15,19) až na sever (Neftalí) viz 2 Pa 34,33.

---

⁵¹¹Druhá polovina verše představuje nejasné čtení a překladatelský problém: Ketib čte: „בְּהָרֵי בְּתֵימָם” - dosl. s významem: „na hoře (pohoří) domů jejich; „their houses on the mountain(s)” (S. Japhet, Barrick); ČEP překládá: „a v okolních pustinách”; KB: „i pustiny jejich vůkol”. Podobně čte a překládá LXX: καὶ τοῖς τόποις αὐτῶν κύκλω. Q čte: „בְּחַרְבֵי בְּתֵימָם” - „with their swords” (S. Japhet). Viz diskuzi k tomu in: S. Japhet str. 1025; Barrick str. 24.

Ve vlastním překladu uvádím: „V pustinách” stejně jako ČEP. Uvedené varianty včetně přihlídnutí ke čtení Q, mohou také obsahovat termín: רְחֹב - pustiny, volný prostor (2 Pa 29,4; 32,6).

V čtení Ketib je z hlediska bételského oltáře zajímavá zmínka o hoře „בְּהָרֵי”, která je dosvědčena také v 2 Kr 23,16. Může potvrzovat, že výpověď o očištění v 2 Pa 34,6n resp. o „oltářích” které Jošijáš zbořil, zahrnuje také oltář Bét-elu.

⁵¹² „One of the most emphasized points in the Chronistic story of Josiah’s reign is the extension of his acts to cover at all the land of Israel. This point is treated in a systematic way, repeated six times (2 Pa 34,6.7.9.21.33; 35,17-18). It is also evident from II Kings that the reform reached boundaries of kingdom of Judah, given in II Kings 23,8 as from Geba to Beer-sheba. Thus we find a detailed reference to „the altar at Bethel ..(II Kings 23,15-17), and all the shrines also of the high places that were in the cities of Samaria ... The Chronicler presents this aspect with clearer geographical terminology, and as encompassing the whole land of Israel from Simeon in the south to Naphtali in the north. He also indicates it both at the beginning of the story (34,6) and at the end (34,33)”. S. Japhet I & II Chronicles str. 1023-24.

V. 7. užívá stejnou terminologii pro modlářské objekty a téměř stejnou terminologii pro jejich zrušení jako předchozí oddíl o očištění v Judsku a Jeruzalémě: oltáře (הַמִּזְבְּחֹת), posvátné kůly (הַאֲשֵׁרִים), tesané modly (הַפְּסֻלִים) - zbořil (נָתַץ). Nové je zde vb. „rozbít na kusy“ (כָּתַת), které je ve spojení s vb. rozdrtit na prach (דָּקַק), které také zaznělo ve v. 4.

Jošijáš tyto objekty rozbil na kusy, aby je poté rozdrtil na prach. Všechny „oltáře pro vykuřování kadidlem“ (הַחֲמֻנִים) jsou stejně jako ve v. 4 osdeknuty (גָּדַע).

Očista, kterou Jošijáš vykonal v Judsku a v Jeruzalémě je tak rozšířena na celé území Izraele. S jednou výjimkou: Vyzvednutí kostí kněží a jejich pálení (vv. 4-5) je v 2 Kr 23,15-20 lokalizována na sever (Bét-el).⁵¹³

Shrnutí:

Zpráva o Jošijášově kultické očištění země, jak ji vypráví 2 Pa 34,3-7 je podána ve dvou fázích: zpráva o čistě Judy a Jeruzaléma (vv. 3-5) a očista zbytku země (vv. 6-7). První část je zarámována: „Začal očišťovat Judu a Jeruzalém“ (v. 3b) a: „A očistil Judu a Jeruzalém“ (v. 5b). Celý oddíl je zakončen: „A navrátil se do Jeruzaléma“ (v. 7). Obě části obsahují paralelismus mezi kultickými objekty a způsobem jejich zrušení⁵¹⁴. To vypovídá o podobnosti modlářství celé země.

---

⁵¹³ Otázkou je, kam Pa přiřazuje Bét-el, který byl původně přidělen pokolení Benjamin (Joz 18,22 srov. Sd 1,22; 1 Pa 7,28. Viz verše 2 Pa 34,9.32, které spojují Benjamina a Judu. Srov. též 1 Kr 12,21 Rechabeám mobilizuje nejen celý dům Judův, ale i kmen Benjamínův. Po rozdělení království připadlo Bét-el k severní části viz však 2 Pa 13,19.

⁵¹⁴ Zmiňované objekty jsou: posvátná návrší (v. 3); posvátné kůly (vv. 3.4.7); tesané modly (vv. 3.4.7), lité modly (vv. 3.4), oltáře (vv. 4.7), oltáře pro vykuřování kadidlem (vv. 4.7). tyto objekty jsou: strženy (vv. 4.7), osdeknuty (vv. 4.7) zbořeny a roztlučeny na prach (vv. 4.7).

Není zásadního rozdílu mezi typem modlářství, které je praktikováno ve zbytku země, v „zemi Izraele“ a v „Judsku a Jeruzalému“. Zároveň je tak sděleno, že Jošijášova očista ve zbytku země opakuje to, co učinil v Judsku a Jeruzalémě. Podobně je to naznačeno i v podání v Kr⁵¹⁵. A přece se obraz, který podává Pa liší od podání v Kr, neboť Jošijášův zásah na severu (Bét-elu) je podán v ostřejších barvách (2 Kr 23,15-20).

V obou částech oddílu jsou modlářské objekty uvedeny v plurálu bez bližší specifikace a jsou opakovaně zmiňovány v knihách Pa⁵¹⁶. To je skutečnost, která se může zdát, že zastírá unikátnost Jošijášova reformátorského počínu. Věc je pochopitelná z hlediska jiného⁵¹⁷ pohledu na Jošijášovu očistu jak ji podává Pa. Neboť verze Jošijášovy reformy, jak ji podává Pa, odděluje reformu od „slov knihy“ a představuje ji jako postupný proces, jehož impulz nastal v králově dotazování se na Boha Davida, svého otce (v. 3.).

Zpráva o Jošijášově kultické očištění, jak o ní mluví 2 Pa 34,3-7 zmiňuje několik typů oltářů: oltáře baalů (v. 4), oltáře pro vykuřování kadidlem (vv. 4.7),

---

⁵¹⁵ Prach ze spálených modlářských objektů v Jeruzalémě byl donesen do Bét-elu (2 Kr 23,4).

⁵¹⁶ Viz například zprávu o reformě krále Ásy (2 Pa 14,1-5 srov. 17,6; 31,1 aj). Rozdíl, který Jošijáše odlišuje od ostatních reformátorů v otázce „očisty“ a „posvrnění“ je způsoben zapojením „hrobů“ a „kostí“ do prováděné očisty.

⁵¹⁷ Podání Jošijášovy očisty v 2 Pa 34 a v 2 Kr 22n se liší ve dvou základních bodech:

1) 2 Kr uvádí očistu kultu a země „po“ (jako důsledek) nálezů a přečtení knihy Zákona.

2 Pa podává očistu země a domu „před“ nálezem knihy Zákona Hospodinova 18. rok Jošijášovy vlády (2 Pa 34,8 po očištění země a domu oprava chrámu a nález knihy; 2 Kr 22,3 oprava chrámu, nález knih a následná očista).

2) 2 Pa lokalizuje pálení kostí kněží při očištění Judy a Jeruzaléma (v. 5.) a ne na severu (vv. 6-7) jako 2 Kr.

oltáře, na kterých byly spáleny kosti kněží (v. 5) a oltáře (v. 7). Z hlediska tématu Slova Hospodinova proti bételskému oltáři, jej lze spatřovat mezi „oltáři“ ve v. 7 během očisty zbytku (severu) země (vv. 6n). Jak plyne i z poznámky č. 511.

Kapitola 4: Slovo Hospodinovo proti oltáři Bét-elu

V diskuzi o hlavním tématu příběhu 1 Kr 13 je K. Barth první,⁵¹⁸ který vystihl, že hlavním tématem příběhu je Hospodinovo Slovo a jeho moc.⁵¹⁹ Jeho exegeze⁵²⁰ 1 Kr 13 tvoří rozsáhlý petit v druhém díle jeho Církevní dogmatiky⁵²¹ a je příkladem spojení výkladu biblického textu a systematické teologie. Slovo Hospodinovo jako hlavní téma (aktér) příběhu je jedním z hlavních interpretačních hledisek při výkladu příběhu v 1 Kr 13 (viz výše).

---

⁵¹⁸ Karl Barth in Churh dogmatic II 393-409, seems to have been the first in modern times to recognize something of the true significance of an otherwise baffling narrative“ R. W. L. Moberly - Prophecy and Discernment 2008, str. 105.

⁵¹⁹ Po K. Barthovi tak příběhu rozumí i další: Walsh, Cogan, Simon aj.

⁵²⁰ Podrobená kritice: „M. A. Klopfenstein 1 Könige 13 (in Parrhesia K. Barth Festschrift Zürich 1966) ke které se přidává U. Simon: „Karl Barth sought in this chapter full literary and speculative unity, focused on the dialectic tension between the affirmed election of Jerusalem and the House of David and the repeated exchange of roles between the man of God and the prophet. This interpretation, meticulously worked out and impressive in its depth and complexity, nevertheless remains in the class of free theological discourse. Even such a sympathetic critic as Klopfenstein saw fit to reject any symbolization without genuine basis in the text, as well as any over-interpretation which ascribes to the Writ a conceptual system based barely on associative innuendo. Despite this approach he accepted as proven Barth’s basic contention, namely, that the theme of the story is the complex reciprocal relations between election and rejection.“ U. Simon I Kings: A Prophetic Sign - Denial and Persistence str. 82.

„When K. Barth sees in the transaction between the man of God and the prophet a dialectical game of a multiple role reversal between the elected and the rejected he goes far beyond that which the story really says or can say or even owes to understand in a background sense. It does not all correspond with the intention of the story to apply the concepts „election“ and „rejection“ to the two (anonymous) main actors. Also, the fact that according to vv. 20b-22 Yhwh makes use of the prophet as proclaimer of his word is to be understood not as act of „election“ according to the Old Testament perspective (in this respect we cannot even speak of as a role reversal in this case). Yhwh is free to use from time to time this or that representative. In the course of the eventful story both actors, the man of God and the prophet, recognize the „rejection“ of Bethel (and the „election“ of Jerusalem)“ M. Noth I Könige, str. 306-307.

Kritiku Barthova přístupu (Simon, Noth aj) v poslední době odmítl ve své práci D. Bosworth: „Revisiting Karl Barth’s Exegesis of 1 Kings 13“ Biblical Interpretation, 10.4 2002 str. 360-383.

⁵²¹ § 35 The Election of the Individual Volume II, 2 §§ 32-39.

U. Simon, který, jakkoli v řadě aspektů i ve způsobu výkladu biblického textu s K. Barthem ostře polemizuje, v této hlavní tezi se s ním shoduje a výstižně shrnuje:

„Předmět děje (příběhu) je jedna věc: slovo Hospodinovo trvá - nevědomně potvrzené tím, který oklamal proroka (bételský prorok) a zastávané mužem Božím, který byl podveden (judský prorok). Výrok, znamení, neposlušnost dokonce i trest a smrt, vše doprovází boží slovo. Jakoby Boží slovo vítězilo nad všemi překážkami - nad králem, který přirozeně odporoval jeho důsledkům pro kult v Bét-elu; nad judským mužem Božím, který neposlechl své přikázání a zaplatil svým životem; nad bételským prorokem, který se snažil podvést a snad i podkopat poslání toho, který předal výrok“.⁵²²

A přece je nutno tento (tradiční) pohled, porozumění příběhu a jeho tématu upřesnit. Nejde o Slovo Hospodinovo jako takové, ale o Slovo Hospodinovo, které je konkrétní. Což v příběhu v 1 Kr 13,1-32; 2 Kr 23,16-18 znamená Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu.

S tímto konkrétním Slovem muž Boží do Bét-elu přišel (1 Kr 13,1), proti oltáři jej provolal (1 Kr 13,2), a potvrdil znamením (1 Kr 13,3.5). To se naplnilo v tom, co král Jošijáš učinil na oltáři Bét-elu (2 Kr 23,16-17).

Vše, co se v příběhu odehraje v jeho první části (vv. 1-10), včetně pozdější prorocké zápletky (vv. 11-32) je důsledkem provolání Slovem Hospodinovým

---

⁵²² „The actions issue is one point: the word of Yahweh stands – unwittingly affirmed by a deceiver of a prophet (the Bethelite) and maintained by the man of God, the deceived one (the Judahite). Oracle, sign, disobedience, even punishment and death all attend to the divine word. It is as though God’s word triumphs over all obstacles – over the king who naturally resisted its implications for the cult at Bethel; over the Judahite man of God who disobeyed his commission, and paid with his life; over the Bethelite prophet, who sought to deceive, and perhaps even to undermine the commission of the oracle-giver.“Denial nad Persistence str. 106. Podobně B. O. Long 1 Kings str. 146, R. L Cohn aj.

(בְּדַבֵּר יְהוָה) proti oltáři v Bét-elu (1 Kr 13,2.32), který učinil král Jarobeám (1 Kr 12,33).

Tato skutečnost je téměř⁵²³ u všech mne dostupných studií a komentářů přehlížena ba vylučována,⁵²⁴ ať již teoriemi o dvou původně oddělených příbězích 1 Kr 13,1-10 a 11-32;⁵²⁵ či pohlížením na část příběhu ve vv. 11-32 jako oddělený (prorocký) příběh nebo podobenství.⁵²⁶

1 Kr 13 a 2 Kr 23,15-20 je jednotný příběh (viz str. 164 a pozn. č. 455) s jedním hlavním tématem: Slovo Hospodinovo proti oltáři v Bét-elu, které povolal muž Boží z Judska: וַיִּקְרָא עַל-הַמִּזְבֵּחַ בְּדַבֵּר יְהוָה

---

⁵²³ Viz níže E. Eynickel, U. Simon.

⁵²⁴ „... subsequent events in vv. 11-32 completely ignore the themes of vv. 1-7, the Bethelite altar and the king’s confrontation with the man of God.“ B. O. Long 1 Kings with an Introduction to Historical Literature Vol IX, str. 145. (I. W. E. Publishing com. 1984). Nověji W. B. Barrick: „Episode I serves as the prelude to Episode II, explaining how it happened that the Judahite found himself in Bethel so that the two men could meet. The proclamation against the altar is of no consequence to the plot of Episode II; it is mentioned as the prophet’s motivation for having himself buried with the man-of-god (vv. 31-32a) and it is misrepresented (v. 32b).“ The King and The Cemeteries. Toward a New Understanding of Josiah’s Reform, Brill 2002, str 52. „The oracle against the altar is not stressed. It only serves to start the main action rolling.“ W. Gross Lying Prophet and disobedient Man of God in 1 Kings 13, str 107.

⁵²⁵ J. Gray - Kings str. 298; E. Würwein - Wort und Geschichte str. 167-172. Nově např. E. Eynickel in Prophecy and Fulfillment in the Deuteronomistic History.

⁵²⁶ Nově např. W. B. Barrick: „1 Kgs 13,11-32 is best understood as a parable (mášál), a short didactic tale with two or more intended levels of meaning.“ Podobně Rofé- The Prophetic Stories: The Narratives about the Prophets in the Hebrew Bible Jerusalem: Magnes, 1988; Van Winkle – 1 Kings XIII str 36-37, „1 Kgs 13,11-32 is a sophisticated piece of didactic fiction. It has no factual basis in itself – the events it relates are imaginary – but utilizes several separate pre- existent traditions in which separate historic realities may be imbedded.“ The King and the Cemeteries, Brill 2002, str. 52.53L. R. Cohn „I see this tale as a kind of parable, a story, that sets into relief the theological dynamics of the larger narrative. The story of the man of God illustrates how God’s agent can become God’s victim if he does not remain true to his calling“ Literary Technique in Jeroboam Narrative str. 33. Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft, 97:1 (1985) p. 23.

Dění v 1 Kr 13,1-10 bezprostředně ovlivňuje dění a proročskou službu v 1 Kr 13,11-32. Slovo Hospodinovo, které povolal muž Boží proti oltáři v Bét-elu alarmuje starého proroka z Bét-elu, aby se vydal za mužem Božím vrátit jej zpět. Či jinak pověděno: Proročský příběh v 1 Kr 13,11-32 (druhá část příběhu) potvrzuje výrok muže Božího proti oltáři -je naplněním výroku (a znamení) proti oltáři v 1 Kr 13,2.3.5. (první část příběhu).

Obě části příběhu jsou propojeny,⁵²⁷ a to několikerým způsobem.

a) Terminologicky opakováním určitých slov a motivů:

- Slovo Hospodinovo (בְּדַבַּר יְהוָה) vv. 1.2.5.9.17.18.32.
- Formulí posla: „Toto praví Hospodin“ vv. 2.21.
- Slovesem שׁוּב vv. 9.10.16.17.18.19.20.22.23.26.29.
- Substantivem דְּרָדָךְ vv. 9.10.12.17.24.25.26.28.

b) Postavou muže Božího, který přišel do Bét-elu v moci Slova Hospodinova

בְּדַבַּר יְהוָה ve dvou aspektech.

c) Na rovině zvěsti:

- Kterou vyřídil Slovem Hospodinovým (בְּדַבַּר יְהוָה) proti oltáři v Bét-elu v. 2.
  - Dal (נִתַּן) znamení, které mluvil (דִּבַּר) Hospodin v. 3.
- Které dal Slovem Hospodinovým (בְּדַבַּר יְהוָה) v. 5.

d) Na rovině Hospodinových příkázání:

- Která mu přikázal Slovem Hospodinovým (בְּדַבַּר יְהוָה) v. 9.

---

⁵²⁷ Podobně vidí jednotu příběhu E. Eynickel: Prophecy and fulfilment str. 227-228. U. Simon: Reading Prophetic Narratives Indiana University Press 1997, str. 145.

- Která mu mluvil Slovem Hospodinovým (בְּדִבְרֵי יְהוָה) v. 17.

Obě pasáže jsou takto - v součinnosti více rovin sdělení - zřetelně propojeny a vytvářejí spolu komponovaný celek.

Zvěst, kterou muž Boží povolal proti oltáři v Bét-elu, znamená, které spolu se zvěstí dal, jsou ukotveny v Slově Hospodinově spolu s příkázáním, ohledně způsobu vyřízení svěřené zvěsti. Tyto dva aspekty Slova Hospodinova - svěřená zvěst (výrok proti oltáři) a způsob jejího vyřízení (poslušnost příkázání) - jsou ztělesněny v postavě mluvčího Slova Hospodinova, muže Božího.

To je v příběhu demonstrováno i tím, co muž Boží říká:

- Vyřizuje zvěst oltáři v. 2.
- Dává znamení v 3.
- Cituje udělená příkázání vv. 9.17.
- Představuje, identifikuje se: „Já“ v. 14.

Uvedené souvislosti dokládají klíčový význam vazby „בְּדִבְרֵי יְהוָה“ v příběhu a její vztah k příjemci prorockého volání (oltář) a oběma prorockým postavám.

Viz dále.

Muž Boží, starý prorok a Slovo Hospodinovo

V následující kapitole chci pojednat stanovený záměr práce, ve které jsem se soustředil na působnost Slova Hospodinova k jeho adresátovi: bételskému oltáři. Na vztah mezi mluvčím Slova (muž Boží) a adresátem Slova (oltář) a na vztah Slova Hospodinova k jeho mluvčím: muži Božímu, který přišel z Judska, a starému proroku, který bydlel v Bét-elu.

1) Základní teologická vazba, která výše uvedené vztahy a celý příběh ovládá - **בְּדִבְרֵי יְהוָה** Slovem Hospodinovým, v moci (mocí) Slova Hospodinova - je primárně zaměřena na bételský oltář. Dosavadní exegeze ukázala, že ve zprávě o kultu, který zavedl Jarobeám hrají roli dva oltáře⁵²⁸. Původní, starší, na kterém Jarobeám obětoval býčkům (1 Kr 12,32) a který byl „také“ zbořen Jošijášem (2 Kr 23,15)⁵²⁹. A druhý, který byl „novostavbou“ (1 Kr 12,33), kterou Jarobeámová liturgická inovace vrcholila a který byl znesvěcen králem Jošijášem, podle slov, která proti němu provolal muž Boží z Judska (2 Kr 23,16n). Učiněním oltáře Jarobeám adaptoval⁵³⁰ staré kultiště novému kultu, aby byl imitací kultu v Jeruzalémě za účelem náboženské samostatnosti

---

⁵²⁸ Doklady, které jsem v práci uvedl se týkají jak vlastního textu, který oltáře zmiňuje viz výklad 1 Kr 12,33-34 a poznámku č. 129, tak ve fázi naplnění příběhu v 2 Kr 23,15-17 viz výklad tam a poznámku č. 409, tak i širšího biblického kontextu, který s oltáři v Bét-el počítá, viz poznámku č. 122.

⁵²⁹ Ne náhodou je v závěru příběhu připomenuto u oltáře, který Jošijáš také zbořil, že Jarobeám: „... svedl k hříchu Izrael“. Jarobeámův hřích souvisel s instalací zlatých býčků (1 Kr 12,30), kterým Jarobeám obětoval na oltáři v Bét-el. Uvedení tohoto oltáře spolu s připomenutím Jarobeámová hříchu (2 Kr 23,15) tak spojuje oltář zmíněný v 2 Kr 23,15 s oltářem v 1 Kr 12,32.

⁵³⁰ Vybudováním oltáře jako adaptace starého kultiště pro zasvěcení nového kultu nečiní Jarobeám nic nového viz Gn 12,7n; 33,18-20; 35,7; Sd 6,24. Oprava oltáře (svatyně) či vybudování nového oltáře jsou také často spojeny s náboženskou a politickou změnou 2 Kr 16,10-18 srov. 1 Mak 1,54-56; Dn 12,11; 1 Mak 4,47; 5,1 aj.

severního království. Ve chvíli naplnění Slova Hospodinova došlo k likvidaci celého kultu a jeho oltářů. Přičemž oba oltáře byly zrušeny rozdílným způsobem. Oltář, který učinil Jarobeám byl znečištěn (טמא), spálením kostí podle slova muže Božího. Původní, starší oltář, spolu s ostatním kultickým příslušenstvím, byl zbořen (נתן). Naplnění Slova vždy přesahuje jeho zvěstování (zaslíbení). V tomto případě zvěstování soudu nad modlářstvím, které představoval oltář, který Jarobeám v Bét-elu učinil. V tomto rozšíření působnosti volaného Slova proti oltáři Bételu v rámci Jarobeáмова modlářského kultu v Bét-elu je zakotveno i další rozšíření Slova soudu nad celým modlářstvím severu, do všech měst samařských (1 Kr 13,32; 2 Kr 23,19n).

2) Vazba **בְּדַבַּר יְהוָה** se v příběhu ozve z úst obou prorockých postav sedmkrát.⁵³¹ Z toho 5x z úst muže Božího a 2x z úst starého proroka:

Z úst (v postavě) muže Božího, který je hlavní postavou příběhu (1 Kr 13,1-10; 11-32) a který:

- Přichází v moci Slova Hospodinova (v. 1).
- Volá svěřené poselství Slovem Hospodinovým proti oltáři (v. 2).
- Dává Slovem Hospodinovým znamení (v. 3), které se naplní (v. 5).
- Odvolává se na trojí příkaz Hospodinův, který dostal Slovem Hospodinovým (vv. 9.17).

---

⁵³¹ Pětkrát ve zbytku SZ: 1 S 3,21; 1 Kr 20,35; Jer 8,9; Ž 33,6; 2 Pa 30,12. I v těchto ostatních výskytech užitá vazba tlumočí moc Slova Hospodinova, které se prosadí, vykoná to, co obsahuje, k čemu je posláno (řečeno). Vyjimku tvoří užití v Jer, které tlumočí pohrdnutí lidu Slovem Hospodinovým. Srov. podobná spojení: **בְּדַבַּר יְהוָה** 2 S 16,23; **בְּדַבְרֵי יְהוָה** 1 Pa 25,5; 2 Pa 29,15; či **דְּבַרְתָּ בְּדַבְרֵי** Ez 3,4.

Obsah Slova Hospodinova tak obsahuje poselství adresátu (oltář) i tomu, kdo poselství vyřizuje (muž Boží).

Z úst starého proroka z Bét-elu, který:

- Použije „vazby“ při své lži, aby vrátil muže Božího zpět do Bét-elu, do svého domu (v. 18).
- Pokračuje ve vyřizování zvěsti muže Božího, když se k němu stalo Slovo Hospodinovo (v. 20b). A on o něm svědčí (v. 32).

Zvláštním užíváním spojení „Slovem Hospodinovým“ dává vypravěč najevo co je silou příběhu: moc Slova Hospodinova. Zde zaostřeného na oltář Bét-elu a na mluvčího (nositele) této zvěsti. Okolnosti a smrt muže Božího tak tvoří v příběhu zásadní moment. Scény pojednávající smrt muže Božího ve vv. 24-25.28. jsou bez lidského zásahu a svým způsobem tvoří vrchol příběhu, neboť jsou v nich obsaženy základní motivy příběhu, vázané na Slovo Hospodinovo (בְּדַבַּר יְהוָה) a ztělesněné v postavě muže Božího:

- Slovo Hospodinovo proti oltáři (v. 2) a jeho znamení (vv. 3.5).
- Hospodinovo přikázání pro muže Božího (vv. 9.17.22.), od něhož byl muž Boží odveden.
- Naplnění slova soudu nad mužem Božím (vv. 21n.26). Potvrzení výroku proti oltáři Bét-elu.

Na začátku příběhu muž Boží volá proti oltáři:

Oltáři, oltáři toto praví Hospodin: (v. 2)

וַיִּקְרָא עַל-הַמִּזְבֵּחַ בְּדַבַּר יְהוָה וַיֹּאמֶר מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ כֹּה אָמַר יְהוָה

Poté, co muž Boží nezůstal poslušný Hospodinovu přikázání, se stalo Slovo Hospodinovo k proroku, který muže Božího přivedl zpět (v. 20b) a který na muže Božího volá:

Toto praví Hospodin: (v. 21)

וַיִּקְרָא אֶל-אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-בָּא מִיְהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה

Starý prorok nyní vystupuje v roli, v které byl muž Boží v první části příběhu (vv. 1-10), a vyřizuje mu soud. Muž Boží se (tak) nyní nachází v roli objektu Hospodinova soudního výroku,⁵³² v níž byl v první části příběhu oltář. Nositel Slova Hospodinova se nyní stává objektem Slova Hospodinova, které vyřizoval. Nejen, že se role vyměnily, ale muž Boží je nyní pod soudem (stejně) jako oltář v Bét-elu proti kterému volal (srov. Jer 1,17b).

Tento vztah⁵³³ mezi adresátem volání Slovem Hospodinovým (oltář) a tím, kdo proti oltáři Slovem Hospodinovým volá (muž Boží), je v příběhu naznačen dvěma prvky:

- a) Postojem krále u oltáře a obou zvířat u mrtvoly muže Božího. Stojící (עֹמֵד) Jarobeám u oltáře (1Kr 13,1) připomíná stojícího (עֹמֵד) osla a lva vedle muže Božího (1 Kr 13,24.25.28).
- b) Příbuzností mezi soudním výrokem muži Božímu: „...nedostane se tvé mrtvé tělo do hrobu tvých otců“ (v. 22). A mezi soudním výrokem proti oltáři Bét-

---

⁵³² „Here one sees the true prophet become false to his commission, and the „false prophet“ take up the genuine word of God and let it fall with shattering force upon the erring man of God“ J. L. Crenshaw prophetic Conflict str. 48.

⁵³³ Tato reciprocita je též naznačena v příběhu 1 Kr 20,35-36 užitím slovesa נָכַח, které se týká proroka a jeho činnosti, kterou měl na Slovo Hospodinovo vykonat („zbij mě“). A poté soudu vykonaném lvem („ubil ho“).

elu: „lidské kosti budou páleny na tobě“ (v. 2). Porušení (neposlušnost) Slova Hospodinova mužem Božím se svým způsobem podobá neposlušnosti, přestoupení ztělesněnému Jarobeámovým oltářem.

Proto i podobnost v přísném soudu nad oltářem a nad mužem Božím, která je demonstrována slovesem: dát - vydat (נתן). Viz užití slovesa ve v. 3. kde muž Boží „dal“ znamená o roztržení oltáře, které mluvil Hospodin a ve v. 5. kdy se znamená, které dal muž Boží „Slovem Hospodinovým“ naplnilo. Poté co vzdoroval ústům Hospodinovým jej Hospodin „vydal“ lvu k usmrcení (v. 26). Muž Boží, který poslušně vyřídil Slovo Hospodinovo oltáři, ale nedostal témuž Slovu ohledně způsobu jeho vyřízení (zakázaného jedení, pití a cesty zpět) - se (tak) dostal pod soud Slova Hospodinova jako oltář Bét-elu. Slovo Hospodinovo platí stejně oltáři i muži Božímu.

Prorocký příběh tak demonstuje, že ve službě Slova Hospodinova platí především (přesná) poslušnost, včetně „věrnosti i v nejmenších věcech“ (Ex 7,6; Lk 16,10). Obsahuje exemplární svědectví, co znamená být „mužem Božím,“ služebníkem Slova, který mluví a jedná „Slovem Hospodinovým.“

Slovo Hospodinovo se navzdory všemu (násilí a lákání krále, lži starého proroka, neposlušnosti nositele Slova) plní (1n.5.21.26.32.) a naplní (2 Kr 23,16-18). Je svrchované nad tím, kdo jej vyřizuje. Přemáhá (zabavuje do služby) ty, kteří mu oponují.

Starý prorok z Bét-elu na konci druhé části příběhu prodělal proměnu. Stal se autentickým mluvčím Slova Hospodinova, které se k němu stalo u stolu, ve

chvíli společného stolování s mužem Božím (v. 20b.). Událost Slova učinila ze starého proroka mluvčího Slova, který vyřídil Slovo soudu původnímu mluvčímu, muži Božímu z Judska. Ten přes poslušný začátek (vv. 1-10) selhal následkem (promyšlené) lži starého proroka a následkem své neposlušnosti vůči Hospodinovým příkázáním, která se týkala způsobu vyřízení zvěsti na tom místě a cesty zpět: nejíst, nepít na tom místě a nevracet se stejnou cestou vv. 8n; 16n; 21n; 26.

Hospodinova příkázání znějí v příběhu jako refrén. Zdůrazňují motiv (ne)poslušnosti a tím lidský faktor ve službě Slovu. Charakterizují též samozvaného proroka jako toho, který (od)vede od poslušnosti Hospodinových příkázání, který svádí z přikázané cesty (Dt 13,6).

Proměna muže Božího měla opačný pohyb:

Od poslušnosti - skrze svod - k neposlušnosti - ke smrti.

Když se jeden z jeho nositelů zpronevěří svěřenému poslání - Slovo Boží „zůstává“ a svrchovaně zabaví do služby jiného, aby je vyřizoval. Tak v druhé části příběhu (vv. 25-32) vystupuje starý prorok jako nositel Slova Hospodinova a „bratr“ muže Božího (v. 30), který se ztotožnil s původní zvěstí muže Božího, dále ji zvěstuje a rozvíjí. Rozumí scéně božího soudu v. 28. - je mu znamením, potvrzením Slova, které vyřídil muž Boží proti oltáři a které muži Božímu vyřídil on. Navrací (שוב) podruhé muže Božího. Tentokrát aby ho pohřbil a naříkal nad ním.

Ani jedna z obou prorockých postav, muž Boží a starý prorok, není v příběhu jmenována. Jsou identifikováni svým původem (stavem): muž Boží, který přišel z Judska, starý prorok, který bydlel v Bét-elu. A svými činy a jejich důsledky: prorok, který muže Božího svedl z přikázané cesty zpět (אֲשֶׁר הָשִׁיבוּ מִן־הַדֶּרֶךְ), muž Boží, který pro svou neposlušnost, byl usmrcen a pohozen na cestě (וְנִבְלְתוּ מִשְׁלַכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ).

Tyto skutečnosti ukazují, že:

a) Zmíněné postavy slouží jako role, typy prorockých postav, jejich poslání a celý příběh jako podobenství⁵³⁴ o prorocích. S tím koresponduje i ta skutečnost, že v příběhu nejsou téměř žádné údaje o (vnitřních, subjektivních) pohnutkách, záměrech jednajících postav a jejich rysech. Jednotlivé postavy jsou v příběhu definovány rolí, kterou přidělil „režisér“ (Slovo), a svěřené „role“ jsou důležitější než „herci.“

b) Obě postavy reprezentují jednotlivé části království, z nichž přicházejí. Roli proroků, kteří v příběhu reprezentují vztah obou království, se pokouší vystihnout Walsh: „Jednotlivé postavy zrcadlí svá království a jejich tragedie předvídá tragický úděl, který čeká na Izrael a Judu. Izrael se stal nevěrným. Juda ještě může mluvit slovo, které Izrael potřebuje slyšet, ale jestli také Juda bude následovat příklad Izraele, kompromituje svou bohoslužbu (jak historie ukáže, že tak učiní), potom jsou oba odsouzeni překonat své rozdělení pouze ve smrti.“

---

⁵³⁴ R. L. Cohn, Barrick aj. viz poznámku č. 526.

Juda bude pohřben v cizí zemi a Izrael bude zachráněn, pokud je spojen s Judou“.⁵³⁵

Na Walshovu tezi lze navazovat⁵³⁶. Symbolika obou postav⁵³⁷ je dána již skutečností širokého kontextu příběhu 1 Kr 13 v knihách Kr. Zvláště v kontextu Jarobeámových hříchů pokračuje do 2 Kr 17 a proroctví muže Božího není naplněno až do 2 Kr 23,16-18. Symbolika muže Božího z Judska a starého proroka z Bét-elu má širší implikace pro sever a jih v čase vystoupení krále Jošijáše při očištění a sjednocování lidu. Tento širší dosah příběhu je zakotven již v Jarobeámově „dělícím“ záměru při ustavení kultu v Bét-elu v 1 Kr 12,26-27, kdy se snažil o kultickou samostatnost a tak o náboženské rozdělení Izraele.

---

⁵³⁵ „The individuals mirror their kingdoms, and their tragedy portends the tragic destiny awaiting Israel and Judah. Israel has become unfaithful. Judah can still speak the word that Israel needs to hear; but if Judah, too, following Israel's lead, compromises its worship (as history shows it will do), then both are doomed to overcome their separation only in death. Judah will be buried in an alien land, and Israel will be saved only so far as it is joined to Judah“. Jerome T. Walsh: *The Contexts of 1 Kings XIII*, str. 368. Podobně Leithart *1& 2 Kings* str. 101, K. Barth aj.

⁵³⁶ Reprezenzace obou království v postavách obou proroků je v příběhu 1 Kr 13 spojena také motivem obou zvířat i jinými rysy, které vystihují paralely a kontrasty obou postav: Muž Boží: jih, lev, poslušný Boha (nejedl), aktivní. Starý prorok: sever, osel, poslušný lidí (osedlán), pasivní.

Juda zůstane po staletí prorockým svědectvím proti modlářství v severním království, které sever neposlechne. Ale současně Izrael svádí Judu, jako starý prorok svedl muže Božího z Judska. Oba národy čeká společný hrob - exil i obnovení jednoty pod vládou davidovského krále (srov. Ez 37,15-28).

⁵³⁷ V této souvislosti stojí za pozornost kapitola Jer 3, v které je severní a jižní část království charakterizována tituly: „Izraelská odpadlice“ a „Judská věrolomnice“. V uvedené kapitole se též ozve sloveso שׁוֹבֵרִים!

Vypravěč tak vyjadřuje, aby lid na severu „obrátil“ Jarobeámův záměr kultického rozdělení, aby se: „Vrátili k Davidovu domu“ (1 Kr 12,26).

Závěr

K již řečenému v předešlé kapitole chci v závěru připomenout motiv, který není přímo výslovně zmíněn v textu příběhu, ale kterým vypravěč v závěru příběhu demonstruje spolehlivost Slova Hospodinova a jeho naplnění. Jde o motiv „nevědomosti“ toho, kdo Slovo Hospodinovo vykonal. To se ukázalo při naplnění slov, která volal muž Boží proti oltáři a která naplnil Jošijáš tím, co učinil na oltáři Bét-elu.

S tím souvisí nejen typ⁵³⁸ prorockého výroku proti oltáři, ale celkový způsob podání jednotlivých postav (rolí) a vykonání (přísného) soudu nad neposlušným (lidský faktor) mluvčím (muž Boží).

Hospodinův výrok v 1 Kr 13,2 je adresován oltáři, který učinil Jarobeám. Ne přítomným účastníkům slavnosti. Muž Boží, nositel a vykonavatel Slova Hospodinova, zde nevystupuje jako „strážce“ pověřený varováním lidu před hrozící katastrofou a volající k pokání, které by (snad) zmírnilo či zrušilo soud (srov. Ez 3,17-20 apod).

---

⁵³⁸ V prorockých výrociích, které jsou primárně zaměřené do přítomnosti, kterou chtějí změnit ve světle přicházejícího soudu, existují takové, které volají k pokání ze zlých cest, a když je lid činí, Hospodin odvolá, zruší, lituje zlé (Iz 1,18-20; Jer 18,1-12; Ez 18,1-32; 33,10-20; Jon 3,10; Dt 30,1-3 aj.) A jsou výroky a příběhy, které mluví o nemožnosti vyhnout se rozsudku (1 S 3,13n.18; 15,28n.35; 2 S 12,14-23). Ani např. akt očisty zničením zlatého telete a pobití jeho ctitelů (Ex 32,20.26-29) či Jošijášova likvidace modlářství (2 Kr 23,1-25) nemohly anulovat oznámený soud, pouze odložit jeho příchod (Ex 32,24; 2 Kr 22,16-20; 23,26n; 24,4). Podobně např. 1 Kr 21,27-29 srov. 2 Pa 32,26; 2 Kr 20,19; Iz 39,8.

Podrobení se Hospodinovu slovu negarantuje zrušení soudu, trestu viz „snad, kdo ví“ Jl 2,14; Am 5,15; Jon 3,9. Odpor, neposlušnost snaha o zrušení Slova vede k jeho potvrzení. Příkladem je odmítání propustit Izraele z Egypta, které vedlo k znásobením Hospodinových znamení Ex 7,3-5. Podobně 2 Kr 1,9-14; Am 7,16n; Jer 20,1-6 aj.

Muž Boží zde vystupuje jako mluvčí, který vyhlašuje Slovo - Slovem Hospodinovým dává znamení a uvádí do pohybu i proces naplnění výroku. Slovo Hospodinovo provolané proti oltáři není varování, pokárání apod. ale rozsudek: Tento oltář (kult) byl odsouzen k znesvěcení a to rukou judského krále, který na něm bude pálit lidské kosti (těch, kteří na něm obětují).

Rozsudek je zcela konkrétní a neodvolatelný, což je naznačeno i užitím sloves v pf. ohledně daného (נִתַּן) a promluveného (דִּבֶּר) znamení (1 Kr 13,3. 5).

A také či předně způsobem naplnění výroku - bez vědomí jeho exekutora, krále Jošijáše. Izraelský král a starý prorok z Bét-elu preferovali pokus zrušit rozsudek prostřednictvím násilí, svádění a klamu, vše směřované proti poslu, což vedlo k potvrzení i zesílení výroku.

Příběh v 1 Kr 13 je příklad prorockého vyprávění, jehož téma je Slovo Hospodinovo jako neodvolatelný výrok soudu. Tento výrok zaznívá nad modlářským kultem ztělesněným oltářem. Liší se však od podobných příběhů tím, že trest postihuje ne ty, kteří se bouří proti rozsudku, ale postihuje muže Božího, který sice výrok soudu vyřídil, ale který přestoupil Hospodinovo přikázání během vyřízení uloženého poslání (cesty zpět). I tato skutečnost potvrzuje neodvolatelnost Slova Hospodinova proti oltáři Bét-elu. Zároveň tak příběh ilustruje, jak se Boží nástroj (mluvčí) může stát předmětem soudu, když nezůstane věrný svému povolání (srov. Jer 1,17).

Král a prorok z Bét-elu, kteří se pokusili zmařit vyhlášené Slovo Hospodinovo proti oltáři, nebyli (v příběhu) potrestáni. Jejich intervence proti muži Božímu (jeho poselství) se nezdařily mocí Slova Hospodinova a znamení (ochrnutí a uzdravení ruky, kterou Jarobeám vztáhl na muže Božího, jakmile slyšel jeho

slovo proti oltáři; Slovo Hospodinovo, které se stalo k proroku z Bét-elu; smrt muže Božího na cestě).

Tato rozdílnost mezi jejich údělem a údělem muže Božího je také dokladem, že přijetí či nepřijetí Slova Hospodinova (soudního výroku) má v příběhu okrajový význam. Absence motivu pokání v příběhu neznamena jeho odmítnutí v principu (vv 33n). Je důsledkem ostrého zaměření Slova Hospodinova proti nelegitimnímu „oltáři domu božího“ v Bét-elu a modlářství, které tento oltář představuje.

Příběh neuvádí reakci obyvatel v Bét-elu. Avšak svědectví „mužů toho města“ (2 Kr 23,17) ukazuje, že osoba muže Božího, který přišel z Judy a slova, které povolal proti oltáři, byly tradovány. Mužové města připomínají volání (קרא) slov muže Božího, i když ne přesně, viz výklad.

Slovo Hospodinovo je v příběhu podáno s jeho doprovodným znamením jako mocné samo v sobě (prosadit svůj obsah, zmařit úklady jeho protivníků). A zároveň neznásilňuje ty, kteří se rozhodli je ignorovat.

Toto zvláštní napětí mezi svrchovaností a mocí Slova Hospodinova na jedné straně a jeho „závislosti“ na jeho nositeli je také to, co dává příběhu 1 Kr 13 jeho zvláštní a unikátní kvalitu a vystihuje základní rysy a problematiku prorockého poslání. Slovo Hospodinovo je autonomní, nezůstává v nebi jako dekret, který bude jednoho dne naplněn, ale je povoláno (kázáno) na zemi, do konkrétní situace, svěřené smrtelnému a křehkému muži Božímu (mluvčí), který za svěřené Slovo ručí svým životem. Jeho jediná „cesta“, jak svěřené

poslání zdárně vykonat, je cele a přesně Slovo Hospodinovo poslechnout. Toto Slovo svého nositele přesahuje, chrání i soudí a zabavuje do své služby ty, kteří by je chtěli porušit.

Použitá literatura

1. Prameny:

Bible Svatá aneb Všecka Svatá Písma Starého i Nového Zákona. Praha: Ekumenická rada církví (Podle posledního vydání kralického z roku 1613), 1984.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového Zákona. Praha: Česká biblická společnost, 1998.

Elliger K., Rudolph W., Rüger H. P. Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1990.

Hirsh I., Sicher G. Pět knih Mojžíšových. Praha: Melantrich, Svaz Pražských Náboženských Obcí Židovských Péčí Nejvyšší Rady Svazů Náboženských obcí Židovských v Čechách, na Moravě a ve Slezku, 1950.

Holy bible containing the Old and New Testaments with the Apocryphal/Deuterocanonical Books. Oxford: Oxford University Press (New Revised Standard Version), 1977.

Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Kostelní Vydří: Praha Krystal, 2009.

Kittel R. et Noth M. Biblia Hebraica. Stuttgart: Stuttgartiae Bibelanstalt, Liber Regum Editio Tertia Denuo Elaborata, 1934.

Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství (Český katolický překlad), 2006.

Rahlfs, A. Septuaginta. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1979.

Zürcher Bibel. Zürich: Verlag der Zürcher Bibel Beim Thologischen Verlag, 2007.

2. Slovníky, gramatiky a konkordance:

Gesenius' Hebrew and Chaldee Lexicon to The Old Testament Scriptures.

Michigan GR: W. M. B. Eerdmans Publishing Company, 1982.

Gesenius' Hebrew Grammar. Mineola NY: Edited and Enlarged by E. Kautzsch, 2006.

Holladay, W. L. A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament.

Michigan GR: W. B. Eerdmans Publishing Company, 1988.

Jenni E. - Westermann C. Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament Band I, II. München: Kaiser Verlag, 1984.

Joüon P. - Muraoka T. A Grammar of Biblical Hebrew. Georgian Biblical Press (Second reprint of the Second Edition with Corrections), 2009.

Lisowsky, G. Konkordanz zum Hebräischen Alten Testament. Stuttgart: Deutsche Bibelsgesellschaft, 1981.

Pípal, B. Hebrejsko-Český Slovník ke SZ. Praha, 1974.

Strong L. L. D., S. T. D., James. The new Strongs Expanded Exhaustive Concordance of the Bible. T. N. Publishers, 2010.

Thayer, J. H. Thayers Greek-English Lexicon of the New Testament. Hendrickson Publ. Inc (Ninth Printing), 2009.

The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon. With an appendix containing the Biblical Aramaic. Hendrickson Publishers, Massachusetts 2008.

Van Gemeren W. A., *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis* Vol. 1-5. Michigan GR: Zondervan, 1997.

Wigram, G. V. *The Englishman's Hebrew Concordance of the Old Testament*. Hendrickson Publishers (Sixth printing), Massachusetts 2006.

3. Komentáře, časopisy, studie:

Barnes, W. H. Non-Synoptic Chronological References in the Books of Chronicles. The Chronicler as Historian ed. by M. P. Graham et al; Journal for the Study of the Old Testament Sup 238. Sheffield Accademic 1997; s. 106-31.

Barrick, W. B. The King And The Cemeteries. Toward a New Understanding of Josiah's Reform. Brill, 2002.

—. Burning Bones At Bethel: A Closer Look At 2 Kings 23,16a, s. 4. Scandinavian Journal for the Study of the Old Testament vol 14 no. 1 s. 3-15. 2000.

Barth, K. Die Kirchkliche Dogmatik. Zürich: Theologisher Verlag Zürich, 1980.

—. Church Dogmatics, Volume II (§§ 32-39) Edited by G. W. Bromiley and T. F. Torrance; Translated by G. W. Bromiley. London T&T Clark, 2010.

Bič, M. Královská svatyně v Betel. Habilitační práce. Domažlice, 1946.

Block, D. I. The Book of Ezekiel Chapters 1-24. Cambridge, U. K.: W. B. Eerdmans Publishing Company, 1997.

Brueggemann, W. 1 & 2 Kings. Macon, Georgia: Smyth and Helwys, 2000.

Calvin, J. Instituce Učení Křesťanského Náboženství. Přeložil úvodem a poznámkami opatřil F. M. Dobiáš. Praha, 1951.

Campbell, A. Martin Noth and Deuteronomistic History. Sheffield: Sheffield Academic Press, Journal for the Study of the Old Testament 182 ed. S. L. McKenzie and M. P. Graham, s. 31-62, 1994.

Cogan M. and Tadmor H. II Kings. A New Translation with Introduction and Commentary. The Anchor Yale Bible 11. New Heaven and London, 1988.

Cogan, M. I Kings. A New Translation with Introduction and Commentary. Yale University Press New Heaven and London, 2001.

—. The Chronicler's Use of Chronology as Illuminated by Neo-Assyrian Royal Inscriptions. Empirical Models for Biblical Criticism ed. by J. H. Tigay; Philadelphia University of Pennsylvania 1985.

Cohn, R. L. Literary Technique in the Jeroboam Narrative. Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft 97:1 s. 23, 1985.

Crenshaw, J. L. Prophetic Conflict. Its Effect upon Israelite Religion. Atlanta: Society of Biblical Literature, 1971.

Cross, F. M. Canaanite Myth and Hebrew Epic. Cambridge, MA: Harvard University, 1973.

Daněk, S. Dobové pozadí SZ. Spisy Komenského Evangelické Fakulty Bohoslovecké. Praha, 1951.

—. Posvátné Stromy ve Starém Zákoně. Disertace. Praha 1917.

De Vries, S. J. 1 Kings. Word Biblical Commentary 12. Waco, TX: Word Books Publisher, 1985.

Deboys, D. G. 1. Kings - A New Criterion. VT 41 s. 210-212. 1991.

Dietrich, W. Martin Noth and the Future of the Deuteronomistic History. Sheffield: Sheffield Academic Press (JSOT, 182, ed S. L. Mc Kenize and M. P. Graham, s. 153-175), 1994.

Dozeman, T. The Way of the Man of God from Judah: True and False Prophecy in the Pre -Deuteronomic Legend of 1 Kings 13. Union Theological Seminary, Columbia University Press, 1982, s 379-393.

Eynickel, E. Prophecy And Fulfillment In The Deuteronomistic History 1 Kgs; 2 Kgs 23, 16-18. In Pentateuchal and Deuteronomistic Studies s 227-237. C. Brekelmans and J. Lust. Leuven Universtiy Press, 1989.

Fleishmann, J. The Age of Legal Maturity in Biblical Law, Journal of the Near Eastern Society of Columbia University 21 s. 35-48, 1992.

Gray, J. I & II Kings. A Commentary The OT Library Edited by Peter Ackroyd et al. Philadelphia, PA: The Westminster Press, 1970.

Gross, W. Lying Prophet and Disobedient Man of God in 1 Kings 13: Role Analysis as an Instrument of Theological Interpretation of OT Narrative Text. Semeia 15, s. 97-135. 1979.

Hagan, G. M. First and Second Kings in a Complete Literary Guide to the Bible. Grand Rapids, 1993.

—. First and Second Kings in A Complete Literary Guide to the Bible. Grand Rapids, 1993.

Hoblík, J. Spor o profetii. Disertační práce. Praha 2005.

—. Proroci, jejich slova a jejich svět. Vyšehrad 2009.

Heller, J. Pozdní sklizeň. Advent Orion, Praha 2000.

Hobs, T. R. Word Biblical Commentary 2 Kings. Colombia: Thomas Nelson, 1985.

Holladay, W. L. The Root ŠUBH in The Old Testament. Leiden Brill, 1958.

Japhet, S. I & II Chronicles. London: Westminster John Knox Press, 1993.

De Jong, M. T. The Fallacy of True and False in Prophecy Illustrated by Jer 28:8-9. Journal of Hebrew Scriptures, Volume 12, Article 10 DOI:10.5508/jhs. 2012. v 12.a 10.

Klopfenstein, M. A. 1 Könige 13. In Parrhesia Karl Barth Zum Achtzigsten Geburtstag s. 639-672. Zürich: EVZ Verlag, 1966.

Knoll, K. L. Deuteronomistic History or Deuteronomistic Debate? Sheffield: Scheffield Academic Press. Journal for the Study of the Old Testament sup 182, 1994.

Knoppers, G. N. Two Nations Under God: The Deuteronomistic History of Solomon and the Dual Monarchies (vol 2), The Reign of Jeroboam the Fall of Israel, and the Reign of Josiah. Harvard Semitic Monographs 53. Edited by F. Moore Cross. Atlanta: Scholar Press, 1994.

— . Aaron's Calf and Jeroboam's Calves in Essays in Honor of D. Noel Freedman in Celebration of His Seventieth Birthday. W. B. Eerdmans Publishing Company, Cambridge, UK 1995, s. 93-104.

Krynský, P. Raně křesťanská profetie a její hodnocení novozákonní církví. Disertace. Praha, 2004.

Lasine, S. Weighing Hearts, Character, Judgment, and the Ethics of Reading the Bible. T&T Clark, London 2012.

Leithart, P. J. 1 & 2 Kings. Grand Rapids, Michigan: Brazos Press, 2006.

Lemke, W. E. The Way of Obedience: 1 Kings and the Structure of the Deuteronomistic History. Garden City - NY: Doubleday: F. Moore Cross, W. E. Lemke and P. D. Miller, 1976.

Levin, C. Amos und Jeroboam I. VT XLV, 3 s. 308-317. 1995.

Long, B. O. 1 Kings. Volume IX. The Forms of the Old Testament Literature. Grand Rapids, MI: W. B. Eerdmans Publishing Company, 1984.

Long, B. O. 2 Kings. Volume X, The Forms of the Old Testament Literature. Grand Rapids, MI: W. B. Eerdmans Publishing Company, 1991.

Lynch, M. Monotheism and Institutions in the Book of Chronicles. Tübingen: Forschungen zum Alten Testament 2. Reihe. Mohr Siebeck, 2014.

Mc Kane, W. A Critical and Exegetical Commentary on Jeremiah Volume I. I-XXV. T&T Clark Edinburg and New York, 1996.

—. A Critical and Exegetical Commentary on Jeremiah Volume II. XXVI-LII.
T&T Clark Edinburg, 1996.

Moberly, R. W. Prophecy and Discernment. Cambridge University Press, 2006.

Montgomery, J. A Critical and Exegetical Commentary on the Books of Kings.
The International Critical Commentary. Edinburg: T&T Clark, 1951.

Nelson, R. D. First and Second Kings. Interpretation. Edited by James Luther
Mays and Patrick D. Miller. Atlanta: John Knox Press, 1987.

Noth, M. The Deuteronomistic History. Sheffield: Sheffield Press. Journal for
the Study of the Old Testament sup, 41, 1981.

O'Brien, M. The Deuteronomistic History Hypothesis: A Reassessment.
Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1989.

Olyan, S. M. Asherah and the Cult of Jahweh in Israel. Atlanta, Georgia:
Scholar Press Atlanta, Society of Biblical Literature, Monograph Series, 1988.

Pokorný, P. Hermeneutika jako teorie porozumění, od základních otázek
jazyka k výkladu bible. Vyšehrad 2005.

Pöhlmann, H. Kompendium evangelické dogmatiky. Mlýn 2002 (Transl. P.
Gallus, O. Kolář, O. Macek, T. Vejnarová).

Provan, I. W. 1 AND 2 Kings. New International Biblical Commentary.
Massachusetts: Hendrickson Publishers, Inc., 1995.

Prudký, M., Heller, J. a kol. Obtížné oddíly Předních proroků. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2013.

Reis, P. T. Vindicating God: Another Look At 1 Kings XIII. VT 44, 3 s 376-386. 1994.

Robinson, J. The First Book of Kings. Published by the Syndics of the Cambridge University Press Bentley House 200: Cambridge University Press, 1972.

— . The Second Book of Kings. Published by the Syndics of the Cambridge University Press Bentley House 200: Cambridge University Press, 1976.

Rochester, K. M. Prophetic Ministry in Jeremiah and Ezekiel. Peeters, Leuven, 2012.

Römer, T. Skrytý Bůh - Sex, krutost a násilí ve Starém zákoně. Jihlava: Mlýn (Transl. Jan Dušek), 2006.

— . The So -called Deuteronomistic History: A Sociological Historical and Literary Introduction. New York: T&T Clark, 2005.

Simon, U. I Kings 13: Prophetic Sign - Denial and Persistence. Hebrew Union College Annual vol. 47, s. 81-117, published by Hebrew Union College Jewish Institute of Religion, 1976.

— . Reading Prophetic Narratives. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1997.

Stacey , W. D. Prophetic Drama in the Old Testament. Westminster, London SW 1: Epword Press, 1990.

Sweeney, M. A. I & II Kings A Commentary. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press, 2007.

Šanda, A. Die Bücher der Könige. Exegetisches Handbuch Zum Alten Testament. Münster Aschendorff Verlag 1911-12.

Thompson, J. A. The Book of Jeremiah. W. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan 1980.

Van Der Toorn K. Becking B. and Pieter W. Van Der Horst P. W. Dictionary of Deities and Demons in the Bible. Cambridge, U. K.: Brill , 1999.

Van Winkle, D. W. 1 Kings XII 25-XIII 34: Jeroboam's cultic innovations and the man of God from Judah. VT 46 s. 101-114. 1996.

—. 1 Kings XIII: True And False Prophecy. VT 39, 1. s. 31-43. 1989.

Walsh, J. T. 1 Kings. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press, 1996.

—. The Context of 1 Kings XIII. VT 39, s. 355-370. 1989.

Williamson, H. G. M. 1 - 2 Chronicles. New Century Bible Commentary; Grand Rapids / London: Eerdmans / Marshall, Morgan & Scott, 1982.

Wiseman, D. J. 1 And 2 Kings. Norton Street, Nottingham NG 7: IVP Academic Press, 1993.

Použité zkratky:

MT - masoretský text (BHS)

LXX - Septuaginta

LXX^A - Alexandrijský kodex

LXX^B - Vatikánský kodex

LXX^L - Lukiánova recenze

Θ - Theodotion

S - syrská verze

T - targum (Tj jonatán, To onkelos)

V - latinská verze, Vulgáta

KB - kralický překlad, podle posledního vydání 1613

ČEP - Český ekumenický překlad

JB - Jeruzalémská bible

NRSV - New Revised Standard Version

BDB - Brown-Driver-Briggs

DDD - Dictionary of Deities and Demons in the Bible

h. - hebrejsky

Q - kere

K - ketib

+ - přidává(jí)

- - vynechává(jí)

// - paralela(y), stejně, podobně

X - opak, protikladný význam

q - Qal aktiv prostého kmene

ni - Nifal passiv (reflexiv) prostého kmene

pi - Piel aktiv intenzivu
pu - Pual passiv intenzivu
hitp - Hitpael reflexiv intenzivu
hi - Hifíl aktiv kauzativu
ho - Hofál passiv kauzativu
f. - femininum
m. - maskulinum
imp. - imperativ
impf. - imperfektrum
inf. - infinitiv
pl. - plurál
sg. - singulár
pt. akt. - aktivní participium
pt. pas. - pasivní participium

nv. - nominální věta
vv. - verbální věta
sb. - substantivum
vb. - verbum
o. - hapax legomenon

